

Cateheza 1

Despre iubire

Despre iubire [agape]. Și care sunt căile și faptele bărbaților duhovnicești. Și fericire a celor care au această iubire în inimă.

Mărturisirea nevredniciei proprii

Fraților și părinților, vreau să vă grăiesc cele ce țin de folosul sufletului și mă rușinez — martor mi-e Hristos, Adevărul! — de iubirea voastră cunoscându-mi nevrednicia. De aceea aș fi vrut să tac pururea, cum știe Domnul, și în genere nici măcar să-mi înalț capul și să văd față de om, ca unul pe care conștiința îl osândește pentru că întru totul cu nevrednicie am fost rânduit să stau înaintea voastră a tuturor, ca unul ce cunoaște calea, eu, care nu cunosc nici măcar cele ce sunt la picioarele mele și nici măcar nu m-am atins încă de calea care duce la Dumnezeu. Prin urmare, nu mică întristare mă cuprinde pentru faptul că eu, smeritul, am fost preferat să vă călăuzesc pe voi, cei preacinstiți, pe care mai degrabă eu însumi trebuia să vă am drept călăuzitori, ca unul ce sunt cel din urmă dintre toți și prin ani și prin vârstă, și încă nu am cuvântul făptuitor și care are mărturie din viața mea spre a vă îndemna și a vă aduce aminte cele privitoare la legile și voia lui Dumnezeu, pentru că și din cele de care vreau să vorbesc

¹ Foarte probabil este vorba de textul cuvântării prin care Sfântul Simeon (născut în 949) și-a inaugurat la începutului anului 980, în vârstă doar de treizeci și unu de ani și după doar trei ani petrecuți în mănăstire (cf. *Vita* 30-31), intrarea în preoție și preluarea funcției de egumen al mănăstirii constantinopolitane Sfântul Mamas, anunțându-și programul de înnoire duhovnicească a vieții bisericești din epoca sa. În mod semnificativ, aceasta începe printr-un înflăcărat elogiu al iubirii, piscul și suma tuturor virtuților evanghelice.

știu că n-am pus încă în lucrare nimic. Știu însă întocmai că Domnul și Dumnezeu nostru fericește nu pe cel ce vorbește numai, ci pe cel care, înainte de a vorbi, și face [ceea ce vorbește], fiindcă: „Fericit cel ce face și învață; acesta se va chema mare în împărăția cerurilor” [Mt 5, 19]. Căci ascultând un asemenea învățător, ucenicii râvnesc să-l imite și dobândesc folosul nu atât din cuvintele aceluia, cât sunt stârniți și siliți să facă aceleași lucruri de faptele lui cele bune, lucru care nu știu să se afle într-o mine, căci nu știu nimic bun în mine însumi. Dar mă rog și vă îndemn pe voi toți, iubiiții mei frați, să nu vă uitați la viața mea împrăștiată, ci la poruncile Domnului și la învățăturile Sfinților noștri Părinți; fiindcă acei luminători n-au scris nimic pe care mai întâi să nu-l fi făcut și făcându-l să nu-l fi înfăptuit.

Să mergem toți pe o singură cale

Așadar, o singură cale să ne fie comună: poruncile lui Hristos, care ne duc la cer și la Dumnezeu. Căci deși Cuvântul [Scripturii] ne înfățișează căi diferite, dar negreșit se zice că această cale se scindează în mai multe nu după firea aceluia, ci după puterea și scopul fiecăruia. Fiindcă începând de la lucruri și fapte multe și diferite, așa cum fiecare pleacă din locuri și cetăți multe și diferite, ne grăbim să ajungem la un singur sălaș: împărăția cerurilor. Iar prin faptele și căile bărbaților după Dumnezeu trebuie să înțelegem că sunt virtuțile duhovnicești, întru care cei ce au început să umble trebuie să alerge spre un singur scop, și anume ca, pornind din ținuturi și locuri diferite, să ajungă, precum s-a zis, împreună la o singură cetate: împărăția cerurilor, și să se învrednicească să împăratească împreună cu Hristos, devenind supuși ai unui singur împărat: Dumnezeu și Tatăl. înțelege, așadar, prin unica cetate — și nu mai multe — sfânta și nedespărțita treime a virtuților [credința, nădejdea și iubirea, 1 Co 13, 13] sau, mai degrabă, pe cea dintâi dintre ele, chiar dacă se numește și ultima², ca una ce este sfârșitul tuturor celor bune și este mai

¹ Cf. MARCU ASCETUL, *De fus qui putant ex operibus justificări* 37; PG 65, 936BC[F/11, 1946, p. 252].

mare decât toate: iubirea, din care și întru care se întemeiază toată credința [*Ef3*, 17; *Col* 1, 23] și se zidește nădejdea, și fără de care nu s-a alcătuit și nu se va alcătui în general nimic din cele ce sunt. Multe sunt numele ei, multe faptele ei, mai multe încă semnele, și încă și mai multe însușirile ei dumnezeiești, dar firea ei este una și de asemenea întru toate privințele de negrăit pentru toți, îngeri și oameni, și chiar pentru orice altă creație necunoscută poate nouă. Neînțeleasă în rațiunea ei, neapropiată în slavă, nepătrunsă în sfaturile ei, veșnică pentru că este fără-de-început, nevăzută pentru că e gândită dar nu este înțeleasă. Multe sunt frumusețile acestui Sion sfânt și nefăcut-de-mână, pe care cine a început să le vadă nu se mai veselește de privilegiile sensibile, nu se mai alipește de slava lumii acesteia.

Elogiul iubirii personificate

Îngăduiți-mi pentru început să vorbesc puțin cu ea, să-i grăiesc și să-i închin dorul meu³, cât îl am. Pentru că, iubirii mei părinți și frați, de îndată ce mi-am adus aminte de frumusețea iubirii celei fără de prihană, deodată lumina ei s-a și aflat în inima mea și m-a răpit cu dulceața ei, am pierdut simțirile lucrurilor din afară ajungând cu totul afară din această viață, și am uitat chiar și lucrurile pe care le am în mână. Dar iarăși, nu știu cum, ea s-a depărtat de mine și m-a lăsat să-mi plâng neputința.

O, preadorită iubire [*agape*], fericit cel ce te-a îmbrățișat pe tine, pentru că niciodată nu va mai pofți să îmbrățișeze în chip pătimăș o frumusețe pământească.

Fericit cel înlănțuit de tine cu o dragoste [*eros*] dumnezeiască, căci acela va tăgădui lumea întreagă și, apropiindu-se de orice om, nicidecum nu se va întina.

Fericit cel ce a sărutat frumusețile tale și s-a desfătat de ele cu un dor infinit, căci acela se va sfinți sufletește de apa și sângele care preacurat ies din tine [*In* 19, 34].

³ Ecou poate al începutului *Elogiului Sfântului Arsenie cel Mare* scris de SFÂNTUL TEODOR STUDITUL (cf. mai jos C 6) [ed. Nissen, p. 246] [n. B. Krivocheme, SC96, p. 229].

Fericit cel ce te-a îmbrățișat cu dorință, pentru că acela se va schimba duhovnicește cu schimbarea cea bună și se va veseli sufletește, căci tu ești bucuria cea negrăită.

Fericit cel ce te-a dobândit, căci acela va socoti drept nimic toate comorile lumii, pentru că tu ești cu adevărat bogăția cea nedeșertată.

Fericit însă, și de trei ori fericit⁴, și cel pe care tu l-ai luat la tine, căci lipsit fiind de slava văzută, va fi mai slăvit decât toți cei slăviți și mai cinstit și mai respectat decât toți cei cinștiți.

Lăudat este cel ce te urmărește, și mai lăudat cel ce te-a găsit și încă și mai fericit cel ce a fost iubit de tine, cel ce a fost primit de tine, cel ce a fost învățat de tine, cel ce s-a sălășluit întru tine, cel ce a fost hrănit prin tine cu hrana care este Hristos Cel nemuritor, Hristos Dumnezeuul nostru.

O, dumnezeiască iubire, unde îl ții pe Hristos? Unde îl ascunzi pe El? De ce L-ai luat pe Mântuitorul lumii și te-ai depărtat de la noi? Deschide-ne și nouă, nevrednicilor, ușa ta cea mică ca și noi să-L vedem pe Hristos Cel ce a pățimit pentru noi, și să credem că prin milostivirea Lui nu vom mai muri o dată ce L-am văzut. Deschide-te nouă tu, cea care te-ai făcut Lui ușă la arătarea Sa în trup, cea care ai silit îndurările cele bogate și nesilite ale Stăpânului nostru⁵ să poarte păcatele și bolile tuturor [*In* 1, 29; *Mt* 8, 17] și nu ne respinge pe noi zicând: „Nu vă cunosc pe voi” [*Mt* 25, 12]. Fii cu noi, ca să ne cunoști, căci suntem necunoscuți pentru tine. Sălășluiește-te întru noi ca, pentru tine venind Domnul, să ne cerceteze și pe noi, cei smeriți, întâmpinat fiind mai înainte de tine — fiindcă noi suntem cu totul nevrednici —, ca să rămână vorbind puțin cu tine, și așa să ne primească și pe noi, cei păcătoși, să cădem la preacuratele Sale picioare, iar tu să grăiești cu El lucruri bune despre noi și să mijlocești să ne

⁴ Cf. EFREM GREC, *De charitate* (ed. Assemani, t. III, 13-17F, mai ales 16BC). Dar Sfântul Simeon adaugă patetismul apelurilor, evocare nostalgică a experiențelor trecute și modul direct de a pune în scenă, în cadrul și cu trăsăturile Evangheliei, rolul jucat de iubire în apropierea noastră de Hristos [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 230-231].

⁵ Aluzie poate la SFÂNTUL IO AN SINAITUL, *Scara* 7, 43; *PG* 88, 809B [*FR* 9, 1980, p. 176] [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 233].

ierete nouă datoria greșelilor, ca să ne învrednicim prin tine a sluji din nou Lui, Stăpânului, și să fim purtați de grijă și hrăniți de El; căci a nu avea nici o datorie dar a pieri de foame și sărăcie duce cu puțin la o egală pedeapsă și osândă.

Să fim iertați de tine, sfântă iubire, și prin tine să ajungem la desfătarea bunătăților Stăpânului nostru, a căror dulceață nimeni nu o va gusta decât prin tine. Fiindcă cine nu te-a iubit cum se cade și n-a fost iubit de tine cum trebuie aleargă poate, dar n-a apucat încă [7 Co 9, 24], iar tot cel ce aleargă se îndoiește încă înaintea de a sfârși alergarea. Dar cel ce te-a apucat pe tine sau a fost apucat de tine [Flp 3, 12] este negreșit sigur, pentru că tu ești sfârșitul Legii [Rm 10, 4], tu ești cea care mă ocolești, care mă înflăcărezi și de la o inimă chinată mă aprinzi de dor nesfârșit după Dumnezeu, după frații și părinții mei. Fiindcă tu ești învățătoarea profeților, tovarășa de drum a apostolilor, puterea mucenicilor, insuflarea părinților și dascălilor [Bisericii], desăvârșirea tuturor sfinților și rânduirea mea acum la slujirea de față⁶.

Iubirea, semn distinctiv al ucenicilor lui Hristos

Iertați-mă, fraților, că m-am depărtat puțin de tema catehezei, însă dorul iubirii a făcut aceasta. Fiindcă mi-am adus aminte de ea și „s-a veselit inima mea” [Ps 15, 9 ș.a.], după cum zice dumnezeiescul David, și m-am întors spre un imn al minunilor ei. Așadar, rog și iubirea voastră să o urmați pe cât vă stă în putere și, alergând cu credință, să o apucați și să nu fiți înșelați nicidecum în nădejtile voastre. Fiindcă toată osârdia și toată nevoința cu multe osteneli care nu ajunge la iubire în duh umilit [Ps 50, 19] e zadarnică și n-ajunge la nimic folositor. Căci în nici o altă virtute sau plinire a unei porunci a Domnului nu poate fi cunoscut cineva ca ucenic al Domnului, fiindcă El zice: „întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă vă iubiți unii pe alții” [In 13, 35]. Căci pentru ea s-a făcut Cuvântul trup și s-a sălășluit între noi [In 1, 14], pentru ea făcându-Se om a răbdat de bunăvoie Pa-

⁶ De preot și egumen al mănăstirii Sfântul Mamas.

timile cele făcătoare-de-viață, ca făptura Lui cea plăsmuită de El, adică pe om, să o elibereze din legăturile iadului și, luând-o pe umeri, să o înalțe la ceruri. Pentru ea au alergat Apostolii acea alergare fără odihnă și, pescuind în toată lumea locuită cu cârligul și năvodul cuvântării, au scos-o din adâncul idolatriei și au mântuit-o ducând-o la limanul împărăției cerurilor. Pentru ea mucenicii și-au vărsat sângele ca să nu piardă pe Hristos. Pentru ea de-Dumnezeu-purtătorii noștri părinți și dascăli ai lumii și-au pus cu osârdie sufletele lor pentru Biserica cea sobornicească și apostolească, iar noi, netrebnicii, am venit ca întâi-stătători la conducerea voastră, precinstiții noștri părinți și frați, ca, imitându-i după putință întru toate pe aceia, toate să le suferim și să le răbdăm pentru voi și să le săvârșim spre zidirea și folosul vostru, ca să vă înfățișăm la masa Domnului jertfe desăvârșite, arderi-de-tot cuvântătoare [*Rm* 12, 1]. Căci voi sunteți copiii lui Dumnezeu pe care mi i-a dat ca pe niște prunci Dumnezeu [*Evr* 2, 13], voi sunteți măruntaiele mele [*Fim* 12], ochii mei. Voi sunteți, vorbind apostolește, lauda mea [*2 Co* 1, 14] și pece-tea învățaturii mele [*7 Co* 9, 2].

Să râvnim deci, iubiții mei frați întru Hristos, ca așa cum slujim întru toate, așa și prin iubirea unii față de alții să slujim lui Dumnezeu și celui pe care l-ați ales să-l aveți în chip de părinte duhovnicesc — chiar dacă sunt foarte departe de această vrednicie —, ca Dumnezeu să se bucure de înțelegera și desăvârșirea voastră și să mă bucur și eu, smeritul, vă zând încordată pururea spre mai bine înaintarea vieții voastre celei după Dumnezeu în credință în curăție [*1 Tim* 4, 13], în frică de Dumnezeu, în evlavie, în străpungere și lacrimi, prin care omul lăuntric se curăță și se umple de lumină dumnezeiască și devine întreg al Duhului Sfânt în duh umilit și înfrânt și în cuget plecat, iar bucuria mea să fie spre binecuvântarea voastră și adaos de viață nestricată și fericită în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 2

Spre Hristos pe calea Fericirilor

Despre faptul că trebuie să fugim de oamenii molipsitori și stricători, să respingem cuvintele lor și să ne înălțăm la lucrarea virtuții. Încă și despre faptul că trebuie să vedem dacă avem în noi înșine fericirile lui Hristos. Încă și despre lacrimi și străpungerea inimii.

Să nu ne trădăm mântuirea

Fraților și părinților, tot cel ce vrea să-L găsească pe Dumnezeu, să se tăgăduiască pe sine însuși [Mt 7, 23], să nu-și cruțe sufletul, ci dușmănie să pună [Fc 3, 15] între el și toți cei ce umblă după trup [Rm 8, 4; 2 Co 10, 2]. Nici unul dintre aceștia să nu se lase întors înapoi prin cuvinte chipurile mângâietoare și să nu șadă împreună cu ei în scaun [Ps 1, 1], nici să nu se întovărășească în tovărășii rele [/ Co 15, 33], prin care sufletul este otrăvit și silit să petreacă în gândurile și simțămintele rele de mai dinainte. Teme-te, omule, de înșelăciunea însoțită de un cârlig, ascultă-mă și depărtează-te de ei. Nu coborî din nou sufletul tău la iad [Ps 29, 4]. Oprește cugetul tău și nu îngădui să fie dus în rătăcire auzind cele deșarte. Să nu te întorci înapoi [Fc 19, 17], nici să nu zăbovești sau să te lași împovărat de trândăvie, să nu dai somn ochilor tăi [Ps 131, 4], nici să nu îndulcești gâtjejul tău [Pr 24, 13] cu plăcerea vreunei mâncări, până când vei vedea lucrul prin care și pentru care ai fost chemat și spre care grăbești să ajungi potrivit scopului tău [Flp 3, 14]. Să nu primești gândul care îți sugerează: „Ce-ți trebuie atâta osteneală și viață nenorocită fără vreme? Iată, ai împlinit deja un an, doi, trei și n-ai cunoscut nici un folos". Nu, fratele meu, să nu cazi în cursa aceasta [Sir 9, 3], nici să-ți vinzi mântuirea ta, ci să depui o

râvnă și bărbăție încă și mai încordată spre lucrarea virtuților, nearătându-te necredincios față de cuvintele și învățăturile părinților tăi după Dumnezeu. Pune-ți, așadar, în sufletul tău hotărârea de a muri mai înainte de a de te fi depărtat de această căutare purtătoare de viață; căci dacă ai fi făcut de la început acest lucru, nu te-ar fi trecut cu vederea bunul Dumnezeu, ci ți-ar fi dat în chip limpede desfătarea de cele dorite.

Să renunțăm la toate ca să aflăm pe Hristos

Prin urmare, dacă vrei să ajungi acolo unde poțezi și dozești, adică la bunătățile lui Dumnezeu, și să te faci din om înger pământesc, iubește, frate, necazul trupului, îmbrățișează reaua pătimire, iar încercările iubește-le ca pe unele ce-ți vor aduce tot binele. Căci ce este mai frumos, spune-mi, decât un suflet necăjit care cunoaște că, răbdând, va moșteni bucuria tuturor acestora? Ce este mai viteaz decât o inimă înfrântă și smerită [Ps 50, 19], care pune pe fugă fără osteneală cetele demonilor întorcându-le înapoi? Ce este mai slăvit decât sărăcia duhovnicească care aduce împărăția cerurilor [Mt 5, 3], fiindcă ce lucru va fi mai vrednic decât ea, fie acum, fie în veacul viitor? Iar faptul de a nu ne face griji din pricina vreunui lucru din cele pământești [Mt 6, 25], ci de a avea întreg cugetul nostru la Hristos, câte bunuri veșnice și ce stare înge-rească nu aduce? Iar faptul de a disprețui deopotrivă toate cele vremelnice și, ca să spunem așa, înseși nevoile cele mai constrângătoare ale trupului, ca să nu ne luăm la întrecere pentru ele cu cineva spre a ne păstra pacea și iubirea nemicșorată într-o stare netulburată a sufletului, de ce fel de răsplătiri, de ce fel de cununi și de premii nu va fi vrednic? Cu adevărat mai presus de fire e porunca și mai presus de cuvânt sunt răsplătirile, Hristos însuși Se va face acestora tuturor toate. Iar auzind „Hristos”, să nu iei seama la simplitatea cuvântului și la scurtimea vorbei, ci înțelege-mi slava Dumnezeirii celei mai presus de minte și de cuget, puterea ei cea negrăită, mila ei cea nemăsurată, bogăția ei cea necuprinsă, pe care cu generozitate și dărnicie le dă acestora, iar ele le sunt de ajuns în loc de toate, ca unii care primesc în ei înșiși

însăși Cauza și Dăruitorul a tot binele; fiindcă acela care s-â învrednicit să-L vadă și să-L contemple nu mai dorește nimic altceva, iar cel ce s-a umplut de iubirea lui Hristos nu mai suportă să iubească pe altcineva pe pământ¹.

Farmecul lui Hristos

Prin urmare, să ne sârguim, frații mei iubiți, să găsim pe Hristos și să-L vedem, să vedem cum este frumusețea și farmecul Lui, fiindcă pe mulți oameni îi vedem răbdând pentru pofta unor lucruri vremelnice osteneți și chinuri multe, și făcând călătoriile lungi, ba chiar disprețuind până și femeile și copiii, și orice altă slavă și desfătare, și nepreferând nimic altceva decât voia proprie, ca nu cumva să nu-și atingă scopul lor. Și dacă pentru lucruri vremelnice și stricăcioase unii dintre oameni fac toată această luptă și-și pun însuși sufletul lor, oare noi nu ne vom da morții sufletele și trupurile noastre pentru împăratul împăraților și Domnul domnilor [7 *Tim* 6, 15], Făcătorul și Stăpânitorul a toate? Și unde ne vom duce sau unde vom fugi, fraților, de la fața Lui [*Ps* 138, 7]? Căci dacă urcăm la cer, îl vom găsi acolo; iar de vom coborî la iad, El este și acolo [*Ps* 138, 8]; de vom ajunge la capătul mării, nu vom fugi de mâna Lui, ci dreapta Lui va ține [*Ps* 138, 9-10] sufletele și trupurile noastre. Neputând, așadar, să ne împotrivim, fraților, sau să fugim de la fața Domnului [*Iona* 1, 3], veniți să ne facem pe noi înșine robi Domnului Dumnezeu Care pentru noi a luat chip de rob [*Flp* 2, 7] și a murit pentru noi, veniți să ne smerim sub mâna Lui cea puternică [*1 Ptr* 5, 6], care face să țâșnească tuturor viața cea veșnică și prin Duhul Sfânt o împărtășește cu bogăție celor ce o caută pe ea.

Mărimea pogorării lui Dumnezeu

O, frații mei iubiți, câtă durere și întristare este în sufletul meu când vreau să grăiesc minunile mâinii lui Dumnezeu și

¹ Pasaj extrem de caracteristic pentru spiritualitatea hristocentrică a Sfântului Simeon. Pentru el Hristos devine aieva totul, iar dorința de a-L vedea domină totul. Atașamentul său aprins față de Hristos nu devine un cult doar al umanității și patimii Lui, ci prin aceasta el aspiră la vederea Slavei veșnice a Sfintei Treimi [n. B. Krivochâne, *SC*96, p. 146-247].

frumusețea ei negrăită, pentru ca să știți și să învățați măreția ei și să căutați să o primiți în voi înșivă, dar nu-i văd pe unii dintre voi luând aminte cu dor și căldură la cele zise sau pofțind să se desfete de o asemenea slavă. De aceea și rămân cu totul fără glas, neputând nicidecum să grăiesc sau să explic cuiva slava lui Hristos, Dumnezeuul nostru, Care Se dăruie celor ce-L caută din tot sufletul. Dar ce uimire pentru mine și ce măreție a darurilor lui Dumnezeu, pentru că din marea și negrăita Sa bunătate, lăsând cele înțelepte, tari și bogate ale lumii, a ales cele neputincioase, nebune și sărace [1 Co 1, 27]. Și cine e în stare să mulțumească cu vrednicie chiar numai pentru acest lucru? Fiindcă aproape toți oamenii se scârbesc de cei neputincioși și săraci, și împăratul pământesc nu suportă să-i vadă, nobilii îi evită, bogații îi privesc de sus și trec pe lângă ei atunci când îi întâlnesc, ca și când n-ar fi nimic, și nimeni nu socotește o fericire a petrece împreună cu ei²; dar Dumnezeu, Cel slujit de zeci de mii de puteri fără nume [Dn 7, 10], Care poartă toate cu cuvântul puterii Sale [Evr\, 3], a Cărui măreție e cu neputință de îndurat de către toți, nu a refuzat să Se facă și părinte și prieten și frate al acestor lepădați, ci a vrut și să Se întrupeze, ca să Se facă asemenea nouă întru toate afară de păcat [Evr 4, 15], iar pe noi să ne facă părtași ai Slavei și împărăției lui. Vai, ce mare bogăție a bunătății Lui! Vai, ce negrăită pogorâre a Stăpânului și Dumnezeuului nostru!

Pecetea lui Hristos

De ce nu alergăm, fraților, la Dumnezeuul Cel milostiv Care ne-a iubit astfel? De ce nu ne dăm morții sufletele noastre pentru Hristos Dumnezeu Care a murit pentru noi? De ce suntem fricoși și ne temem de ieșirea din trup? Oare moartea

² Ca adeseori în scrierile sale, Sfântul Simeon își exprimă ideile teologice și duhovnicești cu ajutorul unor imagini împrumutate din viața socială și politică a epocii sale. Deși folosește adeseori imagini din viața de la curte pentru a ilustra relațiile oamenilor cu Dumnezeu, de cele mai multe ori vorbește fără simpatie, ba chiar cu ironie și ostilitate față de împăratul pământesc a cărui atitudine arogantă și disprețuitoare față de cei umili e în contrast cu smerenia și iubirea față de aceștia arătate de împăratul ceresc [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 250-251].

va primi și va ține sufletele celor ce au nădăduit în Hristos? Oare moartea va stăpâni peste sufletele pecetluite de harul Preasfântului Duh și de sângele lui Hristos? Oare va îndrăzni lupul cel înțelegător să privească cu dușmănie la pecetea lui Hristos³, Mai-marele păstorilor [*1 Pîr* 5, 4], cu care a pecetluit oile Sale [*In* 10, 3]? Nicidecum, frați credincioși și ctgetători de Dumnezeu. Prin urmare, câți sunteți nepecetluiți alergați; câți sunteți neînsemnați, grăbiți-vă să fiți însemnați cu semnul Duhului. Dar cine este cel nepecetluit? Cel ce se teme de moarte. Cine este cel neînsemnat? Cel ce nu cunoaște întocmai chipul pecetii; fiindcă cel ce a învățat întipărirea dumnezeiască, îndrăznind prin credință, dobândește nădejde nerușinată. Să căutăm, prin urmare, pe Hristos, în Care îmbrăcați fiind prin dumnezeiescul Botez [*Ga* 3, 27], ne-am dezbrăcat prin faptele rele, căci fiind noi sfințiți în chip nesimțit, pe când eram încă prunci și la cuget și la vârstă, ne-am întinat pe noi înșine în tinerețe⁴, ca să nu spun că în fiecare zi ne întinăm prin călcarea poruncilor sufletele și trupurile noastre. De aceea suntem chemați din nou noi înșine prin mântuitoarea pocăință, făcând și făptuind toate câte sunt bine-plăcute lui Hristos, ca, fiind pecetluiți de El, să trăim restul vieții noastre fără teamă⁵; și nu numai aceasta, dar să și dobândim din mâna Lui milă [*Evr* 4, 16] și să ne învrednicim de cunoașterea tainelor lui Hristos [*Mt* 13, 11; *F/p* 3, 8], adică nu numai de cunoștința ce se transmite prin cuvânt și auzire, ci și de cea văzută cu lucrul și cu fapta. Deci cum se vede în noi înșine cu lucrul și cu fapta cunoașterea tainelor lui Hristos? Ia aminte!

Domnul, bogăția noastră

Așa ne strigă limpede în fiecare zi din Evanghelia Sa Hristos, Dumnezeul nostru: „Fericiți cei săraci cu duhul, că a

³ Cf. SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *In Matthaeum horn.* 78, 4; *PG* 53, 715.

⁴ Cf. SFÂNTUL IOAN SINAITUL, *Scara* 7, 8; *PG* 88, 804B [*FR* 9, 1980, p. 166].

⁵ Sfântul Simeon nu neagă eficacitatea Botezului pruncilor, dar insistă asupra necesității primirii din nou a pecetii lui Hristos după ce Botezul a fost întinat și a experienței conștiente a harului [n. B. Krivochăine, *SC* 96, p. 255].

acestora este împărăția cerurilor" [Mt 5, 3]. Prin urmare, auzind noi aceasta, trebuie să vedem și să ne cercetăm pe noi înșine întocmai, dacă suntem cu adevărat asemenea săraci, ca a noastră să fie și împărăția cerurilor într-atât, încât să avem sigură dobândirea ei întru simțirea sufletului, și într-atât să avem bogăția ei, încât să simțim că suntem negreșit înăuntrul ei și ne desfătăm veselindu-ne de bunătățile cele de acolo. Fiindcă aceasta [împărăția] este înăuntrul nostru [Le 17, 21], a spus însuși Domnul; iar semnele și dovada că aceasta se află înăuntrul cuiva, e faptul de a nu pofti nimic din cele văzute și stricăcioase, adică din lucrurile și desfătărilor lumii acesteia, nici bogăție, nici slavă, nici plăcere, nici orice altă desfătare a vieții și a trupului, ci a ne reține astfel de la toate acestea și a avea o asemenea dispoziție de scârbă în sufletul și voința noastră, ca aceea pe care o au cei ce strălucesc în puterea și cinstea împărătească față de cei ce petrec în cortul desfrânărilor, sau așa cum cei înveșmântați cu haine curate și unși cu miruri bine-mirositoare evită duhoarea și noroiul. Fiindcă cine se întoarce fie numai spre unul dintre aceste lucruri văzute nici n-a văzut cea împărăție a cerurilor, nici nu a mirosit nici nu a gustat mireasma și dulceața ei.

Plânsul

Și iarăși: „Feriți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia" [Mt 5, 4]. Deci să vedem iarăși și să ne cercetăm pe noi înșine dacă avem în noi plânsul și cea mângâiere care urmează plânsului. Mai întâi El a zis că sunt fericiți cei săraci cu duhul, a căroră va fi împărăția cerurilor. Dar săracii cu duhul nu au, precum s-a zis, nici o afecțiune pătimasă față de cele ce sunt, nici nu-și alipesc în chip pătimăș gândul de ele, nici măcar pentru un singur lucru plăcut. Deci cum și pentru ce va plânge cel ce se scârbește de lumea întreagă și prin dispoziția sufletului său se îndepărtează de ea mai mult decât se apropie de trup? Cine n-are pofta a ceva din cele văzute, pentru ce oare se va întrista sau se va bucura și cum va plânge având în el împărăția cerurilor și bucurându-se de ea în fiecare zi — fiindcă a spus că cei ce plâng primesc mângâiere? Dar luați

aminte, rogu-vă, la cele zise și cunoașteți cunoștința și rațiunea celor spuse.

Omul credincios care ia seama pururea și întocmai la poruncile lui Dumnezeu, când face toate poruncile dumnezeiești și-și îndreaptă cugetul spre înălțimea lor, adică spre o viețuire și o curăție fără de hrană, atunci găsindu-și măsurile lui se va afla pe sine însuși neputincios și neînstare să ajungă la acea înălțime a poruncilor, ba chiar și foarte sărac, adică nevrednic de a primi pe Dumnezeu, de a-I da mulțumire și slavă, ca unul care n-a dobândit încă nici un bine propriu; iar cel ce cugetă acestea despre sine însuși întru simțirea sufletului, acela va plânge negreșit cu plânsul cel cu adevărat preafericit, care va primi mângâierea și va face blând sufletul său.

Mângâierea care vine din plâns

Fiindcă mângâierea care vine din plâns e o arvună a împărăției cerurilor. Căci, potrivit Apostolului, credința este substanța celor nădăjduite [*Evr* 11, 1], iar mângâiere care vine din luminarea Duhului în sufletele care plâng e o venire a lui Dumnezeu, venire care le dă drept premiu smerita-cugetare, care se numește și sămânță [*Le* 8, 5] și talant [*Mt* 25, 15 sq.], fiindcă aceasta crescând și înmulțindu-se de treizeci de ori, de șaizeci de ori și de o sută de ori în sufletele celor ce se luptă aduce lui Dumnezeu roadă sfântă a darurilor [harismelor] Duhului. Fiindcă unde este smerenie nemincinoasă, acolo e și adâncul smeritei-cugetări; și unde e smerita-cugetare, acolo sunt și luminările Duhului; iar unde sunt luminările Duhului, acolo e și revărsarea luminii lui Dumnezeu și Dumnezeu însuși în înțelepciunea și cunoștința [*Rm* 11, 33] tainelor Sale; iar unde sunt acestea, acolo e împărăția cerurilor și cunoașterea împărăției și comorile ascunse ale cunoștinței lui Dumnezeu [*Col* 2, 3], întru care e și arătarea sărăciei celei duhovnicești; iar unde e simțirea sărăciei duhovnicești, acolo e și plânsul îmbucurător, acolo și lacrimile care curg neîncetat, care curăță sufletul ce iubește toate acestea și îl fac în chip desăvârșit prealuminos.

Deci prin acestea înălțându-și ochii sufletul și cunoscând pe Domnul lui, începe cu râvnă să aducă roadă lui însuși și lui Hristos celelalte virtuți. Și pe drept cuvânt. Fiindcă adăpat pururea și îngrășat de lacrimi și stingându-și prin ele în întregime irascibilitatea, se face blând și cu totul nemișcat față de mânie, dar pofteste și dorește flămânzind și însetând [Mt 5, 6] să învețe îndreptările lui Dumnezeu [Ps 118, 71]. Iar în acestea se face și milostiv [Mt 5, 7] și compătitor, astfel încât din toate acestea inima lui se desăvârșește și ajunge la vederea lui Dumnezeu și vede curat [Mt 5, 8] slava Lui potrivit făgăduinței Sale. Așadar, cei ce au astfel de suflete sunt cu adevărat făcători de pace și se numesc fiii ai Celui Preaînalt [Mt 5, 9; Ps 81, 6], care cunosc curat pe Tatăl și Stăpânul lor, și-L iubesc din tot sufletul, răbdând adică pentru El toată osteneala și tot necazul, fiind ocărăți, bârșiți, strâmtorați pentru porunca Lui cea dreaptă, pe care ne-a poruncit să o păzim, înjurați și prigoșiți și răbdând cu bucurie tot cuvântul rostit în chip mincinos împotriva lor din pricina numelui Său, veselind-se [Mt 5, 11-12] că s-au învrednicit să fie necinstiți de către oameni pentru dragostea Lui [FA 5,41].

Învățați, fraților, care e adevărata întipărire a peceții lui Hristos. Cunoașteți, credincioșilor, însușirile întipăririi. Pecetea cea bună cu adevărat e luminarea Duhului, chiar dacă multe sunt înfățișările lucrărilor ei și multe sunt semnele virtuților ei, dintre care cel dintâi și cel mai necesar e smerenia, ca început și temelie — „căci peste cine, zice, voi privi, decât peste cel blând și liniștit și care tremură la cuvintele mele” [Is 66, 2] —, în al doilea rând plânsul și izvorul lacrimilor, despre care aș vrea să spun mai multe, dar îmi lipsesc cuvintele prin care să exprim cele ce vreau să spun.

Lacrimile

Fiindcă o minune negrăită e faptul că lacrimile care curg din ochii sensibili spală în chip inteligibil sufletul de noroiul păcatelor și, căzând la pământ, ard și robesc pe demoni, și fac sufletul liber de legăturile nevăzute ale păcatului. O, lacrimi, care țâșniți din luminarea dumnezeiască, care deschideți în-

suși cerul și-mi aduceți mângâiere dumnezeiască! Fiindcă din plăcerea și dorul meu iarăși și de multe ori voi grăi acestea. Unde e mulțime de lacrimi, fraților, dimpreună cu o cunoștință [*meta gnoseos*] adevărată, acolo e și strălucirea luminii dumnezeiești; iar unde e strălucirea luminii, acolo e și dăruirea tuturor bunătăților și pecetea Duhului Sfânt sădită în inimă, de unde vin și toate roadele vieții; de aici se aduce ca roadă lui Dumnezeu blândețea, pacea, milostenia, compătimirea, bunătatea, îndurarea, credința, înfrânarea [*Ga 5, 22-23*], de aici iubirea de vrăjmași și rugăciunea pentru ei [*Mt 5, 44*], bucuria în ispite, lauda în necazuri [*Rm 5, 3*], faptul de a socoti ale noastre proprii căderile celorlalți și de a plânge pentru ele, și faptul de a ne da cu râvnă sufletul spre moarte pentru frați [*1 In 3, 16*].

Semnele peceții lui Hristos

Prin urmare, să vedem, fraților, și să ne cercetăm întocmai pe noi înșine și să aflăm despre sufletele noastre, dacă e în noi această pecete. Să recunoaștem dacă e în noi Hristos, din semnele zise. Ascultați, rugu-vă, creștini frați și frați creștini, treziți-vă și priviți dacă a strălucit lumina în inimile voastre [*2 Ptr 1, 19*], dacă ați văzut lumina cea mare [*Îs 9, 2*] a cunoștinței [*epignosis*]⁶, dacă v-a cercetat pe voi din înălțime răsăritul arătându-se nouă, celor ce ședem în întuneric și în umbra morții [*Îs 9, 2*], și, dacă da, atunci slavă cu mulțumire să înălțăm neconținut Stăpânului Cel bun Care ne-a dăruit aceasta și să ne luptăm să hrănim în noi înșine prin lucrarea poruncilor focul dumnezeiesc, prin care lumina cea dumnezeiască obișnuiește să strălucească încă și mai mult și să se facă și mai mare. Iar dacă nu am dobândit încă pe Hristos sau pecetea Lui și nu cunoaștem în noi înșine semnele mai sus scrise, ci, dimpotrivă, viețuiește în noi înșine lumea cea în-

⁶ Ca și awa Dorotei, Ammona și Ioan Scărarul, Sfântul Simeon folosește termenul *gnosis* cel mai adeseori în expresiile *en gnosei* sau *meta gnosei* [„în” și „cu cunoștință”] care accentuează caracterul conștient al cunoașterii lui Dumnezeu (deși cunoaște și folosește și sensul mistic și speculativ al expresiei *gnosis*) [n. B. Krivocheine, *SC 96*, p. 263].

⁷ Cf. SFÂNTUL GRIGORIE DIN NAZIANZ, *PG 36,313A.it*»¹

șelătoare, iar noi înșine viețuim în chip nefericit în ea socotind cele vremelnice drept un lucru mare, cădem în necazuri, suntem răniți în pagube și ne desfătăm în plăcere și bogăție, atunci vai ce pagubă, vai ce neștiință și întunecare, vai ce nenorocire și nesimțire avem noi, care suntem stăpâniți de ele și atrași spre cele pământești! Cu adevărat suntem vrednici de milă și preanenorociți și străini de însăși viață veșnică și de împărăția cerurilor, ca unii care n-am dobândit în noi înșine pe Hristos, ci avem trăind în noi lumea, ca unii ce viețuim în ea și cugetăm cele pământești [*Flp* 3, 19; *Col* 3, 2]. Iar cel ce este astfel e vrăjmaș potrivit lui Dumnezeu, fiindcă vrăjmasie este pentru Dumnezeu alipirea pățimașă față de lume [*Iac* 4, 4], precum spune dumnezeiescul Apostol: „Nu iubiți lumea, nici cele din lume!” [*1 In* 2, 15], căci nimeni nu poate sluji lui Dumnezeu și viețui după om [*Mt* 6, 24; *Rm* 8, 12], fiindcă toate cele ale lumii sunt piedici în calea iubirii de Dumnezeu și a faptului de a bine-plăcea Lui.

Mila și iubirea păcii

Fiindcă cine oare, iubind slava și cinstea de la oameni [*In* 5, 41], se va socoti vreodată pe sine însuși drept cel mai de pe urmă și cel mai ticălos și se va face smerit cu duhul sau zdrobit cu inima [*Ps* 50, 19], sau va plânge cândva, chiar dacă va putea să facă aceasta? Și cine oare, iubind bogăția și fiind stăpânit de iubirea de arginți și de agoniseală, se va face miostiv [*Mt* 5, 7] și compătimitor și nu va fi mai sălbatic și mai crud decât orice fiară sălbatică? Cine, stăpânit de slava de șartă și ținut de părerea de sine, se va elibera vreodată de pizmă sau de invidie? Iar cel ce se pleacă spre patimile cărnii și se tăvăleşte în noroiul plăcerilor, cum se va face oare curat cu inima sau cum și când va vedea pe Dumnezeu Care l-a făcut pe el [*Mt* 5, 8]; și cum va fi făcător de pace [*Mt* 5, 9] cel care s-a înstrăinat pe sine de Dumnezeu și nu-L aude zicând: „Pentru Hristos mijlocim, ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi: împăcați-vă cu Dumnezeu!” [*2 Co* 5, 20]? Fiindcă tot cel ce se împotrivesc și se războiește cu Dumnezeu prin călcarea poruncilor, chiar dacă ar face pace între toți oamenii,

e vrăjmaș lui Dumnezeu, pentru că, deși face pace între ei, nu face aceasta cum îi place lui Dumnezeu. Căci fiind mai întâi chiar el vrăjmaș sie însuși și lui Dumnezeu, se fac vrăjmași Lui [*Iac* 4, 4] și cei împăcați prin unii ca aceștia. Fiindcă cine are dușmănie față de cineva, același negreșit nu știe să sfătuiască în chip drept pe alții cele ce i se par bune vrăjmașului și sunt plăcute celorlalți, nici nu-i va învăța pe ei să facă voite aceluia, pentru că și însuși faptul că petrece despărțit de ele îl va face să nu cunoască dorințele lui; mai mult încă, din pricina împătimirii și adversității lui față de el și datorită faptului că are neconținut în sine însuși gândul de a umbla exact împotriva voilor aceluia, își creează obiceiul de a nu putea, chiar dacă ar vrea, să grăiască altora cu ușurință ceva spre folosul acelora. Și pe bună dreptate. Fiindcă un suflet neluminat și învăluit de patimi, și mai cu seamă de pizmă împotriva cuiva, nu suportă nici măcar să audă pe altcineva apărând pe cel pizmui, darămite să facă sau să spună ceva spre folosul aceluia. Căci o patimă învechită pune stăpânire pe fire și o cugtare rea care zăbovește în suflet nu mai poate fi tămăduită vreodată⁸. Pentru că din lumină unii ca aceștia se fac întuneric și, căzând din bunătate în răutate, bolesc.

Unirea cu Dumnezeu prin vederea Luminii Lui

Dar cel contopit cu Dumnezeu prin credință și care-L cunoaște prin fapte s-a învrednicit negreșit să-L vadă și prin contemplație. Dar vede cele pe care nu pot să le scriu. Fiindcă mintea vede priveliști străine, se luminează întreagă și se face luminoasă, dar nu poate să înțeleagă și să grăiască acestea. Pentru că însăși mintea e lumină și le vede pe toate lumină, iar lumina e vie și dă viață celui ce vede. Acesta se vede pe sine însuși în general unit cu lumina și văzând se strânge în sine și este așa cum era. Aduce cu mintea lumina în suflet și iese din sine, și, ieșind din sine, o vede departe, dar, întor-cându-se iarăși, se găsește înăuntrul luminii. Și așa ce poate

⁸ Cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Horn. in Ps.* 1, 6; *PG* 29, 224C [*PSB* 17, 1986, p. 191] și scolia 60 la *Scara* 4 (*.PG* 88, 749C) [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 270].

spune sau ce poate înțelege din cele văzute, întrucât îi lipsesc cu totul cuvintele și înțeleșurile⁹.

Sărăcie, smerenie, blândețe

Cine deci auzind aceste taine nu se va minuna și, minunându-se, nu va alerga la Hristos? Cine nu va dori să vadă lucrurile uriașe ale lui Dumnezeu și nu va iubi pe Cel care dă în dar aceste daruri și harisme străine? Cu adevărat fraților, nimic nu e mai bun în lumea aceasta decât a nu avea nimic din cele ale lumii, nici de a dori ceva peste nevoia de neapărată trebuință a trupului. Iar această nevoie de neapărată trebuință o știe rațiunea: pâine și apă, o haină și un acoperiș potrivit dumnezeiescului Apostol: „Având hrană și îmbrăcăminte, ne va fi destul cu acestea” [7 *Tim* 6, 8]. Iar dacă avem nevoie de ceva mai mult decât acestea, atunci negreșit Cel ce dă mai multe și umple în bunăvoința Sa tot ce-i viu [*Ps* 144, 16] ni le va da nouă, celor ce nădăjduim și credem în El. Numai să lăsăm toate cele ale vieții vremelnice, adică slava deșartă, pizma, certurile întreolaltă, viclenia, murmurul, ațâțarea, și toate câte nu-I plac lui Dumnezeu și duc în primejdie sufletul. Să dorim însă din suflet cele ce Dumnezeu ne poruncește să le îmbrățișăm: sărăcia duhovnicească, pe care Cuvântul o numește smerenie, plânsul neconținut de zi și noapte, din care izvorăște bucuria sufletului și mângâierea de fiecare ceas celor ce-L iubesc pe Dumnezeu [*Rm* 8, 28]. Fiindcă din unele ca acestea realizează blândețea toți cei ce luptă cu adevărat, care flămânzesc și însetoșează de dreptate [*Mt* 5, 6] și caută pururea împărăția lui Dumnezeu [*Mt* 6, 33] care covârșește toată mintea omenească [*Flp* 4, 7]. Dar nu numai aceasta, ci și faptul de a deveni milostiv, curat la inimă, plin de pace și făcător de pace, și viteaz întru ispite [*Mt* 5, 3-11], și acest lucru vine din a plânge în fiecare zi. De aici ne vine și ura celor rele, de aici se aprinde în suflet și râvna dumnezeiască, care nu-l lasă să se liniștească nicidecum sau să încline spre

⁹ Remarcabil pasaj mistic despre luminarea extatică și supraconceptuală a minții și unirea ei cu Dumnezeu, alături de tema frecventă la Sfântul Simeon a concentrării mistice și îndepărtării luminii [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 271].

cele rele împreună cu cei răi, ci îl umple de vitejie și de putere, ca să poată răbda până la sfârșit în cele cumplite.

Fuga de lumea trecătoare. Numai omul rămâne

Să fugim, așadar, de lume și de cele din lume [1 In 2, 15], iubiți frați. Fiindcă ce avem noi cu lumea și cu oamenii cei din lume? Să alergăm, să urmărim, până când vom apuca ceva din cele ce stau și nu curg. Fiindcă toate se strică și trec ca un vis și nimic statornic sau sigur nu este întru cele văzute. Soarele, stelele, cerul și pământul, toate vor trece, iar singur dintre toate rămâne omul. Așadar, care lucru din cele văzute ne va putea fi de folos în ceasul de nevoie al morții, când plecăm de aici spre odihna de acolo a veacului aceleuia, lăsând în urmă toate acestea? Iar dacă așa vor trece cele văzute, care va fi folosul nostru atunci când ne ducem și lăsăm în urmă trupul nostru mort? Fiindcă din clipa în care sufletul își lasă trupul, nu mai poate vedea prin el, nici nu mai poate fi văzut de altul, ci de acum înainte are legătură numai cu cele nevăzute și nu mai are în sine nici o grijă pentru cele de aici, având de acum înainte o îndoită viață și luptă: sau împărăția cerurilor și Slava veșnică sau, iarăși, gheena și osânda focului. Fiindcă unul din acestea le primește de la Dumnezeu drept moștenire veșnică, după vrednicia celor ce le-a făptuit aici.

Să luptăm să-L vedem pe Hristos, ca să scăpăm de moarte

Prin urmare, pentru aceste pricini, să fugim, rogu-vă, din lume. Să fugim de amăgirea vieții și de crezută ei bucurie, și să alergăm numai la Mântuitorul sufletelor, Hristos. Pe Acesta să ne grăbim să-L găsim întrucât e de față pretutindeni și, găsindu-L, să-L ținem [Cânt 3, 4], căzând la picioarele Lui [Mt 28, 9] și îmbrățișându-le cu căldura sufletului. Da, rogu-vă, să ne grăbim încă fiind aici să-L vedem și să-L contemplăm. Căci dacă ne vom învrednici să-L vedem în chip sensibil [aisthetos] încă de aici, nu vom mai muri, moartea nu mai stăpânește asupra noastră [Rm 6, 9]. Să nu primim a-L vedea numai în viitor, ci să ne luptăm încă de acum să-L vedem, precum spune și Ioan Teologul: „Știm însă că-L avem

pe Dumnezeu în inimile noastre din Duhul pe care L-am primit de la El" [*1 In* 3, 24; 2, 27],

Așadar, câți ați arătat din fapte credință neclintită și sigură în El, cercetând cu discernământ întocmai și frumos cele spuse de noi mai sus, vedeți să nu vă înșelați pe voi înșivă părându-vi-se că aveți în voi înșivă pe Hristos neavând nimic, ca să nu ieșiți din viață cu mâinile goale și să auziți, lucru de care mă rog să ne ferească Dumnezeu, glasul acela de care mă rog să fim cruțați: „Luați cele ce i se pare că are celui rău, și dați-le celui ce are mai multe" [*Mt* 13, 12; 12, 28-39], și atunci veți plânge și vă veți tângui [*Iac* 4, 9; *Ap* 18, 11] și veți avea întristare în vecii nesfârșiți.

Fie să nu auzim un asemenea glas și să nu pătimim un lucru ca acesta, noi, care am tăgăduit lumea întreagă și cele din lume [*1 In* 2, 15] și am alergat la Hristos. Fie ca, păzind poruncile lui Dumnezeu, să ne curățim inimile noastre prin lacrimi și pocăință, ca să vedem încă de aici lumina cea dumnezeiască, pe însuși Hristos, și să-L avem rămânând în noi, hrănind și făcând vii sufletele noastre prin Duhul Sfânt, și făcându-ne să gustăm dulceața desfătă a bunătăților împărăției Lui, căreia fie să ne învrednicim noi toți în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 3

Fidelitatea față de voturile monahale

Despre faptul că trebuie să ascultăm frumos și să nu uităm voturile pe care le-am dat lui Dumnezeu. Și că nu trebuie să murmurăm pentru privegherile de toată noaptea ale slujbelor de dimineață.

Să nu murmurăm sculându-ne la priveghere

Fraților și părinților, aducându-ne aminte de poruncile lui Hristos care spun așa: „Nu judecați și nu veți fi judecați” [*Le* 6, 37], nu cercetați nicidecum cu curiozitate viețile altora, ci mai degrabă faceți ceea ce ne spun preoții, dar nu faceți faptele lor [*Mt* 23, 3], precum ați auzit. De aceea, ascultați-mă ca niște robi ai lui Hristos, pe mine, nevrednicul, și, trecând cu vederea puținătatea sufletului meu și trândăvia mea, purtați de grijă, rogu-vă, de sufletele voastre și grăbiți-vă să faceți neîntârziat poruncile lui Dumnezeu; și nu murmurați împotriva smereniei mele, ca sculându-vă o singură dată în an¹ la miezonoptică, ci, aducându-ne aminte de cel ce zice: „La miezul nopții m-am sculat ca să mă mărturisesc Ție pentru judecățile dreptății Tale” [*Ps* 118, 62], mulțumiți mai degrabă lui Dumnezeu și celui ce v-a sculat din somn spre lauda Lui, bucurați-vă și săltați [*Le* 6, 23], fiindcă v-ați învrednicit să cântați imne împreună cu sfinții îngeri lui Dumnezeu. Fiindcă acela care se indignează de slujbele obișnuite, cel pe care-l

¹ Textul nu este limpede. Monahii trebuie să se scoale zilnic la miezonoptică, nu doar o dată pe an. Probabil sensul e că monahii ar trebui să fie deja obișnuiți să se scoale zilnic la miezonoptică și nu trebuie să protesteze ca și cum ar fi un lucru extraordinar ce ar avea loc o dată pe an. (Pentru programul zilnic al monahilor bizantini din epocă, a se vedea mai jos *C* 26 și 30) [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 281, 283].

irită și îl doboară lungimea immelor înălțate, unul ca acesta nu știe cu adevărat că dulci sunt cuvintele lui Dumnezeu în gâtlejul celor ce-L iubesc pe El și mai presus decât mierea și ceara în gura celor ce-L cunosc pe El [Ps 118, 103]; fiind cu totul trup și având cuget trupesc [Rm 8, 6-7] și simțire încă și mai trupească, acela nu poate gusta în chip duhovnicesc din cele dăruite spre binefacerea noastră de către Dumnezeu, ci toate cele făcute potrivit lui Dumnezeu i se par amare și nu cunoaște ceea ce s-a spus: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” [Ps 33, 9]. Iar cine nu știe aceasta cu claritate, acela se înstrăinează în chip limpede de iubirea și dulceața lui Hristos. Iar cine e străin de acestea și de gustarea lor — vai mie, a mea e nenorocirea, fiindcă mi s-a poruncit să fac ale mele cele străine! — e vrăjmaș al lui Dumnezeu și străin de împărăția cerurilor; pentru că ce altă nădejde va avea, spune-mi, sau ce altă iubire va îmbrățișa sau ce mângâiere va afla fie aici fie după moarte? Iar cel ce se împotrivesc în cuvânt, și se plânge și blestemă pe cei ce-l scoală pentru imnele dumnezeiești și pentru lauda lui Dumnezeu, ce cuvânt de apărare va afla în ziua judecății, făcându-se și lui însuși și altora sminteală de pierzanie?

întristarea lui Simeon în fața monahilor trândavi

Credeți-mi, părinților și fraților duhovnicești, că atunci când aud acestea sau văd pe cineva dintre voi suferind cumplit pentru acestea, sunt cuprins de un asemenea necaz și am asemenea remușcări în inima mea, încât mi se pare că am predat-o deja osândeii, și nu mai simt nici o altă bucurie a lumii, ci renunț la însăși viața mea; și plâng și mă tânguiesc ca unul deja osândit, fiindcă îndemnurile mele nu sunt auzite, pedepsele mele sunt respinse, muștrările mele sunt urâte, dojenile mele sunt la rândul lor dojenite, și eu, la rândul meu, sunt prigonit ca un vrăjmaș, și, făcând toate acestea, nu pot să dobândesc odihnă. Vreau să mă odihnesc și să-mi văd numai relele mele, dar când vreau să mă țin numai de aceasta, atunci ca o flacăra mi se aprinde inima [Ir 20, 9] și iarăși mă găsesc, nenorocitul, cuprins în acestea și sufăr pentru rănilor voastre

nu mai puțin decât simte fiecare durere pentru rănilor lui, și ard pentru voi și duc o viață de netrăit, și mirarea mă cuprinde: cum am ajuns la o asemenea întunecare că făptuim toate împotriva sufletelor noastre și, jungându-ne pe noi înșine, dăm cu copita, ca și cum am fi niște dobitoace, și, înlănțuindu-ne pe noi înșine prin păcate, ne bucurăm și-i mușcăm pe cei ce iau de pe noi niște lanțuri ca acestea. Dacă suntem înm piedicați de către cineva să mai făptuim ceva împotriva sufletelor noastre, ca niște câini turbați lătrăm împotriva lui și-l ocăram, și nu încetăm până când nu facem fapta aceea și ne pierdem sufletele noastre. Apoi, obișnuindu-ne cu fărădelegi ca acestea, ajungem răi în chip firesc și nu mai vrem să ne îndreptăm. Am făgăduit să fim monahi și am ajuns mai răi decât cei din lume. Ne-am angajat să flămânzim și să însetăm și să suferim cele rele, și ne certăm pentru o bucată de pâine și nu ne rușinăm să hulim, fie și numai pentru o bucată de pâine cerută de noi peste vremea rânduită pentru mâncare. Am venit să ne lepădăm de toți cei din lume, de părinți, de frați și de prieteni, și nu încetăm să-i hrănim mai degrabă pe ei din pâinea mănăstirii. Am fugit de lume ca de un vrăjmaș, și-i iubim pe cei din lume și cele ale lumii mai mult decât pe Hristos însuși.

În ce scop ne-am făcut monahi?

Spune-mi, te întreb, frate: ai venit oare în mănăstire crezând că este o judecată, o înviere și o răsplată a celor făcute în viață, mărturisind că există un Dumnezeu Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui [Mt 16, 27], sau nu aveai nimic din toate acestea în inima ta? Ai venit ca să păzești făgăduințele pe care le-ai dat și să te alături lui Hristos în fața a mulți martori [7 Tim 6, 12; 2 Tim 2, 2], sau ai fățărît cu viclenie acest lucru, ca să-ți faci o legătură cu frația, și să te faci mădular al Bisericii, dar tot ceea ce chibzuiai în cugetul tău era să primești fără nici o lipsă cele care să-ți potolească foamea și lăcomia, și să duci o viață lipsită de griji și fără osteneală? Deci, dacă ai venit ca să te faci rob al lui Hristos și frate al nostru, păzește, rogu-te, și poruncile Lui și slujește-I cu căl-

dură, ca să te arăți creștin adevărat din fapte și să te faci frate, al nostru iubitor de Dumnezeu, asemănându-ne nouă întru toate; suferă cele rele împreună cu noi ca un bun oștean [2 *Tim* 2, 3], ca să te și încununezi și să te preamărești împreună cu noi [*Rm* 8, 17], desfătându-te de slava cea veșnică. Iar dacă ai venit să fii tuns și să te faci monah închipuind numai fățarnic toate acestea, gândindu-te numai să mănânci și să bei împreună cu alții, găsind chipurile de la sine toate de-a gata, ascultă atunci și-ți voi spune ce te va întâmpina. Mai întâi, ceea ce este și lucrul cel mai de seamă, să știi că nici nu te-ai împăcat, nici nu te-ai apropiat de Dumnezeu, ci ești socotit vrăjmaș al Lui și uneltitor; și cum nu vei fi uneltitor, atunci când cugeti un lucru în inima ta și fașăduiești altele înaintea tuturor, și ți se pare că-L poți înșela pe Dumnezeu Cel neînșelat? Acela însă poruncește în chip limpede tuturor: „Nu vă îngrijiți întru ziua de mâine ce veți mânca sau ce veți bea sau ce veți îmbrăca” [*Mt* 6, 34], dar tu te-ai tuns numai pentru ca să fii frate și părtaș al unor averi și unor bani, pe care poate în lume nu le stăpâneai. Apostolul îndeamnă zicând: „Având hrană și acoperiș, ne va fi destul cu acestea” [7 *Tim* 6, 8], tu însă, neîndestulându-te cu cele de neapărată trebuință, furi și răpești cele ale mănăstirii. Și în toate cele ce țin de plăcerea și îngrijirea trupească vrei să fii fără vreo inovație frate al tuturor și ceri egalitatea cu cei ce se ostenesc în lucrul Domnului; dar dacă vezi pe vreunul din frați exercitându-se cu râvnă și alergând din tot sufletul spre postire sau priveghere sau zdrobirea trupului, încă și spre plângere sau rugăciune neîncetată, spre nopți petrecute în picioare și psalmodii și cântări duhovnicești, spui că ești străin și nu poți să faci acestea; dar nu numai aceasta, ci și, ascunzându-te și neputând fi găsit la slujbe, socotești că te folosești pe tine însuși. Câtă orbire, neștiință și amăgire au gândurile tale! Și, lucru mai rău decât aceasta, chiar dacă și o simplă urmă de încercare se arată înaintea ta sau dacă egumenul te întristează puțin pentru a te pune la încercare, tăgăduiești îndată însăși haina, cum te-am auzit zicând multora: „Că doar n-am venit aici să mă fac rob cuiva sau ca să fiu insultat?” Ce nebunie!

Lupta pentru păstrarea voturilor

N-ai venit oare să lupți împotriva vrăjmașilor nevăzuți? N-ai venit să iei asupra ta războiul împotriva patimilor? Pentru care pricină ai vrut să te înrolezi între soldații lui Hristos? Oare ca, primind aceeași rație și soldă împreună cu ei, să te așezi la masă ca cei ce se dedau pe scenă desfătărilor și bețiilor? Dacă socotești acestea, vai ție în ziua judecării, când Hristos va veni să dea fiecăruia după faptele sale [*Mt* 16, 27], când va cere de la monahii care I s-au alăturat Lui înaintea multor martori [*1 Tim* 6, 12; *2 Tim* 2, 2] făgăduințele pe care le-au făgăduit înaintea sfântului jertfelnic și a sfinților Săi îngeri să le facă și să le păzească. Fiindcă ce vom răspunde când vom fi întrebați așa: „De ce am venit la sfântul jertfelnic și în această sfântă însoțire dorind să îmbrățișăm viața monahală și această viețuire îngerească?” Ce vom răspunde la acestea? Oare nu: „Da, cinstite părinte”? Iar preotul ce ne spune atunci? „Cunoașteți, fraților, că, întrucât ați venit să fiți numărați împreună cu robii împăratului Hristos, v-ați gătit pe voi înșivă spre ispite. Căci știți bine că începând de acum vrăjmașul va pune în mișcare împotriva voastră toată uneltirea. Deci trebuie ca și voi să flămânziți, să însetați și să răbdați friguri, să fiți necinstiți, loviți și palmuiți [*Mt* 26, 67] și ocărăți și să răbdați toate întristările potrivit lui Dumnezeu.” Ce vom răspunde la acestea? Oare n-am făgăduit să suferim și să răbdăm toate și la toate întrebările referitoare la pătimirile răbdării n-am spus: „Da, cinstite părinte”? Oare n-am făgăduit întâi-stătătorului și întregii frații înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor [*1 Tim* 5, 21] că vom păzi până la moarte înfrânarea și privegherea, rugăciunea și ascultarea [*Flp* 2]²? Și acum, ca și cum nimeni nu va cere de la noi făgăduințele acestea pe care le-am făgăduit, așa ne purtăm: petrecând în nefrica lui Dumnezeu și în disprețul poruncilor Lui, neridicându-ne nu doar împotriva întregii frații, dar și împotriva întâi-stătătorilor noștri, murmurând, contrazicând, blestemând, trăn-

² Dialogul și îndemnul citate aici de Sfântul Simeon se regăsesc aproape textual în slujba tunderii în monahism din *Motivvelnicul* ortodox.

dăvind și făcând toate câte le urăște Dumnezeu și câte pierd în gheenă sufletele noastre [Mt 10, 28].

înlăcărarea, mijloc de luptă împotriva patimilor

Unde s-a mai auzit din veac [In 9, 32] un asemenea lucru viclean? Ce fel de demoni a născocit împotriva sufletelor noastre un chip de pierzanie mai rău decât acesta? Sau, mai degrabă, de ce să se mai îngrijească împotriva noastră demonii? Căci văzându-ne ținuți în stăpânire de voia trupului [Ef 2, 3], ne văd purtând deja moartea [2 Co 4, 10]; și pentru ce altceva se războiesc împotriva noastră? Fiindcă orice război al demonilor împotriva noastră se face ca să înstrăineze pe cei ce ascultă de slava lui Dumnezeu și de harul Duhului Sfânt. Dar noi chiar înaintea luptei acelora împotriva noastră, precum văd, ne lipsim de un asemenea dar, părăsind poruncile lui Dumnezeu și nemairâvnind să-L căutăm din tot sufletul [Dt 4, 29]. Căci, dacă L-am căuta, n-am mai trăi în chip atât de trândav și nepăsător. Dacă ne-am gândi la cele cerești n-am mai avea atâta râvnă față de cele pământești. Dacă am cugeta la cele nesticăcioase, nu ne-am mai revărsa spre cele curgătoare și stricăcioase. Dacă am dori cele veșnice, n-am mai urmări atât cele vremelnice. Dacă L-am iubi pe Dumnezeu, nu ne-am mai întoarce așa de la cei care ne călăuzesc spre El. Dacă am căuta să dobândim virtuțile, nu ne-am scârbi atât de învățătorii virtuților. Dacă am îmbrățișa cu bucurie postul, n-am mai murmura nicidecum din pricina lipsei mâncărurilor sau a băuturilor. Dacă ne-am lupta să fim stăpâni asupra patimilor, nu ne-am mai deda în chip nestăpânit plăcerilor. Dacă am avea credință dreaptă și sigură, n-am mai făptui lucrurile necredincioșilor. Dacă am avea frica lui Dumnezeu în inimile noastre, nu ne-am mai împotrivi adevăraților robi ai Lui pentru orice virtute plăcută lui Dumnezeu. Dacă am avea smerenie, nu ne-am mai ridica împotriva robilor lui Dumnezeu. Dacă ne-am fi învrednicit să dobândim iubirea adevărată, L-am cunoaște și pe Dumnezeu și am voi nu numai să fim pedepsiți, dar și necinstiți, loviți, nedreptățiți și batjocoriți, și pentru Hristos am răbda orice încercare, orice necaz.

Trândăvia minimalizează greșelile

Acum însă suntem atât de stăpâniți de patimi, și am ajuns într-o asemenea întunecare și neștiință, încât nu mai simțim nici măcar lucrurile în care ne aflăm, nu mai știm nici măcar că făptuim cele rele. De aceea, dacă ni se aduce aminte de către cineva despre un păcat oarecare, răspundem ca și cum n-am fi auzit niciodată de Scripturile creștine: „Oare păcat e această faptă? și din ce pricină sau pentru ce anume e socotită păcat? în zadar acest lucru se numește păcat de către unii. Să păzim faptele mai mari, fiindcă Dumnezeu nu ne va arăta o mare severitate față de aceste lucruri mărunte". Cine spun acestea? Monahii!, care au făcut o a doua făgăduință și mărturisire față de Dumnezeu, care-și poartă haina ca virtute și numele în loc de sfințenie, care făgăduind că s-au lepădat, unindu-se cu Hristos, de lume și de cele din lume [*In* 2, 15], care au mărturisit că au părăsit părinți și prieteni, care au făgăduit că se supun părintelui duhovnicesc ca lui Dumnezeu, care au făgăduit o asceză riguroasă până la respingerea unei simple priviri și vorbe deșarte [*Mt* 12, 36], tocmai ei nu socotesc păcat faptul de a pizmui sau a bârfi, sau murmura, sau a contrazice, sau a trăi de sine [în idioritmie] sau ajura, sau a fura din ale mănăstirii, ba chiar a le da altuia fără știrea întâistătătorului. Pe lângă acestea nu socotesc deloc a fi păcat nici faptul de a administra rău lucrurile încredințate lor, ca, de exemplu, a face ceva din aceste lucruri cu afecțiune pătimașă sau în chip pătimaș, viclean, pizmuitor, lipsit de conștiință sau afacerist.

Nu tremuri, omule, auzind în fiecare zi dumnezeiasca Scriptură spunând: „Cuvânt rău să nu iasă din gura voastră [*Ef* 4, 29]. Căci amin zic vouă că și pentru un singur cuvânt deșert veți da socoteală [*Mt* 12, 36] și pentru un pahar cu apă rece veți primi plată [*Mt* 20, 42]"? Nu auzi că Dumnezeu este judecător și al cugetelor și gândurilor inimilor [*Evr* 4, 12]? Căci ce spune? „Cine se uită la femeie ca să o poftască, a și făcut adulter cu ea în inima lui" [*Mt* 5, 28]. Vezi cum e judecat ca adulter cel ce privește cu poftă spre fața cuiva? Așa să știi sigur, omule, că și cel stăpânit de pofta de bani se judecă

ca iubitor de argint, chiar dacă n-ar avea absolut nimic ca avere, iar cel ce pofteste bucate scumpe și multe e lacom la pântece, chiar dacă din pricina lipsurilor se hrănește numai cu pâine și cu apă, și tot așa desfrânat este cel ce consimte și se întinează mult în gândurile sale, chiar dacă n-ar vedea vreodată față de om. Așa și cel ce zice în inima lui: „Rău s-a făcut aceasta și fără rost s-a întâmplat aceea” și: „De ce s-a făcut aceasta? sau de ce nu s-a făcut aceea?”, să nu se amăgească: este un bârfitor și se judecă ca un vinovat, chiar dacă nu rostește vreun cuvânt din gura lui, nici nu aude cineva glasul lui [Mt 12, 19; Is 42, 2].

Nu există păcat mic

Nu vă înșelați, frații mei, iubitor de oameni este Dumnezeu, milostiv și îndurat, și, dând mărturie, mărturisesc și eu că am încredere că mă voi mântui prin milostivirea Lui. Dar cunoașteți că cei ce nu se căiesc și nu păzesc poruncile Lui întocmai și cu frică multă nu vor avea nici un folos, ci Dumnezeu îi va pedepsi pe ei cu mult mai rău decât pe neamurile păgâne și pe cei nebotezați. Nu vă înșelați, fraților, și nici un păcat să nu vi se pară mic și să nu fie disprețuit de voi ca și cum n-ar face o atât de mare vătămare sufletelor noastre. Fiindcă robii recunoscători nu cunosc vreo deosebire între un păcat mic și un păcat mare, ci, chiar dacă aceștia cad numai cu privirea sau gândul sau cuvântul, socotesc că au căzut din iubirea lui Dumnezeu, lucru care, sunt convins, e și adevărat. Fiindcă cel ce cugetă un lucru mic în afara voinței lui Dumnezeu și nu se căiește de îndată, alungând atacul gândului, ci primește și ține acest gând, acesta i se socotește păcat, chiar dacă nu știe că acesta e un lucru rău. Fiindcă venind legea, adică învățătura Sfintelor Scripturi, răul ținut până acum în neștiință s-a trezit la viață [Rm 7, 9] și păcatul s-a aflat a fi în mine [Rm 7, 17. 20], iar eu mort [Rm 7, 10] și străin de bine.

Discernământul gândurilor

Trebuie, așadar, să distingem bine toate gândurile care ne vin și să le opunem mărturii din de-Dumnezeu-insufletele

Scripturi și din învățăturile Sfinților Părinți duhovnicești și, dacă le găsim conglăsuind și având același înțeles cu acestea, să le ținem cu toată puterea și să le punem în lucrare cu îndrăzneală; iar dacă nu conglăsuiesc cu Cuvântul adevărului [Ef 1, 13], să le alungăm cu furie departe de la noi, precum este scris: „înfuriați-vă și nu greșiți!” [Ps 4, 5], Ca de o întinăriune și de un ac al morții [I Co 5, 56], așa trebuie să fugim de atacul care vine de la gândurile pătimase. Deci e nevoie de multă trezvie, de multă râvnă, de multă cercetare a dumnezeieștilor Scripturi. Fiindcă, arătându-ne folosul care vine din acestea, Mântuitorul a zis: „Cercetați Scripturile” [In 5, 39]. Cercetați și țineți cu toată exactitatea și credința cele citite [Le 8, 15] pentru ca, știind cu exactitate din dumnezeieștile Scripturi voia lui Dumnezeu [Le 12, 47; Rm 2, 18], să puteți distinge fără greșală binele de rău [Evr 5, 14; Ir 5, 19] și să nu plecați urechea la orice duh [7 In 4, 1], nici să fiți supărați de gândurile vătămătoare [EfA, 14]. Fiți încredințați, frații mei, că nimic nu este atât de ușor spre mântuirea noastră ca faptul de a urma dumnezeieștilor porunci ale Mântuitorului. Dar de multe lacrimi, de multă frică, de multă răbdare și rugăciune stăruitoare e nevoie ca să ni se arate puterea fie și numai a uneia singure dintre vorbele Domnului, ca să cunoaștem marea taină ascunsă în cuvinte mici, și să ne punem sufletele noastre [I In 3, 16] până la moarte chiar și numai pentru o singură cirtă [Mt 5, 18] din poruncile lui Dumnezeu. Căci cuvântul lui Dumnezeu e ca o sabie cu două tăișuri, care taie și desparte sufletul [Evr 4, 12] de toată pofta și simțirea; dar nu numai aceasta, el este și ca un foc arzător [Ir 20, 9], care ne ațâță râvna sufletului făcându-ne să disprețuim toate lucrurile triste ale acestei vieți și să socotim bucurie orice încercare [Iac 1, 2] care vine, precum și să dorim și să îmbrățișăm moartea cea înfricoșătoare pentru ceilalți oameni ca fiind o viață și dătătoare de viață.

Lupta duhovnicească nu cunoaște odihnă

De aceea, vă rog, să ne trezim odată, frații mei, și să ne îmboldim unii pe alții prin mângâierea cuvântului spre râvnă

și imitarea binelui, să alergăm cu sârguință, să ne grăbim cu zor și cu râvnă aprinsă să ne despărțim de afecțiunea pătimașă a lumii, să ne unim prin smerenie de sfinții cei din veac [*Le* 1, 70; *FA* 3, 21], să ne dezbrăcăm de omul cel vechi [*Col* 3, 9] prin tăierea voii pământești și prin omorârea cugetului celui pământesc, să ne îmbrăcăm în Adam cel Nou, Iisus Hristos [*I Co* 5, 45], prin rugăciune curată și nematerială³, spălându-ne prin lacrimi neconținute. Ceas după ceas și zi după zi să ne înnoim prin căință [*Evr* 6, 6], ca să învățăm să ne războim și să luptăm cu vrăjmașii care ne războiesc pururea, cu demonii. Fiindcă cine nu și-a agonisit mai sus-zisele arme nu va putea sta în picioare la vreme de război [*Ef*6, 11. 13], ci mai degrabă va fi rănit în fiecare ceas. Căci fiind gol și lipsit de armele acelea nu poate petrece în pace și libertate, fiindcă războiul din noi înșine nu se aseamănă războaielor și armelor din afară, ci este mult mai înfricoșător decât acelea⁴. Pentru că atunci când oamenii se luptă cu oameni, uneori se războiesc cu armele, alteori se retrag și se opresc, și-și aruncă armele gustând somnul și hrana cu toată siguranța, și de multe ori se împrejmuiesc cu un val de apărare încredințându-și unii altora straja, și, de aceea, dacă fuge cineva, scapă, și, chiar dacă este prins, nu este omorât, ci, schimbând libertatea pe o robie slăvită, se arată chiar mai strălucit și mai bogat. Dar aici lucrurile nu stau așa, ci războiul e neconținut și e neînțetată nevoie ca oștenii lui Hristos să fie îmbrăcați cu armele lor. Acest război nu încetează nici noaptea, nici ziua, nici măcar o singură clipă, ci, fie că mâncăm sau bem sau dormim și orice altceva facem [*I Co* 10, 31], ne găsim în culmea luptei. Fiindcă avem dușmani netrupești, care stau neconținut în fața noastră, și chiar dacă nu sunt văzuți de către noi, ei văd limpede dacă pot găsi vreun mădular al nostru neapărat ca să-și înfigă în el săgețile lor și să ne omoare. Și

³ Teoria rugăciunii curate e proprie tuturor Părinților *Filocaliei* și isihasmului, începând cu awa Evagrie Ponticul și terminând cu Sfântul Grigorie Palama.

⁴ Cf. SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Horn. 3 de poenitentia* 3, *PG* 49, 296; *de sacerdotio*, *PG* 48, 691-692. Amplificări ale imaginilor războiului și în *C* 4 și 5 [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 307].

nu este nimeni care să se poată apăra în spatele unor ziduri sau metereze sensibile sau să se poată ascunde pentru un ceas, odihnindu-se puțin, sau să fugă sau să se salveze, nici nu e cu putință că războiul acesta să se facă cu rândul, ci e absolut necesar ca toți oamenii să lupte în acest război și biruind să trăiască, iar biruiți fiind să moară negreșit.

îndemn la căință aprinsă

Iar rană spre moarte este tot păcatul nepocăit și nemărturisit, precum și faptul de a cădea cineva în deznădejde, lucru care ține de alegerea și voința noastră. Căci dacă nu ne-am fi predat pe noi înșine nepăsării și deznădejdii, demonii n-ar putea nimic împotriva noastră. Dar chiar și după ce am fi răniți, dacă vrem, ne putem face mai viteji și mai iscușiți [experimentați] printr-o căință aprinsă. Căci faptul de a se ridica și a lupta iarăși după ce au fost răniți și au murit e un lucru propriu celor foarte viteji și curajoși, vrednic și plin de toată admirația. Fiindcă a ne păstra nerăniți nu ține de noi, dar a fi nemuritori sau muritori ține de noi. Căci dacă nu deznădăjduim, nu vom muri, moartea nu va avea stăpânire asupra noastră [Rm 6, 9], ci vom fi pururea puternici, fugind prin căință la Dumnezeu nostru Cel atotputernic și iubitor de oameni.

De aceea mă îndemn pe mine însumi și pe voi toți să arătăm prin fapte bune toată râvna, toată vitejia răbdării și îndurării ca, umblând prin toate poruncile lui Hristos, să ajungem în râvna sufletului sub călăuzirile Duhului la veșnicele sălașuri și să ne învrednicim să ne înfățișăm și să ne închinăm Treimii Celei una și nedespărțită în însuși Hristos, Dumnezeu nostru, Căruia fie slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 4

Lacrimi și împărtășanie pe urmele lui Simeon Evlaviosul

Despre căință și străpungere [katanyxis]. Și din care fapte se poate dobândi aceasta. Și că fără lacrimi e cu neputință să ajungă cineva la curăție și nepătimire.

„Să nu ne cuminecăm fără lacrimi!”

Deoarece, părinților și fraților, citiți¹ scrierile cele de Dumnezeu insuflate ale sfântului părintelui nostru Simeon Studitul², scrieri care ne vorbesc despre faptele lui cele sublime și pe care el însuși le-a alcătuit spre folosul multora mișcat fiind de Duhul Cel dumnezeiesc; iar aici laolaltă cu celelalte isprăvi mai presus de fire ale lui a scris și a învățat limpede, precum a păzit de altfel neabătut în întreaga sa viață, și aceasta zicând: „Frate, fără lacrimi să nu te cumineci vreodată!”³ și auzind aceasta ascultătorii — și erau mulți —, nu numai mirenii, ci și monahi — dintre cei mai renumiți și slăviți pentru

¹ Se pare că este vorba nu atât de o lectură privată, cât — așa cum reiese din context — de o lectură publică cu ocazia praznicului Sfântului Simeon Studitul sărbătorit de Sfântul Simeon Noul Teolog la mănăstirea Sfântul Mamas (cf. *V 72-73* și mai jos *C 10*, 40: „Am citit deci viața lui Simeon...”) din 987 și până în 1009, dată la care a fost condamnat la exil. La acest praznic veneau și persoane — monahi și laici — care nu erau neapărat admiratori ai Evlaviosului și ai ucenicului său [n. B. Krivocheine, SC96, p. 312-313; 316-317].

² Simeon Studitul sau Evlaviosul (*Eulabes*, *H15*, 207) fusese părintele duhovnicesc al Sfântului Simeon. Născut în 927, monah la Studios în 942, decedat în 986-987, Simeon Evlaviosul este autorul unei scrieri ascetice (*Logos polymeres asketikos* — *Cod. Vatic. gr. 1436*, f. 250-263; *Patm. 427*, f. 50-59 etc.) publicate fragmentar în *Filocalie* (și *PG 120*, 668-686) printre „capetele” Sfântul Simeon Noul Teolog [*FR 6*, 1977, p. 96-117]. O traducere integrală o vom publica în volumul III al *Scrierilor Sfântului Simeon*.

³ Cf. cap. 25; *PG 120,681B* [*FR 6*, 1977, p. 109].

virtutea lor —, s-au mirat de acest cuvânt, și, uitându-se unii la alții, au spus într-un cuget și cu un singur glas, pe jumătate ironic: „Atunci să nu ne mai cuminecăm niciodată, ci să rămânem cu toții necuminecați!” Auzind deci aceasta eu, nenorocitul și ticălosul, și aducându-mi aminte în parte de cei ce spuneau acestea și de cuvintele lor, cuprins fiind de durere, am plâns cu amar grăind astfel în mine însu-mi întru durerea inimii mele: „Oare aceștia au zis ceea ce spuneau având într-adevăr o astfel de dispoziție față de acest lucru și judecând într-adevăr și din tot sufletul lor că el este cu neputință? Sau au râs oare de acest cuvânt, socotind mai degrabă că faptul de a plânge numai în vremea cuminecării e doar o mică ispravă?” Fiindcă, negreșit, dacă nu va avea cineva așa plânsul înaintea lui Hristos Dumnezeu ca lucrare de fiecă zi și de fiecă noapte, acela nici atunci când va voi să se cuminece cu dumnezeieștile Taine nu va putea plânge câtuși de puțin potrivit lui Dumnezeu, nici nu va putea să verse picături de lacrimi. Căci oare cum i-ar putea veni cuiva așa ceva dacă nu printr-o iconomie negrăită sau din întâmplare, dintr-o cauză oarecare și doar arareori? Ceea ce nu mi se pare de mirare, atunci când mulți plâng sau lăcrimează în chiar momentul ieșirii sufletului din trupul lor (eu însă socot că nu mulți, ci mai degrabă foarte puțini și ușor de numărat). Iar dacă aceștia socotesc că este negreșit cu neputință și acest lucru: și anume faptul de a te împărtași în fiecare zi vărsând lacrimi cu înfri coșătoarele Taine, atunci vai de neștiința lor, vai de nesimțirea, vai de lipsa de minte și de nebunia celor ce grăiesc acestea, vai de nepăsarea și învârtoșarea lor! Căci dacă s-ar fi judecât ei înșiși, n-ar mai fi judecați de propriile lor cuvinte; dacă s-ar fi îngrijit de pocăință, n-ar mai fi proclamat vreodată sus și tare că acest lucru e cu neputință; dacă ar fi avut făptuire roditoare, n-ar fi fost lipsiți cu totul de gustarea unui asemenea lucru bun, a unui asemenea dar al lui Dumnezeu; dacă ar fi dobândit frica de Dumnezeu în inima lor, ar fi dat mărturie că este cu putință și să plângi și să lăcrimezi nu numai în vremea împărtașirii cu dumnezeieștile Taine, ci și în tot ceasul.

Străpungerea inimii ține de voința, nu de firea omului

De aceea, vrând să încredințez și iubirea voastră despre acest lucru, am ales să vă pun unele întrebări, ca și cum aş vorbi chiar cu aceia care spuneau unele ca acelea: „Spuneți-mi, frați preaiubiți, de ce e cu neputință acest lucru?” „Pentru că, zic aceștia, unii sunt predispuși prin fire și fără osteneală, ca de la sine, să aibă străpungerea [inimii]; alții însă, fiind mai aspri la inimă și cu inimi de piatră, nu sunt străpunși nici chiar atunci când sunt loviți⁴. Așadar, cei ce sunt așa cum vor putea plânge sau cum se vor putea cumineca întotdeauna cu lacrimi? Încă și preoții ce săvârșesc dumnezeiasca Liturghie și Jertfa fără de sânge cum vor putea ei plânge?” „Deci însuși acest fapt, și anume acela de a fi aspri, cum spuneți, și cu anevoie de mișcat spre străpungere, de unde vine, spuneți dacă știți? Iar dacă nu știți, atunci, pogorându-vă puțin fără nici o rușine din înălțimea voastră, să nu socotiți un lucru nevrednic de voi să învățați de la mine, cel din urmă dintre toți; căci scris este: «Dacă s-a descoperit celui de pe urmă, cel dintâi să tacă» [I Co 14, 30].”

„De unde, zic ei, vine faptul că unul este aspru, iar altul înclinat ușor spre zdrobire?” „Ascultă! Acest lucru vine din alegerea liberă a voinței fiecăruia, care la unul este bună, iar la altul rea; din gândurile fiecăruia, care la unul sunt rele, iar la altul nu; și din faptele fiecăruia, care la unul sunt potrivnice, iar la altul iubitoare de Dumnezeu. Și dacă vrei, bagă de seamă și vei afla că toți cei din veac sunt cum sunt numai din aceste trei pricini, fiindcă mulți s-au făcut din buni răi și din răi buni. Ca să încep numărătoarea dinainte de aceștia, de ce anume a căzut Lucifer [Is 14, 12]? Oare nu pentru că s-a învoit prin alegere liberă cu un gând rău? De ce s-a făcut Cain ucigător de frate? Oare nu pentru că în voia lui rea s-a ales și preferat pe sine însuși în locul Făcătorului și, urmând gândurilor lui rele, s-a predat pizmei făcând ucidere? De ce a căutat Saul să prindă și săucidă pe David, pe care mai înainte îl cinstea ca pe sine însuși și-l iubea ca pe binefăcătorul lui

⁴ Cf. PS. ATHANASIE, *Qu.* 80; *PG* 28, 648BC.

[7 Rg 18]? îi vine acest lucru din fire sau din voia lui cea rea? Este vădit însă că-i vine din alegerea rea a voinței lui, căci din fire nimeni n-a fost făcut rău, fiindcă Dumnezeu nu este făcător de lucruri rele, ci de unele „bune foarte” [Fc 1, 31], fiind El însuși bun nu vine prin dispoziție și voință [alegere], ci prin fire și adevăr. Pe lângă acestea, de unde vine și faptul că unul din tâlharii răstigniți împreună cu Stăpânul Iisus Hristos a zis: „De ești Fiul lui Dumnezeu mântuiește-Te pe Tine însuși și pe noi”, iar celălalt i-a răspuns: „Nu te temi de Dumnezeu? Pentru că noi am primit după dreptate pedeapsa cuvenită pentru câte am făcut, Acesta însă n-a făcut nimic rău” [Le 23, 39-41]? De unde vine că unul a spus aceasta, iar celălalt acelea? Că unul s-a îndreptat iar celălalt a fost osândit? Din voința și gândurile fiecăruia, unele fiind bune iar altele fiind rele. Căci din acestea unul a dobândit necredință iar celălalt credință, zicând: „Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta!” [Le 23,42].

Alegerea voinței

Dar ca să las deoparte pe ceilalți, că sunt foarte mulți, aflați și învățați-vă din cele pe care le-am spus că din libertatea de alegere a voinței lui se face fiecare fie străpuns [la inimă] și smerit, fie învățat la inimă și mândru. Și pe drept cuvânt. Căci din doi oameni care s-au lepădat de viața [lumii], având aceeași meserie, același neam, aceeași vârstă, fiind chiar frați, având aceeași mentalitate și aceleași obiceiuri rele, adică fiind amândoi răi, aspri, nemilostivi, cruzi, iubitori de trup și de arginți și dedați la tot felul de rele, și, intrând ei în arena ascezei, unul din ei împlinește numaidecât toată virtutea, făcându-și în căldura credinței și râvnei lui tăierea de cele rele, iar altul se face și mai rău decât înainte de a se fi lepădat de lume. De unde vine deci faptul că aceștia n-au făcut în mod egal nici cele ale virtuții, precum n-au excelat la culme nici în cele ale răutății? Oare nu pentru că unul a îndurat cu hotărârea unui suflet bun toate cele ce produc întristarea după Dumnezeu și, pe lângă acestea, a luat aminte încă de la intrarea sa [în monahism] și lepădarea sa [de lume] la

dumnezeieștile Scripturi și de la sine însuși a ales să facă binele imitând viețile bărbaților celor mai evlavioși și întrecându-se cu ei în posturi și rugăciuni, în cereri, în tăcerea buzelor, în străpungere și în lacrimi, în abținerea de la mâncărurile plăcute și de la conversațiile fără rost, în reprimarea mâniei, a furiei și strigătului, îndurând cu răbdare ocările, necazurile și strâmtorările și alegând lucrurile cele mai umile și cele de necinste, primind poruncile fără împotrivire în cuvânt sau murmur, ci săvârșind toate cu râvnă, urmărind întotdeauna locul cel de pe urmă și socotindu-se pe sine mai ticălos decât toți; într-un cuvânt, făcând în cunoștință [de cauză] toate câte ne învață cu înțelepciune dumnezeieștile Scripturi ca, dobândind milă și iertare pentru relele de dinainte, să afle îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu? Dar celălalt, făcând cu hotărârea unui suflet rău toate cele potrivnice acestora, a rămas ceea ce era înainte de a se fi lepădat de lume, adică rău, ca să nu spun încă și mai rău decât era.

Monahii fără străpungerea inimii

Astfel, nu din fire, cum socotesc unii, ci din voință și alegere liberă ajunge tot omul fie smerit și ușor înclinat spre străpungere, fie aspru la inimă, învârtoșat și lipsit de străpungere, căci de unde, spune-mi, se va străpunge la suflet și va vărsa lacrimi din ochii săi cel care-și petrece aproape toată ziua umblând încoace și în colo și neîngrijindu-se nici de tăcerea buzelor, nici de rugăciune, nici de citire, nici de liniștire, ci uneori vorbind cu vecinii în timpul slujbelor, lipsindu-se nu numai pe sine însuși de folos, ci și pe cei cu care vorbește, iar alteori luând în răs și defăimând pe frații cei mai evlavioși și chiar pe egumen? Când va dobândi străpungere cel ce scrutează cu curiozitate lucrurile mănăstirii și nu numai cele ale mănăstirii, ci și viața fiecăruia în parte, zicând uneori unora dintre frați: „Am auzit cutare și cutare”, alteori: „Ai aflat ce s-a întâmplat cu cutare, săracul?” Și iarăși: „Ați auzit de nenorocirea lui cutare?” își mai aduce aminte oare unul ca acesta de răutățile proprii ca, îndurerându-se, să verse lacrimi din ochii lui? Ieșind de la Liturghie în timpul citirii dumne-

zeieștilor Scripturi și așezându-se aproape sau mai departe și vorbind cu unii, povestindu-și, când acela când ceilalți, întâmplări nefolositoare și grăind așa: „Ați auzit ce-a făcut egumenul cutărui frate?”, iar altul: „Dacă vă spun ce a făcut cutare, săracul, ce veți spune?” Astfel cel ce discută unele ca acestea, și mai rele decât acestea, îi ocupă pe alții și se ocupă pe sine însuși cu asemenea flecăreli, când oare va ajunge la simțirea păcatelor proprii și se va plânge pe sine însuși?

Asistarea la slujbe nu e de ajuns

Căci cel ce nu ia aminte la cuvintele cele insuflăte de Dumnezeu nici nu pune ușă de îngrădire împrejurul buzelor lui [Ps 140, 3], nici nu-și întoarce urechea lui de la auzire deșartă [Ps 118, 37] și nu-și aduce aminte de răspunsul de pe urmă și de înfricoșătorul tribunal al lui Hristos, cum va trebui să ne înfățișăm cu toți goi și dezbrăcați înaintea lui și să dăm cuvânt pentru cele grăite de noi, cum oare ar putea dobândi lacrimi și se va putea plânge cu căldură pe sine însuși, chiar dacă ar fi să trăiască mai mult de o sută de ani în haina monahală? Cum cel ce cere pentru sine însuși întâietățile în starea în picioare din biserică sau la șederea la masă și se luptă și se întristează mereu de unele ca acestea, se va întrista vreodată pentru sufletul lui și va plânge cu amar [Le 22, 62] înaintea lui Dumnezeu? Iar cel ce pretextează pretexte în păcate⁵ [Ps 140, 4], punând înainte neputința sa, fiind însă viguros și tânăr, și măsurându-se pe sine însuși cu cei mai evlavioși dintre frați care se ostenesc mult și în chip îndelungat în asceză, zicând: „N-oi fi eu al doilea, mai prejos decât cutare sau decât cutare pentru că, iată, acela stă pentru că se sprijină [în strană], și ducându-se⁶ iarăși stă sprijinindu-se”, punându-se pe sine însuși pe același plan cu aceia, el care poate nu e vrednic nici măcar de locul cel mai de jos — când oare

⁵ *Prophasizomenos prophaseis ein hamartiais.*

⁶ E vorba de ieșiri din biserică în caz de forță majoră (cf. C 5, 1026-1028; 26, 60-62) sau poate unii „isihaști” aveau permisiunea de a ieși să se roage în chilii. Chiar dacă Sfântul Simeon nu-și mărturisea monahii în timpul slujbelor (cf. C 26, 80), aceste ieșiri și intrări erau unul din abuzurile pe care înțelegea să le combată (cf. C3, 120-121) [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 329].

ajunge să-și dea seama de neputința lui, ca, suspinând din suflet, să fie străpuns la inimă și să verse lacrimi din ochii săi? Fiindcă slava deșartă, care-l face rob lăncezelii [akedia], nu-l mai lasă să îndure în răbdare și oricare din unii ca aceștia petrece la toate slujbele în trândăvie și nepăsare, pălăvrăgind neconținut povești deșarte și băbești [/ Tim 4, 7] cu vecinii lui și cu cei ce primesc să-l asculte. Și așa, în chip nesimțitor, sau, mai bine spus, fără durere intrând la dumnezeieștile slujbe împreună cu bărbații duhovnicești și cinstitori de Dumnezeu, iese de acolo fără nici un folos, nesimțind nici o schimbare în mai bine întâmplându-se cu el, schimbare dată de Dumnezeu prin străpungerea [inimii] celor ce se luptă, și, părându-i-se că îi este de ajuns numai să nu lipsească de la slujbele rânduite — adică de la utrenie, de la vecernie și de la ceasurile cântate —, pentru a ajunge așa, simplu, la izbânda virtuților și la desăvârșirea celor desăvârșiți, după vârsta lui Hristos [Ef4, 13]. Fiindcă am cunoscut pe unii care erau până într-atât stăpâniți de o asemenea amăgire sârguindu-se numai să nu cadă în vreun păcat trupesc, încât, neîngrijindu-se să fugă în genere de cele făcute în ascuns sau de cele cugetate în cele nearătate ale inimii, li se părea că se vor mântui fără nici o altă lucrare, adică fără rugăciune și tăcerea buzelor, fără priveghere, înfrânare și sărăcia duhovnicească [Mt 5, 3], fără smerenie și iubire, asistând numai pur și simplu la slujbe. Dar nu așa stau lucrurile, fiindcă Dumnezeu nu se uită la fața omului [7 Rg 16, 7], nici numai la veșmântul cel din afară al deprinderilor, nici la strigătele noastre, fraților, ci la o inimă înfrântă și smerită, [Ps 50, 19], pașnică și purtând frica lui Dumnezeu: „Peste cine, spune, voi privi dacă nu peste cel blând și liniștit și care tremură la cuvintele mele?” [Is 66, 2]i

Nereguli în purtare din biserică b

Dar ce să spun și despre cei ce vin la întâi-stătătorii lor făcându-și cererile cu nevrednicie? Unii, care se îngrijesc numai de evlavia închipuită în afară sau, mai bine zis, năzuiesc numai spre câștiguri, spre slavă și spre cele prezente, spun: „Nu suntem oare vrednici și noi, cinstite părinte, să

slujim mănăstirii și fraților? Sau cutare și cutare e vrednic *li* slujirea aceasta sau aceea? Știe oare acela să economisească lucrurile mai bine decât noi? Pune-ne la încercare, dacă vrei, și pe noi și ne vei găsi făcând și economisind lucrurile mănăstirii mai bine decât acela". Iar alții, care s-au predat pe ei înșiși nepăsării și trândăviei din chiar ziua lepădării lor [de lume], punând înaintea neputința trupului, ei care au venit din lume ieri sau alaltăieri și erau plini de zeci de mii de rele, înainte de a se supune, de a asuda și de a osteni în lucrul lui Dumnezeu, ducându-se stau, precum spuneam, împreună cu cei care ostenindu-se mult se sprijină [în strană]. Dacă vecinul lor spune către unul dintre aceștia: „Du-te, frate, la locul tău obișnuit și stai acolo cântând împreună cu frații, fiindcă poți", el răspunde zicând: „De aici ascult mai cu atenție, cânt mai bine decât din locul în care stau de obicei". Iar dacă adăugând fratele îi spune iarăși: „Nu poți să stai aici, frate, fără porunca întâi-stătătorului nostru", auzind acela, se duce de îndată să ceară aceasta de la întâi-stătătorul, pretextând neputința și slăbiciunea, până când își atinge scopul: „Ca să aud pe întâiul canonarh⁷, părinte, trebuie să stau în locul dintâi sau al doilea, aproape de cutare", spune el punându-se pe sine însuși pe aceeași treaptă cu cel ce s-a ostenit mult; și din clipa în care își atinge scopul, nu mai poate sta în picioare la strană⁸. După puțin, unul ca acesta se grăbește să se numere pe sine însuși în orice altă ocazie împreună cu cei dintâi, fățărăște evlavia cea din afară, se afișează cu o haină modestă, se grăbește să meargă în întâmpinarea celor ce vin în mănăstire, prieteni ai altora și nobili, și se duce mai des la frații care vin la el pentru a se face cunoscut de ei, pretextând că trebuie să se folosească de cele spuse în întâlnirile cu aceia și de tâlcuirile făcute de aceia dumnezeieștilor Scripturi.

⁷ Monah responsabil cu executarea canoanelor, poeme imnografice de câteva zeci de strofe psalmodiate în timpul utreniei. Funcția de canonarh s-a păstrat **până** astăzi la mănăstirile de la Athos [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 334-335].

⁸ *En to choro*, adică în absidele laterale ale bisericilor bizantine în formă de cru ce rezervate psalților și citeților, în timp ce egumenul și întâi-stătătorii ocupau locurile din față, de lângă iconostas [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 335].

Monahii petrecăreți sub pretextul iubirii

Așadar, începe să cutreiere mănăstirea mergând din chilie în chilie și spunând fiecăruia: „Crede-mă, frate, așa te iubesc că, dacă nu te văd, în ziua aceea nu mi se pare că trăiesc”. Și dacă printre cei la care se duce se găsește cineva temător de Dumnezeu, și acesta îi răspunde zicând: „Să-ți pomenească Dumnezeu iubirea, fratele meu; dar ce lucru bun vezi la mine?”, atunci îi zice: „Dar ce lucru bun nu ai? Căci cine e atât de blând, evlavios, înțelept, cunoscător, neprefăcut, și, lucru mai mare decât toate, având mila unui părinte, și iubitor de frați față de toți?” Spunând acestea, el se uită de fapt la posibilitatea de a lua gustarea împreună cu el. Iar, potrivit harului dat lui [2 *Ptr* 3, 5], fratele duhovnicesc vorbește cu el cele pentru mântuirea sufletului și, respingând pe cât îi stă în putință laudele lui, îl îndreaptă pe frate. Dar dacă nu găsește unul ca acesta, ci, dimpotrivă, pe unul trupesc și nestatornic, de îndată se umflă în pene de laudele acelea și, răspunzând, îi spune: „Și ce lucru e mai bun decât iubirea, părinte și frate? Cu adevărat nimic; și fericit cel ce a dobândit-o pe aceasta”; și altele, câte știe că lingușitorul le primește și ațâță elogiul lui. Atunci, mângâiat de laudele închipuite, unul ca acesta dăruit de ușurătatea minții, dacă este dintre cei cu bunăstare, nu-l lasă să plece, ci-i cere să mănânce împreună cu el, și, ospătându-l cu mâncări, primește în schimb laude deșarte, care se destramă în văzduh, dar aduc serioasă vătămare sufletului său, iar dacă nu, după multe și nefolositoare discuții îi spune: „Nu mă mustra, frate. Știe iubirea, că nu am nimic vrednic de tine, ca să guști hrană împreună cu mine. Dar fiindcă ai o asemenea dispoziție sufletească și iubire față de smerenia mea, ne vom desfăta începând de acum în comun și prietenește de cele pe care ni le va dăruia Domnul spre hrană și mă voi bucura de ele împreună cu tine”. Așadar, începând de atunci, în fiecare dintre aceștia se strecoară o grijă neconținută și nu încetează căutând mijloace care să le îngăduie ca prin ghiftuiala mâncărilor să-și întărească și să-și facă mai sigură părută iubire.

Așadar, legându-se pe sine însuși de toți sub pretextul iubirii, sau mai degrabă al amăgirii⁹, când invitând pe cineva, când fiind invitat de cutare sau cutare la rândul lui, nu-i lipsește niciodată masa și belșugul până la ghiftuială al mancarurilor în vederea desfătării, și așa se face porc și legat de plăceri și slujește în chip desăvârșit pânteceleui, fiindcă șovăi să spun că și al celor de sub pântece¹. De aceea, umplându-și în chip sistematic pântecele din cerșeli, în fiecare seară, după slujba pavercerniței", venind în chilia lui, spune complicelui său: „Vezi, smerite, sunt cuprins de sete. Pregătește ceva cald, dă-mi să beau să-mi ușurez setea". Deci acela, precum îi este obiceiul, se găsește numaidecât a fi un slujitor devotat foarte harnic, cu atât mai mult cu cât el însuși înfulecă împreună cu el și bea vinul cel mai tare înghițindu-l ascunzându-se sub vălul întunericului. Și după ce a băut o dată, de îndată i se trezește pofta și, amăgit de dulceața mâncărilor, pe nesimțite se ghiftuiește cu nesimțire și pântecele i se face gros și neîmblânzit și nu se mai supune imboldurilor sufletului. Atunci gândul îi spune: „Slobozește-ți slujitorul și stai făcându-ți rugăciunea obișnuită"¹². Celălalt gând însă îi răspunde și îi spune: „Și cum poți să stai în picioare fiind ghiftuit și îngreunat? Culcă-te puțin, ajută-ți firea să mistuie mâncărurile și scoală-te înainte de slujbă; și atunci, având un trup ager la mișcare, te vei putea ruga mai bine". Și el ascultă de acest gând și căzând adoarme și, dacă se trezește, nu se scoală, ci spune: „E devreme, voi mai dormi puțin", și așa, trecând timpul, vine vremea slujbei de dimineață [utreniei] și

⁹ în limba greacă joc de cuvinte intraductibil: *agape* - *apate* [iubire - amăgire].

^D *Ta hypogastria*, eufemism platonice (*Republica* 586a, 519B) pentru organele sexuale, devenit expresie proverbială în limba greacă (cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, PG 29, 192A; 31, 215C, 584A; SFÂNTUL GRIGORE DIN NAZIANZ, PG 35, 880B) [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 339].

¹ în limba greacă *to apodeipnon* (de după cină), slujbă după care monahului îi este interzis să mănânce, să bea, să vorbească și să iasă din chilie până la slujba de noapte [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 339].

² Canonul sau pravila de rugăciune privată a monahului și rugăciunea lui Iisus! Sau rugăciunea Sfântului Eustratie pe care Simeon Evlaviosul (cap. 25 [FR 6, 1977, p. 108]) o recomandă pentru acest moment al zilei [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 339-340].

atunci sculându-se intră la slujbă având conștiința drept mustrare a nepăsării și trândăviei lui.

Așadar, precum spuneam mai înainte, după cum îi este obiceiul, ducându-se deseori pe la chiliile părinților prieteni și iubiți, sade aici până târziu cinând, bând și discutând împreună cu ei; și așa venind în chilia lui, se face netrebnic nu numai pentru rugăciunea de seară [vecernie], ci și pentru slujba de dimineață, neputând gândi sau făptui nimic duhovnicesc. Dar și în chilia lui, dacă dă pe la el altul, își petrece noaptea în chip asemănător, bârfind și judecând viețile altora, unul ca acesta rămânând tot timpul vieții sale cufundat în lăcomie și beție și în griji nu bune [Le 28, 34].

Deprinderi neduhovnicești, virtuți inexistente

Dar pentru ce anume am povestit toate acestea? Ca să vă arăt, fraților, că de la cel care duce o asemenea viață nu-i poate picura vreodată o lacrimă din ochi: căci cum ar putea-o face unul care pururea se îngrijește de pântecelul lui și neîncetat se gândește asemenea păgânilor ce va mânca și ce va bea mâine [Mt 6, 31 sq.] și e rob ca unei stăpâne plăcerii gâtlejului? Să admitem însă că se abține de la cele zise și nici nu merge pe la chilia altcuiva, nici nu primește pe altul în chilia sa, nici nu se dedă saturării pântecelui, băuturii și vorbirii deșarte, ci, închizând ușa, rămâne singur în chilia sa: care va fi deci folosul lui, dacă lucrarea sa nu e duhovnicească și unită cu [adevărata] cunoaștere, ci sade citind [numai] pentru a învăța ceva pe de rost ca să poată citi acest lucru la vremea slujbelor sau în prezența unor prieteni, ca să se arate pe sine însuși că e cunoscător¹³? Să presupunem că nu din această pricină, ci de dragul folosului și al ascultării cuvântului lui Dumnezeu citește el dumnezeieștile Scripturi, după care sculându-se stă la rugăciune; dar rugăciunea lui constă, dacă vrei, din doi sau trei, sau zece sau o sută de psalmi și din tot atâtea închinăciuni, câte ai spune că face, după care, plinind toate acestea, se întinde în pat și nu mai urmează nimic.

¹³ *Gnostikos* aici n-are un sens duhovnicesc, ci comun [n. B. Krivochemie, SC 96, p. 343].

Spune-mi, așadar, ce folos va avea numai dintr-o asemenea lucrare, dacă nu înfloresc în sufletul lui și lacrimile căinței și rodul rugăciunii și al citirii, care e nepătimirea, dobândirea smeritei-cugetări dimpreună cu a blândeții, și cunoștința [gnoză] împreună cu înțelepciunea Duhului? Fiindcă oricui lucrează în cunoștință [de cauză]¹⁴ lucrarea duhovnicească a poruncilor lui Dumnezeu, pe măsura acesteia îi vine fără nici o îndoială din lucrarea sa cu osteneală și dobândirea celor zise. Dar dacă celui ce lucrează și se ostenește în chip părut nu-i vor înflori cele zise, lucrarea lui nu este potrivită lui Dumnezeu, ci numai spre a bine-plăcea oamenilor [Ga 1, 10; 1 Tes 2, 4], și pe drept cuvânt păcătuiește față de cele mai bune.

Harismele și virtuțile sunt ale unei inimi smerite și străpuse
Prin urmare, cineva care-și petrece pururea viața sa în cele mai sus zise, ar putea oare să dobândească cândva lacrimi sau străpungerea [inimii] ca și cel care încă de la începutul lepădării sale s-a predat pe sine însuși în întregime răbdării și suferirii tuturor celor triste potrivit lui Dumnezeu, precum am spus mai sus? Sau va putea oare respinge răutatea, ticăloșia și învârtășarea inimii care sunt în el venite din lume, și să dobândească smerenia? Nicidecum. Se amăgește pe sine însuși, oricine ar fi, dacă crede sau stabilește ca lege aceste lucruri. Căci așa cum este cu neputință ca fierul nears în foc să strălucească asemenea fierului înroșit în foc sau să ajungă prin vreun alt meșteșug la maleabilitate și să fie prelucrat și făcut vas de bun folos, tot așa nu este cu putință ca omul nepăsător și trândav și care își târăște o astfel de viață vătămătoare, cum a arătat-o cuvântul nostru, să fie pe același plan cu cel ce a primit încă de la început modele bune de ascultare față de părinții duhovnicești și duce o viață virtuoasă, și nici nu va putea să se desfete de aceleași daruri și harisme ale Duhului ca acela. Și pe drept cuvânt. Fiindcă cel ce este smerit cu inima și are gânduri încă și mai smerite și cuget zdrobit [Ps 50, 19], alegând să urmeze cu și mai multă râvnă dumneze-

¹⁴ *Meta gnozeos*, cf. mai sus C 2, n. 6 [n. B. Krivochóine, SC 96, p. 343, 345].

ieștilor Scripturi și suportând orice necaz și orice ispită, și numărându-se pe sine împreună cu toți cei mai umili, socotindu-și faptele sale rele și învinuindu-se pe sine însuși în fiecare zi, și privindu-se pe sine însuși drept păcătos, acela înaintează degrabă și, când nu are un om [*In* 5, 7]¹ care să-l învețe, e învățat de harul lui Dumnezeu cele privitoare la mântuire, alungând câte puțin din sufletul lui răutățile și ticăloșiile care sunt în el din lume, și introducând în locul acelora virtuțile. Dar cel ce este plin de necurăție și de înfumurare și nu vrea să se smerească în fața mâinii celei puternice a lui Dumnezeu [*/ Ptr* 5, 6] și să descopere cele ale inimii sale unui părinte duhovnicesc și să se alipească de el și să facă și să pătimească toate câte duc cu pricepere la virtute și la Dumnezeu și desăvârșesc pe omul cel după Dumnezeu, acela se face mai rău decât ceea ce era în lume, întrucât duhul material se întoarce înapoi și se sălășluiește în el împreună cu cele șapte duhuri ale răutății [*Mt* 12, 435]. Și așa unul îl întrece și îl biruie pe fratele care a intrat împreună cu el, tot atât pe cât cel ce aleargă spre el îl întrece pe cel ținut în lanțuri și cătușe de fier [*Ps* 149, 8]; iar celălalt este biruit și rămâne în relele dintâi, ba chiar în unele și mai mari, nevrând să aleagă el însuși și să facă binele atunci când a intrat aici și a făgăduit luptele virtuții.

Lacrimile și străpungerea spală casa sufletului

De aceea, așadar, precum spuneam, străpungerea este o roadă a lucrării [virtuților] și aduce roade, sau, mai degrabă, face și zidește toate virtuțile¹⁶, precum mărturisește de-Dumnezeu-insuflata Scriptură [*2 Tim* 3, 16]. Prin urmare, și cel ce vrea să rezeze patimile și să dobândească virtuțile trebuie să o caute cu sârguință pe aceasta mai înainte de toate cele bune și decât toate virtuțile, fiindcă fără aceasta nu își va vedea nici-

⁵ Un alt exemplu al patetismului și realismului evanghelic care aprind spontan imaginația Sfântului Simeon. Aluzia la *In* 5, 7 („N-am om care să mă arunce în scaldătoare”) și este de ajuns ca să pună în scenă o analiză psihologică sau un în demn ascetic [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 347].

⁶ Aluzie la apoftegma citată mai jos, n. 17.

odată sufletul său curat; și, dacă nu dobândește această curăție, nici trupul nu-l va avea negreșit curat. Fiindcă fără apă e cu neputință să fie spălată haina murdărită, și fără lacrimi e și mai cu neputință ca sufletul să se spele și să se curățească de pete și întinăciuni. Să nu pretextăm pretexte [*Ps* 140, 4] păgubitoare de suflet și deșarte sau, mai bine zis, cu totul mincinoase și care duc la pierzanie, și să căutăm din tot sufletul această împărăteasă a virtuților.

Fiindcă cel care o caută din tot sufletul o va afla [*Mt* 7, 8]; sau, mai degrabă, venind ea însăși îl va găsi pe cel care o caută cu osteneală, și chiar dacă va avea o inimă mai învârtosată decât arama, decât fierul sau decât diamantul, de îndată ce vine, o face mai moale decât ceara. Fiindcă e un foc dumnezeiesc care destramă munții și stâncile [*I Rg* 19, 11], face netede toate [*Le* 3, 5], le face raiuri și preschimbă sufletele care-1 primesc. Fiindcă în mijlocul acestora se face izvor țâșnitor, apă a vieții care izvorăște și curge pururea [*In* 4, 14; *Ap* 22, 1] și le udă din belșug, și se scurge ca dintr-o cisternă peste cei de aproape și peste cei de departe [*Ef* 2, 17] și umple până peste margini sufletele care primesc cuvântul cu credință [*Le* 8, 13 ș.a.]. Fiindcă mai întâi spală de întinăciune pe cei ce se împărtășesc de ea, apoi spală împreună și șterge și patimile, smulgându-le ca pe niște cruste de pe răni, adică răutatea, pizma, slava deșartă și toate celelalte care urmează acestora; și nu numai acestea, ci, alergând ca o flacăra, le șterge câte puțin arzându-le în fiecare ceas ca pe niște spini; mai întâi trezește dorul libertății și curățirii desăvârșite de acestea, iar mai apoi dorința de bunătățile puse deoparte și gătite de Dumnezeu celor ce-1 iubesc pe El [*I Co* 2, 9].

Toate acestea însă le lucrează dumnezeiescul foc al străpunerii împreună cu lacrimile, sau mai degrabă prin lacrimi; dar fără lacrimi, precum spuneam, un lucru din acestea nu s-a făcut nici nu se va face cândva în noi înșine sau în oricare altul. Fiindcă nu din dumnezeieștile Scripturi va demonstra cineva aceasta: și anume că fără lacrimi și fără străpungere neconținută s-a curățit vreodată vreun om sau s-a făcut sfânt sau a primit Duhul Sfânt sau a văzut pe Dumnezeu sau L-a

cunoscut sălășluindu-Se în el sau L-a avut pe Acesta vreodată sălășluind întreg în inima lui, fără să fi premers căința și străpungerea și lacrimi neconținute țâșnind pururea ca dintr-un izvor să inunde și să spele casa sufletului și să o scalde în rouă și să răcorească sufletul cuprins și aprins de focul cel neapropiat [7 *Timl*, 16].

Plânsul duhovnicesc, chezășia virtuților

Așadar, cei ce spun că nu e cu puțință să plângem și să ne tânguim în fiecare zi și noapte dau mărturie că ei înșiși sunt dezbrăcați de orice virtute. Căci dacă sfinții noștri părinți spun așa: „Cine vrea să reteze patimile, și le retează prin plâns, și cine vrea să dobândească virtuțile le dobândește prin plâns”¹⁷, e vădit că acela care nu plânge în fiecare zi nu-și retează patimile, nici nu primește virtuțile, chiar dacă se pare că străbate prin toate. Fiindcă la ce folosesc, spune-mi, uneltele meșteșugului, dacă nu e de față meșteșugarul care știe să prelucreze materia și să facă din ea un vas armonios? Și ce câștigă grădinarul dacă lucrează toată grădina, dacă seamănă și sădește în ea tot felul de legume, iar peste ele nu cade ploaie de sus și nu le udă umezeala apei? Negreșit nici unul. Tot așa nici cel ce străbate toate celelalte virtuți și se ostenește nu va avea nici un câștig din ele fără această sfântă și fericită stăpână și ziditoare a tuturor virtuților.

Fiindcă așa cum, fără armata aflată sub conducerea lui, împăratul ajunge neputincios și la cheremul tuturor și nu se arată a mai fi împărat, ci este ca unul din ceilalți oameni, și așa cum mulțimea oștirilor și armatelor fără împărat sau fără generalul lor se risipesc ușor și sunt nimicite de potrivnici, tot așa socotește că este și plânsul față de celelalte virtuți, fiindcă prin oștirea adunată la un loc înțelegem că sunt virtuțile începătorilor, iar împăratul și generalul acestora e fericita plângere și tânguire, prin care toată oștirea e pusă și așezată în linie de bătaie, încurajată, antrenată, întărită și învățată unde, cum, când și cât să ia armele și să împotriva cui, la bună vreme și

¹⁷ *Apophtegmata Patrum* (Patericul egiptean), PG 65, 53A: Pimen 119; în colecția sistematică (*PL* 73, 1055C) e atribuită Sfântului Antonie cel Mare.

prilej, și ce iscoade să trimită și ce străji să pună și ce discuții să aibă cu trimișii potrivnicilor și cu care anume — fiindcă se poate ca și numai dintr-o singură discuție să-i întoarcă pe toți înapoi, iar uneori prin simplul fapt de a nu-i fi primit la discuții — și cum trebuie făcute ambuscadele și atacurile surpriză împotriva lor, când și ce fel de armată trebuie trimisă împotriva lor și în ce locuri, toate acestea le sugerează în chip limpede, spun, plânsul; fără el însă tot poporul virtuților e la cheremul potrivnicilor.

Căință, plâns, lacrimi

De aceea, înainte de toate și împreună cu toate, lucrul nostru să ne fie tuturor, fraților, căința și plânsul unit cu ea, și lacrimile care urmează plânsului; fiindcă nici plânsul nu este fără căință, nici lacrimile fără plâns; și toate acestea trei sunt legate între ele, și nu e cu puțință ca unul să se arate fără celălalt. Să nu spună cineva că e cu neputință să plângă în fiecare zi; fiindcă cel ce spune aceasta, spune că e cu neputință și să ne căim în fiecare zi și răstoarnă toate dumnezeieștile Scripturi, ca să nu spun că și însăși porunca Domnului: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor” [Mt 4, 17], și iarăși: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide” [Mt 7, 7]. Fiindcă dacă spui că e cu neputință să ne căim, să plângem și să lăcrimăm în fiecare zi, atunci cum vei spune că va fi cândva cu puțință să se înfăptuiască de către niște oameni stricăcioși smerita-cugetare, bucuria pururea și rugăciunea neîncetată [1 Tes 5, 17], dar chiar și dobândirea unei inimi curate de tot felul de patimi și gânduri rele pentru a vedea cineva pe Dumnezeu [Mt 5, 8]? Nicidecum. Și așa vei ajunge să fii așezat împreună cu cei necredincioși, iar nu cu cei credincioși. Căci dacă Dumnezeu a spus că toate acestea sunt cu puțință să se facă de către noi și spune și strigă acest lucru în fiecare zi, dar tu îi contrazici pe față pe Acela, spunând că ele sunt cu neputință pentru noi, negreșit nu te vei deosebi cu nimic de necredincioși.

Vrei, așadar, să nu te cumineci vreodată fără lacrimi? Fă cele cântate și citite de tine în fiecare zi și vei putea săvârși

neîncetat și aceasta. Dar care sunt acestea? Ascultă pe cel ce spune: „Fiindcă nu cei ce ascultă Legea sunt drepti la Dumnezeu, ci cei ce fac Legea se vor îndrepta” [Rm 2, 13]. Dar ca să nu lungim cuvântul, îți voi aduce aminte aceste cuvinte ale lui David: „Nu mă voi sui pe patul meu de odihnă, nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tâmplurilor mele, până ce nu voi găsi loc Domnului, lăcaș Dumnezeului lui Iacob” [Ps 131, 3-5], și iarăși: „Nu este pace în oasele mele de la fața păcatelor mele, că fărădelegile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea apăsător peste mine. Împuțitu-s-au și au putrezit rănilor mele de fața nebulii mele. Chinuit-am și m-am gârbovit până în sfârșit, toată ziua mândnind umblam. Necăjitu-m-am și m-am smerit foarte; răcnit-am în suspinarea inimii mele [Ps 37, 4—7. 9], făcutu-m-am ca o pasăre singuratică pe acoperiș, asemănatu-m-am pelicanului pustiei, că cenușă am mâncat în loc de pâine și băutura mea cu plânsul am amestecat-o [Ps 101, 8. 7. 10]. Ostenit-arh în suspinul meu, spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda [Ps 6, 7]”¹⁸. Fiindcă zice și Sfântul Ioan Scărarul: „Setea și privegherea necăjesc inima, iar din inima necăjită țâșnesc ape”¹⁹. Iar celelalte câte s-au spus despre unele ca acestea le va învăța cel ce va voi să se plece asupra acestei cărți.

Deci dacă și tu vei împlini neștirbit din toată inima cu smerită-cugetare și credință acestea pe care le cânti și le citești sau îi auzi pe alții citindu-le în fiecare zi, amin îți vestesc ție bucurie mare [Le 2, 10] că, dacă stăruii făcând acestea, însetând, priveghind, supunându-te până la moarte și ascultând fără deosebire și fățarnicie de întâi-stătătorul tău, suportând tot necazul și ocara, și defăimarea și batjocura, și nu numai acestea, dar și loviturile și înțepăturile de la frații cei mai josnici, rămânând cu toată mulțumirea, fără ținere de minte de rău, față de ei și rugându-te pentru ei, atunci bucu-

¹⁸ Probabil lanțul de versete din Psalmi era deja asociat în rugăciuni speciale de străpungerea inimii (*katanyktice*) la monahii bizantini [n. B. Krivoche'ine, SC 96, p. 359].

¹⁹ " Scara 6, 14; PG 88, 796B [FR 9, 1980, p. 159].³¹ u

ră-te și veselește-te cu bucurie negrăită, pentru că nu numai seara și dimineața și la amiază [Ps 54, 8], ci și mâncând și bând și discutând de multe ori, cântând și citind și rugându-te și șezând pe pat, venind la tine acest dar dumnezeiesc și negrăit îți va urma în toate zilele vieții tale [Ps 22, 6] și te va însoți pe cale, se va opri împreună cu tine atunci când te oprești și va sluji împreună cu tine atunci când slujești, mângâindu-te și îndemnându-te în suferințele din ostenele tale²⁰. Și atunci vei cunoaște că în chip foarte cuviincios și frumos a zis Sfântul Simeon că nu trebuie să se cuminece cineva vreodată fără lacrimi, și că acest lucru e cu puțință și cu adevărat potrivit pentru toți. Fiindcă nu acela, ci prin acela Duhul Sfânt a spus și a scris acestea. Căci dacă nimeni nu este fără de păcat, chiar dacă viața lui ar fi doar o zi [Iov 14, 4-5], și nimeni nu poate să aibă inimă fără prihană, e vădit că, pe cât îi stă cu puțință, omul nu trebuie să petreacă fără cântă și lacrimi nici măcar o singură zi din toată viața lui. Și chiar dacă nu are lacrimi, trebuie totuși să le caute din toată puterea și din tot sufletul său. Fiindcă altfel nu e cu puțință să ne facem fără de păcat, nici fără prihană cu inima.

Fără exercițiu nu apare străpungerea

Iar dacă cineva nu vrea să se culce pe pământ și să privegheze, nesocotind mulțimea păcatelor lui și povara greșelilor lui, și dacă lasă infectate și cangrenate de negrijă și nepăsare rănile poftii pătimase și ale înclinațiilor lui care îl duc spre nesimțire — căci acest lucru e o adevărată nebunie —, cum va veni la simțirea osândeii și judecății viitoare a păcătoșilor și cum va plânge întru durerea inimii lui? Iar dacă nu vrea cineva să sufere răul lăsându-se chinuit și gârbovit până la sfârșit și umblând toată ziua în mahnire, necăjit și umilit foarte și răcnind din suspinarea inimii lui [Ps 37, 9], și fiind ca o casă singuratică pe acoperiș [Ps 101, 8] și asemănându-se unui pelican al pustiei [Ps 101, 7], făcându-se în dispo-

²⁰ Pasaj de culoare biblică în care darul lui Dumnezeu apare sub chipul îngerului Domnului care însoțește poporul lui Israel în pustie sau al înțelepciunii care-l călăuzește pe Iacob (Sol 10, 10-12) [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 361].

ziția sufletului străin de toate cele din mănăstire și de cele din lume și lipsit de îndrăzneală față de cei mari și de cei mici, ostenindu-se întru suspin [*Ps* 6, 7] și mâncând în loc de pâine cenușă și amestecând băutura cu lacrimi [*Ps* 101, 10], cum va putea cândva, fraților, să-și spele în fiecare noapte așternutul său, sau să-și ude așternutul cu lacrimi [*Ps* 6, 7]? Cu adevărat nicidecum nicicând; și nu numai că nu le va putea vedea pe acestea făcându-se în el însuși, dar nici nu le va găsi în rugăciunea lui, nici nu va putea găsi loc Domnului, nici lăcaș vrednic Dumnezeului lui Iacob [*Ps* 131, 5], Care este Hristos Domnul [*Le* 2, 11], Mântuitorul și Dumnezeu nostru [77? 2, 13; 2 *Ptr* 2, 1]. Iar dacă nu le va găti dinainte pe acestea în chip frumos, nu va primi în el însuși cu vrednicie pe împăratul Dumnezeu cuminecându-se cu lacrimi după cum se cuvine, chiar dacă ar face aceasta o singură dată pe an.

„Sfintele sfinților!”, zic în fiecare zi unii și vestesc celorlalți strigând cu glas mare acestora — fie însă ca să le strige și lor înșile — iar ceilalți îi aud pe aceia zicând acestea. Ce deci? Cine nu este sfânt e oare și nevrednic? Nu, dar cine nu vestește în fiecare zi cele ascunse ale inimii sale, cine nu arată pocăință vrednică pentru ele și pentru toate cele făcute întru neștiință, cine nu plânge pururea și nu umblă mahnindu-se și nu străbate cu râvnă cele zise mai înainte, acesta nu este vrednic. Iar cine face toate acestea și-și petrece viața în suspine și lacrimi, e foarte vrednic să se facă părtaș de aceste dumnezeiești Taine nu numai în zi de sărbătoare, ci în fiecare zi, și, chiar dacă e lucru îndrăzneț a spune aceasta, încă de la începutul căinței și întoarcerii lui. Fiindcă acesta e iertat ca unul care vrea să stăruie până la sfârșit în fapte ca acestea, umblând în smerenie și în inimă zdrobită [*Ps* 50, 19]; căci

²¹ Admite oare în principiu Sfântul Simeon că până și un novice se poate arăta vrednic de împărtășire zilnică? Trebuie oare să tragem de aici concluzia că acest lucru era regula pentru monahii înaintați în viața duhovnicească. E nevoie de multă prudență în a extrage o mărturie liturgică sau canonică din expresii hiperbolice cum sunt ale sale; în portretul monahului desăvârșit el vrea să evoce desigur nu un caz himeric, ci un ideal de care fiecare membru al comunității se apropia mai mult sau mai puțin. Trebuie însă observat că „lucrul îndrăzneț” nu se referă la „în fiecare zi”, ci la „încă de la începutul căinței” [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 364-365].

făcând așa și fiind astfel, își luminează sufletul în fiecare zi, ajutat Ia aceasta de împărtășirea celor Sfinte și se înalță mai repede spre o curăție și sfințenie desăvârșită.

Altfel însă e cu neputință să spălăm sau să curățim vasul nostru murdar și casa întinată a sufletului nostru. Eu n-am învățat nimic mai mult din dumnezeieștile Scripturi, nici n-am putut să știu de la mine însumi. Fiindcă îl auzim pe Apostolul zicând în fiecare zi: „Să se cerceteze fiecare pe sine însuși și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Fiindcă cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie Trupul Domnului osândă lui însuși își mănâncă și bea" [/ Co 11, 28-29]; și iarăși: „Cel ce mănâncă cu nevrednicie Trupul și Sângele Domnului vinovat va fi față de Trupul și Sângele Domnului, nedeosebind Trupul Domnului" [1 Co 11, 27. 29]. Iar dacă cineva care nu arată roade vrednice de pocăință [Le 3, 8] este vădit ca nevrednic de către de-Dumnezeu-insuflata Scriptură [2 Tim 3, 16], spune-mi oare cum se va putea curăți cineva cândva fără lacrimi și se va putea împărtăși de Taine cu vrednicie, pe cât îi e cu putință? Fiindcă acestea sunt întâiul rod al pocăinței [Mt 3, 8] și, așa cum curgerea scârboasă a trupului și amestecarea voluptoasă a inimii spre orice patimă se aduc de către noi ca o jertfă diavolului, așa și lacrimile vărsate din aceasta se aduc ca o jertfă bine primită [1 Ptr 2, 5] Stăpânului și curăță rușinea acelei plăceri pătimase. Arătând aceasta, David zicea: „Jertfa lui Dumnezeu duh zdrobit, inimă zdrobită și smerită Dumnezeu nu o va urgisi" [Ps 50, 19]. Și pe drept cuvânt: fiindcă ajuns sufletul la o asemenea deprindere și smerindu-se astfel în fiecare zi, nu trece o singură zi fără lacrimi potrivit lui David care zicea: „Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda" [Ps 6, 7].

O căință de moment nu e de ajuns

De aceea vă îndemn și pe voi, părinții și frații mei, ca fiecare să-și exerseze sufletul său cu râvna în acestea și în unele ca acestea, fiindcă sufletul străpuns și transformat puțin câte

puțin se face izvor ce țâșnește râuri de lacrimi și zdrobire. Dar dacă nu ne grăbim să ajungem curați în acest chip, ci vrem să umblăm în nepăsare, trândăvie și ușurătate, eu nu voi spune nimic apăsător față de iubirea voastră, afară de aceasta: chiar dacă se întâmplă ca cineva să se cuminece poate cu lacrimi, sau să plângă fie înainte de Liturghie, fie în timpul Liturghiei, fie chiar în vremea dumnezeieștii împărțășanii, dar nu râvnește să facă aceasta și în celelalte zile și nopți, nu va avea nici un folos din acest plâns al său întâmplat o dată pentru totdeauna. Fiindcă nu numai acest lucru ne face numaimedecât vrednici și curați, ci faptul de a plânge în fiecare zi și neîncetat până la moarte, precum ne-a poruncit să facem Stăpânul însuși zicând: „Pocăiți-vă, cereți, căutați și bateți [Mt 3, 17; 7, 7]. Până când? „Până când veți primi, veți afla și vi se va deschide" [Mt 7, 7-8]. Ce anume? împărăția cerurilor, evident.

Strălucirea și vrednicia sufletului curățit

Fiindcă însuși căința și anume cea săvârșită astfel neștirbit, precum spuneam, până la moarte cu osteneală și necaz, ne face puțin câte puțin să vărsăm lacrimi amare, prin care se șterge și se curățește murdăria și necurățenia sufletului; iar după acestea ne dă o căință curată și preschimbă în dulceață lacrimile amare și naște în inimile noastre o bucurie veșnică, și ne dă să vedem lumina cea nefîserată, pe care dacă nu ne luptăm să o apucăm cu toată râvna, părinți și frați duhovnicești, nu ne vom putea elibera desăvârșit de toate patimile, nu vom dobândi toate virtuțile, nu vom putea să ne împărțășim în fiecare zi lăcrimând după Dumnezeu cu dumnezeieștile Taine și nu vom vedea Lumina dumnezeiască care este în El. Dar nu vom avea cândva nici inima curată [Mt 5, 8], nici Duhul Sfânt nu Se va sălășlui în chip conștient [gnostos] în noi, nici nu ne vom învrednici să vedem, ca sfinții, pe Dumnezeu [Mt 5,8], nici fiind noi încă aici, nici fiind acolo, precum mi se pare, ca unii care plecăm de aici orbi și, precum zice Teologul Grigorie, atât vom cădea din acea vedere „pe măsura

orbirii noastre, a fiecăruia"²², pe cât ne-am lipsit noi înșine de bunăvoie de acea lumină în viața aceasta.

Facă-se însă ca noi toți, curățindu-ne și curățiți, să ne învrednicim să-L vedem. Fiindcă cei care ies din această viață în afara acestor două stări au nelimpede hotarul hotărârii privitoare la ei. Iar ceea ce este nelimpede și nesigur e lipsit de» speranță și de încredințare; fiindcă cine nu are inima întărită prin har [*Evr* 13, 9] nu va putea dobândi vreodată, socot, de la nimic altceva nădejdea nerușinată și neîndoielnică; iar cine n-o are pe aceasta, prin ce altceva va fi răpit în văzduh în întâmpinarea Domnului împreună cu sfinții [7 *Tes* 4, 17]? Prin ce altceva candela noastră se va aprinde din nou atunci, fiind ea stinsă încă de aici? Unde și de unde vom putea găsi atunci untdelemnul, și care foc, spune-mi, o va putea aprinde atunci? Sau de unde și cum? ca atunci gătindu-ne străluciți să ieșim cu candelile strălucitoare în întâmpinarea Mirelui? Fiindcă sculându-ne ca din somn vom alerga, precum auziți, numaidecât în întâmpinarea Lui. Deci dacă noi, care ședem și locuim în morminte, la strigarea trâmbiței care ne va trezi din somn, nu vom avea sufletele noastre aprinse dinainte ca niște candelile încă de aici, ci ele se vor găsi luminând fie deloc, fie puțin și, potrivit cuvântului Evangheliei, gata să se stingă [*Mt* 25, 1-9], unde vom găsi atunci fie untdelemn să le aprindem din nou pe cele stinse, fie să mai adăugăm un strop în cele ce se sting din lipsa untdelemnului? Cu adevărat nicăieri nu vom găsi nimic. De aceea, să ne grăbim să le aprindem strălucitor încă de aici prin căință și lacrimi, ca la înviere să ieșim luminoși în întâmpinarea Mirelui, să intrăm împreună cu El în împărăția cerurilor [*Mt* 25, 10] și să ne desfătăm de bunătațile cele veșnice, pe care fie să le dobândim noi toți în Hristos Dumnezeuul nostru, Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

²² SFÂNTUL GRIGORE DIN NAZIANZ, *Omtio* 40, 45; *PG* 36, 424C. Această cuvântare a Sfântului Grigorie la Sfântul Botez se încheie, ca și cateheza Sfântului Simeon, cu o evocare a celor zece fecioare din Evanghelie. Sfântul Simeon a fost, probabil, impresionat de viziunea „sufletelor feciorelnice strălucitoare fiind în mâini candelile strălucitoare ale credinței” la care face aluzie mai jos în finalul catehezei sale [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 373].

Cateheza 5

Căința, calea mântuirii

Despre pocăință [metanoia] și că nu sunt de ajuns spre curățirea sufletului împărțirea bunurilor noastre și dezbrăcarea de ele, dacă nu dobândim și plânsul. Și despre izgonirea lui Adam. Și că, dacă s-ar fi căit după ce a călcat porunca, n-ar fi căzut din rai. Și ce lucru bun a lucrat căința lui de după cădere. Și despre a doua venire a Domnului și osândă păcătoșilor. Iar spre sfârșit mustrare a celor ce viețuiesc în răutate și fățarnicie.

Necesitatea căinței

Părinților și fraților, bun lucru este pocăința și folosul care vine de la ea. Știind acest lucru, Cel ce le știe pe toate dinainte, Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu nostru, a zis: „Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor" [Mt, 4, 17]. Vreți dar să învățați cum fără pocăință, și fără o pocăință din suflet, așa cum o cere de la noi Cuvântul, e cu neputință să ne mântuim? Ascultați pe însuși Apostolul care strigă: „Orice păcat este în afara trupului; dar cel ce desfrânează păcătuiește în însăși trupul său" [1 Co 6, 18]; și iarăși: „Trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca fiecare să primească pentru cele ce le-a făcut în trupul său, fie bune, fie rele" [2 Co 5, 10; Rm 14, 10]. Deci, plecând de aici, cineva poate să spună de multe ori: „Mulțumesc lui Dumnezeu că nu mi-am întinat vreun mădular al trupului meu cu nici o faptă desfrânată" — lucru pe care nu pot să-l spun eu însumi, lucrătorul a toată fărădelegea [Le 13, 27; Tit 2, 14]! — și de aici poate să aibă o pretinsă mângâiere că ar fi în afara oricărui păcat al trupului său. Dar îl contrazice Stăpânul

Care rostește parabola celor zece fecioare¹ [Mt 25, 1-13] și ne arată nouă tuturor că nu avem nici un folos din curăția trupului, dacă nu ni se adaugă și celelalte virtuți. Dar nu numai El, ci iarăși însuși Pavel, în acord cu Stăpânul, strigă zicând: „Urmăriți pacea împreună cu toți și sfințirea, fără de care ni-meni nu va vedea pe Domnul” [Evr 12, 14]. De ce a spus: „urmăriți”? Fiindcă nu e cu putință să ne facem și să fim sfinți într-un singur ceas, pentru că începând de la lucrurile mici trebuie să ne înălțăm progresiv la sfințenie și curăție; și chiar dacă am împlini o mie de ani în viața aceasta, n-am putea ajunge nicicând la desăvârșirea ei, ci, punând început în fiecare zi, trebuie să luptăm în ea, lucru pe care ni l-a arătat el însuși spunând așa: „Urmăresc, doar voi prinde întrucât am fost și eu prins” [Flp 3, 12].

De aceea, frații mei, luați aminte, rogu-vă, și ascultați cuvintele fratelui vostru cel mai mic și păcătos, și veniți să ne închinăm și să cădem [Ps 94, 6] la bunul și iubitorul de oameni Dumnezeu nostru. Să întâmpinăm fața Lui întru mărturisire [Ps 94, 2] și să plângem înaintea Celui ce ne-a făcut pe noi, pentru că El este Domnul Dumnezeu nostru [Ps 94, 6-7] și noi suntem poporul Lui și oile pășunii Lui [Ps 99, 3; 94, 7] și nu-și va întoarce fața Lui de la noi [Ps 12, 2]. Să ne căim numai din tot sufletul și nu doar să respingem faptele noastre cele rele, dar să facem să dispară și gândurile rele și necurate ale inimii, potrivit cu ceea ce s-a scris: „Sfășiați-vă inimile voastre, iar nu hainele voastre” [Ioil 2, 13]. Căci ce folos este, spune-mi, dacă ne împărțim toate averile săracilor, dar nu ne vom abține de la rău și nu vom urî păcatul? Ce folos dacă nu facem vreun păcat trupesc cu fapta, dar cu mintea ne însoțim cu gânduri rușinoase și necurate și împlinim în chip nevăzut păcatul și suntem împărățiți și stăpâniți de patimile nestăpânite ale sufletului? Să respingem, rogu-vă, împreună cu banii noștri și robia obișnuită față de relele mai sus-zise și să nu ne

¹ Să fie o aluzie la finalul catehezei anterioare (C 4)I în orice caz, C 5 și C 4 sunt cele mai lungi din colecția *Catehezelor* simeoniene [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 377].

oprim aici, ci să ștergem cu râvnă cu lacrimi de pocăință întinăriunea acestora.

Fără căință renunțarea monahală nu slujește la nimic

Fiindcă așa cum împăratul înveșmântat în diademă și în purpura împărăției, care are comori nemăsurate de argint și aur sade pe un tron înalt, dacă ia de bunăvoie noroi și funingine și cu propriile sale mâini își unge toată fața, acoperindu-și toate simțurile, astfel încât nu mai poate nici vedea, nici auzi, nici mirosi, după care, părându-i rău și căutând eliberarea de acest rău, nu intră degrabă în iatacul său și nu spală cu apă multă noroiul și funinginea aceea ca așa să șadă iarăși ca mai înainte curat pe scaunul împărăției lui, ci, în loc de aceasta, își risipește numai toate comorile sale săracilor [*Ps* 111, 19] și dă acestora toată averea sa mișcătoare și nemișcătoare, nu se va folosit pe sine însuși cu nimic din aceasta dacă nu-și va fi spălat funinginea și noroiul cu apă, ci va fi de râs celor ce-l văd, petrecând ca o sperietoare în mijlocul senatului², tot așa nici altcineva nu se va folosi pe sine însuși împărțindu-și toate averile sale săracilor și îmbrățișând toată sărăcia și neagoniseala, dar neabținându-se de la rău, nici curățindu-și prin căință și lacrimi sufletul său.

Fiindcă tot omul care a păcătuit asemenea mie, cel osândit, și și-a astupat simțurile sufletului său cu noroiul plăcerilor, chiar dacă și-ar împărți toată averea săracilor și și-ar lăsa toată slava demnităților sale și strălucirea caselor, a cailor, a turmelor și a robilor, și chiar pe înșiși prietenii și pe rudele sale, și s-ar face sărac și lipsit de orice avere intrând în haina monahilor, are încă neapărată nevoie în viață lui de lacrimile pocăinței, ca să-și spele noroiul păcatelor, mai cu seamă dacă, asemenea la mine, funinginea și noroiul multelor lui rele îi acoperă nu numai fața și mâinile, ci și trupul lui³. Fiindcă

² Din nou se face simțită predilecția Sfântului Simeon pentru parabole care pun în scenă figura unui împărat într-o situație ridicolă sau umilitoare; cf. *C* 2, 112; *C* 4, 470-472 și *C* 5, 573-606 [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 381].

³ Imaginea noroiului e clasică de la Platon încoace, dar insistența cu care o dezvoltă Sfântul Simeon, realismul său minuțios sunt tipice pentru el. Simbolismul tradițional (cf. scolia anonimă la *Scara* 1, *PG* 88, 649D: „unde e noroiul sufletului,

împărțirea averilor nu ne e de ajuns spre curățirea sufletului,¹ dacă nu vom plânge și nu ne vom tânguî din suflet, fraților; Fiindcă socot că, dacă nu se curăță cineva pe sine însuși cu toată râvna prin lacrimile sale de întinărirea patimilor, ci ieșe din viață întinat, pe bună dreptate va fi luat în răs de Dumnezeu și de îngerii lui [Le 9, 27; 12, 9] și împreună cu demonii va fi aruncat în focul cel veșnic [Mt 1, 8; 25, 41]. Da, cu adevărat așa e, fraților! Fiindcă n-am adus nimic în lume [Tim 6, 7] ca, păcătuiind, să-l dăm preț de răscumpărare lui Dumnezeu pentru păcatele noastre [Ps 48, 8-9]. „Căci ce va da omul în schimb lui Dumnezeu?” [Rm 11, 35]. Aceasta e judecata corectă, aceasta e smerenia dreaptă și adevărată. Fiindcă zice și Domnul: „Să nu socotiți că am venit să stric legea și prorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc” [Mt 5, 17]. Iar aceasta este plinirea legii [Rm 13, 10]: să nu se îndreptățească cineva în vreun lucru, nici să-și facă dreptate lui însuși [Rm 12, 19], ci să pună la dispoziția tuturor toate ca un mort, ca dacă i s-ar face ceva să nu se miște, nici tulburându-se să le răspundă, ci să rămână numai în poruncile lui Dumnezeu sărguindu-se să păzească cele poruncite de El ca un leu sau alt uriaș Samson sau altcineva care să fi fost mai înainte sau e mai vitez decât el.

Căința laicilor. Exemple

E, așadar, cu puțință, fraților, ca toți și nu numai monahii să se căiască, să plângă și să se roage pururea și necontentit lui Dumnezeu, și să dobândească prin asemenea fapte toate celelalte virtuți. Că acest lucru e adevărată mărturie împreună cu mine și cu Ioan cu graiul de aur, marele stâlp și învățător al Bisericii, care în cuvintele sale despre David explică Psalmul 50, spunând că e cu puțință celui care are femeie și

acolo e nevoie de lacrimi”) al lacrimilor care spală noroiul (cf. C 2, 262-263 etc.) e dezvoltat mai jos într-o lungă confesiune aleogrico-autobiografică în *Cateheza 36 = Mulțumirea 2* [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 383].

⁴ Unica referință explicită la Sfântul Ioan Hrisostom din catehezele simeoniene nu se regăsește în operele sale cunoscute. La Psalmul 50 nu se cunosc sub numele acestuia decât două omilii apocrife atestate într-o veche traducere latină și câteva lungi extrase grecești în *Sacra Parallela*; la unul din acestea (PG 96, 144D-145Q) pare a se referi aici Sfântul Simeon [n. B. Krivochaine, SC 96, p. 387].

copii și slujnice și mulțime de casnici și averi multe, și e prins în lucrurile acestei vieți, nu numai să poată face aceasta, adică să plângă și să se roage și să se căiască în fiecare zi, dar și să ajungă, dacă vrea, la desăvârșirea virtuții și să primească Duhul Sfânt și să se facă prieten al lui Dumnezeu și să se desfete de vederea Lui⁵, așa cum au fost mai înainte de venirea lui Hristos Avraam, Isaac, Iacob și Lot cel din Sodoma — ca să-i las deoparte pe ceilalți fiindcă sunt mulți —, Moise și David, iar în harul cel nou și la arătarea Dumnezeului și Mântuitorului nostru [2 Tim 1, 10] Petru, pescarul și neînvățatul, care, împreună cu soacra sa [Mt 8, 14] și cu alții⁶, vestește pe Dumnezeu Cel ce S-a arătat. Iar pe ceilalți cine i-ar putea număra, întrucât sunt mai mulți decât picăturile de ploaie [Sir 1,2] și decât stelele cerului [Fc 15, 5], împărați, nobili și oameni puternici — ca să nu vorbesc despre cei săraci și despre cei ce viețuiesc având numai cele ce sunt de ajuns —, ale căror cetăți, case și lăcașuri ale bisericilor pe care le-au înălțat în chip falnic, ale căror aziluri de bătrâni și case de oaspeți s-au păstrat și există până acum, pe care le-au agonisit încă fiind ei în viață și de care s-au folosit cu cucerenie, nu ca niște proprietari, ci ca niște robi ai Stăpânului, administrând cele dăruite lor de Stăpânul, folosindu-se, potrivit cuvântului lui Pavel, de lume, ca și cum nu s-ar fi folosit [/ Co 7, 31]; de aceea s-au și făcut slăviți și strălucitori încă fiind în această viață, iar acum și în vecii nesfârșiți se vor face și mai slăviți și mai strălucitori în împărăția lui Dumnezeu. Și dacă n-am fi zăbavnici și trândavi și disprețuitori ai poruncilor lui Dumnezeu, ci râvnitori și deșteptați și treji [1 Tes 5, 6], n-am avea nevoie nici de lepădarea de lume sau de tundere [în monahism] sau de fuga din lume. Și ca să mă credeți când spun aceasta, ascultați!

⁵ Cf. Ps. HRISOSTOM, PG 55,585-588.

⁶ Sfântul Simeon nu vrea să spună că soacra lui Petru îl ajută pe acesta în povăduire, ci că faptul că avea o soacră, și deci soție și familie, nu-l împiedică să fie apostol. Exemplul lui Petru, ca și cel al lui Moise și David, vine tot din Ps. HRISOSTOM, PG 96, 145AC [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 389].

Istoria lui Adam

Dumnezeu l-a făcut pe om dintru început împărat al tuturor celor de pe pământ [Fc 1, 26. 28], ba chiar și al celor ce sunt sub bolta cerului; fiindcă negreșit pentru om au fost aduse la ființă soarele și luna și stelele. Dar ce? Fiind el împărat al tuturor celor văzute, ar fi fost vătămat oare de acestea în ce privește virtutea? Nicidecum, ci încă și mai mult, dacă ar fi rămas mulțumind lui Dumnezeu și Celui ce l-a făcut și i-ar fi dat lui toate, i-ar fi mers bine. Căci dacă n-ar fi călcat porunca Stăpânului, n-ar fi pierdut această împărăție, nu s-ar fi lipsit de Slava lui Dumnezeu; dar după ce a făcut aceasta, a fost pe drept cuvânt izgonit și surghiunit, a trăit și a murit. Și îți spun acum un lucru pe care, cred, nu l-a descoperit limpede nimeni, dar a fost spus în chip adumbrit⁷. Care anume? Ascultă dumnezeiasca Scriptură care spune: „Și a zis Dumnezeu lui Adam — după ce a călcat porunca —: «Adame, unde ești?»" [Fc 3, 9]. De ce a spus aceasta Făcătorul a toate? Negreșit vrând să-l aducă la simțire și, chemându-l la pocăință, i-a zis: „Adame, unde ești? înțelege-te pe tine însuși, învață-ți goliciunea! Vezi de ce veșmânt și de ce slavă te-ai lipsit! Adame, unde ești?" Ca și cum l-ar fi îndemnat zicând: „Hai, cugetă, nenorocitul, hai, ieși de unde te-ai ascuns! De Mine crezi că te poți ascunde [Fc 3, 8]? Spune: am păcăuit!" Dar el nu spune aceasta, sau, mai degrabă, eu, ticălosul, nu spun aceasta — fiindcă a mea este pățania! — dar ce anume spune? „Am auzit glasul Tău pe când umblai în rai și am cunoscut că sunt gol și m-am ascuns" [Fc 3, 10]. Deci ce spune

⁷ Sfântul Simeon face aluzie la avva Dorotei din Gaza (secolul IV), autor a 24 de *învățăături* [FR 9], una din cele mai bune expuneri ale idealului monahal chinovial bazat pe ascultare și smerenie. Pasajul următor ce descrie urmările căderii lui Adam și izgonirea sa din rai seamănă mult în idei, stil și chiar în fraze și expresii cu AVVA DOROTEL, *învățătura* 1, 8 [FR 9, p. 483 sq.] (la rândul ei dependentă de SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Horn. in Ps.* 114, 3; PG 29, 498B [PSB 17, p. 342]). Dar Sfântul Simeon dezvoltă mult acest scurt pasaj, îl aprofundează cu idei noi, mai ales privitoare la urmările căinței lui Adam care a atras mila lui Dumnezeu și venirea lui Dumnezeu pe pământ, astfel încât în locul raiului pământesc, în care ar fi rămas dacă n-ar fi căzut, Adam a primit împărăția cerurilor. Acesta e „lucrul pe care nu l-a descoperit limpede nimeni, ci a fost spus doar într-un chip adumbrit" [n. B. Krivocheine, SC96, p. 390-391],

atunci Dumnezeu? „Și cine ți-a vestit că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit numai din el să nu mănânci?” [Fc 3, 11].

Adam nu-și mărturisește păcatul și e izgonit

Vezi, iubitele, îndelungă-răbdarea lui Dumnezeu? Fiindcă zicându-i: „Adame, unde ești?”, și acela nemărturisindu-I păcatul îndată, și zicând: „Am auzit glasul Tău, Doamne, și am cunoscut că sunt gol și m-am ascuns”, Dumnezeu nu S-a înfuriat, nu S-a întors numaidecât, ci îi cere al doilea răspuns și spune: „Cine ți-a vestit că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit numai din el să nu mănânci?” înțelege-mi adâncul cuvintelor înțelepciunii lui Dumnezeu [Rm 11, 38]. „De ce zici: sunt gol, iar păcatul tău îl ascunzi? Crezi oare că văd numai trupul tău, dar inima și cugetele tale nu le văd?” Fiindcă, amăgit fiind, Adam nădăjduia că Dumnezeu nu știa păcatul și așa vorbea cu sine însuși oarecum în felul următor: „Dacă spun că sunt gol, Dumnezeu, Care nu știe, va spune: «Și de ce ești gol?»», după care trebuie să tăgăduiesc și să spun: «Nu știu», și așa mă voi ascunde și voi primi iarăși veșmântul cel dintâi [Le 15, 22]. Iar dacă nu, numai să nu mă izgonească, numai să nu mă surghiunească!” Acestea cugetând el — cum mulți, și eu cel dintâi, fac până acum, ascunzându-și relele lor — Dumnezeu nevrând să-i înmulțească osânda spune: „Și de unde ai știut că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am spus să nu mănânci?” Ca și cum ar spune: „Crezi că poți să te ascunzi cu totul de Mine? Nu știu Eu oare ce ai făcut? Nu spui: «Am păcăuit»? Spune, nenorocitul: «Da, Stăpâne, am călcat porunca Ta, am căzut ascultând sfaturile femeii, am greșit mult făcând cuvântul ei și neascultând cuvântul Tău, ai milă de mine!»” Dar nu spune aceasta, nu se smerește, nu se pleacă, drug de fier e cerbicia inimii lui [Is 48, 4], cum este și a mea, nenorocitul! Căci dacă ar fi spus aceasta, ar fi rămas în rai și ar fi fost scutit atunci printr-un singur cuvânt de tot cercul acela de zeci de mii de lucruri rele cărora li s-a supus fiind surghiunit și zăcând în iad atâtea veacuri.

Aceasta este deci ceea ce am făgăduit să spun. Ascultă și în continuare și cunoaște că adevărat e cuvântul și nu este nici o minciună [7 In 2, 27] în el. A zis Dumnezeu lui Adam: „în ceasul în care veți mânca din pomul din care v-am poruncit numai din acesta să nu mâncați cu moarte veți muri" [Fc 2, 17; 3, 11], adică veți muri cu moartea sufletească, care a avut loc în chiar ceasul acela, și pentru care Adam a și fost dezbrăcat de veșmântul nemuririi; Dumnezeu n-a zis dinainte nimic mai mult și n-a făcut nimic mai mult. Căci știind dinainte că Adam avea să cadă și vrând să-l ierte dacă se căiește, Dumnezeu n-a zis, precum ziceam, nimic mai mult împotriva lui; dar când acesta și-a tăgăduit păcatul și nu s-a căit nici când a fost muștrat de Dumnezeu (fiindcă a zis: „Femeia pe care Tu mi-ai dat-o, aceasta m-a amăgit!" [Fc 3, 12. 13] — „Pe care Tu mi-ai dat-o!" — o, suflet neatent, ca și cum I-ai fi spus lui Dumnezeu: „Tu ai greșit: femeia pe care mi-a dat-o, ea m-a amăgit!" — lucruri pe care le pățimesc și eu însumi, nenorocitul și ticălosul, care nu vreau să mă smeresc tăcând și să spun din suflet că eu sunt pricina pierzaniei mele, ci zic: „Cutare m-a împins să fac și să spun aceasta și aceasta, cutare m-a sfătuit să lucrez aceasta și aceasta!" O, suflet ticălos, care rostești cuvinte pline de păcat! O, suflet nerușinat și întinat de cuvinte încă și mai nerușinate și întinate!), prin urmare, așa grăind Adam, îi spune atunci Dumnezeu: „Prin ostenele și sudoare să-ți mănânci pâinea ta! Spini și pălămidă să-ți răsară pământul!" [Fc 3, 19. 18], și la sfârșit: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce!" [Fc 3, 19]. Cu alte cuvinte spune: „Ți-am zis să te pocăiești și așa să vii iarăși în viețuirea ta dintâi. Dar fiindcă ești așa de învățoșat, du-te acum departe de mine și-ți va fi de ajuns drept pedeapsă îndepărtarea ta, pentru că pământ ești și în pământ te vei întoarce" [Fc 3, 19].

Nici Eva nu recunoaște greșeala

Ai cunoscut deci acum că de aceea a fost osândit, fiindcă după cădere nu s-a pocăit și n-a zis: „Am păcătuit!", drept pentru care a fost surghiunit și i s-a poruncit să-și ducă viața

în osteneală și sudoare și să se întoarcă în pământul din care a fost luat? Acest lucru e vădit și din cele ce urmează. Așadar, lăsându-l pe el, Dumnezeu vine la Eva, vrând să arate că pe drept cuvânt și ea va fi izgonită împreună cu el, întrucât nu vrea să se căiască, și-i spune: „De ce ai făcut aceasta?” [Fc 3, 13], ca măcar aceasta să spună: „Am păcătit!” Căci ce altă nevoie, spune-mi, avea Dumnezeu să grăiască către ea aceste cuvinte, dacă nu ca s-o facă să spună: „în nebunia mea, Stăpâne, am făcut aceasta, eu, nenorocita și ticăloasa, neascultându-Te pe Tine, Stăpânul meu. Ai milă de mine!” Vai, ce nesimțire! Căci cu șarpele care ți-a grăit împotriva Stăpânului, ai stat de vorbă și pe acesta l-ai preferat înaintea lui Dumnezeu Care te-a făcut pe tine, iar sfatul aceluia l-ai ținut mai de cinste și mai adevărat decât porunca Stăpânului! Și cum aceasta nu s-a aflat zicând: „Am păcătit!”, au fost alungați din desfătare, au fost surghiuniți din rai departe de Dumnezeu. Privește-mi însă adâncul tainelor Iubitorului de oameni Dumnezeu și află și învață-te de aici că, dacă s-ar fi pocăit, n-ar fi fost izgoniți, n-ar fi fost osândiți, n-ar fi fost condamnați să se întoarcă în pământul din care au fost luați [Fc 3, 19]. Cum anume? Ascultă!

Izgoniți, Adam și Eva se căiesc

Când au fost izgoniți și au căzut de acolo în sudorile și ostenelele trupești, și au început să flămânzească și să înseteze, să le fie frig și să tremure și să pătimizească unele ca acestea pe care le pătimim astăzi și noi înșine, atunci dobândind de aici o simțire mai mare a acestei nenorociri și căderi, și nu numai a acesteia, dar și a răutății cugetului lor și a milostivirii negrăite a lui Dumnezeu, umblând și șezând, așadar, în afara raiului, le-a părut rău, au plâns, s-au tânguit, și-au lovit fața, și-au smuls perii capului, tânguindu-se pentru învârtoșarea inimii lor, iar aceasta nu o singură zi, nu două sau zece, ci, credeți-mă, toată viața lor. Și cum n-ar fi putut să plângă pururea și neconținut gândindu-se la Stăpânul acela cel blând, la cea desfătare negrăită, la frumusețile negrăite ale acelor flori, la viața fără de griji și fără chin, la urcușurile și coborâ-

rile la ei ale îngerilor [*Fc* 28, 12; *In* 1, 51]? Fiindcă așa cum cei ce au fost chemați de unul din stăpânii veacului acestuia să-i fie robi spre slujire în fața feței lui, până când păzesc sincer respectul, cinstea și slujirea față de stăpânul lor și-l iubesc pe el și pe cei ce sunt robi împreună cu el, până atunci deci să desfătă și de îndrăzneala cea către el și de favoarea și de iubirea lui în multă ușurare, desfătare și fală, dar atunci când, căzând în nebulie, se ridică împotriva stăpânului lor și a celor ce sunt robi împreună cu ei [*Mt* 24, 49], cad atunci din îndrăzneala cea către el, din iubire și din favoare, fiind surghiuniți de către acela într-o țară îndepărtată [*Le* 15, 13] și sunt supuși din porunca lui la zeci de mii de încercări, ca să simtă încă și mai mult în chinul și istovirea lor ușurarea de care se desfătau și paguba bunurilor din care au căzut, în același chip au suferit și oamenii dintâi plăsmuiți fiind în rai și desfătându-se de bunățile acelea, iar apoi căzând și fiind izgoniți din ele; și fiindcă au simțit atunci căderea, plâneau mereu, se tânguiu mereu, chemând îndurarea Stăpânului lor.

Dumnezeu Se milostivește de cei ce se căiesc

Dar ce face atunci Cel bogat în milă și zăbavnic la pedeapsă? Căci deși îi vede smerindu-se, nu anulează încă sentința rostită — făcând aceasta spre cuminițirea noastră și pentru ca nimeni să nu se ridice împotriva Făcătorului a toate —, dar știind dinainte ca un Dumnezeu atât căderea, cât și pocăința acestuia, a hotărât mai dinainte, negreșit încă înainte de a face toate și vremea și timpul, și cum și când îl va rechema din surghiun prin judecăți negrăite și nepătrunse pentru toată suflarea. Și chiar dacă ar fi fost descoperite unora, și aceștia ar fi vrut să le aștearnă în scris, nici timpul, nici hârtia, nici cerneala n-ar fi fost de ajuns, nici chiar lumea întregă n-ar fi cuprins aceste cărți [*In* 21, 25]. Deci așa cum a prehotărât și a prezis în îndurarea Lui, așa a și făcut. Și pe cei pe care i-a izgonit din rai din pricina nerușinării și a inimii și cugetului lor lipsite de părere de rău [*Rm* 2, 5], pe cei care s-au căit după cuviință și s-au smerit după vrednicie și au plâns și s-au tânguit, El însuși, Singurul din Cel Singur, Unul-născut Fiul

și Cuvântul Tatălui Celui mai înainte de veci pogorându-Se — precum știți toți — nu numai că S-a făcut om asemenea aceluia, dar a primit chiar să moară ca și ei de o moarte violentă și rușinoasă și, pogorându-se la iad, i-a înviat de acolo. Deci Cel care a pățimit pentru ei acestea pe care le auzi în fiecare zi, ca să-i recheme din acel îndepărtat surghiun, nu s-ar fi milostivit oare față de ei dacă s-ar fi pocăit în rai? Și cum ar fi făcut altfel Cel ce este prin fire iubitor de oameni și pentru aceea l-a făcut pe om, ca să se desfete în rai de bună-tățile Lui și să preamărească pe Binefăcătorul său? Da, într-adevăr, fraților, așa ar fi făcut, pe cât socot. Dar ca să afli și celelalte și să crezi încă și mai mult cuvântului, ascultă următoarele!

Tot neamul omenesc regăsește iubirea lui Dumnezeu

Dacă s-ar fi pocăit încă fiind în rai, ar fi primit înapoi însuși acel rai, și nimic mai mult. Dar pentru că au fost izgoniți din el pentru nepocăința lor, iar după acestea, pocăindu-se, mult au plâns și s-au necăjit — lucru pe care, precum spun neam, nu l-ar fi pățimit dacă s-ar fi pocăit în rai —, vrând Stăpânul Dumnezeu să-i cinstească și slăvească pentru aceste osteneți, sudori și chinuri și pentru frumoasa lor pocăință, și nu numai să-i facă să uite toate aceste lucruri cumplite, ce face? Privește-mi măreția iubirii Sale de oameni! Pogorându-se la iad și înviind, i-a reșezat nu numai în rai, de unde au căzut, dar i-a înălțat la însuși cerul cerurilor [*Ps* 67, 34]; și, șezând Stăpânul de-a dreapta lui Dumnezeu [*Mc* 16, 19; *Ef* 1, 20] și a Tatălui Său mai înainte de veci, ce spui că l-a făcut pe cel ce era robul Lui după fire, dar s-a făcut părinte al Lui după har [*Le* 3, 23 sq.]? Ai văzut la ce înălțime l-a ridicat Stăpânul pentru pocăința și smerenia lui, pentru tânguirea și lacrimile lui?

O, puterea pocăinței și a lacrimilor! O, oceanul negrăitei iubiri de oameni și a nepătrunsei milostiviri, fraților! Fiindcă nu numai pe acela, ci și toată sămânța lui, adică pe noi, fiii săi, pe cei ce imităm mărturisirea, pocăința, tânguirea, lacrimile și celelalte ale sale de care am vorbit mai înainte, ne-a

cinstit și ne-a slăvit ca pe acela și pe noi, și pe cei ce fac așa până acum și vor face așa de acum încolo, fie mireni, fie monahi. „Amin, a zis adevăratul Dumnezeu, nu vă voi lăsa niciodată [Iov 1, 5; Evr 13, 5], ci vă voi arăta ca pe niște frați și prieteni ai Mei, ca pe niște părinți și mame [Mt 12, 49-50] și rude și împreună-moștenitori ai Mei [Rm 8, 17], v-am preamărit și vă voi preamări [Ioan 12, 28] și sus în cer și pe pământ jos [Dt 14, 39], iar viața, veselia și slava aceasta nu vor avea sfârșit niciodată [Le 1, 33; Evr 7, 3].”

Așadar, spune-mi, ce folos ar fi avut, frate, oamenii întâi-plăsmuiți să viețuiască fără osteneală și fără griji în rai după ce au lenevit și prin necredința față de Dumnezeu au disprețuit și au călcat porunca Lui? Căci dacă ar fi crezut Lui, n-ar fi socotit Eva mai vrednic de crezare șarpele, iar Adam mai vrednică de crezare pe Eva decât pe Acela, ci ar fi păzit porunca de a nu mânca din pomul acela; iar, mâncând și nepocăindu-se, au fost izgoniți afară. Dar, iarăși, n-au fost păgubiți cu nimic din acest surghiun, ci s-au folosit foarte mult de el, și acest lucru s-a făcut spre mântuirea noastră a tuturor. Fiindcă, pogorându-Se de sus, Stăpânul nostru a desfășurat moartea noastră prin moartea Lui [Col 2, 14], suprimând în chip desăvârșit osânda venită din călcarea strămoșului și renăscându-ne și replăsmuindu-ne prin Sfântul Botez și eliberându-ne în chip desăvârșit de ea, ne-a așezat în această lume cu totul liberi și nesupuși înrâuririi tiranice a vrăjmașului, ci, cu libertatea cea dintru început cinstindu-ne pe noi, ne-a dat încă și mai mult putere împotriva lui, ca aceia care vor să-l biruie cu ușurință mai presus decât toți sfinții cei dinainte de venirea lui Hristos, iar murind să nu fim siliți să coborâm ca și aceia la iad, ci să urcăm la cer și la desfătarea și bucuria de acolo și să ne învrednicim să ne desfatăm de bucuria veșnică acum în chip măsurat, iar după învierea din morți pe de-a întregul de ea întregă.

Așadar, cei ce vor, să nu pretezeze preteze [Ps 140, 4], nici să spună că din pricina căderii lui Adam ne aflăm cu toți sub înrâurirea păcatului și suntem atrași de el. Căci cei ce gândesc și spun aceasta cred că venirea Stăpânului și Durjo-

nezeului nostru s-a făcut fără de folos și în chip deșert, lucru pe care îl spun ereticii, iar nu credincioșii. Căci pentru ce S-a pogorât sau pentru cine anume a gustat moartea [Evr 2, 9], decât negreșit ca să dezlege osânda venită din păcat și să slobozească neamul nostru din robia și de sub lucrarea vrăjmașului potrivnic? Fiindcă aceasta este adevărata libertate: a nu fi stăpânit în nici un chip de către altcineva. Fiindcă noi eram păcătoși de la cel care a păcătuit, eram călcători de poruncă de la cel care a încălcat porunca, facându-ne noi înșine slujitori ai păcatului de la cel ce se făcuse rob păcatului [cf. Rm 6, 17. 20], eram blestemați și morți de la cel ce a fost blestemat și mort, de la cel ce sub înrâurirea sfatului celui rău se făcuse robul lui și își pierduse libertatea, și, ca unii ce eram copiii lui, am ajuns și noi sub ademenirea lui și eram stăpâniți în chip tiranic. Dumnezeu însă, pogorându-Se, S-a întrupat și S-a născut om ca și noi, afară de păcat [Evr 4, 15], și a desființat păcatul, sfințind zămislirea și nașterea, și, crescând puțin câte puțin, a binecuvântat toate vârstele; iar facându-se bărbat desăvârșit, a început atunci să propovăduiască, învățându-ne astfel să nu o mai luăm înaintea nici să nu-i întrecem pe cei cu părul alb în înțelegere și virtute [Sol 4, 8-9], mai cu seamă noi, cei tineri, și care nu suntem bărbați prin chibzuință; a luat asupra Sa cele ce erau asupra noastră și, păzind toate poruncile propriului Său Dumnezeu și Tată, a desființat călcarea poruncii și pe cei ce o călcaseră i-a slobozit de osândă [Rm 8, 2]; S-a făcut rob, luând chip de rob [Flp 2, 7], și pe noi robii ne-a ridicat la demnitate de stăpâni, facându-ne stăpâni asupra tiranului dintâi — martori sunt sfinții, care și după moarte îl alungă ca pe un neputincios pe el și pe slujitorii lui; S-a făcut blestem fiind răstignit — „Fiindcă blestemat, zice, este tot cel spânzurat pe lemn" [Ga 3, 13] —, și a desființat întreg blestemul lui Adam; a murit și prin moartea Lui a desființat moartea; a înviat și a desființat puterea și lucrarea vrăjmașului [Le 10, 19], care prin moarte și păcat are putere împotriva noastră [Evr 2, 14]. Vărsând în veninul aducător de moarte și în otrava păcatului lucrarea negrăită și de-viață-facătoare a Dumnezeirii Sale și a Trupului Său, a răscumpă-

rat din lucrarea vrăjmașului [2 Tes 2, 9] tot neamul nostru, iar prin Sfântul Botez și prin împărtășirea preacuratelor Sale Tai-ne, a Trupului și Sângelui Său celui scump, curățându-ne și făcându-ne vii, ne-a restaurat sfinți și fără de păcat [1 In 5, 18], și ne-a lăsat să fim cinstiți din nou cu libertatea, pentru ca nu din silă, ci din alegere liberă să ne arătăm robi Stăpânului. Și așa cum încă de la început Adam era în rai liber și afară de păcat și constrângere, dar prin voia lui liberă s-a supus vrăjmașului și, fiind amăgit, a călcat porunca lui Dumnezeu, tot așa și noi, renăscuți fiind prin Sfântul Botez, ne dezlegăm din robie și ne facem liberi și, dacă nu ascultăm din propria noastră voință de vrăjmașul, el nu poate să facă ceva într-altfel împotriva noastră. Căci dacă chiar și înainte de Lege și de venirea lui Hristos, fără toate aceste ajutoare, mulți și nenumărați oameni au bine-plăcut lui Dumnezeu și s-au arătat fără reproș [Fc 17, 1], dintre care dreptul Enoh a fost strămutat [Fc 5, 24] și a fost cinstit prin această mutare⁸, iar Die a fost luat la cer într-un car de foc [3 Rg 2, 11], ce vom răspunde atunci noi care după har și după o atât de mare binefacere, după desființarea morții și a păcatului, după renașterea Botezului și străjuirea sfinților îngeri și însăși adumbrirea și venirea Duhului Sfânt [Le 1, 35] nu ne aflăm egali nici măcar cu cei dinainte de har, ci trândavi și disprețuitori ai poruncilor lui Dumnezeu și călcători ale lor? Dar că, stăruind în cele rele, vom fi pedepsiți mai mult decât cei ce au păcătuit în Lege, ne-au arătat Sfântul Pavel zicând: „Căci dacă s-a adevărit cuvântul grăit prin îngeri și orice călcare de poruncă și orice neascultare și-a primit dreapta răsplătire, cum vom scăpa noi, dacă vom fi nepăsători la o astfel de mântuire [Evr 2, 2-3]?”

Consecințele apocaliptice ale nepocăinței

Deci nu pe Adam, ci pe sine însuși să se învinuiască și să-și facă reproșuri fiecare dintre noi, atunci când cădem în oricare păcat, și fiecare dintre noi să arate ca acela pocăință

⁸ Cf. SFÂNTUL GRIGORE DIN NAZIANZ, PG 36, 433A [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 415],

vrednică, dacă vrea să dobândească viața veșnică în Domnul; iar dacă nu vreți nici nu vă sânguiți în tot chipul sau să vă păziți fără de păcat întru paza tuturor poruncilor [7 In 5, 18], sau, călcând vreuna dintre ele, să vă pocăiți până la moarte și să-și plângă fiecare păcatul său, ci rămâneți în învârtosarea și cugetul vostru nepocăit [Rm 2, 5], acestea le grăiește Domnul: „Pământul se va cutremura pentru cei care după atâtea și atâtea minuni, după arătarea Mea în lume, după atâtea învățături pe care am înmulțit-o în lume, șovăie încă și nu cred și nu ascultă de cuvintele Mele; și se va rupe în multe bucăți, nesuportând să-i mai ducă în spate pe cei nerecunoscători, tari la cerbice și neascultători de Mine, și ei vor vedea căderea lor apropiindu-se înaintea picioarelor lor și vor tremura, căci pământul cutremurându-se, cerul clătinându-se [/ 13, 13] și înfășurându-se ca o carte cu zgomot [2 Ptr 3, 10; Ap 6, 16], din acele lucruri înfricoșătoare și cumplite inimile lor neplecate și neîmblânzite se vor prăbuși ca cea a unui iepure în ceasul junghierii. Lumina se va întuneca [Am 8, 9] stelele vor cădea [Is 34, 4], soarele și luna se vor stinge [Mt 24, 29], și din crăpăturile pământului se va înălța un foc care-i va inunda ca apele mărilor. Și așa cum 1-a potop s-au deschis zăvoarele cerului [Fc 7,11] și s-a pogorât apa și după puțin timp a acoperit popoarele, așa și atunci pământul se va deschide din temeliiile lui [Is 24, 18; Ps 17, 16] și va fășni nu puțin câte puțin, ci dintr-o dată focul și va acoperi tot pământul și toate se vor face un râu de foc [Dn 7, 10]" .

La Judecată Evangheliile îi vor acuza pe cei nepocăiți

Deci ce vor face atunci cei ce spun: „De m-ar fi lăsat aici și n-aș fi dorit împărăția cerurilor”? Ce vor face atunci cei ce râd [Le 6, 25] și vorbesc așa: „De ce ne poruncești să plângem în fiecare zi?” Iar cei ce lucrează împotriviri în cuvânt și murmur și cele mai rele decât acestea, ce răspuns vor da atunci? Nu vor spune oare: „N-am auzit”? Nu vor spune oare: „Nimeni nu ne-a povățuit”? Nu vor spune oare: „N-am cu-

⁹ Aceste ultime rânduri par să fi fost preluate de Sfântul Simeon dintr-o scriere apocrifă necunoscută [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 417].^M

noscut numele, stăpânirea, tăria și puterea Ta, stăpâne"? „Dar câte nu v-am spus mai înainte și nu v-am vestit, nenorociților, — v-a spune atunci pe drept cuvânt către noi Acela — prin proroci, prin apostoli, prin toți robii mei și prin Mine însumi? N-ați auzit Evangheliile mele zicând: „Pocăiți-vă" [Mt 3, 2]? Nu le-ați auzit zicând: „Fericiți cei ce plâng acum, că vor râde" [Le 6, 21]? Nu M-ați auzit strigând: „Fericiți cei ce plâng" [Mt 5, 4]? Dar voi ați râs în hohote, vorbind unii către alții și lungindu-vă vorbele deșarte [Mt 12, 36], invitându-vă unii pe alții la ospete și slujindu-vă pântecele. Iar când spuneam că „strâmtă e poarta și îngustă ușa care duce la viață" [Mt 7, 14] și că: „împărăția cerurilor se ia cu sila și cei ce silesc o răpesc" [Mt 11, 12], voi erați culcați pe așternuturi moi și urmăreați întru toate ușurarea și relaxarea? Atunci când spuneam: „Cel ce vrea să fie cel dintâi, să fie cel din urmă dintre toți, robul tuturor și slujitorul tuturor" [Mc 9, 35; 10, 44], n-ați preferat oare voi locurile de frunte la mese și scaunele din față, stăpânirile și conducerile, funcțiile și măreția demnităților, și n-ați vrut să vă supuneți sau să slujiți în smerenia sufletului unuia umil, sărac și lepădat? Atunci când spuneam: „Câte vreți să vă faceă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea" [Mt 7, 12], oare voi nu făceați numai slujirile voastre și vă împlineați voile și poftele voastre, lăcomin-du-vă, răpind, făcând nedreptate și nu vă slujeați numai pe voi înșivă? Când spuneam: „Dacă cineva te lovește peste obrazul cel drept, întoarce-i-l și pe celălalt" [Mt 5, 39], oare atunci unii nu râdeați, iar alții nu sufereți nici măcar să auziți aceasta, ci spuneți că am poruncit în chip rău și nedrept acest lucru? Când spuneam: „Dacă cineva te silești să mergi cu el o milă, mergi cu el două" [Mt 5, 4], nu numai că nimeni dintre voi n-a făcut aceasta, ci cei mai mulți îi strâmtorați pe frații voștri? Când spuneam: „Fericiți sunteți când vă vor ocări pe voi și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră mințind din pricina Mea" [Mt 5, 11], oare voi nu sufereți nici măcar să auziți un singur cuvânt aspru nu numai de la cei asemenea vouă, dar și de la cei aflați mai presus de voi? Când spuneam: „Bucurați-vă și vă veseliți în pri-

goniri și în necazuri" [Mt 5, 12. 11], oare voi nu îmbrățișați mai degrabă laudele, cinstea și slava, iar pentru unele ca acestea renunțați până chiar și la viața voastră? Când îi fericeam pe cei săraci [Mt 5, 3] ați dorit oare vreodată din suflet să vă faceți săraci? Când spuneam că cei blânzi vor moșteni împărăția cerurilor [Mt 5, 5. 3. 10], oare nu v-ați arătat ca niște fiare sălbatice față de cei ce nu vă fac degrabă voile voastre? Iar când îi vedeți iarăși călcând poruncile Mele, oare nu vă arătați atunci compătitori și măsurați și nu ziceți: „Lasă!, doar Domnul a zis: Să nu te mâni împotriva cuiva"? Iar când ziceam: „Rugați-vă pentru cei ce vă chinuie, iubiți-i pe vrăjmașii voștri și faceți bine celor ce vă urăsc pe voi" [Mt 5, 44], oare nu spuneți: „Acest lucru este al apostolilor și al sfinților celor mari! Fiindcă cine altul ar putea face aceasta?"¹⁰. Nenorociților, dar voi pentru ce nu v-ați făcut sfinți? Nu M-ați auzit zicând: „Faceți-vă sfinți, precum Eu sfânt sunt!" [1 Ptr 1, 16], iar voi ați rămas în necurăția întinăciunilor și fărâdelegilor voastre".

Exemple de femei care au păcătuit

Iar către femei va zice: „N-ați auzit în bisericile voastre citindu-se și zicându-se: «Viața Sfintei Pelaghia care mai înainte a fost desfrânată»¹¹, «Viața cuvioasei Măria Egipteanca, care mai înainte a fost desfrânată»¹², «Teodora, desfrânată și

¹⁰ întreaga *Cateheză 29* răspunde acestei obiecții [n. B. Krivocheine, *SC 96*, p. 422].

¹¹ Prăznuită pe 8 octombrie. Prostituată celebră din Antiohia convertită de episcopul Nonnus de Heliopolis pe care-l auzise predicând în biserică. Botezată de el, și-a împărțit averile săracilor și, îmbrăcată în bărbat, și-a petrecut restul zilelor într-o chilie pe Muntele Măslinilor, fiind recunoscută după moarte de diaconul Iacob care asistase la botezul ei și i-a scris și *Viața*, editată de H. USENER, *Legenden der hi. Pelagia*, Bonn, 1879. [în românește *Viața* ei poate fi citită la B. WARD, „*Viețile sfințelor care mai înainte au fost desfrânate*”, trad. diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 85-95] [n. B. Krivocheine, *SC 96*, p. 422-423].

¹² Prăznuită pe 1 aprilie și în a 5-a Duminică din Postul Mare. Prostituată din Alexandria retrasă după o călătorie la Locurile Sfinte în deșertul Iudeii unde și-a petrecut tot restul vieții hrănindu-se cu ierburi și curmale. Cu un an înainte de a muri a fost întâlnită de monahul Zosima care, după un an de zile, revine să o împărtășească înainte de moarte și să o îngroape ajutat de un leu. Scurtele informații date de Chirii din Scythopolis și Ioan Moschos au fost dezvoltate în lunga și faimoasa *Viață* scrisă de patriarhul Sofronie al Ierusalimului (*PG 87*, 3697-3725). Capodoperă a

mai apoi ajunsă făcătoare de minuni»¹³, și iarăși: «Eufrosina fecioara supranumită și Smarald»¹⁴, și: «Xeni, cea cu adevărat străină și minunată»¹⁵? Oare n-ați auzit cum au lăsat părinți și bogăție și logodnici, Mi-au slujit Mie în simplitate și smerenie și s-au făcut sfinte? Deci pentru ce nu le-ați imitat și voi pe acestea și pe unele ca acestea, desfrânatele pe desfrânate, destrăbălatele pe destrăbălate, soțiile păcătoase pe soțiile care au păcătuit, fecioarele pe fecioarele cele asemenea vouă?¹⁵.

David, exemplu de rege care s-a pocăit în fața împăraților zilei

Iar către bărbați, împărați și nobili va spune în chip asemănător: „N-ați auzit cum a păcătuit David și, intrând la el prorocul Natan și muștrându-l pentru păcatul lui, nu i-a răspuns, nu s-a mâniat, nu a ascuns păcatului, ci, sculându-se de pe scaun, a căzut la pământ în fața a tot poporul și a zis: «Am

hagiografiei bizantine, ea se citește la utrenia Duminicii a 5-a din Postul Mare. [în românește poate fi citită în *Triod* sau în B. WARD, *ibid.*, p. 49-73.] [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 424]

¹³ Prăznuită pe 11 septembrie. Femeie măritată care, după o infidelitate față de soțul ei, și-a părăsit pe ascuns casa și a intrat deghizată în bărbat, ca să nu poată fi recunoscută, într-o mănăstire de bărbați pentru a-și repara greșeala printr-o viață de asceză. *Viața* ei a fost editată de K. WESSELY, *Die Vita S. Theodorae*, Viena, 1889 [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 424-425].

¹⁴ Prăznuită pe 25 septembrie. Fecioară dintr-o bogată familie din Alexandria. Tatăl ei a hotărât să o căsătorească, dar ea a fugit de acasă și s-a refugiat îmbrăcată în bărbat într-o mănăstire, unde și-a petrecut viața sub numele de Smarald, identitatea ei adevărată fiind descoperită doar după moarte. La auzul veștii, tatăl ei a intrat în monahism venind să trăiască în chilia ei. *Viața* ei a fost editată în *Analecta Bollandiana* 2 (1883), p. 196-205 [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 425].

¹⁵ Prăznuită pe 24 ianuarie. Născută cu numele Eusebia într-o familie nobilă romană, fuge de acasă împreună cu două slujnice pentru a evita căsătoria impusă de părinți. Trece prin Alexandria și se stabilește la Mylassa (în Caria, pe coasta Asiei Mici) unde întemeiază o mănăstire de femei, ajutată fiind de episcopul cetății. Pentru a-și ascunde originea și a nu fi descoperită de părinți, și-a schimbat numele în Xeni (Străina). După o viață de asceză, moare în sfințenie ca egumenă a mănăstirii ei. Originea și identitatea îi sunt descoperite după moarte de una din slujnicele sale intrată și ea în monahism. *Viața* ei e editată în *Analecta Bollandiana* 56 (1938), p. 108-117 [n. B. Krivocheine, SC 96, p. 425].

¹⁶ Aceste cinci *Vieți* de sfinte din secolul V fac parte din *Sinaxarul* lui SIMEON METAFRASTUL (secolul IX) care furniza lecturile liturgice pentru sărbătorile sfinților din fiecare zi [n. B. Krivocheine, SC96, p. 425,427].

păcătuit înaintea Domnului meu» [3 Rg 12, 13] și nu a încetat plângând și tânguindu-se ziua și noaptea? N-ați auzit pe acesta zicând: «Cenușă în loc de pâine am mâncat și băutura mea am amestecat-o cu lacrimile [Ps 101, 10], de glasul suspinului meu s-a lipit osul meu de carnea mea, asemănatu-m-am pelicanului din pustie [Ps 101, 6-7]»; și iarăși: «Ostenit-am în suspinul meu, spălat-am în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu am udat» [Ps 6, 7]? Nu l-ați auzit zicând: «Doamne, Dumnezeul meu, de am răsplătit cu rău celor ce mi-au făcut mie rău și de am jefuit pe vrăjmașii mei fără temei, să prigonească vrăjmașul sufletul meu, și să-l prindă, să calce la pământ viața mea și mărirea mea în țărână să sălășluiască» [Ps 7, 4-6]? Așadar, de ce nu l-ați imitat și voi pe acesta și pe cei asemenea lui? Oare nu pentru că vă credeți că sunteți mai slăviți, mai bogați decât acesta, și de aceea nu vreți să vă smeriți înaintea Mea? Nefericiților și ticăloșilor, deși sunteți stricăcioși și muritori, vreți să fiți singuri stăpânitori și stăpânitori ai lumii, și dacă este cineva într-altă țară care nu vrea să se supună vouă, vă ridicați împotriva lui ca împotriva unui rob de nimic al vostru și n-ați fi în stare să răbdați nesupunerea lui, chiar dacă este rob împreună cu voi și voi nu sunteți cu nimic mai buni decât acela; dar Mie, Făcătorul și Stăpânul vostru, cum nu vreți să vă supuneți și să-Mi slujiți cu frică și cutremur [Ps 2, II]¹⁷? Răsplătind cu răul [Ps 7, 5] celor ce au greșit vouă, ce ați socotit în voi înșivă despre cele pe care le-ați păcătuit împotriva Mea? Că nu este cine să ceară sângele celor nedreptățiți

¹⁷ Este limpede din nou din acest pasaj atitudinea net ostilă a Sfântului Simeon — provenit din aristocrația provincială — față de împărații și curtea de la Constantinopol, în care poate fi citită o critică a celor două tendințe principale ale politicii împăraților dinastiei macedonene, mai ales ale lui Vasilios II Macedoneanul; aceștia sunt acuzați de ambiția de a voi să fie *monokratores* — aluzie la politica de centralizare autoritară a puterii prin îngenuncherea sistematică a aristocrației provinciale — și *kosmokratores* (termen peiorativ, întrebuițat de *Ef6*, 12 ca nume al Satanei) — aluzie la campaniile militare care vizau expansiunea imperiului în Orient și Balcani. Critica Sfântului Simeon se extinde asupra întregii clase conducătoare bizantine (demnitari, generali, funcționari) și religioase (patriarhi, episcopi, egumeni etc.) și nu este atât o atitudine de clasă, cât un protest religios derivat dintr-o înțelegere radicală și consecvent mistică a creștinismului [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 428-429].

[Fc 9, 5]? Că nu este cine să vadă cele făcute de voi în ascuns? Sau M-ați uitat pe Mine și vă închipuiți că nu este nimeni mai presus de voi, și n-ați nădăjduit să vă înfățișați vreodată goi și dezbrăcați înaintea Mea? Nu m-ați auzit zicând mereu: «Cine vrea să fie întâiul dintre toți să fie cel din urmă dintre toți, rob al tuturor și slujitor al tuturor» [Mc 9, 35]? Cum n-ați tremurat și nu v-ați tânguit și zdrobit în voi înșivă temându-vă ca nu cumva să fiți înălțați de acea slavă deșartă și zadarnică și, facându-vă călcători ai poruncilor Mele, să fiți predați focului acesta? N-ați auzit cum David, fiind ocărat de generalul său Semei și fiind numit de acesta «bărbat al sângelui», s-a făcut din suflet pe sine însuși mai prejos decât acela, nu s-a înfuriat, ci i-a oprit pe cei ce voiau să-l omoare [3 Rg 16, 5-12]? Iată și pe Moise și pe Iisus al lui Navi și pe David și pe mulți alții înainte de arătarea Mea, iar acum după venirea Mea încă și mai mulți, pe care îi vedeți preamăriți împreună cu Mine și care au fost împărați, ca și voi, și nobili și generali, care din pricina fricii de Mine, trăind în smerenie și dreptate, n-au răsplătit cuiva răul cu rău, ci, fiind necinstiți de multe ori de către cei asemenea lor sau de către cei aflați sub ei, Mi-au lăsat Mie răzbunarea pentru aceasta [Rm 12, 19] și pentru câte au păcătuțit împotriva Mea toată viața lor, s-au căit și au plâns în suflet cu frică și cu dor, auzind și crezând în această zi a venirii și judecării Mele, dar voi ați disprețuit poruncile Mele ca și cum ar fi ale unuia dintre cei lepădați și neputincioși. Deci acum duceți-vă împreună cu cei alături de care ați vrut să fiți și ale căror cuvinte și fapte le-ați făcut, pe care i-ați imitat, și desfățați-vă împreună cu aceștia de cele gătite acelora!"

Și patriarhii vor fi judecați de patriarhii sfinți

Tot așa și patriarhilor le va pune înainte pe sfinții patriarhi Ioan Gură de Aur¹⁸, Ioan cel Milostiv¹⁹, Grigorie Teologul²⁰,

¹⁸ Prăznuit pe 13 noiembrie; 345-407, patriarh al Constantinopolului între 397-405; condamnat și mort în exil.

¹⁹ Prăznuit pe 12 noiembrie; patriarh al Alexandriei, 1619.

²⁰ Prăznuit pe 25 ianuarie; patriarh al Constantinopolului între 379-381, f 390.

Ignatie²¹, Tarasie²², Metodie²³ și pe ceilalți care nu numai cu cuvântul, dar și cu fapta s-au făcut icoană a adevăratului Dumnezeu; mitropoliților le va pune înaintea pe sfinții mitropoliți Vasile²⁴, Grigorie²⁵, fratele lui, și pe făcătorul de minuni cu același nume²⁶, pe Ambrozie²⁷ și pe Nicolae²⁸. Și, simplu spus, pe fiecare patriarh și fiecare mitropolit și pe fiecare episcop Dumnezeu îl va judeca împreună cu apostolii și cu sfinții părinți care au strălucit mai înainte în fiecare mitropolie și episcopie și punându-i pe toți unii în fața altora — precum îl auzi zicând: „Oile de-a dreapta, iar caprele de-a stânga” [Mt 25, 30] —, va zice: „Oare nu acolo unde mi-au slujit aceștia ați trăit și voi și ați șezut pe scaunele lor? Pentru ce n-ați imitat «viața și viețuirea»²⁹ lor? Pentru ce nu v-ați temut să Mă țineți în mâini necurate și în suflete încă și mai necurate pe Mine, Cel preacurat și neîntinat și să Mă mâncați? N-ați tremurat, nu v-ați cutremurat? Pentru ce ați jefuit cele ale săracilor spre plăcerile voastre și al apropiaților și rudelor voastre? Pentru ce M-ați vândut ca Iuda pe aur și argint? Pentru ce, cumpărându-Mă ca pe un rob de nimic, M-ați făcut să slujesc voilor trupului [Ef 2, 3]? Așa cum nu M-ați cinstit pe Mine, nici Eu nu vă voi cruța pe voi. Duceți-vă de la Mine, lucrătorii fărădelegii [Le 13, 27], duceți-vă!”

Așadar, în ziua cea înfricoșătoare a judecății [7 In 14, 7; Evr 10, 27] tot omul păcătos va vedea în fața lui în viața veșnică și în acea lumină negrăită pe cel asemenea lui și va fi judecat de el; părinții de părinții, prietenii și rudele de prieteni și rude, frații de către frați, robii și cei liberi de robi și liberi, bogații și săracii de bogați și săraci, cei căsătoriți de

²¹ Prăznuit pe 23 octombrie; patriarh al Constantinopolului între 867-888.

²² Prăznuit pe 25 februarie; patriarh al Constantinopolului între 784-806.

²³ Prăznuit pe 14 iunie; patriarh al Constantinopolului între 843-847.

²⁴ Prăznuit pe 1 ianuarie; mitropolit al Cezareei Capadociei, t 379.

Tt':-ii

²⁵ Prăznuit pe 10 ianuarie; episcop al Nyssei, f 394.

²⁶ Prăznuit pe 17 noiembrie; episcop al Neocezareei, t 270.

²⁷ Prăznuit pe 7 decembrie; episcop al Milanului, t 397.

²⁸ Prăznuit pe 6 decembrie; episcop al Myrrei Lyciei, f 330.

²⁹ *Bios kai puliteia*, titlul standard al narațiunilor bizantine care descriu viața sfinților. Sensul expresiei este deci: De ce n-ați imitat „Viețile Sfinților”?

cei ce au strălucit în căsătorie, cei în libertate de cei ce au trăit în libertate. Deci ce vreau să spun? Privind spre cineva asemenea lui, împăratul la împărat, nobilul la nobil, desfrânatul cel pocăit spre desfrânatul pocăit, săracul spre sărac și robul spre rob, și, aducându-și aminte că și acela a fost om, a avut același suflet, aceleași mâini, aceiași ochi și, simplu spus, a avut toate deopotrivă și a trăit împreună cu el în această viață și i-a fost asemănător în demnitate, meșteșug, resurse, dar nu a vrut să-l imite, fiecărui păcătos i se va astupa gura numaidecât [*Ps* 106, 42] și va rămâne fără cuvânt de apărare [*Rm* 1, 20], nemaivând nimic ce să mai spună. Deci când mireni vor vedea pe mireni, împărații păcătoși vor vedea pe împărații sfinți, bogații și cei aflați sub jugul vieții vor vedea pe sfinții bogați, aflați și ei sub jugul vieții, și toți cei aflați în chinuri vor vedea pe cei asemenea lor în împărăția cerurilor, atunci se vor rușina și se vor afla fără cuvânt de apărare, ca bogatul acela care-l vedea pe Lazăr în sânul lui Avraam, iar el se perpelea în foc [*Le* 16, 23].

Monahii vor fi judecați de atitudinea lor față de lume

Dar ce vom face oare noi, monahii trândavi și păcătoși, asemenea mie? Ce rușine și ce chin ne va cuprinde când vom vedea în împărăția cerurilor dănțuind într-un cuget pe cei ce în această viață au avut și femei și slujitoare și slujitori, împreună cu femeile și copii lor? Când vom vedea pe cei ce au bine-plăcut lui Dumnezeu în demnități și bogăție, când vom vedea pe toți cei ce au înfăptuit în viața aceasta toată virtutea și au viețuit în pocăință și lacrimi pentru frica Domnului stând acum în bucuria și strălucirea dreptilor? Când ne vom gândi că unii am lăsat părinți, mame, frați și surori și lumea întregă ca să ne mântuim sufletele noastre [*Mt* 19, 29; 16, 25-26], iar alții și femei și copii, iar unii împreună cu acestea au lăsat și bogăție și demnități și toate cele plăcute ale vieții, și, retrăgându-ne, ne-am făcut săraci și tunzându-ne ne-am făcut monahi pentru împărăția cerurilor, dar pentru o mică trândăvie și răutate și pentru poftele noastre cele rele ne-am coborât împreună cu mireni, desfrânatel, adulterii și cei ca-

re trăiesc în chip desfrânat potrivit lumii, ce frică, cutremur și rușine nu ne va acoperi pe noi! Credeți-mă atunci când spun, fraților, că tulburarea noastră va fi un chin mai rău decât osânda veșnică a mirenilor³⁰. Fiindcă atunci când eu, care m-am lepădat din tot sufletul, voi sta împreună cu niște mireni care au acum copii și sunt încurcați în treburile obștești, sau servesc în armată, și voi primi aceeași osândă cu aceia, aceia, întorcându-se și văzându-mă, vor spune către mine: „Și tu, monahule, care ai lăsat lumea, ești aici împreună cu noi cei din lume? Dar tu de ce ești aici?” ce vei răspunde? ce vei grăi către ei? Cine va putea povesti, fraților, în chip vrednic prin cuvânt mărima aceluia necaz care mă va lovi atunci? Negreșit, nimeni! Căci ce vom spune sau ce răspuns vom putea da? Că am lăsat lumea și cele din lume, dar nu ne-am scârbit de acestea din suflet; fiindcă aceasta este adevărata retragere din lume și din cele din lume: ca împreună cu fuga din lume să urâm și să ne scârbim și de cele ale ei³¹.

Ce este lumea? Pofte și patimi

Dar ce este lumea și ce sunt cele din lume? Ascultă! Nu este aurul, nu e argintul, nu sunt caii, nici măgarii; fiindcă toate acestea, câte ne slujesc și nouă spre nevoile trupului, le avem și noi. Nu carnea, nu pâinea, nu vinul; fiindcă și noi gustăm din acestea și mâncăm din ele cât ne este de ajuns. Nici casele, nici băile, nici țarinile, nici viile, nici conacele³²; fiindcă lavrele și mănăstirile sunt făcute din unele ca acestea. Dar ce este atunci lumea? Păcatul și afecțiunea față de lucruri, fraților, și patimile. Iar cele din lume să le spună Ioan Teologul, ucenicul iubit al lui Hristos [*In* 13, 23], căci zice: „Nu iubiți lumea, nici cele din lume; fiindcă tot ce este în

³⁰ Cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *PG* 30, 361A. 372B și *Apophtegmată Patrum* (Pateric), *PG* 65, 161B: avva Diosoor 3; cf. *C* 28, 175-179 [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 439].

³¹ Cf. definiția retragerii din lume (*anachoresis ton kosmon*) a lui Simeon Evla viosul, citată în *C* 6, 271-273 [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 440].

³² *Proasteia* desemnează foarte exact proprietățile din zona suburbană a Constantinopolului deținute de aristocrația bizantini pe care aceștia își construiau vilele și reședințele de vară [n. B. Krivocheine, *SC* 96, p. 441].

lume, adică pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt din Tatăl, ci sunt din lume" [/ In 2, 15-16]. Deci dacă noi, lăsând lumea întreagă, fugim de ea și, făcându-ne goi, n-am păzit acestea, ce folos ne va fi numai din retragerea noastră? Căci de oriunde am ieși și oriunde am ajunge, am găsi iarăși aceleași lucruri; fiindcă niciunde nu putem trăi ca oameni singuri, oriunde avem nevoie de cele indispensabile alcătuirii trupului, oriunde sunt și femeii și copiii și vin și tot felul de roade; fiindcă din acestea și din unele ca acestea se face alcătuirea vieții noastre. Dacă avem pofta trupului și pofta ochilor și trufia gândurilor, cum vom putea să ne reținem de la orice fel de păcat fiind în mijlocul lor, și să nu fim răniți nicidecum de acul ei? Lucru pe care mulți din sfinții din vechime și de acum, știu bine, l-au păzit și îl păzesc, petrecând în mijlocul lucrurilor, grijilor și frământărilor vieții și ducându-și viața în sfințenie desăvârșită, precum dă mărturie Pavel zicând despre acestea și despre unele ca acestea: „Căci fața lumii acesteia trece [I Co 7, 31], pentru ca și cei care au femei să fie ca și cum n-ar avea și cei ce neguțătoresc ca și cum n-ar avea, și cei ce se folosesc de lume ca și cum nu s-ar folosi de ea" [I Co 7, 29. 31]. Ne este, așadar, cu puțință să învățăm din acestea și celelalte: cel irascibil să nu se înfurie, cel ce se îndreptățește să nu adauge nimic în inima sa la cele spuse, cel ce-și caută dreptatea să fie ca un mort pentru lume prin dispoziția sufletului, cel ce a ajuns odată astfel să caute și să râvnească să nu-și cruțe nici măcar trupul său. Fiindcă așa s-au făcut și se fac în fiecare generație cei ce luptă.

Dragostea de lume și legăturile ei

Iar dacă nu râvnim să ne facem asemenea și să ducem această viață, ce vom spune: „Că am disprețuit bogăția și slava"? Dar negreșit ne va spune că: „Pizma și cearta și gelozia nu ați părăsit". Că aceste ne înstrăinează și ne despart de Domnul, zice dumnezeiescul Iacob, apostolul lui Hristos: „Iar dacă aveți râvnire amară și zavistie în inimile voastre, nu vă lăudați, nici nu mințiți împotriva adevărului. Înțelepciunea aceasta nu vine de sus, ci e pământească, sufletească, demo-

nică. Deci unde este pizmă și zavistie, acolo este neorânduială și orice lucru rău" [*Iac* 3, 14-16]; și iarăși puțin mai încolo: „Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, ca să risipiți în plăceri”, după care adaugă: „Adulterilor și adulterelor, nu știți oare că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu” [*Iac* 4, 3-4]. Vezi însă că nu a spus numai: „Lumea e vrăjmașă a lui Dumnezeu”, ci și „prietenia față de lume”; fiindcă prin aceasta ne facem adulteri și adultere. Și că e adevărat acest lucru, ascultă-L pe Domnul Care zice: „Tot cel ce se uită ca să poftască a și desfrânat în inima sa” [*Mt* 5, 28], și iarăși: „Să nu poftesci ceva din cele ale aproapelui tău” [*Iș* 20, 17; *Dt* 5, 21]. Iar prin aceste cuvinte ne arată că nu numai cel ce face păcatul să desparte de Dumnezeu și se face vrăjmaș al Lui, ci și cel ce iubește și poftescă ceva, adică are o afecțiune în inima sa față de ceva din cele de pe pământ; fiindcă acest lucru e prietenia lumii; astfel încât se arată limpede că și atunci când cineva este dezbrăcat de toate și nu face cu fapta nici un fel de păcat, ci numai îl iubește și îl îndrăgește, și are o relație de afecțiune față de el, acela e vrăjmaș al lui Dumnezeu, după cum spune și Ioan: „Dacă iubește cineva lumea, iubirea Tatălui nu este în el” [*1 In* 2, 15], dar și Domnul: „Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din tot cugețul tău și din toată tăria ta și din tot sufletul tău” [*Mc* 12, 40], astfel încât cine are în sufletul său o dispoziție de poftă și o afecțiune față de altceva este în afara acestei porunci. Noi însă, nenorociții și ticăloșii, lăsând cele mai slăvite și mari ale lumii și venind la mănăstire, iubim unii mantii sclipitoare, alți haine aurite, alți cingători și analavuri, alții sandale și încălțăminte³³, alții mâncăruri și băuturi dulci, alții bricege, ace și pumnale, ba chiar încă și cele de mai umile decât acestea, prin care căzând din dragostea împăratului cel peste toate [*Rm* 9, 5], Hristos, ne facem vrăjmași ai Lui, fără chiar să simțim aceasta, fraților, lucruri pentru care, dacă nu o luăm înaintea pocăindu-ne și nu izgonim fiecare din sufletele noas-

³³ Cf. descrierea ironică a unei ținute monahale spilcuite în *C* 27,273-275.

tre toată pofa cea rea, răutatea, sfada și zelul și trufia, vom fi osândiți în focul cel veșnic împreună cu vameșii, păcătoșii și bogății, care au trăit în desfrânare [cf. *Le* 15, 13; 16, 19. 24].

De-a dreapta și de-a stânga la Judecată

De aceea deci, să ne grăbim, fraților, să arătăm toată virtutea, iar de toată răutatea și de toată patima să ne scârbim din suflet și să urâm orice lucru mic sau mare care poartă primejdie pentru sufletele noastre; și să ne folosim numai de acele lucruri în care mintea nu-și găsește desfătare, inima noastră nu găsește plăcere, ca nu cumva rânduindu-ne pe noi înșine, prin lucrurile acestea care par umile, de-a stânga împreună cu cei din lume, să vedem pe toți frații și părinții noștri stând de-a dreapta lui Dumnezeu și osândindu-ne pe noi: egumenii fiecărei mănăstiri pe cei ce au bine-plăcut în aceste mănăstiri Domnului, cei cu slujiri pe cei ce au strălucit ca niște luminători [*Dn* 12, 3; *Flp* 2, 15] în slujirile lor, cei în ascultare și în lucrul mâinilor pe cei ce au strălucit în lucruri asemănătoare și în aceleași slujiri mai mici sau mai de cinste și sunt încununați împreună cu sfinții mucenici, cei care și-au întinat tinerețea pe cei ce și-au imblânzit tinerețea, cei ce au căzut în trândăvie la vârsta maturității pe cei ce s-au înfrânat din tinerețe și până la bătrânețe războindu-se cu trupul și păzind înfrânarea lor, cei ajunși la bătrânețe și care până la sfârșit au făcut faptele copiilor celor fără minte pe cei care, runși fiind la bătrânețe, și-au tăiat în scurt timp pentru frica lui Dumnezeu tot răul obicei pe care l-au dobândit din tinerețe, cei ce râd pe cei ce plâng acum [*Le* 6, 21. 25], cei ce se desfatează și mănâncă înainte de ora rânduită pe cei ce nu se satură nici măcar la vremea cinei, cei glumeți cu cei ce își petrec viața lor în mâhnire și palizi aducându-și aminte de acel ceas înfricoșător și de păcatele lor, cei ce au venit în viața monahală din bogăție și din slavă și nu vor să se smerească puțin pe cei ce venit dintr-o sărăcie extremă și, viețuind împreună cu noi, au ajuns mai slăviți, împodobiți fiind cu adevărat prin smerenia lor mai presus decât mulți cei ce stau împreună cu aceia de-a dreapta, împărați și patriarhi. ; ; .

Portretul monahului ascultător și smerit

Prin urmare, frații mei iubiți, ați înțeles ce am spus? Știți oare ce rușine va fi atunci? Ați băgat de seamă aceasta în mintea voastră? V-ați dat seama de ceasul acela, sau trebuie oare să vă repet din nou spre folosul meu și al celor nepăsători, asemenea mie? Prin urmare, și cu noi înșine așa vor sta lucrurile în ziua aceea înfricoșătoare și mulți dintre frații voștri se vor găsi stând de-a dreapta lui Dumnezeu în slavă, iar mulți vor fi de-a stânga osândiți fiind de ei. Și cum nu, când din doi oameni care s-au lepădat de lume în același loc, având același meșteșug, pietrari sau dulgheri, amândoi fiind tineri și curați în orice păcat trupesc și fiind săraci, unul se face prin alegere liberă lucrător al întregii virtuți, iar altul lucrător al întregii răutăți și ticăloșii? Oare nu acest lucru îl vedem făcându-se în fiecare zi în mijlocul nostru? Și pe unul dintre aceștia îl vedem smerit, ascultător, supus, petrecând împreună cu noi ca un rob al lui Dumnezeu și nu al oamenilor și slujind fraților cu toată credința, având cuget smerit și zdrobit și gândind în sine însuși și zicând — acest lucru l-am aflat din mărturisirea sa de fiecare zi și de la cei care l-au întrebat de multe ori iar el le-aj răspuns așa —: „Eu, cinstite părinte, fiind în lume, de-abia! putem să-mi câștig hrana cu multă osteneală și în strâmtorare. Și venind aici, cum voi fi nepăsător față de lucru și voi lăsa pânza mănăstirii în dar, având să dau seamă de ea în ziua judecății? Dar fiindcă am venit să slujesc lui Dumnezeu/u, mă voi lupta pe cât e cu putință ca lucrul meu să prisosească peste hrana mea, și mă voi supune întâi-stătătorilor și tuturor fraților mei până la moarte, fără murmur, ca lui Hristos însuși, și nu voi fi întru nimic neascultător față de ei”.

Portretul monahului trândav, neascultător și ipocrit

Celălalt însă, slăvindu-se deșert, nesupus, neascultător, gândindu-se în sine însuși cele potrivnice aceleia și spune așa: „Iată Dumnezeu mi-a trimis casă, pâine și vin și hrana din belșug. M-am numărat împreună cu cei dintâi și sunt cel dintâi între

cei veniți împreună cu mine și frate cu toți aceștia, chiar dacă vor sau nu acest lucru. Acum voi mânca și voi dormi pe săturate. Căci ce nevoie este de acum ca să lucrez, ca să mă ostenesc iar după osteneala mea să câștige alții? Dacă mă vor rânduia la oarecare slujiri, voi pretexta mai întâi neputința; iar dacă mă vor sili, le voi spune: «Și dacă nu voi putea face aceasta? Puteți să mă strângeți de gât, puteți să mă prigonțiți, dar nu sunt în stare!» Și așa mă voi preface că plâng, voi striga, voi pretexta tăierea genunchilor [*Is* 35, 3; *Evr* 12, 12], voi pretexta amețeala, voi spune că am capul plin de fiere, și din această pricină voi putea să mănânc cu binecuvântare și dimineața, voi începe să anatematizez și să hulesc, voi contrazice și voi murmura la toate cele ce mi se poruncesc; și atunci, descurajându-se negreșit, mă vor lăsa în pace, chiar dacă nu vor. Iar dacă-mi vor da vreodată lucruri umile sau o slujire asemănătoare, o voi disprețui. De pildă, dacă îmi vor porunci să slujesc catârilor, voi pretexta că nu știu ce înseamnă slujirea acestora și-i voi lăsa neșesălați și neîngrijiți cu toate saramarele pe ei; și atunci fie mă vor lăsa de nevoie, fie îmi vor da pe altcineva în ajutorul meu, și acela va săvârși tot lucrul de trebuință, iar eu, făcând doar puține, mă voi odihni. Dacă însă mă rânduiesc să fiu brutar, voi protesta cu fățarnicie, ca să nu fiu acuzat ca neascultător, spunându-le: «Eu, părinților, nicicând n-am văzut cum se face pâinea», și așa ducându-mă le voi face pâinea cleioasă, iar ei, nesuferind să o mănânce, nu mă vor mai sili la o asemenea slujire." Iar dacă îl vor rânduia să slujească la bucătărie, nu știe să se smerească înaintea întâi-stătătorului său și să pună metanie, ci îi spune cu aroganță: „Doamne miluiește! Părinte, dintre toți numai pe mine m-ai ales la slujirile cele de necinste? Nu mai sunt în mănăstire și alți frați?" Și acestea le spune ca să îndepărteze slujirea la care a fost rânduit; dacă vede însă insistența egumenului, se duce, dar nu pentru Dumnezeu, ci temându-se de pedeapsă și de bice, și, ducându-se și murmurând, zice în sine însuși: „Vor să mănânce lucrurile desăvârșite și bune pe care le voi găti eu! De nu-i voi face sau să se ridice de la masă postind, sau să vomite dacă vor mânca pe cele ce le voi găti, să nu fiu

eu însumi!" Și, simplu spus, pe toate le face cu nebulie multă, nenorocitul. Și mai departe afumă bucătăria fraților, precum și legumele lor și le arde, aruncându-le în vase nici spălate, nici curățate, și punând în ele sare peste măsură, după care lasă să se piardă căldura lor, ca, dezgustați și deranjați, să vomite mâncărurile; iar dacă un frate îi spune sau îi transmite să-i gătească ceva de mâncare, spune cu nerușinare: „Nu-i rușine? A poruncit ceva domnul robului său! Poți să-țiiei rămas-bun de la mâncare, până voi veni eu și voi găti aceasta!" Și așa făcând cu toate, se găsește sărind și alergând numai spre acele slujiri și servicii unde știe că există o posibilitate de a fura sau de a pune stăpânire pe ceva. Și dacă nu e preferat el însuși înaintea tuturor, se întristează pe față și murmură necăjindu-se în ascuns împotriva semenilor lui; dar când este rânduit la unele ca acestea, se scoală ca și cum ar fi înviat din morți și din iad, și numaidecât fața sa se luminează și ochii săi se fac veseli; și chiar dacă, din pricina multei sale răutăți, vrea să se prefacă, ca să nu fie recunoscut, nu poate să se ascundă de privitori; fiindcă îl dă de gol însuși faptul de a nu murmura nicidecum sau de a nu se răzvrăti puțin, precum obișnuia să facă cu fiecare slujire; căci acum se teme să spună ceva, ca nu cumva să fie rânduit altul în locul lui și el să fie lăsat fără lucru.

Deci așa fiind aceștia doi și unul supunându-se în ascultarea unui suflet bun și cu inimă smerită [*Ps* 50, 19] fără zăbăvă, fără murmur, fără viclenie, fără furțișag, fără sminteală, iar celălalt făcând cele potrivnice acestora, precum s-a scris, dacă vine moartea să-i răpească pe amândoi, iar în ziua aceea înfricoșătoare stând cel rău gol și rușinat de-a stânga, vede de-a dreapta pe cel ce fusese odinioară tuns împreună cu el și împreună cu acesta mâncase și băuse, având aceeași vârstă, aceeași meserie, fiind acum în mare slavă, ca Hristos însuși, ce va putea spune sau grăi atunci? Cu adevărat, frații mei, nimic! Ci, gemând și tremurând [*Fc* 4, 14], și scrâșnind din dinți [*Mt* 24, 51], va fi trimis în focul cel veșnic [*Mt* 25, 41]. Deci astfel fiecare dintre noi, păcătoșii, vom fi judecați de fiecare dintre sfinți, așa cum credincioșii vor fi judecați de

credincioși și păcătoși care nu se căiesc de cei care poate au păcătuit mai mult, dar s-au căit fierbinte.

Importanța lucrurilor mărunte

De aceea vă rog și vă cer vouă, tuturor, că dacă știți că ați făcut vreun lucru rău și ați păcătuit și v-ați rănit și v-ați pierdut sufletele voastre, măcar în clipa de acum să vă îndreptați, fiecare dintre voi să arate pocăință vrednică de păcatele lui și să vă grăbiți în tot chipul să stați de-a dreapta Mântuitorului nostru Dumnezeu. Iar câți cunoașteți că faceți unele greșeli mici, cu mare grabă lepădați-le departe de voi, ca nu cumva pentru aceste lucruri mici să stați și voi de-a dreapta precum mărturisește Scriptura, și să nu le aveți sau socotiți pe acestea ca pe niște lucruri de nimic și mărunte, ci ca pe niște lucruri mari. Căci cel ce greșește de bunăvoie în cele mici, dar se abține de la păcatele mari, va fi osândit încă și mai mult, fiindcă, stăpânindu-se de la cele mai mari, e stăpânit de cele mai mici. Căci e de ajuns spre pierzania noastră și o singură patimă, precum am spus mai sus și precum au întărit și Sfinții Apostoli Ioan și Iacob, pe care i-am adus spre mărturie. Dar ca să vă arăt printr-un exemplu că acest cuvânt este vrednic de crezare, vă voi întreba aceasta.

Cel ce se luptă cu zece sau doisprezece bărbați, fraților, când intră în luptă împotriva lor, dacă îi respinge și rănindu-i îi doboară la pământ de la primul atac pe cei din linia întâi și mai viteji dintre ei, dar văzând pe doi din aceștia mai nenorociți sau mai slabi, și lăsându-i în urmă și apropiindu-se de el de departe cu frică și cu lingușeală, nu se grăbește să se facă stăpân peste ei și să-i lege în lanțuri sau să-i junghie, oare nu va fi cumplit omorât de aceștia? Căci dacă, din trufie sau fanfaronadă, își aruncă armele și se culcă la pământ și adoarme disprețuindu-i, oare nu se predă pe sine însuși de bunăvoie spre robie acelora? Oare cei doi sau chiar și numai unul dintre ei nu vor veni peste el legându-l și-l vor face supusul lor, și-l vor duce în robie, sau chiar îl vor omorî cu sabia, iar unul ca acesta se va face de răsul tuturor oamenilor? Și oare nu toți vor găsi că, pe drept cuvânt, s-a făcut junghierea celui

nepăsător și netrebnic, sau mai degrabă smintit și nesimțit? Căci va fi vrednic nu atât de laude pentru lupta și biruința lui împotriva celor mai tari, cât de muștrare, de scârbă și de lepădare și, ca să spun așa, de robie și de moarte, pentru faptul că s-a lăsat biruit de acela unul singur care mai rămăsese.

Să combatem și patimile mici

Așa deci, iubiții mei frați, nu vom avea nici un folos stăpânindu-ne patimile cele mari, dacă vom fi stăpâniți de cele mai mici. Ce vreau să zic? Fiindcă voi repeta iarăși și nu voi înceta să grăiesc acestea. Dacă ne păzim de întinăciunea trupului, dacă ne abținem de la pizmă, de la furia mare și de la hoție, dacă ne arătăm stăpâni peste împreunarea cu bărbații, peste stricăciunea de copii și onanie, și peste toată destrăbălarea, dar ne facem robi lăcomiei pântecelui sau vinului mult sau somnului sau zăbovei sau trândăviei sau împotrivirii în cuvânt, neascultării și murmurării, ca niște robi sub bici, ce folos vom avea din abținerea numai de la faptele cele rele? Iar dacă luăm și mâncăm o bucată de pâine sau luăm orice altceva fără binecuvântarea întâi-stătătorului nostru, cine va spune că suntem liberi de păcat? Iar dacă lipsim, afară de neputință sau nevoie mare, de bunăvoie de la slujbe, dacă păzind roadele câmpului nu ne înfrânăm de la ele — fiindcă ce altceva l-a izgonit pe Adam din rai și l-a predat morții? — ce vom câștiga din fuga de cele zise? Fiindcă nici cel care are o rană cât tot trupul, iar mai apoi se tămăduiește prin leacuri multe aproape cu totul de rana sa, nu poate fi numit sănătos dacă mai păstrează pe el o mică rană asemenea unei înțepături de ac, ci va fi numit pe drept cuvânt sănătos de către toți numai dacă face să dispară, dacă e cu puțință, și cicatricile acelei răni. Deci să nu socotim mici aceste lucruri, ci, auzind de alții care sunt pedepsiți pentru acestea și osândiți foarte, să fugim cu toată puterea de vătămarea care vine de la ele. Și nimeni, iubiților, să nu stăruie în vreuna din acestea sau în vreo altă patimă, ci, abținându-se încă de acum de la ele, să se căiască punând început, și să nu se depărteze vestindu-și

înfrângerea, până când, rușinat fiind vrăjmașul care îl atacă, să înceteze de a-l mai război. Să nu ne stăpânească pizma, să nu ne stăpânească furia sau mânia sau strigătul, din care obișnuiesc să se nască cuvintele rușinoase și ocările, să nu ne stăpânească slava deșartă și trufia și părerea de sine și să ne târască în fundul iadului, ci, izgonindu-le pe toate acestea departe de la noi, să dobândim în locul lor virtuțile.

Să ajungem la nepătimire

Dar poate va zice cineva: „Dat fiind că patimile enumerate puțin mai înainte sunt atât de multe și nenumărate, cine poate să le cerceteze pe toate și să se abțină de la toate acestea, ca să nu fie stăpânit de nici una dintre ele?” Eu vă învăț pe voi cu harul lui Hristos. Cel ce cugetă pururea la păcatele lui și privește neconținut la judecata viitoare și se căiește și plânge fierbinte, acela ajunge mai presus de toate și le biruie fiind înălțat de căință, astfel încât nici măcar una dintre cele zise nu poate să ajungă și să cuprindă sufletul său care zboară în înalt. Dar dacă cugetul nostru nu se ridică la înălțimea nepătimirii întraripat de pocăință și de lacrimi și de smerenia duhovnicească care se nasc din acelea, n-am putea ajunge liberi de toate cele zise, și uneori vom fi înțepați de cutare patimă, altele de alta, și nu vom înceta să fim devorați de ele ca de niște fiare sălbatice, iar după moarte, căzând din pricina acestora din împărăția cerurilor, vom fi iarăși pedepsiți veșnic de unele ca acestea.

De aceea, vă rog pe voi toți, părinți și frați duhovnicești, și nu voi înceta nicicând îndemnând iubirea voastră, ca fiecare să nu fie cu nepăsare față de mântuirea lui [Evr 2, 3], ci în tot chipul să se sârguiască să se ridice puțin de la pământ. Căci dacă se va face această minune, care vă va lovi cu uimire, adică dacă veți pluti în văzduh deasupra pământului, nu veți mai voi nicidecum să coborâți și să stați pe pământ; iar „pământ” numesc aici cugetul trupesc, iar „văzduh” cugetul duhovnicesc. Căci dacă mintea se eliberează de gândurile și patimile cele rele și vom vedea prin ea libertatea pe care ne-a dăruit-o Hristos Dumnezeu [Ga 5, 11], atunci nu vom mai

primi să ne coborâm la robia dintâi a păcatului și a cugetului trupesc, ci, potrivit cuvântului Domnului, nu vom înceta priveghind și rugându-ne [*Mt* 26, 41], până ce vom trece la fericirea de acolo și vom ajunge la bunătățile făgăduite, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 6

Simeon Evlaviosul și exemplul său

**Despre lucrarea duhovnicească [*pneumatike ergasia*].
Și care era lucrarea sfinților din vechime. Și cum o
putem înfăptui, ca să ne facem părtași ai Duhului
Sfânt, ca și aceia.**

Fraților și părinților, fiindcă unii gândind lucruri mari despre ei înșiși, precum nu se cuvine, socotesc că sunt deopotrivă prin făptuire, cunoștință și desăvârșire cu sfinții cei din vechime și cu de-Dumnezeu-purtătorii noștri Părinți, și însuflețiți de același Duh, care era viu și-i punea în mișcare pe aceia, recomandându-se pe ei înșiși numai din cuvinte fără fapte, fiind amăgiți de duhul părerii de sine, am crezut că e bine să grăiesc către ei prin puține cuvinte simple și necăutate, ca vorbind către unul singur, pentru Dumnezeu Care spune: „Iar tu, întorcându-te, îndreptează pe frații tăi” [*Le 22, 32*], precum și pentru iubirea obștească care ni s-a poruncit să o avem față de aproapele nostru. Voi începe dar de aici să grăiesc în toată simplitatea și să îndemn iubirea voastră.

Vrei, așadar, să auzi ce făceau sfinții noștri părinți șezând în chiliile lor? Citește „Viețile” lor și învață mai întâi care era făptuirea lor trupească, apoi îți voi vesti și lucrarea duhovnicească pe care o făceau aceia. Fiindcă cei ce citesc „Viețile Sfinților” știu foarte bine faptele lor trupești: neagoniseala, postul, privegherea, înfrânarea, răbdarea și celelalte, ca să nu lungesc cuvântul enumerându-le aici pe toate, dar prin unele ca acestea lucrarea lor duhovnicească nu li se arată decât puțin și ca într-o oglindă [*7 Co 13, 12*], pentru ca aceia care arată din fapte ostelile acelora și credința lor să ajungă prin faptele acestea la cunoașterea și împărtășirea harismelor lor

duhovnicești, dar ceilalți să nu se învrednicească nici măcar să audă despre unele ca acestea. Dar fiindcă ne-am prăbușit într-o asemenea prăpastie a nebuniei, încât ni se pare că și fără faptele pe care le-au făcut aceia, avem și noi harul ca și ei, hai să ne exersăm cuvântul despre acelea și, primind încredințarea care vine de la lucrurile mărturisite, să râvnim să umblăm măcar pe urmele aceluia, chiar dacă nu vom putea să-i ajungem. Începând dar cuvântul nostru de sus, peste puțin timp vom veni coborând și la noi.

Sfântul Antonie cel Mare

Așadar, ce făcea șezând în mormânt Marele Antonie¹ pe când nu cunoștea încă în general vreo lucrare duhovnicească? Oare nu s-a închis în mormânt ca un mort, neaducând cu el nimic din cele din lume, nici având vreo grijă în el? Oare nu era cu totul mort față de lume și, zăcând în mormânt, nu-L căuta pe Dumnezeu Care să-l facă viu și să-l învieze? Oare nu se mulțumea numai cu pâine și cu apă? Oare nu suporta multe rele de la demoni și n-a zăcut pe jumătate mort din pricina bătăii insuportabile? Oare n-a fost adus în biserică ca un mort, dar când și-a revenit, nu s-a dus iarăși din imbold propriu să lupte împotriva potrivnicilor? Căci dacă nu s-ar fi întors la aceia, ci ar fi rămas în lume și, dacă n-ar fi răbdat până la sfârșit, predându-se pe sine morții cu râvnă de bunăvoie, nu s-ar fi învrednicit de mult dorita vedere a Stăpânului însuși, n-ar fi auzit glasul dulce al Aceluia. Dar a căutat din tot sufletul, a lovit fără preget [Mt 7, 7], a răbdat până la sfârșit [Mt 10, 22] și a luat răsplată vrednică. Fiindcă murind, precum s-a zis, de bunăvoie pentru Hristos, zăcea ca un mort, până când a venit Cel ce face vii pe cei morți [7 Tim 6, 13] și l-a înviat pe el din iad și l-a scos din întunericul sufletesc la lumina minunată a feței Lui [1 Ptr 2, 9]; pe care văzând-o s-a eliberat de toate acele lucruri triste și plin de bucurie a zis:

¹ Sfântul Simeon povestește episoade menționate în cap. 8 și 10 din *Viața Sfântului Antonie cel Mare* (251-356, prăznuit pe 17 ianuarie) scrisă de SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE (PG 26, 837-978; PSB 16, 1988, p. 191-245), aici col. 853A-860A; p. 198-199 [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 17].

„Doamne, unde erai până acum?” Cuvintele „unde erai?” sunt negreșit ale unuia care nu știe unde era Acela [Hristos]; iar „până acum” arată vederea, simțirea și cunoștința venirii Stăpânului. Deci dacă nu vrem și noi să ne lepădăm așa [de lume], și dacă nu alegem de bunăvoie să fim tari și să răbdăm asemenea aceluia, cum ne vom învrednici să vedem ca și acela pe Dumnezeu în Duhul Sfânt și să ne umplem de veselie? Nicidecum.

Sfântul Arsenie cel Mare

Dar să ne îndreptăm cuvântul și spre un altul, dacă vreți. Ce a făcut chiar de la începutul lepădării sale [de lume] Marele Arsenie²? Oare nu a lăsat cele împărătești și pe împărați, pe casnicii lui îmbrăcați în mătăsuri și toată bogăția lui, și a venit singur ca un sărac și sărman în mănăstire, sârguindu-se să ascundă ceea ce era, fugind de slava și de lauda omenească, ca să fie slăvit de Dumnezeu [*Iona* 5, 44]? Dar oare a rămas mulțumindu-se numai la acestea? Să nu fie! Dar ce anume? N-a suportat nici măcar faptul că s-a rânduie pe sine ca un sărac împreună cu oameni săraci, ci se socotea ca un câine. Fiindcă aruncându-i-se de către egumen o bucată de pâine și aceasta căzând la pământ, a mâncat-o în patru labe nu cu mâinile, ci cu gura, așa cum ia câinele o bucată de pâine. Iar șezând în chilie, nu numai că lucra, dar cheltuia pentru nevoile sale mult mai puțin decât prețuia lucrul mâinilor lui, bând o apă care era asemenea unui noroi puturos. De aceea, lucrând și rugându-se neconținut, plângea și era scaldat de lacrimile lui, și de seara până dimineața stătea în picioare rugându-se și așa s-a făcut stăpân până la sfârșit peste sărăcie și lipsuri. Pentru ce? Negreșit ca să pătimească și să vadă și el ceea ce s-a învrednicit să vadă și să pătimească Marele Antonie. Deci cum nu s-a scris și despre el că L-a văzut pe Dom-

² Prăznuit pe 8 mai, 355-450, ascet și isihast din Sketis timp de cincizeci și cinci de ani, de origine nobilă romană. Principala sursă despre el sunt cele patruzeci și una de apoftegme transmise sub numele său în *Pateric* (PG 65, 88-108). Sfântul Simeon citează însă și episoade din *Elogiul Sfântului Arsenie cel Mare* compus pe baza diverselor surse, scrise și orale, în parte legendare, de SFÂNTUL TEODOR STUDITUL (PG 99, 849-882) [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 18-19].

nul? Oare după ce a făcut atâtea osteneți, nu s-a învrednicit să vadă pe Acela? Nicidecum, ci s-a învrednicit să vadă și el pe Dumnezeu, chiar dacă cel ce a scris aceasta nu a arătat limpede acest lucru; iar dacă vrei să afli mai exact acest lucru, parcurge capetele expuse de acela, adică de Sfântul Arsenie³, și vei cunoaște din ele că și el este cu adevărat văzător al lui Dumnezeu.

Așadar, cel care-i imită pe aceștia cu fapta și cu osteneala se va învrednici cu adevărat de același har; iar dacă nu vrea cineva să imite smerenia și răbdarea acestora, de ce mai spune că lucrul e cu neputință? Căci cine va putea povesti faptele mai presus de om ale lui Eftimie, ale lui Sava⁴ și ale celorlalți sfinți? Fie înainte de a primi harul Duhului, fie după ce l-au primit, fără osteneți și chinuri multe și sudorile silirii, strâmtorării și necazului, nimeni n-a străbătut întunericul sufletului, nimeni n-a văzut lumina Preasfântului Duh. Fiindcă împărăția cerurilor se ia cu de-a sila și cei silitori o răpesc pe ea [Mt 11, 12], căci prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăția cerurilor [FA 14, 22]. Iar dacă împărăția cerurilor e împărtășirea Duhului Sfânt, fiindcă aceasta o spune cuvântul care zice că împărăția cerurilor e înăuntrul nostru [Le 17, 21] ca să ne sânguim să luăm și să avem înăuntrul nostru Duhul Sfânt. Deci să nu spună cei ce sunt în afara silirii neconținute, a strâmtorării, a sărăciei și necazurilor, că avem înăuntrul nostru pe Duhul Sfânt; fiindcă fără faptele, sudorile și ostenețile virtuții nu se dă cuiva această răsplată. De aceea mi se pare că bine s-a spus ceea ce s-a zis de către mulți: „Arată fapte și cere răsplată!”⁵.

³ Sfântul Simeon se referă aici la o operă (*kephalaia*) cu caracter mistic a Sfântului Arsenie necunoscută din celelalte surse, fiind de altfel singurul care o menționează sau face o aluzie la apoftegma 10 a avveii Arsenie din *Pateric*: „Dacă-L căuțăm pe Dumnezeu, ni Se va arăta; iar dacă-L ținem, va rămânea în noi” (PG 65, 89C) [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 20-21].

⁴ *Viețile* marilor sfinți monahi palestinieni Eftimie (prăznuit pe 20 ianuarie, t 479) și Sava (prăznuit pe 5 decembrie, t 532) scrise de CHIRIL DIN SCYTHOPOLIS (523-558) [ediție critică E. Schwartz, „Texte und Untersuchungen” 49, 2, Leipzig, 1939] au fost extrem de larg răspândite în Bizanț influențând profund mediul monahal [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 23].

⁵ EFREM GREC, *de communi resurrectione*, ed. Assemani, t. II, 216C [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 24].

Fiindcă eu știu un om [2 Co 12, 2] care mai înainte de a se fi supus osteneților și mai înainte de a se fi silit pe sine însuși, plecându-se cu gânduri drepte și simplitatea sufletului asupra dumnezeieștilor Scripturi, a privegheat și s-a rugat fără osteneală puține zile și nopți, și până într-atât a fost luminat de către harul cel de sus, încât credea că a ajuns în afara trupului său, a locuinței lui și a întregii lumi — fiindcă era noapte și s-a făcut ca în miezul zilei —, dar fiindcă a primit bogăția fără osteneală, degrabă a și disprețuit-o⁶. Drept pentru care, arătându-se nepăsător, a pierdut întreagă acea bogăție până într-atât încât nici măcar nu-și mai aducea aminte că a văzut cândva o asemenea slavă⁷.

Viața în Duhul Sfânt presupune încordarea

Deci atunci cum cei care nici nu s-au învrednicit să primească cândva sau să vadă câtuși de puțin această slavă zic că o au pe aceasta întreagă în ei înșiși, nu știu și sunt nedumerit. Dar vai ce învâtoșare, vai ce întunecare, vai ce ignoranță și părere de sine deșartă, unde și când sau din care scripturi au învățat aceasta? Cu adevărat au înnebunit în gândurile lor și s-a întunecat inima lor nepricepută [Rm 1, 21] și au rămas în Egipt, adică în întunericul patimilor și plăcerilor lor⁸.

Fiindcă cei ce au dorit să vadă pământul făgăduinței [Evr 11, 9], pe care se învrednicesc să-l vadă ochii celor blânzi, smeriți și săraci [Mt 5, 5; 11, 29, 5, 3], primesc orice strâmtorare, orice necaz și o sărăcie lucie, și se abțin cu tărie de la orice plăceri, cinstire și ușurare trupească. Și nu numai aceasta, ci se despart și de orice om, mic sau mare, fugind de ei

⁶ Cf. GRIGORE DIN NAZIANZ, *Oratio* 28 (// *Theologica*), 12; PG 36, 40D [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 24].

⁷ Pasaj ce trebuie legat de relatarea vederii luminii primită de un tânăr cu numele Gheorghe în împrejurări asemănătoare, descrise pe larg în C 22, 79-120. Această temă a harului pierdut și a recăderii în viața anterioară reapare în C 36 (= *Mulțumirea* 2), 39-46, unde e relatată însă la persoana întâi. De aici se poate trage concluzia că C 6, C 22, C 36 oferă de fapt relatări autobiografice, în care Sfântul Simeon își povestește începuturile vieții sale duhovnicești [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 24-25].

⁸ Cf. scolia 11 la *Scara* 1 (PG 88, 648A): „Egiptul e întunericul spiritual al patimilor” [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 26].

fără ură, ca să se învrednicească să pună piciorul în el [în acest pământ] încă înainte de a se reteză alergarea lor de pe calea acestei vieți⁹. Fiindcă smerindu-se ca și cum ar fi cu adevărat niște oameni răi și vinovați de multe, ba chiar vrăjmași și călcători ai poruncilor lui Dumnezeu, petrec măhniți și întristați, dorind să învețe ce anume trebuie să facă ca să împace pe Stăpânul Hristos. Așadar, de aceea Hristos le dăruiește nu numai să cunoască ceea ce trebuie să facă, ci le dă de la El și putere și răbdare ca să împlinească toate cele ce se cuvin, ca să-L vadă pe El și să dobândească pe Dumnezeu Cel peste toate și în toate, și de acum înainte să petreacă ca în cer și să-și aibă acolo cetatea lor [*Flp* 3, 20], chiar dacă petrec în peșteri, în munți [*Evr* 11, 38] și în chilii, chiar dacă viețuiesc în mijlocul cetăților; și așa Li slujesc pururea în bucurie, veselie și voieșie negrăită.

Cuvintele Sfântului Simeon Evlaviosul

Prin urmare, aceasta este lucrarea sfinților, aceasta e făptuirea celor mânați de Duhul Sfânt [*Rm* 8, 14]. Așa a fost și în generația noastră Sfântul și preafericitul Simeon Evlaviosul, care a strălucit ca un soare [*Mt* 13, 43] în mijlocul vestei mănăstirii a lui Studios; care fiind cândva în mijlocul lumii și al lucrurilor lumii și al prietenilor și rudelor, nu numai că s-a lepădat până într-atât de grijile și gândurile și plăcerile vieții, încât nici nu mai avea amintirea lor, dar a și alungat-o departe de la sine el, care petrecea în mijlocul unei mulțimi de monahi și a zis atunci acest fericit cuvânt: „Monahul trebuie să fie în mănăstire ca și cum este și nu este, nearătându-se, sau mai degrabă nici măcar făcându-se cunoscut”; pe care apoi tâlcuindu-l zicea: „Ca și cum este după trup, iar ca și cum nu este după duh, nearătat decât numai celor curați cu inima [*Mt* 5, 8] prin Duhul Sfânt, și necunoscut pentru faptul de a nu avea relații cu cineva”. O, fericite cuvinte, prin care se vestește viețuirea lui îngerească mai presus de om, prin care a mărturisit prin Duhul Sfânt că are viețuirea sa în ceruri

⁹ Cf. *Scara* 27, 25; *PG* 88, 1100D [*FR* 9, p. 384] [n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 27].

[Flp 3, 20], prin care a arătat ce înseamnă petrecerea noastră împreună cu Dumnezeu, zicând că nu avea relații cu cineva. Lucru pe care nimeni nu poate să-l înfăptuiască sau să-l spună cu adevărat dacă nu s-a unit întreg cu Dumnezeu întreg; iar dacă spune asta, se înșeală pe sine însuși. Fiindcă cine zice că nu păcătuiește [1 In 1, 10] este orb și slab văzător [2 Ptr 1, 9], iar cine îl are pe Dumnezeu nu poate păcătui, fiindcă sămânța Lui rămâne în el [1 In 3, 9], precum spune Ioan Tunetul, cel mai teologic între apostoli [Mc 3, 17]. Dar că acela L-a avut în el pe Dumnezeu întreg a spus-o și fiind în viață și, mort fiind, o strigă cu glas mare prin cele scrise cu mâna lui: „Câștigă-ți pe Dumnezeu prieten și nu vei avea nevoie de ajutorul omului”; și iarăși: „Câștigă pe Dumnezeu și nu vei avea nevoie de carte”¹⁰, și acest lucru l-a arătat din faptele lui scriind o carte din osteneala lui, sau mai degrabă prin Duhul Sfânt Care sălășluia în el, fără să fi fost inițiat în învățătura literelor, lucru pe care-l mărturisim și noi, adăugând mărturia noastră la cea a sfântului nostru părinte și neascunzând binefacerea, de frică de a nu fi socotiți trufași de către unii, și mărturisind că, asemenea unei cisterne cu apă curgătoare, tot așa și părintele nostru sfânt s-a împărtășit din plinătatea Stăpânului nostru Hristos și s-a umplut de harul Duhului Său, care e apă vie [In 4, 10]. Dar, iarăși, asemenea celui care scoate din cisternă până la saturare apa care se revărsă în afară din pricina belșugului ei, tot așa și noi înșine am văzut, am primit și am băut din preaplinul harului revărsat pururea din părintele nostru cel sfânt și ne-am spălat din el [In 9, 6-7] mâinile și picioarele, apoi ne-am îmbăiat [In 13, 9-10] întregi tot trupul și însuși sufletul în apa aceea nemuritoare¹¹. Taină străină și minunată, fraților!

Și să nu fiți cu necredință față de aceasta; căci cuvântul acesta nu este numai al meu și nu s-a făcut numai pentru

¹⁰ Cuvinte neidentificate în „capetele” Sfântului Simeon Evlaviosul publicate fragmentar până acum numai în *Filocalie*; cf. *supra* C 4, n. 2 [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 31].

Symbolismul mistic al spălării mâinilor, picioarelor și capului e dezvoltat pe larg în C 36 (= *Mulțumirea 2*), 137-141, 148-153 etc, cu menționarea rolului lui Simeon Evlaviosul în această ablațiune mistică [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 33].

mine, ci ascultă-1 și pe Evanghelistul Ioan ce spune despre această apă, sau mai degrabă pe însuși Fiul și Cuvântul Dumnezeuului Celui Viu, de la Care și-a îmbogățit cuvântul și Ioan: „Fiindcă cine va bea din această apă — adică din cea sensibilă — va înseta din nou; dar cine va bea din apa pe care o voi da Eu nu va înseta nicicând, și se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică" [In 4, 13-14]. Și tâlcuind aceasta, Evanghelistul spune: „Aceasta le spunea despre Duhul pe Care II vor primi cei ce cred întru El" [In 7, 39]. Fiindcă printr-o asemenea apă răutatea se spală de pe suflet ca o murdărie; fără ea însă n-ai nici un folos, chiar dacă te ostenești mult.

Lauda lui Dumnezeu pentru harurile lui Simeon Evlaviosul

De aceea, neputând noi ascunde talantul Stăpânului nostru [Mt 25, 25] și să nu vestim darul făcut nouă de Dumnezeu, mărturisim limpede mila lui Dumnezeu, că noi, nevrednicii, ne-am umplut nesăturat cu apa pe care am primit-o de la Dumnezeu prin părintele nostru spre slava numelui Său cel sfânt și prin puterea care este în noi, ca unii care, fiind cei de pe urmă și netrebnici, am fost slăviți și acum slăvim pe Dumnezeu, Care 1-a slăvit pe părintele nostru cel sfânt și prin părintele nostru și pe noi, smeriții și nevrednicii¹². Să nu creadă cineva că mint și că vorbesc împotriva sufletului meu și împotriva părintelui meu, socotindu-mă un flecar și un palavragiu; fiindcă știu că Dumnezeu îi va pierde pe toți cei ce grăiesc minciuna [Ps 5, 7] și a face aceasta mă învață dumnezeiescul Pavel, care zice: „Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce este binecuvântat în veci, adevăr grăiesc și nu mint [Rm 9, 1; 7 Tim 2, 7; 2 Co 11, 31]. Știu un om acum paisprezece ani [Co 12, 2]" și celelalte, și iarăși: „Noi însă n-am primit duhul lumii, ci Duhul Cel din Dumnezeu, ca să știm cele dăruite nouă de Dumnezeu, pe

¹² Cf. C 34, 16-25 și 52-54 despre talanții duhovnicești primiți de Sfântul Simeon de la Dumnezeu prin mijlocirea lui Simeon Evlaviosul și pe care n-are voie să-i îngroape ci, dimpotrivă, trebuie să-i facă cunoscuți vestind tuturor harul și binefacerile lui Dumnezeu față de el [n. B. Krivocheme, SC 104, p. 35].

care le și grăim" [1 Co 2, 12-13]. Deci ce folos voi avea eu însumi sau părintele meu cel sfânt din asemenea laude? Ne-greșit, nici unul. Ci așa cum am grăit mai sus despre ceilalți sfinți, iar pe aceia nu i-am folosit cu nimic din cuvintele mele, dar pe ascultătorii lor i-am trezit spre râvnă și spre imitarea acelora, tot așa am grăit și despre Sfântul Simeon și nu voi înceta să grăiesc, chiar silit de o nevoie [7 Co 9, 16], nevrând să grăiesc și despre noi, nevrednicii. Fiindcă necredința multora care spun, spre vătămarea celor ce-i ascultă, că nu poate exista acum cineva care să ajungă prin faptele sale la faptele unor părinți, nici să se învrednicească de darurile dăruite acelora, mă constrânge chiar fără voie să grăiesc cele ce aș fi vrut să nu le spun nicicând și să fac publică iubirea de oameni lui Dumnezeu, ca să denunț lenevirea și trândăvirea celor ce grăiesc acestea.

Fericitul și sfântul părintele nostru Simeon s-a ostenit ca să-i întrecă pe Sfinții Părinți din vechime, și a răbdat atâtea încercări, încât i-a egalat pe mulți din cei mai vestiți dintre mucenici. Pentru aceasta deci a fost preamărit de către Dumnezeu și s-a făcut nepătimitor și sfânt, primind în el însuși întreg, precum spuneam, pe Mângâietorul; și atunci, așa cum un părinte dă o moștenire fiului, așa și pe mine, nevrednicul robul său, m-a umplut fără osteneală și în dar de Același Duh Sfânt. Căci cine dintre voi, spuneți-mi, nu zic că a făcut, ci poate doar să înțeleagă bine după puțină cele făptuite și rostite de acela?

Simeon Evlaviosul și moartea pentru lume

Fiindcă mai întâi de toate a scris aceasta spunând în chip de învățătură așa: „Frate, socotește că retragerea desăvârșită din lume e omorârea desăvârșită a voii proprii”¹³. O, fericită glăsuire, sau mai degrabă fericit suflet care te-ai învrednicit să ajungi așa și te-ai separat cu totul de lume. Către aceștia și către unii ca aceștia grăiește Stăpânul Hristos: „Voi nu sun-

¹³ începutul „Cuvântului ascetic” al lui SIMEON EVLAVIOSUL în *Cod. Vatic. gr. 1436*, f. 250; în selecția din *Filocalie* e cap. 8 (*Philokalia* greacă cap. 127) [FR 6, p. 100] [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 39].

teți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume [*In* 15, 19]. Veniți la Mine și Eu vă voi odihni pe voi [*Mt* 11, 28]". Fiindcă cei care umblă cumva în voile lor [*Ir* 23, 17], chiar dacă li se pare că umblă în vreun lucru bun, nu vor vedea viața, pe care o văd cei ce s-au tăiat de lume și au murit voiilor lor.

Deci dacă nu primești să fii smerit și supus, să fii necăjit și necinstit, disprețuit și defăimat, și să fii ca unul din oamenii neștiuți și de nimic, nebuni și rătăciți, nici să fii disprețuit de către tot omul¹⁴ și să fii numărat printre ologii și cerșetorii din piețele și de pe ulițele cetății [*Le* 14, 21], cum, spune-mi, ajungi străin de voia proprie? Căci dacă Dumnezeu a poruncit ca noi să suportăm cu răbdare toate acestea care vin spre încercarea și ispitirea noastră, sau mai degrabă nu spre încercare și ispitire, ci spre curățirea sufletelor noastre, dar noi nu vrem să răbdăm acestea, ci în noi trăiește refuzul de a pătimi acestea, lucru care este cugetul pământesc al trupului [*Rm* 8, 6-7], cum vom ajunge atunci morți? Nicidecum. Iar dacă nu ne facem morți pentru lume și pentru cele din lume [*In* 2, 15], cum cei ce nu ne-am făcut pentru Dumnezeu morți vom trăi viața ascunsă în Hristos [*Col* 3, 3]? Cum, după cum spunea Sfântul Simeon, vom vedea pe Dumnezeu sălășluind ca lumină în noi¹⁵? Nicidecum, fraților, nimeni să nu vă amăgească [*In* 3, 7].

Imitarea lui Hristos

Dar poate că pe fericitul Simeon îl socotești nebun și te rușinezi să imiți faptele lui. Imită atunci pe Hristos Dumnezeu. Pătmește și tu pentru mântuirea ta, așa cum a pățimit Acela pentru tine¹⁶. Fiindcă, așa cum auzi, și El a fost numit demonizat, înșelător [*Mt* 27, 63], mâncăcios și băutor. Fiindcă îi spunea: „Ai demoni” [*In* 1, 20; 8, 48] și iarăși: „Iată

¹⁴ Cf. *supra* C 3, 157 și SIMEON EVLAVIOSUL cap. 22 (*Philokalia* greacă cap. 141) [n. B. Krivochâne, SC 104, p. 39].

¹⁵ Text inexistent în versiunea incompletă a „Cuvântului ascetic” al lui SIMEON EVLAVIOSUL din *Filocalie*.

¹⁶ Imitarea lui Hristos-Dumnezeu ocupă un loc foarte important în spiritualitatea Sfântului Simeon; aici este vorba de participarea la umilințele și suferințele Lui [n. B. Krivochâne, SC 104, p. 41].

om mândăcios și băutor, prieten al vameșilor și desfrânatelor" [Mt 11, 19]. Acestea însă le-a auzit și părintele nostru, Sfântul Simeon, pentru noi, sau mai degrabă din pricina noastră. Și împreună cu acestea auzi iarăși că Domnul a fost prins și legat ca un ucigaș și făcător de rele [In 18, 12] și a stat ca un ticălos înaintea lui Pilat, primind palmă de la rob [In 18, 22], a fost aruncat în închisoare și, scos din închisoare, a fost târât de soldați purtători de vergi [lictori] și predat poporului de Pilat, care a zis: „Luăți-L voi și-L răstigniți!” [In 19, 6]. Cugetă, așadar, cum a fost părăsit în mijlocul lor Cel ce este mai presus de ceruri [Ef4, 10] și stăpânește toate cu mâna Sa, cum a fost împins într-o parte și în alta, bătut cu pumnii, pălmuit, luat în răs, biciuit, dus în pretoriu Cel ce este de nevăzut pentru toată făptura și pentru serafimii înșiși¹⁷, cum a fost dezbrăcat, legat de stâlp și a primit patruzeci de lovituri, care arătau osânda la moarte. După care ce? A fost îmbrăcat în semn de batjocură în purpură, a fost lovit peste cap și întrebat: „Cine este cel ce Te-a lovit”? A fost încununat cu spini, a primit închinăciuni de batjocură, a fost scuipat și a auzit spunându-I-se ironic: „Iată împăratul iudeilor!” [Mc 15, 26], după care iarăși a fost îmbrăcat în hainele Lui, a fost legat cu un ștreang de gât și mânat la moarte, I s-a pus în spate crucea să o ducă și, ajungând la locul acela, a văzut-o înfiptă și S-a văzut părăsit de prieteni și ucenici, după care a fost iarăși dezbrăcat, întins, mâinile și picioarele I-au fost ținute în piroane de soldați; a fost lăsat să spânzure în piroane, a fost adăpat cu fiere, lovit cu sulița, hulit de tâlhar, batjocorit și auzind spunându-I-se: „Cel ce dărâmi templul și în trei zile îl înalți, mântuiește-Te pe Tine însuși și coboară-Te de pe cruce!” [Mt 27, 40] și iarăși: „De ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te acum de pe cruce și vom crede în Tine!” [Mt 27, 42], și așa, după ce a pățimit toate acestea, mulțumind și rugându-se pentru cei ce L-au omorât, și-a dat sufletul în mâinile Tatălui Său.

fi Cf. SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Horn. 9 de poenitentia*, PG 49, 346-347 [n. B. Rivocheine, SC 104, p. 43].

Slăvirea împreună cu Hristos

Nu-ți sunt de ajuns toate acestea spre imitare, frate? Sau prin care alte fapte sau cum anume vei fi preamărit împreună cu El? „Fiindcă oricine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, și Eu mă voi rușina de el în fața Tatălui Meu Care este în ceruri” [Mt 10, 33]. De aceea spune și Pavel: „Dacă pătimim împreună cu El, vom fi și preamăriți împreună cu El” [Rm 8, 17]. Iar dacă ne rușinăm să imităm și să pătimim pătimirile Lui, pe care le-a suferit pentru noi, așa cum le-a pătimit Acela, e limpede că nu ne vom face nici părtași ai Slavei Lui, fiindcă atunci suntem credincioși nu cu fapta, ci numai cu cuvântul; iar dacă nu sunt și fapte, moartă este credința noastră [Iac 2, 17. 26].

De acea spun, și nu voi înceta să spun, că cei care nu imită prin pocăință și ascultare Patimile lui Hristos și nu se fac părtași ai morții Lui, precum am arătat amănunțit mai sus, nu se vor face părtași nici ai învierii lui duhovnicești, nici nu vor

IR

primi Duhul Sfânt . Fiindcă prin Duhul Sfânt se face învierea tuturor, și nu vorbesc aici de învierea trupurilor ce va fi la sfârșitul lumii — căci atunci îngerul va trâmbița și trupurile moarte se vor scula [I Co 15, 52] —, ci de renașterea și învierea duhovnicească a sufletelor moarte care se face în chip duhovnicesc în fiecare zi¹⁹, pe care Cel ce a murit și a înviat o dată pentru totdeauna [Rm 6, 9-10], și învie prin toate în toți cei ce viețuiesc cu vrednicie și învie sufletele care au murit împreună cu El prin voință liberă și credință, o va da prin Preasfântul Său Duh, dăruindu-le aceloră încă de aici împărăția cerurilor, pe care fie să o dobândim noi toți cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava în vecii vecilor. Amin.

⁸ Aici se descoperă adevăratul sens al imitării lui Hristos la Sfântul Simeon: participarea tainică în Duhul Sfânt la învierea lui Hristos și dobândirea **Duhului** Sfânt, care însă nu pot fi câștigate fără participarea la suferința și **moartea** Sa [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 45].

⁹ Tema învierii mistice a lui Hristos în credincioși e dezvoltată în C 13 [n. B. Krivohâne, SC 104, p. 47].

Cateheza 7

Afecțiunea pătimașă a monahilor față de familie

Despre afecțiunea pătimașă față de rude. Și care e amăgirea ei și în ce prăpastie și lanțuri îi duce pe cei ținuți de ea. Și despre deznădejde și deosebire ei. Și ce anume înseamnă „cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu crede se va osândi” [Mc 16,16].

Cei care resping cuvintele lui Dumnezeu

Fraților și părinților, aș fi putut să tac pururea, cum s-ar fi convenit, și să-mi plâng astfel relele mele și să nu încerc nicicând să vă fiu învățător, sau să învăț iubirea voastră ori să arăt altora căile mântuirii [FA 16, 17], nu ca și cum acest lucru ar fi potrivit poruncii lui Dumnezeu, dat fiind că e mai degrabă un lucru bine primit Lui, dar eu însumi sunt nevrednic de o asemenea întreprindere duhovnicească; drept pentru care mă tem, eu nenorocitul, să nu mi se spună și mie acel cuvânt foarte potrivit al Stăpânului: „Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povestești îndreptările Mele și iei în gura ta legământul Meu? Fiindcă ai urât povățuirea și ai aruncat cuvintele Mele în urma ta” [Ps 49, 16-17].

Dar să vedem, dacă vreți, cine este cel ce urăște povățuirea și cine este cel ce aruncă în urma sa cuvintele Lui. Cine nu ascultă de legile lui Dumnezeu urăște învățătura care vine din cuvintele Domnului și-și astupă urechile [Ps 57, 5], ca să nu asculte cuvântul despre răsplătirea de pe urmă a păcătoșilor sau despre focul acela veșnic și despre pedepsele iadului și despre osânda cea veșnică, de care nu este cu putință să

scape cine a căzut în pedeapsa ei. Iar cel care nu are pururea în fața ochilor săi cu toată tăria și puterea sufletului poruncile lui Dumnezeu și nu le păzește pe ele, ci le disprețuiește, și preferă cele potrivnice lor și le face pe acestea, e cel ce aruncă în urma sa cuvintele Lui. Și ca să fac limpede tema cuvântului meu, atunci când Dumnezeu poruncește și strigă în chip limpede: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor” [Mt 14, 17] și iarăși: „Sărguiți-vă să intrați prin poarta strâmtă” [Mt 7, 13], iar acesta, auzind, nu numai că nu alege să se căiască și să se silească pe sine însuși să intre prin poarta cea strâmtă, dar își petrece toate zilele vieții sale în înfumurarea și risipirea sufletului, adăugând în fiecare ceas la relele lui și ușurarea trupului și căutând îngrijire pentru nevoile lui — lucru care e mai degrabă un semn al căii celei largi și nu al căii celei strâmte și pline de chinuri, care duce la viața veșnică [Mt 7, 13-14] —, așadar, unul ca acesta aruncă în urma sa cuvintele lui Dumnezeu [Ps 49, 17] și-și face voile lui, sau mai degrabă pe cele ale diavolului.

Un flagel: atașamentul față de familie

Lucruri pe care împlinindu-le mai întâi eu, nenorocitul, și zăcând într-un lac de noroi [Ir 45, 6], în nesimțirea relelor proprii, strig de jos cu glas mare și grăiesc către toți cei ce trec pe din afara gropii: „Depărtați-vă, fraților, de această groapă preacumplită și umblați pe calea cea dreaptă, care e Hristos [In 14, 6]! Nimeni să nu se abată de-a dreapta sau de-a stânga și să cadă aici împreună cu mine, nenorocitul și nefericitul, și să se lipsească împreună cu bunătățile pământești și de bunătățile cerești!” Dar întrucât prin multele sale meșteșuguri preaticălosul diavol și vrăjmaș al sufletelor noastre îi azvârle cu fiecare prilej într-o asemenea prăpastie pe cei mai mulți, sau aproape pe toți, și face aceasta folosindu-se ca de o funie de un singur lucru, adică de afecțiunea pătimasă față de rudele noastre, vrăjmașul legând această funie de gâtul fiecăruia până îi mână pe toți care primesc asemenea lanț în prăpăstii înfricoșătoare și în adâncuri de păcate rele și de neiertat, îi cufundă în groapa deznădejdiei și, trăgându-i în jos

și legându-i, îi lasă în fundul iadului [Ir 45, 6] — știind deci aceasta, să fugim, iubiților, rogu-vă, de această pierzanie.

Cei înrădăcinați în acest rău și vindecarea lor

Fiindcă el se înrădăcinează cu viclenie și cu iscusință în unii ca aceștia și le insuflă deznădejdea până într-atât, încât nici nu mai cred în dumnezeieștile Scripturi, nici nu mai dau crezare celor care vorbesc despre unele ca acestea, și toate vor să fie după mintea lor sau mai degrabă după nebunia și nesimțirea lor și, legați fiind de gât, nu simt nici o durere, lucru care este mai rău decât orice deznădejde. Fiindcă un lucru este ca acela care a căzut în mulțime de rele să deznădăjduiască de mântuirea lui, și altul să facă răul ca și cum ar face binele și să fie încredințat că face un lucru bun. Fiindcă cel dintâi, dacă e învățat despre pocăință și despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și învață că nu este mulțime de păcate pe care să nu le șteargă pocăința și că „acolo unde a înmulțit păcatul, a prisosit harul” [Rm 5, 20] și că „bucurie mare se face în ceruri pentru un păcătos care se pocăiește” [Le 15, 7. 10], venindu-și poate în sine și muindu-i-se inima, va pofți cândva să-și elibereze conștiința de acele multe rele și să o ușureze de acea povară cu anevoie de purtat, și atunci se va scula și, socotind drept nimic toate cele ale vieții, va veni fierbinte la pocăință; celălalt însă, fiind cu anevoie de chemat înapoi, renunță cu totul să se vindece cu asemenea leacuri; căci cum va primi să fie vindecat cel ce nu crede de fel că zace în boală sau în cădere? Nicidecum!

Dar trebuie mai întâi, pe cât e cu putință, ca noi să-i încredințăm și să le arătăm prin cuvinte duhovnicești scoase din dumnezeiasca Evanghelie și din celelalte Sfinte Scripturi, cum, după ce au început calea cea dreaptă, au fost amăgiți abătându-se de la ea, și cum vrăjmașul, văzându-i singuri, le-a pus de gâtul lor cu amăgire funia afecțiunii pătimase, iar apoi cum i-a împins în prăpăstii și adâncuri de păcate; după care vom arăta și cum i-a azvârlit în groapa cea mai adâncă, și unde și cum i-a târât la iad, le-a legat funia în jurul gâtului lor, astfel încât să nu se mai poate slobozi și să se înalțe pe

pământ, unde lăsându-i i-a părăsit. Și așa pe cei ce cred în cuvintele dumnezeieștii Scripturi și vin la simțirea relexor proprii și mărturisesc că și ei se află într-o asemenea situație, le vom da prin aceste cuvinte leacurile potrivite rănilor lor.

Invocație înainte de lupta în cuvânt ;,?

Dar vrând să venim la dovedirea acestor lucruri și să iau asupra mea lupta cuvântului, măcar că sunt lipsit de cuvânt și învățătură, vă cer vouă, tuturor, să vă rugați ca harul Prea-sfântului Duh strălucind mai luminos să lumineze cugetul și mintea mea și să-mi dea să grăiesc în chip vrednic nu pentru propria mea vrednicie, ci pentru folosul vostru, El însuși făcând să răsune cuvintele mele, luminându-le cu lumina Lui și arătând El însuși toate cele pe care le-am spus mai înainte, și grăind către noi oarecum în felul acesta: „Vezi calea, vezi căderea de pe ea, vezi vrăjmașul, vezi funia. Vezi pe fratele tău, cum primește cu bucurie legătura. Vezi cum târându-l diavolul îl duce departe!”, și, arătându-ne fără știrbire toate mai departe și învățându-ne cum putem să fugim de cursele aceluia, ne înalță împreună cu El liberi la ceruri. Dar acest lucru nu e cu puțință să se facă și cu noi, dacă cuvântul nostru nu urcă și nu începe încă de la începutul vieții noastre și de la intrarea noastră în arena monahală; fiindcă umblând astfel ca pe o cale, cuvântul va putea dovedi curat prin harului Duhului cele pe care le-a făgăduit. Dar nu fiți abătuți, căci folositor e cuvântul întrucât e insuflat de Dumnezeu, fiindcă, potrivit înțeleptului [Solomon], și noi și cuvintele noastre și însăși suflarea noastră sunt în mâna lui Dumnezeu Care ne-a făcut pe noi [Sol 7, 16].

Poruncile Domnului

Domnul și "Dumnezeul nostru Iisus Hristos, fiind Fiu adevărat al lui Dumnezeu și Tatăl, de-o-ființă, de-o-fire și de-o-slavă, de-un-scaun, de-același-scaun, rămânând în Tatăl și Tatăl întru El [In 14, 10. 16], privind spre nenorocirea și răutatea noastră, precum și spre robia cu care slujeam prin păcat vrăjmașului care ne amăgise, și pogorând la noi prin negrăita

Sa iubire de oameni, vrând să ne scoată din această robie și rătăcire rușinoasă, S-a pogorât de acolo fără a părăsi cu totul șanurile Tatălui precum însuși știe și, ajungând pe pământ și umblând și petrecând împreună cu noi oamenii, fiind noi păcătoși și dând porunci de mântuire sfinților Săi ucenici și apostoli, S-a înălțat iarăși la Tatăl Său cu slavă, făgăduindu-le și zicând: „Mergând, propovăduiți Evanghelia la toată făptura învățându-i pe toți să păzească nu numai un lucru sau altul, ci toate câte am poruncit vouă" [Mc 16, 15; Mt 28, 20]. Iar zicând „toate", n-a lăsat afară nici un lucru pe care ar fi poruncit să nu se păzească [Co 15, 27; Evr 2, 8]. După care ce zice? „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi" [Mc 16, 16].

Prin urmare, frați iubiți, ați cunoscut ce înseamnă lucrul pe care-l spune zicând: „cel ce va crede și se va boteza" și apoi iarăși „cel ce nu crede", sau trebuie să vorbesc despre acest lucru iubirii voastre? Căci ceea ce s-a spus pare a fi ușor de înțeles și simplu, dar în adânc are înțelesuri ascunse.

Adevărata credință

Credință numește aici nu numai pe aceea care crede că Hristos este Dumnezeu, ci credința care îmbrățișează toate cele privitoare la poruncile sfinte rostite de El, cea care conține oarecum în ea toate poruncile Lui dumnezeiești și crede că nu e nimic nefolositor în ele până la ultima cirtă, ci toate până la o iotă [Mt 5, 18] sunt viață și aduc viață veșnică [In 6, 63. 68]; astfel încât cel ce crede că așa stau lucrurile și prin Sfântul Botez s-a angajat să le păzească pe toate acestea și să le facă fără știrbire, acela se va mântui. Iar cel ce nu crede în vreunul din aceste cuvinte până la ultima cirtă sau până la o iotă, precum spuneam, acela se va osândi ca unul care l-a tăgăduit întreg El însuși. Și pe drept cuvânt: fiindcă cel ce a crezut Lui în cele mari — ca, de exemplu, că Dumnezeu fiind S-a făcut om fără schimbare, că S-a răstignit și a murit și a înviat, că înviind a intrat prin ușile încuiate și S-a arătat ucenicilor Lui, că S-a înălțat și s-a dreapta lui Dumnezeu și Tatăl, că va veni să judece viii și morții și va da fiecăruia

după faptele lui înviindu-ne mai întâi pe noi toți cei de la Adam și care se vor mai naște până în ziua de pe urmă — dar nu crede în El atunci când spune: „Amin zic vouă, că pentru orice cuvânt nefolositor oamenii vor da socoteală în ziua judecării" [Mt 12, 36], cum va fi oare credincios și se va număra împreună cu cei credincioși?

Prin urmare, cel ce crede lui Hristos în aceste lucruri înfricoșătoare și mai presus de minte și de tot cugetul omenesc, și are suflet credincios și supus față de cele ce s-au făcut și se vor face de către Domnul nostru Iisus Hristos, dar nu crede în El atunci când îl aude zicând: „Cel ce vrea să vină după Mine să se tăgăduiască pe sine însuși, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie" [Mt 16, 24] și: „Cel ce iubește tată sau mamă mai presus de Mine nu este vrednic de Mine" [Mt 10, 37] și că: „Cine vine la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mama sa și pe frații săi și pe surorile sale și femeie și copii, și însuși sufletul lui, nu poate fi ucenic al Meu" [Le 14, 26] și că: „Cel ce desființează una dintre poruncile acestea mai mici foarte mic se va chema și el în împărăția cerurilor" [Mt 5, 19], cum va fi unul ca acesta credincios și nu se va osândi mai degrabă ca un necredincios sau mai rău decât un necredincios? Pentru că în cele mai mari mărturisește că are credință în Hristos, dar în cele mai mici disprețuiește ca pe un mincinos pe Dumnezeu și Stăpânul a toate și zicând că în celelalte crede Lui ca unui Dumnezeu, dar nu crede în El, ca și cum ar fi un simplu om, atunci când spune că pentru tot cuvântul nefolositor oamenii vor da socoteală în ziua judecării [Mt 12, 36]; și răsând și spunând vorbe de rușine și deșarte socotește că se mântuiește în vreme ce Acela nefericește pe cei ce râd [Le 6, 25] și ferește pe cei ce plâng [Mt 5, 4], ba chiar nici tăgăduindu-se pe sine însuși, nici purtându-și crucea [Mt 6, 24], socotește că urmează lui Hristos Care S-a răstignit pentru noi; și, iubind mai mult pe părinții lui, crede din suflet că este vrednic de Hristos [Mt 10, 37]. Prin urmare, tot așa și cei ce vin la El, chipurile, prin lepădarea de lume, dar nu urăsc toate rudele lor, ba nici tăgăduindu-și înseși sufletele lor [Le 14, 26] ci, dimpotrivă, le iubesc încă și mai mult, socotesc în chip deșart

că sunt ucenici ai lui Hristos; și, desființând în fiecare ceas nu numai una singură din cele mai mici porunci, ci multe și mari, nu cred nicidecum că fac vreun lucru potrivit, ci mai degrabă presupun că sunt ei înșiși mari în împărăția lui Dumnezeu [Mt 5, 19]; și, lucrul cel mai rău dintre toate, spun că nu există în acestea vreo încălcare a vreunei porunci, ci încearcă fără pricepere să ne convingă de aceasta și pe noi înșine, care ținem cu tărie la cuvântul adevărului [Ef 1, 13]. Dar să ne întoarcem la tema noastră.

Voința de detașare

Prin urmare, toate câte a poruncit Hristos Dumnezeu apostolilor, ne-a poruncit de asemenea să le păzim și noi, lucruri pe care putem să le păzim în această lume, dar pe care nu le alegem din pricină că ne este slabă credința și iubirea noastră în Hristos [/ Tim 1, 14]. Și că acest lucru e adevărat dau mărturie toți cei care înainte de Lege și în Lege și după venirea Mântuitorului, cu copii și femei și cu toate grijile vieții [Le 21, 34], au bine-plăcut Domnului despărțindu-se de toate acestea prin detașare liberă și arătându-se prin credință și prin viață mai strălucitori decât cei din munți și din peșteri [Evr 11, 38]. De aceea, folosindu-ne de porunca Domnului ca de un ajutor — ca una ce a fost grăită pentru noi și pentru nepuțința noastră —, ne și lepădăm de toate și înaintăm pe calea cea strâmtă și cu chinuri [Mt 7, 14], tăindu-ne oarecum truște de lume și de cele din lume și așa lăsând ținutul, locul și cetatea noastră venim spre un alt loc și sălaș, în arena exercițiului virtuților, prin viețuirea și asceza sa fiecare umblând sau grăbind pasul sau alergând după alegerea sa liberă. De ce aceasta? Ca să dobândim detașarea de cele zise. Fiindcă de aceea lăsând lumea, și urmând mai apoi poruncilor Domnului, și crezând poruncilor Lui, începem calea care duce la ceruri.

Calea ascetică și primejdiile ei nenumărate

Privește-mi însă bine începând de acum și la sensul celor spuse. Închipuiește-ți în minte o cale bătătorită [Pr 15, 19] de

picioarele celor ce au apucat deja să umble bine pe ea. De o parte și de alta închipuiește-ți munți, păduri, prăpăstii, picuri, povârnișuri, dar împreună cu ele și câmpii și grădini și locuri plăcute și umbroase și foarte frumoase și având tot felul de roade în ele, apoi o mulțime mare de animale sălbaticе și, din loc în loc, cete ascunse de tâlhari și ucigași. Așa stând lucrurile, nimic din cele zise nu va putea să ne amăgească, să zguduie simțirea noastră sau să ne vatăme câtă vreme urmăm sfinților care au apucat-o pe acest drum înaintea noastră și umblăm pe aceeași cale pe care au umblat și aceia. Căci câtă vreme umblăm în calea poruncilor Domnului și Dumnezeului nostru și trecem fără să ne abatem în dreapta sau la stânga prin mijlocul tuturor celor zise, nimeni nici dintre tâlharii aceia, nici dintre fiarele sălbaticе nu se va năpusti în chip vădit și fără rușine asupra noastră, sau nu va îndrăzni să se apropie de noi, mai cu seamă dacă urmăm unei călăuze și umblăm împreună cu tovarăși de drum buni. Fiindcă uneori de departe, alteori de aproape, unii se folosesc de amenințări și se uită la noi cu un ochi de ucigaș, iar alții se folosesc de amăgiri și lingușeli și convorbiri prietenești; ne arată desfătarea locurilor în ce privește pământul și frumusețea roadelor și ne îndeamnă să ne odihnim puțin spre mângâierea ostanelilor călătoriei și ne sugerează să mâncăm roadele care au mai multă dulceață decât par la prima vedere și născocesc pentru noi multe alte curse și felurite prilejuri: nu numai ziua, ci și nopțile, și nu numai când priveghem, dar și când dormim, se scoală împotriva noastră cu ușurări, uneori prin gustările unor mâncăruri oprite, iar alteori cu torțe și felinare ca niște tâlhari cu săbii vin peste noi cu moarte ca să ne zguduie, ca astfel să ne tulbure și să ne abată de la calea cea dreaptă. Unii dintre ei ne sugerează că e cu neputință a răbda până la sfârșit greutatețile drumului, iar alții că toate acestea n-au nici un rost, și că nu pot să aducă nici un folos celor ce se ostenesc; spun că nu este nici nu va fi vreun capăt al acestui drum, arătându-ne pe unii dintre cei care n-au izbândit și, mai cu seamă, pe cei care au petrecut ani mulți în asceză și n-au găsit nici un folos din tot acest timp pentru faptul că au alergat într-o părută cale a

poruncilor, nu însă în cunoștință și cu gând evlavios, ci făcând aceasta cu rânduială de sine [*idiorrhymia*] și cu părere de sine, cărora pe drept cuvânt li se retează pașii făcuți potrivit lui Dumnezeu, ca unii care se tem și se întorc în urmă, iar prin nepăsarea lor se pun în slujba celui rău pentru a face în ei înșiși cele ce li se par bune aceluia.

Ispita atașamentului față de familie

Dar de ce să vă explic toate acestea vouă, frați duhovnicești, când iată că meșteșugurile cumplite ale potrivnicului nostru diavolul și ale duhurilor lui nu se supun numărului! Ci pe cele mai multe lăsându-le să fie cercetate de cei mai sânguincioși și dându-le din aceste puține lucruri prilejurile să facă aceasta, voi încerca să vă dovedesc ceea ce am făgăduit iubirii voastre. Dar care este acest lucru? E lanțul afecțiunii pătimase față de rudeniile noastre, și felul cum ne leagă prin el diavolul, mai cu seamă pe cei ce au arătat bărbăție față de celelalte patimi și au luat cununa, și astfel cel rău ne trimite în chip nefericit în întuneric și pierzanie.

Privește-mi iarăși întocmai la sensul celor spuse. închipuiește-te pe tine însuși în zisul drum, fie umblând pe el de mulți ani și pătimind multe de la acele fiare și tâlhari despre care a fost vorba, dar că prin harul lui Hristos n-ai fost nici amăgit spre plăcere de lingușeală, nici de frumusețea celor arătate, nici n-ai fost înduplecat de teamă sau de amenințări ca să te abați de la latura cea dreaptă sau să încetezi mersul înainte, nici nu te-ai întors înapoi, ci mai degrabă ai alergat încă și mai tare. Deci, văzându-te alergând astfel, a încetat oare aieva sau va înceta cândva Satana să te războiască? Nicidecum! Dar știind că Dumnezeu ne-a dat poruncă să tăgăduim tată și mamă [*Le* 14, 26] și, simplu spus, toată rudenia trupească, ba chiar și pe noi înșine [*Mt* 16, 24]; și nu numai aceasta, dar când ne-am alăturat lui Dumnezeu, venind din viețuirea monahală, am făgăduit să păzim acest lucru împreună cu toate celelalte, dat fiind că n-a putut să facă ceva din toate cele spuse mai înainte împotriva ta, ce va face? Mai întâi va pune în mișcare în noi amintirea celor ai noștri, după

care va scoate și din dumnezeieștile Scripturi cele spuse despre alte lucruri și către alții spre răsturnarea înfricoșătoare și încălcarea poruncii sugerându-ne și zicând: „Cinstește pe tatăl tău — spune dumnezeiasca Scriptură — și pe mama ta [Iș 20, 12] și să nu te ascunzi de cei de un neam cu tine [Iș 58, 7]; fiindcă cine nu poartă de grijă de cei ai săi — potrivit dumnezeiescului Apostol — tăgăduiește credința [7 Tim 5, 8; 3, 4]”, neștiind vicleanul, pe cât se pare, că acestea s-au zis nu ca să iubim pe cei ce ne-au născut sau pe rudeniile noastre mai mult decât pe Dumnezeu și ca să-i preferăm pe ei iubirii Aceluia, ci ca să ne învățăm ascultarea și să ne povățuim că, dacă supunerea și cinstirea față de părinții noștri e necesară, cu atât mai mult e necesară supunerea și ascultarea față de Cel care i-a făcut și pe ei și pe noi? Iar cei de o seminție cu noi — o, înșelătorul, fiindcă bine este să-i răsturnăm cuvântul — nu sunt rudeniile, ci cei de o credință cu noi [Ga 6, 10], pe care, pe cât se vede, nu-i ști și de aceea semeni în noi cu viclenie [Mt 13, 25] rudenii după trup silindu-ne să ne aduci la iubirea și afecțiunea acelor.

Amăgirile demonului pentru a ne lega de familie

Așadar, atunci când simțim amăgirea și venim la cunoștință, ajungând la aceasta fie plecând de la noi înșine, fie de la cei ce ne călăuzesc și merg împreună cu noi în calea Domnului, ce lucru ni-l va șopti iarăși întru mișcarea nevăzută a inimii? „De acum, zice, ai ajuns la alte măsuri și la un alt progres duhovnicesc pe care nimeni dintre frații care sunt împreună cu tine nu-l cunoaște, și ai dobândit o lipsă de afecțiune și o nepătimire desăvârșită. De aceea, dacă vrei, disprețuiești și treci cu vederea și rudele tale, și nu-ți mai pasă cu nimic de ele”. Sugerându-ne în ascuns acestea, ne înfățișează acea rudă fie în minte, fie trupește aievea în fața noastră, și o face să nu spună unele ca acestea: „Cum lași să se piardă făptura lui Dumnezeu, ca să te asemeni dobitoacelor [Ps 48, 13], și din neștiință să cazi în rândul celor necuvântătoare? De ce nu-i întinzi mâna, de ce nu-i deschizi mintea, de ce nu-l faci să-L cunoască pe Dumnezeu Care l-a făcut?”

Ce răspuns vei avea sau ce vei spune în ziua aceea înfricoșătoare?" Apoi, încetând îl face să-1 pomenească în rugăciune și să verse lacrimi, vezi Doamnel!, de compătimire ca și cum l-ar readuce, chipurile, pe acela înaintea lui Dumnezeu ca pe un dar bine primit [*Rm* 15, 16] făcându-1 să spună în el însuși: „Cel ce scoate pe cineva vrednic din cel nevrednic va fi ca și gura Mea [*Ir* 15, 19], și: „Toate câte le-ați făcut unuia dintre aceștia mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut" [*Mt* 25, 40] și iarăși: „Care s-a făcut părinte al orfanilor" [*Ps* 67, 6], și celelalte. Dar toate acestea sunt o rătăcire și o amăgire limpede a celui rău.

Iar când, chiar și după toate acestea, cineva nu este convins, ci șovăie și răspunde celui rău: „Negreșit, ceea ce trebuie să fac pentru rudele mele, aceasta voi face pentru cel străin, care după Dumnezeu este mult mai mult o rudă a mea decât cea după trup", atunci vicleanul vrăjmaș răspunde și spune: „Negreșit, Dumnezeu poartă de grijă de toate și toți sunt aduși așa la cunoștința și credința în El; tu prin rudele tale și mai apoi prin cei străini, iar el iarăși prin tine și prin el alții. Dar cine este în zilele acestea ca tine? Și unde îl vei lăsa să plece, ca să nu ajungă hrană lupilor și să nu-și piardă sufletul său, lucru care va fi spre vătămarea ta, dacă-1 vei părăsi?" Atunci, amăgit, fratele primește de bunăvoie să fie legat de funia afecțiunii pătimase și, legat fiind de Satana, nu-i mai răspunde, încrezându-se în cuvintele lui.

Odată legați, nu ne mai putem desprinde

Vezi-mi deci viclenia aceluia tâlhar cumplit și stricător de suflete! Legându-1 prin afecțiunea pătimasă, nu mai umblă împreună cu el pe cale, nici nu-1 mai tulbură, cel puțin acum, ca să nu se descopere uneltirea lui. Dar ce face? Luând așa-zicând capătul funiei și îndepărtându-se, se ascunde în întuneric, el care este cu adevărat prinț al întunericului, lăsându-i purtarea de grijă și preocuparea pentru rudă. Fiindcă știe că, în locul lui, acela se va tulbura și înțepa neconținut el însuși. Deci, întâmplându-se aceasta, ori de câte ori înaintea spre o grijă oarecare din pricina rudei, se abate de la calea împără-

tească și dreaptă [Nm 20, 17; Dt 5, 32] pe care a început să meargă. Și pe măsură ce se abate, vrăjmașul alunecă în adâncul ticăloșiei lui și se ascunde și mai adânc, având în mâinile lui funia afecțiunii pătimase și ținând-o cu tărie, și sârguindu-se să nu fie recunoscut de el.

Urmările nefaste ale atașamentului de cei apropiați

Așadar, căzând fratele din cale, ia aminte ce începe să spună în el însuși: „A mântui un suflet e ca și cum ai dobândit un suflet". Și așa se convinge pe el însuși că ceea ce încearcă să săvârșească e o faptă prin care imită pe Hristos. Și dacă este cunoscut unora care trăiesc în lume, pleacă la ei și uneori îi lingușește și îi laudă mai mult decât merită, iar alții începe să le facă reproșuri cu asprime. Apoi se arată pe sine însuși lacom la mâncare și indiferent și rostește cuvinte ca să-i facă pe toți să râdă. Și, simplu spus, se poartă cu fiecare după voia lui, ca, fiind primit de ei, să i se dea hrană. Iar dacă vede că nu i se dă nimic, nu se rușinează să cerșească de peste tot folosindu-se de amintirea rudei sale. Iar cei care-l ascultă fiind trupești și în aceleași rele, îl laudă mai degrabă pe nenorocitul acela și zic către el: „Mare este plata ta!" Iar afecțiunea pătimasă sporind din toate acestea se înrădăcește, sau mai degrabă patima ei se strânge ca o funie în jurul gâtului său spiritual și se întărește și se face de nedezlegat. De aici, după puțin timp, îl desface de rugăciunea curată, îi prefăce pe nesimțite lacrimile după Dumnezeu în cele potrivnice Lui, și, plecând de aici, îl aduce la ură și pizmă împotriva celor ce au mai multe decât el și nu-i dau cu generozitate; și nu numai aceasta, dar îl face și trândav și neascultător față de orice ascultare. Apoi minte și socotește acest lucru drept o iconomie, ca și cum ar da, chipurile, lui Dumnezeu cele cerșite pentru rudenia sa, și nu numai aceasta, ci începe și să fure din lucrurile mai mici și nu este convins că acest lucru e un furt, ci, cu mințile întunecate de patimă, orice ar face pentru a apăra interesele alor săi și ale rudelor sale, nu-l osândește în conștiință. Prin urmare, când vrăjmașul nostru diavolul îl silește pe sârmanul monah spre toate acestea, atunci acesta

sucește capătul funiei de care vorbeam în jurul păcatului patimii afecțiunii pătimașe înrădăcinat astfel ca în jurul unui stâlp împlântat în adâncul iadului, și-l lasă astfel având încredințarea că nu se va mai desface de acolo.

Nici o patima sa nu ne mai lege

Așadar, toate acestea le-am spus despre cei ce luptă, ca niște lucruri puține din multe. Fiindcă despre cei ce merg cu indiferență și dispreț pe acea cale și viețuire, ce mai trebuie să spunem cât de mare este afecțiunea lor față de rude, când unii ca aceștia cad ca niște păsări nesimțitoare în orice cursă a diavolului, predându-se pe ei înșiși oricărei patimi, astfel încât se fac pururea hrană aceluia rău, a celui care umblă și rage ca un leu căutând pe cine să mănânce [1 Ptr 5, 8], și preferă mai degrabă să moară decât să scape de dinții și gâtlejul cumplitului acela? Noi însă, care ascultăm cuvântul cu credință [Mt 13, 23], să ne rugăm cu toată hotărârea și cugetul ca să nu fim amăgiți nici înșelați vreodată, nici să cădem printr-o cădere mică sau mare din calea care duce la ceruri, nici să fim legați de vreo patimă, ci umblând neabătut în ea să ne grăbim să ajungem la Iisus Care merge înaintea noastră [Flp 3, 12]; și ținându-L să cădem înaintea Lui și să plângem în fața bunătății Lui și să cerem cu căldură să nu se depărteze niciodată de la noi, nici să ne lase să cădem în afara căii care, a spus Acela, este El însuși: „Eu sunt calea și învierea și viața” [In 11, 25; 14, 6]. Pe acesta deci să-L căutăm, pe Acesta să ne sârguim să-L ajungem, ca să-L și apucăm [Flp 3, 12] și, dacă se va face aceasta și vom viețui împreună cu El aceeași viață și vom împărtăși aceeași viețuire, nu numai la ieșirea din viață, ci încă de acum vom urca și ne vom înălța împreună cu El la ceruri, sau mai degrabă El însuși ne va înălța și preamări împreună cu El și ne va da desfătarea bunătăților celor veșnice, pe care fie să le dobândim noi toți cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava și puterea acum și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 8

Iubire și înfierea omului în Dumnezeu

Despre iubirea [agape] desăvârșită și care e lucrarea ei. Și că dacă nu ne facem prin râvnă încă de aici părtași ai Duhului, nu putem fi nici credincioși și creștini, dar nu ne vom face nici fii și copii ai lui Dumnezeu.

Demascarea celor ce fățărăsc virtutea

Fraților și părinților, dacă cel ce fățărăște virtutea spre înșelarea și pierzania multora este cu adevărat un ticălos fiind atât la Dumnezeu, cât și la oameni osândit și vrednic de scârba, e vădit că acela care, nepătimitor fiind, închipuie, asemenea părinților din vechime, o împătimită spre mântuire spre folosul multora, e lăudabil și fericit. Fiindcă așa cum diavolul, în chip de șarpe și sfătuitor, s-a arătat luptător împotriva lui Dumnezeu și ucigător de oameni [In 8, 44] dând în aparență un sfat bun și folositor, dar în realitate aducător de moarte și care avea să-l lipsească pe om și de Dumnezeu și de toate roadele din rai, așa și cel care în chip rău rostește cuvinte rele în aparență, pentru ca, aflând cele săvârșite de către diavolul prin cei ce fățărăsc virtutea și evlavie, să-i întoarcă spre pocăință și mântuire și mărturisire pe cei ce fac cele rele, e vădit că acesta se face cu adevărat imitator al lui Hristos [7 Co 11, 1], împreună-lucrător al lui Dumnezeu [1 Co 3, 9] și mântuitor al oamenilor [1 Tim 4, 10]. Dar acest **lucru** este propriu numai celor a căror simțire e nesimțitoare față de văzduhul acesta, față de lumea aceasta și față de lucrurile ei, celor a căror cugetare nu se alipește pătimaș de cele văzute, ci iese din umilința trupului [Flp 3, 21], cu alte cuvinte e proprie celor deopotrivă cu îngerii, care se unesc în chip desăvârșit cu Dumnezeu și L-au dobândit în ei înșiși în

întregime pe Hristos întreg cu lucrul și experiența, cu simțirea, cunoștința și vederea¹.

îndreptarea fraților în numele iubirii

Prin urmare, rău lucru este a trage cu urechea și a observa pe ascuns ce vorbește sau face aproapele, dacă acest lucru se face pentru a denigra, a batjocori, a bârfi și a lua în râs cele pe care le-ai văzut sau auzit; dar dacă aceasta se face pentru a îndrepta prin compătimire și înțelepciune cu chibzuință cele ale aproapelui și pentru a ne ruga din suflet cu lacrimi pentru el, un astfel de lucru nu este rău. Fiindcă am văzut un om [2 Co 12, 2] care se sârguia în multe feluri și în multe chipuri ca să nu-i scape nimic din cele făcute sau spuse de către cei ce erau împreună cu el; dar el nu făcea aceasta spre vătămare — să nu fie! —, ci pentru ca pe unul prin cuvânt, pe altul prin daruri, iar pe altul cu un alt pretext să-i depărteze de faptele și de gândurile potrivnice. Și l-am văzut pe unul ca acesta [2 Co 12, 3] plângând uneori pentru cutare, tânguindu-se alteori pentru cutare, lovindu-și uneori fața și pieptul pentru altul, luând în cuvânt și faptă chipul unui păcătos și socotindu-se pe sine însuși ca și cum el însuși ar fi cel ce făcea răul, mărturisindu-se și căzând înaintea lui Dumnezeu și plângând cu putere. Și am văzut pe un altul care atât se bucura de cei ce izbândeau și luptau, primind progresul aceluia, încât se părea că el mai degrabă decât aceia aveau să primească plata virtuților și ostenețelor; iar pentru cei ce cădeau în cuvânt sau în faptă și stăruiau în cele rele până într-atât se întrista și suspina, încât se părea că numai el cu adevărat trebuia să dea socoteală pentru toți aceia și să fie predat osândeii. L-am văzut pe altul care voia cu atâta râvnă mântuirea fraților lui, încât de multe ori cu lacrimi fierbinți se ruga din toată inima iubitorului de oameni Dumnezeu sau să-i mântuiască pe aceia sau să fie osândit și el împreună cu aceia nevrând să se mân-

¹ *Ergo kai peira, aisthesei kai gnosei kai theoria*; enumerare a semnelor și poate chiar a etapelor progresive ale unirii cu Dumnezeu și dobândirii lui Hristos. în faza ultimă, acestea trebuie să devină în același timp experimentale și cognitive [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 89].

tuiască singur din pricina unei dispoziții prin care imita pe Dumnezeu și pe Moise; căci legat de ei duhovnicește prin iubire în Duhul Sfânt, nu voia să intre nici măcar în împărăția cerului fiind separat de ei. O legătură sfântă, o putere negrăită, o suflet cugetător de cele cerești, sau mai degrabă purtat de Dumnezeu și desăvârșit foarte în iubirea de Dumnezeu și de aproapele!

Conștiința adevăratei iubiri

Prin urmare, cel ce n-a ajuns încă la această iubire, nici nu vede vreo urmă a ei în sufletul lui, nici nu simte cu totul prezența ei, este încă pe pământ și în cele de pe pământ, sau mai degrabă se ascunde sub pământ ca și cârțița, care, fiind oarbă ca și acela, aude numai prin auz pe cei ce vorbesc pe pământ. Ce nenorocire, căci născuți fiind de Dumnezeu și făcuți nemuritori și părtași ai chemării cerești [*Evr* 3, 1] și moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori ai lui Hristos [*Rm* 8, 17] și cetățeni ai cerurilor [*Flp* 2, 20], nu am primit încă simțirea unor asemenea bunătăți; ci în chip nesimțitor, ca să vorbesc așa, ca un fier aruncat în foc sau ca o piele neînsuflețită cufundată în chip inconștient într-o vopsea purpurie, așa și noi petrecem în mijlocul unor bunătăți atât de mari ale lui Dumnezeu, mărturisim că nu avem în noi înșine nici o simțire a lor. Și ne fălim că suntem deja mântuiți și numărați împreună cu sfinții, luând chipul și împodobindu-ne pentru a imita în chip fățarnic sfințenia, ca aceia care trăiesc în chip nenorocit în orchestre și pe scenă, asemănându-ne atunci saltimbancilor și desfrânatelor, care, neavând frumusețea naturală, socotesc că se împodobesc fără de minte prin farduri și vopsele străine. Dar niște apucături ca acestea nu sunt ale sfinților care s-au născut de sus [*In* 3, 3].

Nu există creștini fără iubire

Trebuie să se știe că, așa cum atunci când pruncul iese din sânul mamei și simte inconștient aerul acesta și numaidecât i se pun în mișcare spontan plânsul și lacrimile, tot așa și cel ce s-a născut de sus [*In* 3, 3] a ieși din lumea aceasta ca

dintr-un sân întunecos, intrând în lumina inteligibilă și cerească și mijind puțin în ea, numaidecât se umple de bucurie negrăită și varsă lacrimi lipsite de durere gândindu-se, cum e și firesc, de unde s-a smuls și la ce lumină s-a învrednicit să ajungă; fiindcă acesta este începutul care face ca cineva să fie numărat printre creștini. Iar cei care n-au ajuns încă prin cunoaștere și vedere [*en gnosei kai theoria*] la un asemenea bine, nici nu l-au căutat cu stăruință multă, cu lacrimi și tânguire, pentru ca, curățindu-se prin asemenea fapte, să ajungă la el și, unindu-se desăvârșit cu el, să aibă comuniune cu el, spune-mi, cum se vor numi în genere creștini²? Fiindcă și dacă sunt numiți astfel, nu sunt numiți așa cum trebuie. Căci dacă ceea ce se naște din trup este trup, și ceea ce se naște din duh este duh [*In* 3, 6], cel născut după trup și ajuns bărbat, care însă nici nu se gândește, nici nu râvnește, nici nu crede vreodată că trebuie să se nască duhovnicește, cum altfel va fi duhovnicesc și se va număra împreună cu bărbații duhovnicești, decât furișându-se pe ascuns, ca unul ce este îmbrăcat în haine murdare, în alaiul strălucitor al sfinților, dar, așezându-se împreună cu ei la masa împărătească, va fi azvârlit afară legat de mâini și de picioare [*Mt* 22, 11-13], ca unul care nu este fiu al luminii [*Le* 16, 8; *Ef*5, 8], ci al trupului și al sângelui [*In* 1, 13], și va fi aruncat în focul cel veșnic, cel gătit diavolului și îngerilor lui [*Mt* 25, 41]? Fiindcă cel ce a primit putere de a se face fiu al lui Dumnezeu [*In* 1, 12] și moștenitor al împărăției cerurilor și al bunătăților veșnice, care a învățat în multe chipuri prin ce fel de fapte și porunci trebuie să se înalțe la această cinste și slavă și, cu toate acestea, le-a disprețuit pe toate acestea, și le-a preferat în locul lor pe cele pământești și stricăcioase alegând viața porcească și socotind slava trecătoare mai bună decât slava cea veșnică, cum nu va fi despărțit pe bună dreptate de toți cei credincioși și nu va fi osândit împreună cu diavolul și cu cei necredincioși?

² Unirea conștientă cu Dumnezeu ține de vocația general creștină, nu numai de cea a monahilor. învățătura Sfântului Simeon nu se adresează numai monahilor, ci tuturor creștinilor [n. B. Krivochele, SC 104, p. 95]

Măreția fiilor lui Dumnezeu

De aceea vă rog pe voi toți, fraților și părinților, sărgu-iți-vă până când mai e vreme și mai suntem în viață; luptați ca să vă faceți fii ai lui Dumnezeu [*In* 1, 12], ca să vă faceți fii ai luminii [*Ef*5, 8] — fiindcă pe acestea le dăruiește nașterea de sus [*In* 3, 3] —, urâți lumea și cele din lume [*In* 2, 15], urâți trupul și patimile cele născute din el, urâți toată pofta cea rea și lăcomia [*Col* 3, 5] până la cel mai mic chip și lucru. Iar aceasta o vom putea face dacă ne vom gândi la măreția slavei, bucuriei și desfătării care ne așteaptă. Fiindcă, spune-mi, ce este mai mare pe pământ sau în cer decât a se face cineva fiu al lui Dumnezeu și moștenitor al Lui și împreună-moștenitor al lui Hristos [*Rm* 8, 17]? Negreșit, nimic! Dar întrucât noi preferăm cele pământești și cele din mână și nu căutăm bunătățile așezate în ceruri [*Col* 1,5], nici nu atârnăm de dorul acestora, oferim celor ce ne privesc dovada limpede că, mai întâi, suntem stăpâniți de boala necredinței, precum este scris: „Cum puteți să credeți primind slavă de oameni, și nu căutând slava care vine numai de la Dumnezeu?” [*In* 5, 44]; apoi, făcându-ne și robi ai patimilor, ne pironim de pământ și de cele din el nevrând să ne înălțăm spre ceruri și spre Dumnezeu, și, împotrivindu-ne în nebunia sufletului poruncilor lui Dumnezeu, cădem din înfierea Lui.

Spre vederea lui Dumnezeu pe calea făptuirii poruncilor

Fiindcă ce lucru mai nebunesc este, spune-mi, decât omul care nu ascultă de Dumnezeu și nu râvnește să dobândească înfierea Lui? Fiindcă cel ce crede că este Dumnezeu își închipuie că știe lucruri mari despre El — dar știe numai că este Stăpân, Făcător și Domn a toate, că e nemuritor, veșnic, necuprins, negrăit, nesticăcios și că împărăția Lui nu va avea sfârșit [*Le* 1, 33] —; deci cel ce știe că Dumnezeu e așa, cum nu-L va dori? Cum nu se va grăbi să-și dea chiar și însuși sufletul său spre moarte pentru dragostea Lui [*In* 15, 13; / *In* 3, 16], ca să se învrednicească, nu zic să se facă fiu și moștenitor al Lui, ci chiar și numai ca unul dintre adevărații Lui

robi [Le 15, 21], care stau în preajma Lui? Iar dacă tot cel ce se luptă și păzește neștirbit toate poruncile lui Dumnezeu se face copil al lui Dumnezeu și fiu al lui Dumnezeu născut de sus [In 1, 12; 3, 3] și e recunoscut de către toți că e cu adevărat credincios și creștin, atunci cum de noi disprețuim și poruncile lui Dumnezeu și nesocotim legile Lui, pe care le va răzbuna Acela, venind iarăși cu slavă și putere înfricoșătoare, și ne arătăm pe noi înșine în ce privește credința necredincioși după fapte, iar în ce privește necredința credincioși numai în cuvinte. Fiindcă fără fapte, să nu vă amăgiți, numai credința nu folosește cu nimic; fiindcă este moarte [Iac 2, 17], iar morții nu se fac părtași vieții, dacă n-au căutat-o mai înainte prin lucrarea poruncilor. Fiindcă în această lucrare se sădește înăuntrul nostru ca un rod plin de sevă iubirea, mila, blândețea, smerenia, răbdarea necazurilor, neprihănirea, curățirea inimii, prin care ne învrednicim să vedem pe Dumnezeu [Mt 5, 8] și în care se face venirea și luminarea Duhului Sfânt, Care ne naște pe noi de sus și ne face fii ai lui Dumnezeu și ne îmbracă în Hristos [Rm 13, 14; Ga 3, 27] și aprinde candela noastră [Mt 25, 8], și ne arată copiii ai luminii [Ef 5, 8] și eliberează sufletele noastre de întuneric, făcându-ne încă de pe acum și chip conștient [gnostos] părtași ai vieții veșnice.

îndemn final

Așadar, să nu ne încredem numai în cutare sau cutare lucrări și virtuți, adică în posturi sau privegheri sau culcări pe jos sau alte felurite rele pătimiri, și să disprețuim această lucrare a poruncilor Domnului, ca și cum am putea să ne mântuim numai prin acelea și fără aceasta. Fiindcă e cu neputință acest lucru, cu neputință! Să te convingă de aceasta cele cinci fecioare nebune [Mt 25, 1-12] și cei care, făcând multe semne și minuni în numele lui Hristos [Mt 7, 22], pentru că n-au avut în ei înșiși iubirea și harul Preasfântului Duh, au auzit de la Domnul: „Duceți-vă de la Mine lucrătorii fărădelegii! [Mt 7, 23] fiindcă nu vă știu de unde sunteți [Le 12, 25]”, și nu numai aceștia, ci, împreună cu aceștia, și mulți alții care au

fost botezați de sfinții apostoli și de sfinții care au venit după ei, dar neînvrednicindu-se din pricina răutății covârșitoare de harul Duhului Sfânt, nici n-au arătat o viață vrednică de chemarea la care au fost chemați [*Ef A, 1*], nici nu s-au făcut copii ai lui Dumnezeu, ci au rămas trupuri și sânge [*In 1, 13*], necrezând nici măcar că există Duh [*FA 19, 2*], nici căutându-L sau așteptând să-L dobândească. De aceea, unii ca aceștia nici n-au putut să se facă vreodată stăpâni asupra poftelor trupului, nici asupra patimilor sufletești, nici n-au arătat vreun lucru vitejesc în virtuți; căci zice Domnul: „Fără de Mine nu puteți face nimic” [*In 15, 5*]. Dar vă îndemn, părinților și fraților, să ne sânguim pe cât stă în puterea noastră să ne învrednicim să ne facem încă de acum părtași ai darului Duhului Sfânt, ca să dobândim bunătățile cele de acum și cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 9

Milostenia și viața duhovnicească

Despre milostenie [*eleimosyne*]. Și cine este cel ce hrănește pe Dumnezeu atunci când flămânzește și adăpă pe Dumnezeu atunci când însetează, și celelalte. Și cum se va înfăptui acest lucru de către cineva. Și că dacă nu va face cineva în el însuși toate acestea și va hrăni și va adăpa pe Hristos, nici un folos nu va avea din toate pe care le face numai săracilor, iar pe sine însuși se trece cu vederea lăsându-se nehrănit și gol de dreptatea lui Dumnezeu.

Simeon vorbește îmboldit de Duhul

Fraților și părinților, s-ar fi convenit să nu îndrăznesc să grăiesc de fel către voi, nici să iau locul unui învățător în fața iubirii voastre; dar fiindcă știți că așa cum orga construită de meșteșugar își dă sunetul și umple azul tuturor cu preadulce melodie nu atunci când vrea ea, ci atunci când tuburile ei sunt umplute de aer, iar clapele sunt lovite ritmic de degetele artistului, tot așa trebuie să gândiți că stau lucrurile și cu mine și, trecând cu vederea instrumentul sărăcăcios, să arătați bună dispoziție față de cele ce vor fi grăite. Privind însă mai degrabă spre harul Duhului, care suflă de sus și umple sufletele credincioșilor, și spre însăși degetul lui Dumnezeu [*Le* 11, 20] care lovește corzile minții și ne îmboldește la grăire, cu frică și cutremur [*Ef*6, 5], în pricepere și liniște multă ascultați ca la o trâmbiță răsunătoare a împăratului, sau, mai adevărat spus, ca la un cuvânt al împăratului tuturor care grăiește către noi ca printr-un instrument.

Hrana duhovnicească e mai necesară decât cea trupească

Toți oamenii, credincioși și necredincioși, mici și mari, trebuie să privim și să fim cu băgare de seamă la noi înșine pentru ca, fiind necredincioși, să ajungem la cunoașterea și credința în Dumnezeu Care ne-a făcut pe noi, iar credincioși fiind să ne arătăm viețuind frumos și bine-plăcând Lui în tot lucrul bun [*Evr* 13, 21]; cei mici să ne supunem celor mari pentru Domnul, iar cei mari să arătăm către cei mai mici o astfel de dispoziție ca față de niște copii adevărați, pentru porunca Domnului Care zice: „Câte ați făcut unuia dintre aceștia mai mici, Mie Mi-ați făcut” [*Mt* 25, 40]. Fiindcă nu numai despre cei nevoiași, precum socotesc unii, și despre cei cărora le lipsește hrana trupească a spus aceasta Domnul, ci și despre toți ceilalți frați ai noștri, mistuiți nu de lipsa pâinii și a apei, ei de trândăvia și de nelucrarea poruncilor Domnului — căci pe cât sufletul e mai de preț decât trupul [*Mt* 6, 25], pe atât și hrana duhovnicească e mai necesară decât cea trupească — și de aceea socot că despre ea a spus Domnul: am flămânzit și nu Mi-ați dat să mănânc, am însetat și nu M-ați adăpat [*Mt* 2, 42], mai degrabă decât despre hrana trupească și stricăcioasă. Fiindcă El însetează și flămânzește cu adevărat pentru mântuirea fiecăruia dintre noi, dar mântuirea noastră este abținerea de la orice păcat; iar abținerea de la orice păcat e cu neputință fără lucrarea virtuților și primirea tuturor poruncilor. Fiindcă prin împlinirea poruncilor obișnuiește să fie hrănit de către noi Stăpânul nostru Dumnezeu și Domnul a toate. Căci zic sfinții noștri părinți că, așa cum demonii se hrănesc și au putere împotriva noastră din faptele noastre cele rele, dar dacă ne depărtăm de rele, aceia flămânzesc de moarte și-și pierd orice putere, tot așa socotesc că Cel care a sărăcit pentru mântuirea noastră [*2 Co* 8, 9] e hrănit de noi sau, dimpotrivă, atunci când flămânzește e trecut cu vederea de noi. Iar acest lucru îl putem cunoaște și ne putem încredința de el din însăși viața sfinților și, ca să-i las de-o parte pe ceilalți mulți, întrucât sunt mai mulți decât nisipul mării [*Ps* 138, 18], voi încredința iubirea voastră din viața unui singur sfânt sau a unei singure sfinte.

Măria Egipteanca

Știu că ascultați Viața Măriei Egipteanca, nu povestită de altcineva, ci de însăși acea făptură ajunsă deopotrivă cu îngerii care în chip de mărturisire ne arată sărăcia ei spunând: „De multe ori nu primeam plata păcatului nici atunci când mi se dădea; căci făceam aceasta nu pentru că eram lipsită de cele de neapărată trebuință — fiindcă mă hrăneam torcând lână —, ci ca să am cât mai mulți iubiți la dispoziția patimii mele”. Și atunci când a intrat în corabie vrând să se ducă la Ierusalim, ajunsese la o sărăcie atât de mare, încât nu avea nici cu ce plăti prețul călătoriei, nici bani de cheltuială. Dar atunci când, fagăduindu-se Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, s-a pornit spre pustie, a cumpărat cu cei doi bănuți pe care i-a primit de la cineva pâine și așa, trecând Iordanul, a stăruit viețuind în pustie până la sfârșitul vieții ei, fără a vedea față de om, ci numai pe cea a lui Zosima, fără a da de mâncare vreunui sărac flămând sau a adăpa pe vreun însetat sau a îmbrăca pe vreun om gol, sau a cerceta pe cei din închisoare sau a strânge acasă pe cei străini [*Mt* 25, 35-38]; dimpotrivă, atunci când îi țara pe mulți în prăpastia pierzaniei, îi primea în refugiul păcatului. Deci cum spune-mi, cum se va mântui ea și va intra împreună cu cei milostivi în împărăția cerurilor, ea care nici n-a lăsat bogăție, nici nu și-a dat averile săracilor [*Mt* 19, 21], nici n-a făcut vreodată vreo milostenie, ci mai degrabă s-a făcut pe sine însăși pricină de pierzanie la mii de oameni? Vezi cum dacă am spune că mântuirea se face numai prin bani și hrană trupească și că prin aceasta e hrănit de către noi Domnul, că numai cei ce L-au hrănit și L-au adăpat și L-au îngrijit așa pe El se vor mântui, iar cei ce n-au făcut acest lucru vor pieri, acesta este un lucru absurd, întrucât ar izgoni afară din împărăție pe mulți dintre sfinți. Dar nu așa stau lucrurile, nu așa!

Bunurile materiale și robia lăcomiei

Fiindcă lucrurile și banii din lume sunt comune tuturor, ca lumina și aerul acesta pe care-l respirăm și pășunea pentru

animalele necuvântătoare care pasc în munți și în câmpii. Așadar, toate sunt comune tuturor și date numai pentru întrebuințare și desfătare, stăpânirea lor neaparținând nimănui; dar lăcomia, care intră ca un tiran în această viață, a împărțit cele date în comun tuturor de către Stăpânul între robii și slujitorii Lui, închizând proprietățile cu garduri despărțitoare și asiguranându-le cu turnuri, zăvoare și porți, i-a lipsit pe ceilalți oameni de desfătarea bunătaților Stăpânului, zicând, nerușinata, că ea este stăpâna tuturor și pretinzând că nu face nici un rău nimănui; iar robii și slugile acestui tiran s-au făcut fiecare dintre ei, unul după altul, nu stăpâni ai lucrurilor și ai bunurilor încredințate lor, ci robi și paznici ticăloși [Mt 18, 32; 25, 26]. Deci cum, dacă fie din frica de pedepsele cu care este amenințat, fie din nădejdea de a primi înapoi însutit [Mc 10, 39], fie plecându-se față de nenorocirile oamenilor, au luat câte ceva din averile sau banii lor, sau chiar toate, ca să le dea celor ce până atunci sărăceau în strâmtorări și lipsuri, cum deci vor fi socotiți milostivi sau ca unii care au hrănit pe Hristos, sau că au făcut vreun lucru vrednic de plată? Nicidecum, ci, precum vă spun, trebuie să faci pocăință până la moarte pentru cele pe care le-au deținut atâția ani și de a căror întrebuințare i-au lipsit pe frații lor¹.

Milostenia spirituală față de Hristos

Dar cum noi, care părem că am ajuns săraci — asemenea lui Hristos Dumnezeu Care, bogat fiind, a sărăcit pentru noi [2 Co 8, 9] —, miluindu-ne de fapt pe noi înșine, socotim că miluim pe Cel ce S-a făcut pentru noi ca și noi? Înțelege-mi bine cele ce vreau să spun. Dumnezeu S-a făcut pentru tine

¹ Avem în acest pasaj o expunere clară a concepției despre proprietate a Sfântului Simeon care exprimă aici idei întâlnite deja la Părinții bisericii, mai ales la Sfântul Ioan Hrisostom, dar le dă un patos care trebuie să le fi făcut originale și îndrăznețe în epoca și mediul societății medievale bizantine în care trăia. Trebuie subliniat însă că nu in justiția socială ca atare îl preocupă, ci latura ei morală și spirituală, faptul că atunci când lăcomia îl face să devină sclavul lucrurilor și al patimilor tiranice, omul își pierde libertatea originară și e incapabil de iubire față de aproapele. Pe de altă parte, milostenia față de săraci nu-l justifică pe om în fața lui Dumnezeu, fiindcă nu are decât un caracter parțial și nu e dezinteresată [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 112-113].

om sărac, pentru ca și tu, cel ce crezi în El, să te faci asemenea Lui, sărac². Acela e sărac în ce privește umanitatea, iar tu ești sărac în ce privește Divinitatea. Vezi deci cum II vei hrăni pe El, ia seama întocmai! El a sărăcit ca tu să te îmbogățești [2 Co 8, 9], ca să-ți dea din bogăția harului Său [Ef 1, 7; 2, 6]; de aceea a luat trup, ca să te împărtășești de Dumnezeuirea Lui. Deci atunci când te vei pregăti pentru primirea Lui, atunci se zice că va fi primit de tine. Iar când flămânzești și însetezi pentru El, acest lucru se socotește hrană și băutură pentru El. Cum anume? Pentru că prin aceste lucruri și fapte și altele asemănătoare îți curățești sufletul și îl slobozești de foamete și de întinăciunea patimilor; și Dumnezeu, Care te-a primit pe tine așa și și-a însușit toate ale tale și dorește să te facă Dumnezeu, precum Acela S-a făcut om, toate cele pe care le faci pentru tine însuși, le socotește că sunt făcute pentru El și zice: „Dacă le-ați făcut celui mai mic suflet al Meu, Mie Mi-ați făcut” [Mt 25, 40].

Dar prin ce alte fapte au plăcut lui Dumnezeu cei din peșteri și din munți [Evr 11, 38], decât negreșit prin iubire, pocăință și credință — căci lăsând lumea întreagă și urmând numai Lui [Mt 19, 27], prin pocăință și prin lacrimi L-au primit și I-au dat ospitalitate, L-au hrănit și L-au adăpat când înseta —, și de altfel așa sunt negreșit toți cei ce s-au făcut fii ai lui Dumnezeu din Sfântul Botez, dar potrivit lumii sunt foarte mici și săraci. Așadar, cei care cunosc în simțirea sufletului că s-au făcut fii ai lui Dumnezeu nu mai suferă să se alipească de lumea cea stricăcioasă, fiindcă s-au îmbrăcat în Hristos [Ga 3, 27]. Deci care om, îmbrăcat în purpură împărătească, va primi vreodată să îmbrace pe deasupra ei o haină murdară și ruptă? Dar cei care nu știu aceasta și sunt dezbrăcați de haina împărătească, sârguindu-se prin pocăință și prin celelalte fapte bune, precum spuneam, și îmbrăcându-se astfel în Hristos, îl îmbracă pe Hristos însuși; fiindcă ajung și ei

² Sărăcia materială nu e un rău în sine, ci, atunci când e de bunăvoie, e o imitare a sărăcirii lui Dumnezeu în kenoza întrupării. Adevărata sărăcie a omului e neîmpărtășirea sa de Dumnezeu [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 115].

Hristoși, ca niște fii ai lui Dumnezeu din dumnezeiescul Botez. Iar dacă nu fac aceasta, ci îi îmbracă pe toți cei goi care sunt în lume, dar pe ei înșiși se lasă goi, ce folos vor avea? Apoi iarăși, ne numim frați ai lui Hristos [Evr 2, 11] cei botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt [Mt 28, 19]; și nu numai aceasta, ci suntem și mădulari ale Lui [1 Co 6, 15]. Deci fiind frate și mădular al Lui, dacă pe toți ceilalți îi cinstești, le dai ospitalitate, îi slujești, dar pe tine însuși te treci cu vederea și nu te lupți prin toate să urci până în vârful cel mai înalt al viețuirii și cinstirii potrivit lui Dumnezeu, ci prin lăcomia pântecelui și iubirea de plăcere îți lași sufletul în foametea trândăviei sau setea lenevirii sau închisoarea foarte strâmtă a acestui trup întinat, în care sufletul zace murdar, împuțit, ca un mort în întunericul cel mai adânc, oare nu l-ai ocărât pe fratele lui Hristos? Oare nu l-ai lăsat flămând și însetat? Oare nu l-ai lăsat în închisoare fără să-l cercetezi? Prin urmare, din această pricină vei auzi: „Nu te-ai miluit pe tine însuși, nu vei fi miluit!”

Sensul milosteniei trupești față de semenii

Iar de spune cineva: „Dar dacă așa stau lucrurile și nu avem nici o răsplată pentru banii sau lucrurile pe care le dăm de la noi, atunci care e folosul de a mai da ceva săracilor?”, să-L asculte pe Cel care-l va judeca și va da fiecăruia după faptele lui [Rm 2, 6] zicându-i așa: „Nebunule, ce ai adus în lume [1 Tim 6, 7] sau ce lucru din cele văzute l-ai făcut tu însuși? Oare nu gol ai ieșit din pântecelul maicii tale și gol vei ieși din această viață [Iov 1, 21], și dezbrăcat [Evr 4, 13] te vei înfățișa înaintea tribunalului Meu [Rm 14, 10]? Și pentru care din averile tale îmi ceri răsplată? Prin care din lucrurile tale spui că i-ai miluit pe frații tăi, și prin acestea pe Mine, Care ți-am dăruit acestea toate nu numai ție singur, ci în comun tuturor? Sau îți închipui că poftesc vreun lucru și că mă las cumpărat cu daruri asemenea judecătorilor iubitori de arginți ai oamenilor? Fiindcă s-ar putea ca în nebunia ta să gândești și aceasta. Nu poftind cumva vreun lucru, ci vrând să vă miluiesc pe voi, nu vrând să iau cele ale voastre [2 Co 2, 14],

ci vrând să vă slobozesc de judecata cea pentru ele, am dat această lege și pentru nimic altceva".

Și să nu crezi, frate, că Dumnezeu are vreo lipsă și că nu poate să-i hrănească pe cei săraci și de aceea ne-a poruncit să-i miluim pe aceștia și să ne sârguim mult pentru această poruncă. Să nu fie! Ci ceea ce prin lăcomie a făcut împotriva noastră spre pierzania noastră diavolul, acest lucru Hristos l-a făcut prin milostivire pentru noi și a pus să se facă spre mântuirea noastră. Dar ce spun? Diavolul ne-a sugerat să ne însușim cele puse înainte spre întrebuițare comună și să ni le strângem ca pe niște comori, pentru ca prin această lăcomie să ne aducă două învinuiri și să ne facă vinovați de pedeapsa și de osânda veșnică: pentru lipsa de milostivire și pentru faptul de a ne pune nădejdea noastră nu în Dumnezeu și în bunurile pe care ni le-a dat în păstrare. Fiindcă cel ce are bunuri date în păstrare nu mai poate nădăjdui în Dumnezeu; iar acest lucru este evident din cele pe care le-a zis Hristos, Dumnezeu nostru: „Unde va fi comoara voastră, acolo va fi și inima voastră" [Le 12, 34]. Deci cel ce împarte tuturor din averile care i-au fost date spre păstrare nu trebuie să primească o plată pentru ele, ci mai degrabă se face vinovat de lipsirea nedreaptă a altora de ele de până atunci; dar nu numai aceasta, ci se face răspunzător de cei care și-au pierdut viața prin foame și prin sete, și pe care atunci n-a putut să-i hrănească și nu i-a hrănit, îngropând cele cuvenite săracilor și lăsându-i să moară silnic de frig și de foame [Iac 2,16; 5, 2-3] arătându-se astfel ucigaș al tuturor celor pe care n-a putut să-i hrănească³.

A ne dărui bunurile înseamnă a ne elibera inima

Așadar, iertându-ne de osânda pentru toate aceste învinuiri, bunul și milostivul Stăpân nu ne mai socotește ca pe unii care ținem cele ale altora, ci ca pe unii care deținem cele pro-

³ Aceste rânduri conțin o violentă condamnare a proprietății private, socotită de origine demonică pentru că duce nu numai la lipsă de milă față de semenii, dar și la punerea nădejzii în bogății, iar nu în Dumnezeu. Milosteniile date de cei bogați săracilor nu sunt de ajuns pentru a-i îndrepta, fiindcă nu încetează de a fi „ucigași" ai săracilor care mor de foame [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 121, 123].

prii nouă și ne făgăduiește să ne dea înapoi nu numai înzecit, ci însutit [*Mc* 10, 30] dacă le împărțim pe acestea cu voieșie fraților. Iar voieșia este a nu le socoti pe acestea ca ale noastre proprii, ci ca pe niște bunuri încredințate nouă de Dumnezeu spre iconomisire celor împreună-robi cu noi și a le risipi pe acestea cu generozitate, cu bucurie și fără zgârcenie, nu din întristare și din necesitate, precum și faptul de a deșerta cu bucurie cele strânse în vistierii, în nădejdea făgăduinței celei adevărate pe care ne-a făgăduit-o Dumnezeu de a ne da însutit plată pentru aceasta. Căci știind Dumnezeu că suntem cu totul și cu toții stăpâniți de pofta banilor și de nebunia bogăției, și suntem legați de ele cu atașament anevoie de desfăcut, și că aceia care sunt lipsiți în multe chipuri de ele ajung să-și piardă chiar și gustul vieții lor [*Iona* 4, 8], s-a folosit de un leac corespunzător, făgăduind să ne dea, precum s-a zis, pentru cele pe care le-am deșertat săracilor, răsplată însutită, ca să ne slobozim mai întâi de osânda lăcomiei pentru acestea, iar apoi să încetăm de a ne mai pune încrederea și nădejdea noastră în ele și să ne dobândim inimile libere de asemenea legături; ca ajungând mai întâi liberi, să umblăm mai apoi neîmpiedicat în făptuirea poruncilor Lui și să-I slujim cu frică și cutremur [*Ps* 2, 11], nu ca și cum am face o favoare Aceluia, ca unii care prin această slujire suntem de fapt beneficiarii ei. Căci altfel nu e cu puțință să ne mântuim. Fiindcă bogaților li s-a poruncit mai întâi să facă lepădarea de averi ca de o povară și o piedică în calea vieții potrivit lui Dumnezeu, și așa să ia pe umerii lor crucea și să meargă pe urmele Stăpânului [*Mt* 10, 38]; căci a le purta pe amândouă în același timp e cu desăvârșire cu neputință. Dar cei care sunt în afara acestor lucruri și viețuiesc doar în cele care le sunt de ajuns, sau petrec în lipsa celor necesare, nu au nimic care să-i împiedice, dacă ar vrea, să umble pe calea cea strâmtă și cu chinuri [*Mt* 7, 14], ci unii n-au nevoie pentru aceasta decât de hotărâre, iar alții, care umblă deja în calea ei, trebuie doar să o străbată cu răbdare și mulțumire. Și Dumnezeu, fiind drept, le va face un loc de odihnă celor care umblă așa spre viața și desfătarea veșnică.

După împărțirea bunurilor vine luarea crucii

Dar faptul de a ne da averile și bunurile!, fără a lupta cu vitejie împotriva atacurilor ispitelor și a celorlalte necazuri, mi se pare a fi lucrul unui suflet laș, care nu cunoaște scopul acestui folos. Căci așa cum aurul ruginit în adânc nu poate să se curețe bine și să revină la strălucirea proprie, dacă nu e aruncat în foc și ciocănit de multe ori, tot așa și sufletul ros de rugina păcatului și ajuns nefolositor în adânc nu poate să se curățească altfel și să-și redobândească frumusețea dintru început, dacă nu trece prin multe încercări și nu intră în cup-torul necazurilor [Sol 3, 6]. Fiindcă acest lucru îl arată și în-suși cuvântul Domnului nostru, Care grăiește așa: „Vinde-ți averile și dă-le săracilor, și ia-ți crucea ta și vino și urmează Mie [Mt 19, 21; 16, 24], prin cruce arătând acoperit ispitele și necazurile. Fiindcă nimic nu vor câștiga numai din lepădarea bunurilor și lucrurilor cei ce le abandonează pe acestea și merg de capul lor spre viața monahală, dacă nu vor răbda până la sfârșit încercările și necazurile și întristările după Dumnezeu [2 Co 7, 10]. Fiindcă Hristos nu a zis: „în lepă-darea de lucrurile voastre veți dobândi sufletele voastre", ci „întru răbdarea voastră" [Le 21, 19]. Căci este evident că și împărțirea averilor săracilor și fuga de lume e un lucru fru-mos și folositor, dar el singur în sine nu poate să-l facă pe om desăvârșit după Dumnezeu fără răbdarea ispitelor și încercă-rilor. Și că așa stau lucrurile și că așa li place lui Dumnezeu, ascultă-L pe El însuși grăind bogatului: „Dacă vrei să fii de-săvârșit, vindeți averile și dă-le săracilor și ia-ți crucea ta și vino și urmează Mie" [Mt 19, 21], arătând acoperit prin cru-ce, precum s-a zis, necazurile și ispitirile.

Deci, fiindcă împărăția cerurilor se ia cu de-a sila și cei ce fac silire o răpesc pe ea [Mt 11, 12], și altfel nu e cu puțință credincioșilor să intre în ea, decât prin poarta cea strâmtă a încercărilor și necazurilor, pe drept cuvânt ne poruncește cu-vântul dumnezeiesc: „Luptați-vă să intrați prin poarta cea strâmtă" [Le 13, 24] și iarăși: „întru răbdarea voastră veți do-bândi sufletele voastre" [Le 21, 19], și: „Prin multe necazuri

trebuie să intrăm noi în împărăția cerurilor" [FA 14, 22J. Fiindcă cel ce își risipește averile nevoiașilor și părăsește lumea și lucrările ei în nădejdea răsplătirii își încarcă conștiința cu o mare plăcere și uneori răsplata i se fură de către slava deșartă. Dar cel care după ce și-a dat toate săracilor și rabdă cele triste cu mulțumirea sufletului și a îndurat lucruri cumplite, chiar dacă simte toată amărăciunea și durerile chinurilor, dar are acum gândul cu totul neclintit, va avea în viitor răsplată mare, ca unul care a imitat pătimirile lui Hristos și L-a îndurat în zilele asaltului și ispitelor necazurilor.

Poarta strâmtă, pocăință și curăție

De aceea vă îndemn, frați în Hristos, să ne sârguim potrivit cuvântului Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fiindcă am lăsat lumea și cele din lume [In 2, 15], să intrăm prin poarta cea strâmtă [Mt 7, 13], care e tăierea și fuga de cugetul și voia noastră trupească. Fiindcă fără a fi murit pentru trup și poftele lui și voile lui [Ga 5, 24; Ef2, 3], nu e cii puțință să ajungem la ușurare, la izbăvirea de rele și la libertatea care vine din mângâierea Duhului Sfânt. Iar fără aceasta, adică fără cercetare Duhului, nimeni nu va vedea pe Domnul [Evr 12, 14], nici în veacul de acum nici în veacul viitor [Mt 12, 23]. Că ai făcut bine risipindu-ți toate averile celor lipsiți, cu condiția să nu-ți fi lăsat pentru tine însuși nimic, ca Anania acela [FA 5, 1-15], și că pe lângă acesta te-ai lepădat de lume și de cele din lume [In 2, 15], și, fugind de viață și de grijile ei, ai alergat la limanul vieții îmbrăcându-te în chipul evlaviei [2 Tim 3, 5], sunt de acord și eu, și te laud pentru lucrul acesta. Dar, așa cum odinioară te-ai dezbrăcat de haine, trebuie să dezbraci și de cugetul trupului [Rm 8, 6-7], și să dobândești, potrivit hainei pe care ai îmbrăcat-o pentru Hristos, modurile de comportare ale sufletului și însuși cugetul tău duhovnicesc [Rm 8, 6. 27]; și nu numai aceasta, ci și să îmbraci prin pocăință haina cea luminoasă, care este însuși Duhul Sfânt. Iar aceasta nu se face altfel decât prin lucrarea stăruitoare a virtuților și prin răbda-

rea necazurilor; fiindcă sufletul necăjit e mișcat de încercări și ispite spre lacrimi, iar lacrimile, curățind inima, o fac templu și sălaș al Duhului Sfânt. Pentru că nu ne este de ajuns spre mântuire și desăvârșire numai îmbrăcarea chipului [schimei monahale] și împodobirea din afară a staturii, ci, așa cum trebuie să împodobim pe omul cel dinafară, trebuie să-l împodobim și pe omul nostru cel dinlăuntru [2 Co 4, 16] prin înveșmântarea Duhului și aducându-ne pe noi înșine în întregime în Dumnezeu cu sufletul și cu trupul, iar prin deprinderea trupezască [7 Tim 4, 8] să exercităm trupul spre ostenele virtuții pentru a se obișnui să fie cu încordare în cele triste potrivit lui Dumnezeu și să poarte cu vitejie amărăciunea postului, sila înfrânării, necesitatea privegherii, toată reaua pătimire, iar prin cucernicia Duhului să călăuzim sufletul să cugete cele ce trebuie să cugete [Rm 12, 3] și să mediteze veșnic la cele ale vieții veșnice, să fie smerit, blând, înfrânt [Ps 15, 19], zdrobit, plângând în fiecare zi și chemând la sine lumina prin rugăciunea Duhului; lucruri care obișnuiesc să îi vină printr-o pocăință foarte fierbinte, atunci când sufletul e curățit prin lacrimi multe, fără de care nu este cu puțință a-și curăți haina lui, nici a se înălța la înălțimea contemplației. Fiindcă așa cum o haină mânjită de noroi sau de murdărie, e cu neputință să fie curățită altfel decât prin multă apă și prin multe lovituri date cu picioarele, tot așa și haina sufletului întinată fiind de noroi și de murdăria patimilor păcătoase nu se poate spăla altfel decât prin multe lacrimi și prin încercarea răbdărilor și necazurilor. Căci dacă din cele două scurgeri care ni se fac în chip ființial din trup — adică din lacrimile care fâșnesc de sus și din sămânța care iese din organele genitale — cea din urmă întinează sufletul atunci când se deșertează împotriva firii și a legii, dar cele dintâi îl curăță atunci când curg din pocăință, trebuie de aceea ca aceia care și-au întinat sufletul prin făptuirea păcătoasă a păcatului, iar prin mișcarea pătimasă a inimii și-au întipărit în ei înșiși chipurile unor patimi iraționale, să se curățească prin multe lacrimi și să-și dobândească foarte curată haina sufletului. Fiindcă e cu neputință a vedea pe Dumnezeu, Lumina care luminează tot

omul ce vine în lume [*In* 1, 9], altfel decât prin pocăința față de El, dacă cei curați cu inima văd pe Dumnezeu [*Mt* 5, 8]⁴.

Lacrimile și mângâierea Duhului

Să ne sârguim, așadar, rogu-vă, părinții mei, fraților și copiilor, să ne agonisim inima curată prin purtarea de grijă asupra modurilor comportării noastre și prin mărturisirea neconținută a gândurilor ascunse ale sufletului. Fiindcă mărturisirea neconținută a unor asemenea lucruri făcută de noi în fiecare zi, pusă în mișcare de credința inimii, lucrează în noi părerea de rău pentru cele făcute sau doar cugetate, iar pocăința pune în mișcare lacrima din adâncul sufletului, lacrima curățește inima și șterge păcatele mari, iar acestea fiind șterse prin lacrimi, sufletul ajunge la mângâierea Duhului dumnezeiesc și este adăpat de apele preadulcei străpungeri [a inimii], de care se îngrașă cu mintea în fiecare zi și hrănește roadele Duhului [*Ga* 5, 22], iar în vremea recoltei le aduce ca pe un spic plin de sevă spre hrană necheltuită a sufletului și spre viața lui neștricioasă și veșnică. Iar ajungând prin sarguință în această stare frumoasă, devine familiar lui Dumnezeu și casă și sălaș al Treimii dumnezeiești, văzând curat pe Făcătorul și Dumnezeu său și, vorbind cu El în fiecare zi, iese din trup și din lume și din văzduhul acesta și urcă spre cerurile cerurilor [*Ps* 148, 4] și, ajuns ușor prin virtuți și prin aripile iubirii lui Dumnezeu, se odihnește împreună cu toți dreptii de ostenele lui și ajunge într-o lumină nesfârșită și dumnezeiască, unde împreună dănuiesc cetele apostolilor lui Hristos, ale mucenicilor, ale cuvioșilor și ale tuturor puterilor celor de sus.

Așadar, și noi să ajungem într-o asemenea stare, fraților în Hristos, ca să nu rămânem în urma sfinților noștri părinți, ci prin sarguință celor bune și lucrarea poruncilor lui să ajun-

⁴ Teoria celor două fluxuri ale trupului e inspirată din ANASTASIE SINAITUL (t după 700), *Quaestiones et responses* 8; *PG* 89, 392A. Sfântul Simeon nul copiază însă pe acesta din urmă; dacă fondul pare același, ideile și stilul sunt diferite: Anastasie se oprește la latura psihologică; nu găsim la el dezvoltările simeoniene despre imaginile și mișcările inimii, cu atât mai puțin despre vederea lui Dumnezeu [n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 132-133].

gem la statura de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos [*Ef* 4, 13]; fiindcă nimic nu ne împiedică, numai să vrem aceasta. Fiindcă astfel și pe Dumnezeu îl vom slăvi înăuntrul nostru, iar Dumnezeu Se va bucura de noi și, depărtându-ne de viața de față, vom afla pe Dumnezeu ca pe un mare sân al lui Avraam [*Le* 16, 22] primindu-ne și încălzindu-ne în împărăția cerurilor, pe care fie să o dobândim noi toți cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 10

Simeon Evlaviosul, exemplu de sfințenie și nepățimire

Despre împărtășirea **Duhului** Sfânt, sfințenie și nepățimirea desăvârșită. Și că cine iubește slava de **la** oameni nu va avea nici un folos din **celelalte virtuți**, **chiar** dacă le-ar înfăptui pe toate.

Sublimitatea bunurilor cerești

Fraților și părinților, nu vedeți cum cei ce stau înaintea împăratului pământesc socotesc ei înșiși acest lucru o slavă mare și se fălesc cu el și sunt invidiați pentru aceasta de oamenii din lume? Deci dacă așa stau lucrurile cu cele stricicioase și deșarte, cu atât mai mult, noi, care suntem soldați în oștirea împăratului ceresc, și am primit slujirea Lui, nu trebuie oare să ne bucurăm și să ne veselim că ne-am învrednicit să fim luați în slujba Lui și am fost chemați la slujirea numelui Său [Dt 16, 12; 18, 7]? Iar dacă într-o zi ne vom învrednici și de vederea Lui față către Față și vom fi primiți împreună cu cei ce stau înaintea Lui, care laudă a fericirii nu va întrece acest lucru? Iar dacă cineva dintre robii și prietenii Lui se va învrednici să discute și să audă glasul Stăpânului, atunci care minte omenească, care limbă va putea povesti măreția acestei slave și vredniciei? Căci dacă cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la- inima omului nu s-au suit, cele bune pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe el [7 Co 2, 9], sunt mai presus de cuprinderea omenească și mai presus decât toate bunurile văzute, cu atât mai mult este așa însuși Dumnezeu Cel ce le-a gătit pe acestea; și nu numai El, ci și cei ce s-au învrednicit să-L vadă pe Acela și să fie în preajma Lui și să vorbească cu El și, ajunși părtași ai

Dumnezeirii și Slavei Lui, se fac negreșit mai presus de bunurile gătite lor de către Dumnezeu, întrucât vor moșteni pe însuși Domnul Care a gătit aceste bunătăți. Iar că unii ca aceștia au ajuns deja așa și ajung până acum, nu numai după moarte, ci încă petrecând în viața aceasta, învață întreaga de-Dumnezeu-insuflata Scriptură [2 *Tini* 3, 16], și împreună cu ea o mărturisesc toți sfinții prin viețuirea lor, dimpreună și însuși fericitul părintele nostru Simeon Studitul, a cărui pomenire o facem astăzi, precum iarăși și cei care laudă prin cuvinte pe sfinți.

Fiindcă acest preacuvios părinte al nostru Simeon¹, a cărui viață și viețuire plăcută lui Dumnezeu am citit-o, s-a nevoit [ascetic] cu o asemenea viață și a arătat o asemenea viețuire fiind el în mijlocul cetății și în mijlocul unei mănăstiri foarte vestite, încât a întrecut prin înălțimea virtuților și prin izbânzile sale mai presus de putere nu numai pe cei ce au strălucit în generația lui, ci și pe mulți dintre părinții din vechime. De aceea, arătându-ni-se vrednic de multe laude și elogii, este lăudat, fericit și elogiât de noi după putere.

Criteriile sfințeniei și fericirii

Fiindcă toată lauda și fericirea sfinților stă în aceste două lucruri: în credința ortodoxă și în viața lăudabilă, pe de o parte, și în darul Sfântului Duh și al harurilor Lui, pe de altă parte. Iar acestora două le urmează al treilea; căci faptului că cineva viețuiește frumos și iubitor de Dumnezeu cu cuget ortodox și că e dăruit de Dumnezeu cu har și preamărit prin darul Duhului îi urmează lauda și fericirea lui de către toată Biserica credincioșilor și de către toți învățătorii ei. Dar dacă n-au fost puse ca temelie în chip neștirbit credința și faptele, e cu neputință să facă cuiva venirea închinatului și dumnezeiescului Duh și să primească darul Lui; iar dacă Acesta nu vine în om, nici nu se sălășluiește în chip conștient în el, negreșit unul ca acesta se numește cu totul nepotrivit duhovni-

¹ Cateheza trebuie să fi fost rostită după moartea lui Simeon Evlaviosul care a avut loc cândva în anii 986-987.

cesc. Iar cel care nu s-a făcut duhovnicesc, cum va fi sfânt? Iar nefăcându-se sfânt, pentru care faptă sau lucru va fi fericit, dacă fericirea este Dumnezeu? Iar cel ce nu se împărtășește de Dumnezeu sau, mai degrabă, cel care nu-L are întreg în sine însuși, cum va fi fericit? Nicidecum. Fiindcă soarele lipsit de lumină cum ar mai putea fi numit soare? Iar omul, lipsit de împărtășirea Preasfântului Duh, cum ar putea fi numit sfânt? Căci Domnul a zis: „Faceți-vă sfinți, precum și Eu sfânt sunt” [1 Ptr 1, 16], încurajându-ne pe noi, pe care ne-a cercetat în păcate, spre imitarea Lui prin faptele noastre, ca și cum ne-ar spune: „Depărtați-vă de rele și făptuiți toate cele bune, faceți după puțința voastră toată virtutea și, pe cât vă stă în putere, faceți-vă sfinți, dacă vreți să aveți împărtășire cu Mine. Fiindcă Eu sunt sfânt, adică curat și neîntinat. Aceste însușiri îmi sunt inerente prin fire, voi însă, abținându-vă de la întinărirea păcatelor și prin lucrarea poruncilor și” părtași făcându-vă harului Duhului, veți putea și voi să fiți sfinți”. Pentru acest lucru îl arată expresia: „Faceți-vă!”

Râvna în faptele virtuții

Prin urmare, omul se face sfânt prin abținerea de la rele [Iov 2, 3] și prin lucrarea poruncilor [Ps 13, 15], nu întrucât se sfințește cu totul prin fapte — fiindcă nici un suflet nu se îndreptează din faptele Legii [Rm 3,20] —, ci ajungând prin lucrarea unor asemenea fapte familiar cu Dumnezeu Cel Sfânt. Sunt convins însă că Domnul a grăit aceasta către cei ce au primit deja harul Duhului, îndemnându-i să nu se încreadă în darul primit și prin trândăvie să se întoarcă spre cele rele, ca și cum ne-ar spune: „Nu te preda pe tine însuși trândăvelii, tu, duhovnicescule, care ai primit harul Duhului Sfânt, și prin Acesta pe Mine. Fiindcă trândăvia naște răutatea, iar răutatea naște tot felul de ticăloșii. Deci fă-te sfânt prin lucrarea de fiecare zi a poruncilor, dacă vrei să Mă ai pe Mine în tine și împreună cu tine, și pe tine în Mine și împreună cu Mine”. Dar, fiindcă mintea este un lucru aflat de-a pururea în mișcare neputând cumva să fie inactivă, trebuie ca ea să fie grijulie și sărguitoare spre lucrarea poruncilor lui

Dumnezeu. Căci așa toată viața oamenilor este plină de griji și sârguincioasă, și nu poate avea odihnă dinspre toate lucrurile, chiar dacă mulți au luptat să facă acest lucru aflat mai presus de tăria și puterile lor. Dar așa a fost zidit omul încă de la început; fiindcă Adam a primit în rai porunca să muncească și să păzească grădina [*Fc* 2, 15] și mișcarea spre cele bune e în noi naturală. Așadar, cei ce se predau pe ei înșiși trândăvelii și nelucrării, chiar dacă ar fi duhovnicești și sfinți, se aruncă pe ei înșiși în nepătimirea potrivnică firii.

Iubirea de slavă împiedică făptuirea virtuților

Fiindcă așa cum un izvor țâșnește pururea apa, iar dacă se oprește puțin dispare, și, nemafiind izvor, se preface într-o groapă, tot așa și cel ce se curăță pururea pe sine însuși prin lucrarea poruncilor, fiind curățit și sfințit de către Dumnezeu, dacă numai puțin cade din lucrare, în aceeași măsură cade și din sfințenie. Iar cel ce se lasă dus în chip conștient spre un păcat oarecare cade cu totul în curăție, așa cum apa dintr-un vas e întinată cu totul de o mică spurcăciune. Și nu numesc aici „păcat” pe cel săvârșit numai cu trupul, ci și celelalte patimi lăuntrice săvârșite nevăzut în noi de către noi. Și să nu fiți cu neîncredere în mine, cel care vă vorbesc, fraților, ci cunoașteți acest lucru [*Ef* 5, 5]: și anume că, și de am face toată virtutea și am săvârși minuni, dacă n-am lăsat deoparte nimic, fie mare, fie mic, din porunci, dar am pofti numai slava care vine de la oameni și, printr-un meșteșug oarecare, am căuta-o pe aceasta și ne-am sârgui să o primim, vom fi lipsiți de răsplata tuturor celorlalte. Fiindcă primind slava de la oameni și nepreferând-o pe cea a lui Dumnezeu [*In* 5, 44; 22, 43], ajungem ca niște idolatri închinându-ne făpturii în locul Făcătorului [*Rm* 1, 25]. Dar și cel ce primește cu plăcere și bucurie slava pământească atunci când îi este dată și se fălește de ea și se bucură în inima sa de ea e osândit ca un desfrânat. Fiindcă unul ca acesta se aseamănă omului care, alegând să viețuiască în feciorie și tăgăduind viețuirea împreună cu femeile, nu merge la ele din proprie inițiativă, nici nu pofteste să petreacă împreună cu ele, dar când una din feme-

ile acelea vine la el, de îndată primind-o cu plăcere își împlinește și pofta împreunării. Prin urmare, acest lucru se petrece și cu orice altă poftă sau patimă. Fiindcă dacă se predă cineva pe sine însuși de bunăvoie pizmei sau iubirii de arginți sau invidiei sau sfadei sau unei alte răutăți, nu va dobândit cununa dreptății [2 *Tini* 4, 8].

Nepotrivirea dintre sfințenie și patimi

Căci drept fiind Dumnezeu, nu suferă să aibă părtaș împreună cu El oameni nedreți și, curat fiind, nu Se întinează cu cei necurați și, nepătimitor fiind, nu locuiește împreună cu cei pătimiși, și, sfânt fiind, nu intră la un suflet întinat și rău. Iar rău este cel ce primește grăuntele de sămânță al răului în inima sa și aduce roadă diavolului spinii [*Mt* 13, 23] și mă răcinii păcatelor ce vor fi aruncate în focul cel veșnic [*Evr* 6, 8], care sunt pizma, ura, ținerea de minte a răului, invidia, rivalitatea, părerea de sine, slava deșartă, trufia, înșelăciunea, curiozitatea, defăimarea și orice altă patimă scârboasă ce se săvârșește pentru plăcere în trup, și care, potrivit cuvântului Domnului, întinează pe omul cel dinlăuntru [*Mt* 15, 11; *Rm* 7, 22].

Dar să nu fie, fraților, ca noi să aducem vreodată asemenea roadă de neghină primind din trândăvie sămânța răului în inimile noastre. Fie însă să aducem lui Hristos înmulțite de treizeci de ori, de șaiszeci de ori și de o sută de ori cele cultivate în noi prin Duhul, și care sunt iubirea, bucuria, pacea, blândețea, bunătatea, îndelungă-răbdarea, credința, blândețea, înfrânarea [*Ga* 5, 22-23], hrânirea cu pâinea cunoștinței și creșterea în virtuți și ajungerea la statura de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos [*Ef* A, 14], Căruia I se cuvine toată slava în veci. Amin.

Cateheza 11

Postul și binefacerile lui

Despre post. Și că nu trebuie să păzim și să îmbrățișăm cu râvnă folosul postului numai în prima săptămână din Postul Mare, ci cei râvnitori trebuie să păzească deopotrivă aceeași râvnă în toate săptămânile Postului Mare¹.

Prima săptămână a Postului Mare

Părinților și fraților, cele pe care le vom grăi acum iubirii voastre trebuia să le spun duminica trecută. Dar fiindcă știam că toată seminția preacreștinească, monahi și mireni, primește, fiecare dintre noi, în prima și sfânta săptămână din Postul Mare² cu râvnă aprinsă binele postului, că oricine își pleacă de bunăvoie gâtul sub acest jug [*Sir* 51, 26] și că nu este nimeni, nici dintre cei ce deznădăjduiesc foarte de mântuirea lor și viețuiesc în nefrica și disprețul lui Dumnezeu, care să disprețuiască legea postului în acea săptămână și să nu se înfrâneze mai degrabă el însuși, după putere, împreună cu toți — de aceea, numai astăzi vin să vă spun câteva cuvinte pe scurt despre timpul în care ne aflăm acum. Căci întrucât, precum am spus, prima săptămână trecută a Postului Mare toți credincioșii o petrec luptându-se, dar, trecând aceasta și ajungând ziua de sâmbătă, în care Biserica lui Dumnezeu obiș-

¹ Această cateheză împreună cu următoarele două formează un grup aparte, re prezentând cuvântări ținute monahilor în perioada Postului Mare până la Paști inclusiv [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 152-153].

² Se vede că această cateheză a fost rostită în prima duminică a Postului Mare la sfârșitul primei săptămâni, în care postul e deosebit de sever și păzit îndeobște de toată lumea [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 153].

nuieste prin predanie să prăznuiască sărbătoarea Sfântului și Marelui Mucenic Teodor, sau, mai bine zis, mântuirea minunată făcută prin acela de către Dumnezeu preacredinciosului popor³, și de asemenea în duminica următoare făcând cu toții pomenirea credinței ortodoxe⁴, cântăm imne de mulțumire Preabunului nostru Dumnezeu, iar cel rău, care pizmuiește cele bune, furișându-se pe ascuns în fiecare din cei credincioși și, legându-i în chip nevăzut cu trândăvia și nepăsarea, îi convinge să lepede cu dispreț de la ei înșiși jugul mântuitor al postului și iarăși să se întoarcă la obiceiul dinainte — de aceea vă aduc azi aminte și îndemn iubirea și părințimea voastră să nu plecați îndeobște urechea la cel răuvoitor, nici să vă lăsați duși de obiceiul cel rău al lăcomiei nesăturate a pântecelui, nici să vă întoarceți înapoi spre îndelungata împlinire a poftelor celor rele, ci, așa cum am cinstit întâia săptămână a Postului Mare, așa să cinstim și pe aceasta a și așa mai departe și pe celelalte.

³ Prăznuit pe 17 februarie, Sfântul Mucenic Teodor Tiron trebuie deosebit de omonimul său, Teodor Stratilat, prăznuit pe 8 februarie și 8 iunie. Soldat roman originar/lin Euchaita (provincia Sinope) Asiei Mici, el a incendiat templul Mamei zeilor din Amasea, fiind ars de viu sub Maximin pentru mărturia creștină. Biserica sa din Euchaita a devenit un faimos centru de pelerinaj. Cel mai vechi text despre Sfântul Teodor Tiron e un panegiric atribuit SFÂNTULUI GRIGORIE AL NYSEI (*PG* 46, 736-748). Cele două „Vieți” derivate din panegiric au fost publicate de H. DELEHAYE în *Les legendes grecques des saints militaires*. Paris, 1909. în prima sâmbătă din Postul Mare e prăznuită amintirea unei intervenții miraculoase a Sfanțului Teodor pe vremea lui Iulian Apostatul (361-363). Acesta poruncind ca toate bucatele vândute în piețe să fie stropite cu sângele victimelor jertfite idolilor, ca să-i întineze pe creștini după prima săptămână a Postului Mare, Sfântul Teodor s-a arătat arhiepiscopului Eudoxiu al Constantinopolului (360-369) descoperindu-i planul lui Iulian și poruncindu-i să-i îndemne pe creștini să nu cumpere bucate, ci să-și facă o fiertură de grâu îndulcit din Euchaita, numită *kalyva*. Cf. panegiricul atribuit patriarhului NECTARIE (381-397) în *PG* 39, 1821-1841, de unde a trecut în *Viața* compilată de SIMEON METRAFRASTUL și de aici în Sinaxarul Triodului din prima sâmbătă a Postului Mare [n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 154-155].

⁴ Prima duminică din Postul Mare, închinată inițial prăznuirii prorocilor, a devenit începând din 11 martie 843 Duminica Ortodoxiei, aniversând triumful definitiv al iconodulilor conduși de patriarhul Metodie, de împărăteasa Teodora și Mihail III asupra iconoclasmului (reizbucnit într-o a doua fază între 815—843). în cadrul oficiilor liturgice se citea așa-numitul „Synodikon al Ortodoxiei” (ed. J. GOUILLARD, 1967 [trad. rom. Ioan I. Ică jr în *Mitropolia Ardealului* 30, 1988, nr. 7-8, p. 440-457]) care proclama Ortodoxia și condamna toate ereziiile anterioare și aclama reconcilierea oficială dintre Biserică și Imperiu [n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 155].

Postul, leac pentru suflet

Da, frații mei, așa făcând să ne facem bine nouă înșine, și să nu primim să pierdem acum ceea ce am strâns atunci, ci mai degrabă să ne sârguim să adăugăm și să sporim, și să nu voim să dărâmăm cu răutate ceea ce am zidit frumos mai înainte. Să-și aducă aminte fiecare dintre voi de folosul postului și de ce fel de dar s-a desfășurat de la Dumnezeu în aceste puține zile și se va face încă și mai râvnitor pentru celelalte. Fiindcă postul, acest medic al sufletelor noastre, obișnuiește să domolească unuia fierbințelile și mișcările trupului, altuia să-i îmblânzească irascibilitatea, altuia îi alungă somnul, altuia îi trezește râvna, altuia îi curăță mintea și o face din nou liberă de cugetele rele, altuia îi domolește limba nedomolită și o reține ca și cu un frâu prin frica lui Dumnezeu, nemai-lăsând-o să rostească cuvinte nefolositoare și putrede; altuia îi ocrotește nevăzut înălțările și-i fixează ochii și nu-i lasă să se mai poarte cu curiozitate încolo și încoace, și îl învață să se privească pe sine însuși și să-și aducă aminte numai de păcatele și lipsurile sale. După puțin timp, postul risipește și alungă cum alungă soarele ceața, întunericul inteligibil și acoperământul păcatului așezat peste suflet. Postul ne face să vedem cu mintea văzduhul duhovnicesc, în care nu răsare, ci pururea strălucește Soarele cel neapus, Hristos Dumnezeul nostru. Luându-și împreună-lucrătoare privegherea, postul înmoaie învârtoșarea furișată în inimă și, în locul lăcomiei dinainte, face să țâșnească izvoarele străpungerii [inimii]; lucru pe care să râvnim să se facă și în fiecare din noi înșine, rogu-vă, fraților! Fiindcă făcându-se acest lucru în chip ușor împreună cu Dumnezeu, străbatem toată marea patimilor și, trecând prin valurile ispitelor celui ce ne tiranizează amarnic, vom ancora la limanul nepătimirii.

Postul, temelia lucrării duhovnicești ; .

Dar nu este cu puțință, frații mei, ca acest lucru să se facă într-o singură zi, nici într-o singură săptămână, ci în mult timp și cu osteneală și trudă, pe măsura hotărârii și alegerii

libere a fiecăruia, încă și pe măsura credinței [*Rm* 12, 3] și a disprețuirii lucrurilor văzute și gândite, și nu numai aceasta, dar și potrivit cu acea căldură a pocăinței neîncetate și a lucrării săvârșite cu darul și harul lui Dumnezeu, fie grabnic, fie mai zăbavnic, în cămara ascunsă a sufletului [*Mt* 6, 6], dar fără post nimic din acestea nici din celelalte virtuți nu vor putea fi înfăptuite de către cineva; fiindcă postul este începutul și temelia oricărei lucrări duhovnicești. Prin urmare, câte le vei zidi pe temelia aceasta se fac neclintite și nezdruincinate, ca întemeiate pe o stâncă tare; dar dacă iei această temelie și pui în locul ei saturarea pântecelui și poftele iraționale, acestea se scurg ca un nisip sub gândurile rele, și râul patimilor și toată zidirea virtuților se prăbușește [*Mt* 7,26-27]. Ca să nu se întâmple și cu noi aceasta, să stăm cu bucurie pe temelia tare a postului, să stăm, frații mei, bine, să stăm de bunăvoie; fiindcă cine se urcă silit, fără voie, pe stânca postului, va ajunge să fie târât de acolo de către poftă, de mâncatul în ascuns, și, mâncând, se face, pe cât se pare, mâncare celui rău [*Mt* 4, 1-7]; fiindcă există o lege dumnezeiască, și pe cei ce îndrăznesc să o calce diavolul prinzându-i îi biciuiește ca un călău, dar nu numaidecât sau neîntârziat, întrucât Dumnezeu are îndelungă răbdare față de noi și așteaptă pocăința noastră [*1 Ptr* 3, 20], negreșit însă nu vom scăpa din mâinile lui [*Tob* 13, 2] fie aici, fie în veacul viitor, dacă stăruim fără pocăință în păcat, căci făcând așa ne luăm osânda împreună cu el și vom fi condamnați de judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu să fim pedepsiți sub el și împreună cu el pe veci; căci dacă ne putem ascunde de întâi-stătătorii noștri, de Stăpânul și Dumnezeul întâi-stătătorilor nu ne putem ascunde.

Post și evlavie

Să ne păzim, așadar, fraților, nu numai de mâncarea în ascuns, dar și de saturarea de bucatele puse înaintea noastră la trapeză. Da, vă îndemn și nu încetez îndemnându-vă, să vă aduceți aminte de sfânta săptămână care a trecut. Socotiți-vă folosul care vine din postire, din priveghere și din psalmodie,

dar și mâhnirea, fericirea, tăcerea [2 Col, 11]. Fiindcă atunci mănăstirea îmi pare a fi nelocuită de oameni, ci locuită numai de îngerii, pentru faptul că nu se mai aude în ea nici un cuvânt lumesc, ci numai doxologia înălțată de către noi lui Dumnezeu, care este o lucrare a îngerilor. Cred însă că, precum săvârșiți lucrul îngerilor, tot așa și îngerii petrec și cântă în chip nevăzut împreună cu voi. Deci să nu ne despărțim de însoțirea acelor prin multa vorbărie și vorbirea deșartă, nu îi faceți pe aceștia să se depărteze de voi prin voci fără rânduială sau strigăte fără măsură, iar pe demoni să-i faceți să se apropie de voi, ca mai înainte, ci fiecare să ia seama la sine însuși și să-și săvârșească cu grijă lucrul și slujirea lui, ca unul care slujește lui Dumnezeu și nu oamenilor [Ef6, 7]; fiindcă scris este: „Blestemat este tot omul care face lucrurile lui Dumnezeu fără grijă” [Ir 31, 10].

Invitarea reciprocă la ospățul duhovnicesc

La citirile de la dumnezeieștile slujbe nu scăpați prilejul, fraților, de a vă îmboldi unii pe alții spre ascultare. Căci așa cum la o masă sensibilă îi îndemnăm și îi poftim pe vecinii noștri să mănânce, și pe cei pe care-i iubim mai mult decât pe alții îi silim să mănânce, tot așa și la masa aceasta hrănitoare de suflete trebuie să fim cu băgare de seamă și să-i îndemnăm pe vecinii noștri, ca să nu fim osândiți ca unii ce nu ne iubim unii pe alții și să pierdem faptul de a fi ucenici ai lui Hristos; fiindcă El spune: „Din aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai Mei, de vă veți iubi unii pe alții” [In 13, 34]. Deci cel ce la masa sensibilă nu-l silește pe prietenul său să mănânce, i-a făcut adeseori mâi mare serviciu; dar dacă face aceasta la masa duhovnicească, adică la ascultarea dumnezeieștilor cuvinte, pricinuieste vecinilor lui pagubă. Fiindcă ghiftuirea de acele mâncăruri obișnuiește de multe ori să strice și să vatăme și sufletul și trupul, dar cele spuse aici de către sfinți luminează mintea, sfințesc sufletul și, prin el, împărtășesc negreșit și trupului sfințire, făcându-l mai sănătos și mai viguros.

Hrănirea cu înseși cuvintele vieții

Prin urmare, să ia seama fiecare la citire [7 *Tim* 4, 13], căci cuvintele sfinților sunt cuvinte ale lui Dumnezeu și nu ale oamenilor; să le pună în inima lui și să le păzească pe ele [*Le* 2, 19] în siguranță, deoarece cuvintele lui Dumnezeu sunt cuvinte de viață [*In* 6, 68] și cel ce le are întru sine și le păzește are viață veșnică [*In* 5, 24]. Fiindcă șezând adeseori la mese scumpe, nu cred că cineva dintre voi a fost atât de leneș încât să aștească și să ia nu numai cele ce-i sunt de ajuns, ci se grăbește să iasă luând cu sârguință și pentru ziua de mâine, sau ca să dea și unor prieteni, sau săracilor. Aici însă e vorba de cuvinte de viață și care îi fac nemuritori pe cei ce se hrănesc din ele, și atunci cum poți să dormi sau să fi trândav sau să aștești, sau să sforăi, ca un mort însuflețit? O, ce vătămare! O, ce nesimțire și ce toropeală! Cel ce sade la masă și nu are poftă de cele puse înainte e vădit că-i lipsește sănătatea potrivit firii; tot așa și cel ce ascultă citirea dumnezeiască și nu se desfată sufletește cu bucurie negrăită și cu poftă imaterială în chip imaterial de cuvintele cele imateriale și dumnezeiești, și nu-și umple cu mintea toate simțirile din dulceața acestora, e neputincios în credință [*Rm* 4, 19] și n-a gustat niciodată din darurile duhovnicești, mistuit fiind de foame și de sete în mijlocul celor mai multe bunătăți. Inșă așa cum, atunci când e spălat cu apă, mortul nu simte nimic, tot așa cel inundat de valurile făcătoare-de-viață și dumnezeiești ale cuvântului nu simte nimic.

Prin urmare, câți aveți în voi înșivă cuvântul vieții [*Flp* 2, 16] ați ajuns să vă hrăniți cu această pâine a cuvântului [*In* 6; *Sir* 15, 3], câți nu v-ați făcut morți, ci vii din morți și ați gustat din viața cea adevărată și, milostivindu-vă de aproapele, ați primit milă de la milostivul Dumnezeu, nu încetați să îndemnați și să povățuiți pe aproapele și pe toți dacă e cu putință, ci ca pe niște mădulare proprii, sau mai degrabă ca pe niște mădulare ale lui Hristos și fii ai lui Dumnezeu, sârguiți să-i povățuiți, să-i pedepsiți și muștrați [*2 Tim* 4, 2], nu ca să-i întristați [*2 Co* 2, 4], ci ca să-i eliberați de mânia și

indignarea Tatălui, nici ca să-i vătămați, ci ca să-i folosiți în gradul cel mai înalt, făcându-i să împlinească voile Dumnezeului și Tatălui lory Dacă veți face așa, și fiecare dintre voi va învoi pe fratele său spre paroxismul iubirii și faptelor bune [*Evr* 10, 24], în scurt timp toți vom fi răpiți spre înălțimea virtuților și ne vom arăta împlinitori ai poruncilor lui Dumnezeu și vom dobândi într-un suflet împărăția cerurilor în însuși Hristos Dumnezeul nostru, Căruia I se cuvine toată slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 12

Post, înfrânare și tăcere

Despre înfrânarea și răbdarea în lucrarea virtuților în vremea postului. Și despre tăcere. Și cum se cuvine ca cei ce luptă să petreacă cu adevărat tot postul¹.

Nevrednicia lui Simeon

Fraților și părinților, fiind eu pururea neputincios și cu sufletul și cu trupul din pricina unei voințe și dispoziții nepăsătoare și trândave, aș fi vrut să fac și să-mi cercetez numai cele ale mele, până când cele mai rele ale mele vor fi biruite și supuse gândului mai bun, și mă voi desfăta în întregime de pacea Duhului, fiind slobozit de tulburarea cugetului pământesc și de țărână, și intrând în portul fericitei noastre odihne. Dar fiindcă am fost ales de către voi cap al trupului vostru sfânt, e o necesitate pentru mine să îndemn iubirea voastră, fiindcă mântuirea frăției voastre mă mângâie cu faptul că, ir icar că sunt neputincios la suflet, cel puțin voi vă veți mântui prin rugăciunile părintelui meu și părintelui vostru [In 20, 17]. Prin urmare, nefiind în stare nici măcar să-mi deschid gura, de-abia am fost în stare să scriu acest cuvânt și să atrag luarea-aminte a frăției voastre cerând cu rugămintă multă frăției voastre, ca unii ce sunteți robi adevărați ai lui Hristos și iubitori de frați, să vă rugați pentru ticăloșia mea, ca și eu să mă mântui împreună cu voi și să umblu pe calea poruncilor lui Dumnezeu și să locuiesc împreună cu voi, frații mei iubiți.

¹ Cateheză rostită în a doua duminică din Postul Mare, la o săptămână după cateheza precedentă [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 168-169, 171].

Așadar, vă rog și vă cer în Hristos Iisus să luați aminte la voi înșivă și fiecare să cugete la cumițenie și să nu cugete decât cele ce trebuie să cugete [Rm 12, 3], nici să se uite la viața mea nepăsătoare și ușuratică, ci să calce pe urmele Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, Căruia va trebui să-I dăm răspuns ca unui drept și neînșelător judecător. Îngăduiți-mi această laudă [2 Co 11, 1] fiindcă eu singur, fiind târât în prăpastia iadului prin nepăsarea mea, v-am smuls cu strigăt mare din cursă, și, măcar că trebuie să-mi plâng mult trândăvia, îmi va fi de ajuns și numai dacă vă voi vedea pe voi zburând în înalt și mai presus de cursele diavolului. Păziți, prin urmare, fără știrbire toate poruncile lui Dumnezeu, iubiților, scăpați ca niște antilope din curse și ca o pasăre din laț[/Y6,5;Pj123,7].

Râvna monahilor pentru post

Iar întâia poruncă este de a iubi din toată inima pe Dumnezeu, precum și unii pe alții [Mt 22, 37-39], așa cum Dumnezeu a iubit lumea [In 3, 16]. Adevărata iubire însă e recunoscută după aceste trăsături [1 Co 13, 4]: nu se trufește, nu se înalță, nu pizmuiește pe fratele, ci pizmuiește binele, nu murmură, nu batjocorește, nu râde, nu se judecă pentru nici un lucru mic sau mare, nu se satură nu numai de mâncăruri și de hrană uscată, iar, dacă se poate, nici măcar de apă, și mai cu seamă în aceste zile ale Postului Mare, în care, potrivit dumnezeieștii Scripturi, cel ce se căiește cu râvnă și cu osteneală, dobândește de sus iertarea păcatelor săvârșite de el tot anul. Fiindcă știți că aprinderea pocăinței și fierbințeala lacrimilor din adâncul inimii topesc ca un foc întinăciunea păcatului și fac curat sufletul întinat; dar nu numai aceasta, ci i se dăruie cu generozitate și din belșug, prin venirea Duhului, și revărsarea luminii, ca să se facă încă de pe aici plin de milă și de roade bune [Iac 3, 17]. Prin urmare, să ne folosim de ea, rogu-vă, și în această a treia săptămână din Postul Mare, părinților și fraților, și în cele ce vin după ea, adăugând căldură peste căldură și râvnă peste râvnă, până când vom ajunge la duminica Paștelui cu sufletele și trupurile strălucitoare.

Fiindcă iată, precum vedeți, cu ajutorul lui Dumnezeu am străbătut cu însuflețire și râvnă fierbinte și această etapă a celei de-a doua săptămâni a Postului Mare. Căci martor sunt că nu v-a lipsit nimic din virtuțile postului, ci cu toată lua-reaminte ați făcut și psalmodiile cele de toată noaptea și ați păzit și păziți înfrânarea încordată, mulțumindu-vă cu legumele și mazărea puse înainte. Și-i știu pe unii dintre voi, care la această masă în mijlocul vostru cu duh înfrânt și cuget smerit se abțin până și de la mâncărurile simple ale acestei mese, socotindu-se nevrednici până și de gustarea lor. Pe lângă acestea, luând aminte la voi înșivă și la lucrul vostru, ați rămas lipsiți de îndrăzneală în tăcere, având deci sufletul plin de lacrimile străpunerii [inimii], de rugăciuni, cereri, de osteneală, de neconținutele îngenuncheri, și v-ați schimbat cu schimbarea cea bună dobândind un chip foarte ascetic și frumos.

Trezvia să o păstrăm toată viața

Așadar, acum, când să ne pregătim pentru restul postului, să ne luptăm, rogu-vă, să păzim și în această sfântă săptămână legea postului celui preafrumos și să ducem aceeași luptă ca și în săptămânile trecute, căci avem nevoie de multă trezvie, de multă râvnă, ca să nu ne petrecem zilele ca niște oameni din lume, fiindcă știți că, odată trecută prima săptămână, aceia socotesc că au străbătut deja toate cele patruzeci de zile; și nu numai că-și închipuie aceasta, dar și spun aceasta pe față unii către alții și către toți. La noi însă, frații mei, există temerea, și încă cea mai mare temere, ca nu cumva să ne închipuim și noi, ca și aceia, și să grăim astfel unii către alții și să ne arătăm tăgăduitori ai făgăduinței [monahale]. Fiindcă nouă, celor ce fugim de lume și ne-am răstignit pentru ea [Ga 6, 14] și ne-am făgăduit în întregime lui Dumnezeu, ni s-a dat drept lege a înfrânării nu numai vremea de față, ci și timpul vieții noastre de aici, în care trebuie neapărat să trăim în înfrânare.

Și cum oare nu trebuie să facem acest lucru în tot timpul, noi care ne-am angajat să flămânzim și să însetăm, să suferim

goliciunea, să pătimim și să suferim toate cu bucurie, și mai cu seamă acum, în vremea luptelor Postului Mare? Dar dacă nu vrem să facem așa în toate zilele vieții noastre, ci vrem să râdem și să grăim vorbe deșarte și să facem glume și să contrazicem, în ce ne mai deosebim atunci de necredincioși și de oamenii păgâni? Cu adevărat, întru nimic. Căci dacă faptul de a căuta și a ne îngriji de pâine și de vin și de haină ne face asemănători păgânilor [Mt 6, 31-32], nu ne vor face oare deopotrivă și cele zise, întrucât sunt mai rușinoase și mai păcătoase decât acestea? Oare nu se va împlini cu noi ceea ce s-a zis prin prorocul: „Alăturatu-s-au dobitoacelor celor fără de minte și s-au asemănat lor” [Ps 48, 13].

Să ascultăm, fraților, de Dumnezeu Care strigă în fiecare zi către noi și ne grăiește prin apostolii Săi: „Nici dacă mâncăm nu ne prisosește, nici dacă nu mâncăm nu ne lipsește” [7 Co 8, 8], și iarăși: „Nu vă grijiți în sufletul vostru ce veți mânca sau ce veți bea sau cu ce vă veți îmbrăca, ci căutați mai întâi împărăția cerurilor și dreptatea ei și toate vi se vor adăuga vouă” [Mt 6, 25. 33]. Dar ca să nu poată spune cineva: „Dacă întârzie să dea și n-am ce să mănânc, ce voi face?” — „Priviți la păsările cerului, a spus, cum nu seamănă nici nu seceră, nici nu adună în hambare, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește pe ele” [Mt 6, 26], și adăugând spune: „Oare nu vă deosebiți mult mai mult decât păsările, puțin credincioșilor?” [Mt 10, 31] și, ca să nu murmurăm, temându-ne din pricina mâncării și băuturii, strigă către noi cu glas mare: „Fericiți cei ce flămânez și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura” [Mt 5, 6].

Să nu murmurăm în lipsuri

Deci dacă crezi lui Hristos și mărturisești că e nemincinos, atunci când vei flămânzi sau vei înseta și nu vei avea ce să mănânci sau ce să bei, și vei cere chelarului să-ți dea pâine sau vin sau mâncare, iar el, împiedicat de slujirile lui, poate nu-ți va da, gândește-te aducându-ți aminte de cuvintele Domnului și spune-ți: „Flămânez și însetez, dar îl aștept de Domnul [Ps 39, 1] și El va face după neputința mea și nu mă

va lăsa". Și așa rabdă, frate, și vei avea plată multă de la Dumnezeu [Mt 5, 12]. Fă așa și cu toate celelalte încercări care te întâmpină, și atunci în viața aceasta vei fi admirat, iar în cea viitoare te vei sălășlui împreună cu sfinții mucenici. De multe ori câți dintre frații noștri în Hristos nu doresc, zăcând într-un colț, numai apă rece, și mulțumesc poate lui Dumnezeu și nu rostesc indignându-se nici o hulă, noi însă cu harul lui Dumnezeu prin darurile Lui cele bogate avem fără lipsuri, din belșug, tot ce ține de nevoile trupului. Deci atunci când cineva dintre noi n-are nimic dar murmură, acela se osândește ca unul care n-are răbdare; iar dacă are multe, dar pentru mici lipsuri atâta pizmă, certuri și rostește cuvinte de hulă, de ce fel de iertare va fi vrednic unul ca acesta? Spunând acesta însă, știu că mă osândesc pe mine însumi și cuvintele mele vor fi spre osânda și musturarea mea. Să fie însă, rogu-vă, și spre aducerea voastră aminte.

Să ne zidim prin osteneli

Prin urmare, aducându-ne aminte de folosul zilelor trecute ale postului, cum le-ați străbătut pe ele, cu câtă râvnă și căldură, așa, rogu-vă, sârguiți-vă să străbateți și tot postul celor patruzeci de zile, socotind buna voastră petrecere [Iac 3, 13]: ce cucernicie, ce smerenie, ce tăcere și râvnă aveți la rânduiala slujbelor dumnezeiești și la lucrul mâinilor voastre fiecare. Dar, rogu-vă, nu uitați postul care ucide patimile, înfrânarea curățitoare, și nu fiți zăbavnici la a le face pe acestea, fraților, ci, chiar de se întâmplă să se facă adeseori schimbarea mâncărilor, să puteți găsi mângâiere și de aici, să fiți neclintiți în hotărâre și nestrămutați în starea voastră, și, mâncând mai mult decât de obicei, râvniți să vă osteniți încă și mai mult în lucrul lui Dumnezeu, ca mângâierea să nu vi se facă pricină de trândăvie și de vătămare în loc de mulțumire și câștig. Da, frații mei, privegheați și, precum v-am spus, țineți ca și săptămâna trecută și săptămâna de acum fără mâncare de pește și petreceți în frica lui Dumnezeu [Ptr 1, 17], nelăsând slujirile voastre și lucrul de mână și neumblând încoace și încolo în împrăștiere și predându-vă pe voi înșivă

demonului lăncezelii [akediei]. Și dacă cineva dintre voi va găsi în trecere pe un altul stând sau șezând, trecând în grabă să-i pună metanie, și poate își va veni și leneșul acela în simțire și, întorcându-se de la sine, va veni la lucrul său și, așa făcând fiecare dintre noi, veți fugi de osânda trândăvelii și a grăirii deșarte.

Să ne ferim de cuvinte deșarte

Nu auziți ce zice fericitul acela Zosima, care a povestit viața cuvioasei Măria [Egipțeanca]², despre bărații aceia sfinți din mănăstirea în care fusese adus și acela prin pronia lui Dumnezeu, cum, ieșind din mănăstire, petreceau toate cele patruzeci de zile ale Postului Mare în pustie, neunindu-se nicicând unul cu altul, ci, dacă se întâlnea cândva cineva cu un altul, fugeau depărtându-se și nu sufereau să se apropie unii de alții? Tot așa și, întorcându-se în mănăstire, nimeni, precum spune, nu-l întreba pe celălalt ce a văzut sau ce a făcut în pustie, ci toți trăiau și viețuiau ca niște străini și trecători [Evr 11, 13] și ca și cum ar fi vorbit limbi străine; și negreșit nu făceau acest lucru pentru nimic altceva, pe cât socot, decât fiind cu cea mai mare luare-aminte să nu rostească un cuvânt deșert din gura lor [Mt 12, 36; Ef 4, 29]. Așadar, dacă atâția ani și atâtea zile petreceau aceia fără să grăiască unii cu alții, ce vom păți noi, care nici în aceste puține zile nu ne ferim de întâlniri și grăiri deșarte? Și ce spun zile?, pentru că nici măcar o singură oră nu ne putem stăpâni? Și ce vom face, bunii mei frații, dacă, fiind noi așa, dintr-o dată va veni Judecătorul și Dumnezeu a toate, Care în ziua judecății va cere socoteală de la noi pentru orice cuvânt deșert [Mt 12, 36]? Și cum vom putea stăpâni peste celelalte patimi, când avem nestăpânită limba? Spune-mi, ce patimă este mai ușoară decât aceasta dintre toate celelalte patimi? Trupul, având pofta și aprinderea lui naturală, se ridică împotriva duhului [Ga 5, 17] și războiește cu tărie sufletul, pânțelele vrea să se sature de mâncăruri, fiindcă a fost făcut pentru aceasta; deci dacă nu ne

² *Viața Sfintei Măria Egipțeanca*, cap. 1 (cf. C 5, n. 12); PG 87, 3704AC.

stăpânim obiceiul limbii, lucru care este ușor pentru noi, cum vom putea să ne înfrânăm vreodată de la lucrurile cele grele și mari ale poftei și plăcerii, care au multă putere din însăși firea noastră?

Un mijloc de a ne păzi gura

Deci punând început de astăzi, fraților, să alergăm cât avem putere, ca niște vulturi cu aripi de aur, ca să apucăm ușori Pastele Domnului, unde ca Înainte-mergător al nostru a intrat [Evr 6, 20] Hristos Dumnezeu nostru, lepădând în urma noastră toate patimile care ne tiranizează. Să punem, dacă vreți, noi înșine o lege în mijlocul nostru printr-un sfat obștească, ca, dacă în afară de sâmbătă și duminică se vor găsi doi bărbați dedați trândăviei și stând în discuții nefolositoare, să nu aibă nimic altceva de mâncare în ziua aceea decât numai pâine uscată cu sare și apă rece, pe care să o guste stând în picioare și la capătul de jos al mesei. Și având această lege necălcată³, vă veți păzi fără reproș de grăirea deșartă și de flecăreală, și pe Dumnezeu, pentru care ați pus ușă de îngrădire împrejurul buzelor voastre și strajă gurilor voastre [Ps 140, 3], îl veți sluji, iar pe mine, nevrednicul părintele vostru, mă veți mângâia mult în aceasta și veți umple de veselie smeritul meu suflet și veți folosi nu puțin sufletele voastre, învățându-vă pentru iubirea lui Dumnezeu un exemplu bun și un obicei minunat. După care veți fi slăviți și admirați de către toți oamenii și prin voi va fi slăvit Dumnezeu, fiindcă în generația aceasta vă veți afla imitatori ai vieții sfinților, lucru care, pe cât socot, nu se găsește cu ușurință în aceste locuri în care suntem și pe care le vedem, la monahii de care auzim și în mănăstirile lor.

Stăruințe finale

De aceea vă rog, părinții mei sfinți și robi ai lui Dumnezeu, să nu treceți cu vederea cuvintele mele, ale nevrednicului vostru părinte, nici să arătați cuvintele mele ca o flecă-

³ *Ibid.*, c. 3704B.

reală înaintea voastră. Căci, deși sunt neputincios și plin de mii de păcate, dar vedeți și puteți observa întocmai că nu v-am sfătuit nimic în afara poruncilor lui Dumnezeu și a dumnezeieștilor Scripturi. Faceți, așadar, început bun și dați-mi puțină râvnă, ca, întărindu-mă prin rugăciunile voastre sfinte, să-mi ridic capul și să-mi frec ochii și să mă scol din multul somn al trândăviei și, în locul bunătăților pe care le-ați făcut față de mine, nevrednicul robul vostru, să vă dau în schimb cuvinte bune, chiar dacă nu cu vrednicie, ci după puțință, din cele pe care harul lui Dumnezeu le dă iubirii voastre întru deschiderea gurii mele necurate [*Ef* 6, 19]. Da, frații mei, rogu-vă, să nu treceți cu vederea cererea mea, ci așa cum, fiind pe jumătate mort și cu desăvârșire lipsit de grai, mi-ați dat să grăiesc în fața voastră, cinstiților, așa dăruiți-mi și voia voastră ca, prin tăierea ei, să viețuiți viața mucenicilor și luptătorilor lui Hristos; iar astăzi la aceasta voi adăuga și acea că-mi voi pune tot sufletul meu pentru voi [*In* 15, 13] împreună cu trupul la moarte de bunăvoie, ceea ce mă rog să-mi fie merinde pentru viața de acolo, întru Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava și puterea împreună cu Tatăl și Duhul Sfânt, acum și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 13

Învierea tainică cu Hristos

Despre învierea lui Hristos. Ce fel este sau cum se petrece întru noi învierea lui Hristos și întru ea învierea sufletului. Și care e taina acestei învieri. Ros-tită luni, în a doua săptămână după Paști.

Ziua învierii

Fraților și părinților, Pastile — ziua bucuriei, ziua mării veselii și fericiri, ziua învierii lui Hristos care vine pururea prin trecerea periodică [ciclică] a timpului sau, mai degrabă, are loc zilnic și veșnic în cei ce cunosc taina ei, care a umplut de negrăită bucurie și veselie inimile noastre, dezlegând în același timp osteneala preacinstului post, sau, mai bine zis, care a desăvârșit și mângâiat în același timp sufletele noastre, chemând de aceea la odihnă și mulțumire pe toți credincioșii dimpreună — Pastile, precum vedeți, au trecut acum. Să mulțumim deci Domnului, Celui ce ne-a trecut marea postului și ne-a adus cu veselie la limanul învierii Lui. Să-I mulțumim și cei ce am parcurs calea postului frumos și cu râvnă, cu hotărâre arzătoare și lupte ale virtuții, și cei ce ne-am arătat neputincioși în acestea pentru puținătatea și slăbiciunea sufletului, pentru că El este și Cel ce dă cu prisos celor osârduitori cununile și răsplățile meritate pentru faptele acestea și tot El este Cel ce arată și dă, ca un Milostiv și Iubitor de oameni, îngăduință celor slabi. Fiindcă El se uită la dispozițiile interioare și intențiile sufletelor noastre mai mult decât la ostenele trupului prin care ne exersăm pe noi înșine spre virtute, fie dând atunci când prin râvna sufletului întindem mai mult asceza, fie atunci când din pricina slăbiciunii trupului o facem mai puțin decât cei osârduitori, și măsoară fie-

căruia după intenția noastră răsplățile și darurile Duhului, fie dând faimă și slavă unuia din cei osârduitori, fie lăsându-l smerit ca unul care are nevoie de o curățire mai trudnică.

învieria lui Hristos se săvârșește tainic în noi

Dar să vedem, dacă vreți, și să înfățișăm frumos care este taina învierii lui Hristos Dumnezeuul nostru care se petrece pururea în chip tainic [*mystikos*] în cei ce vrem, și cum se îngroapă Hristos în noi ca într-un mormânt și cum învie unit fiind cu sufletele noastre și înviindu-ne și pe noi împreună cu El. Acesta este scopul acestui cuvânt.

Hristos Dumnezeuul nostru, după ce a fost spânzurat pe cruce și a pironit pe ea păcatul lumii și a gustat moartea, a pogorât întru cele mai de jos ale iadului. Deci așa, urcându-se iarăși din iad, a intrat în neprihănitul Lui trup, de care nu s-a despărțit nicidecum pogorându-se acolo, și îndată a înviat din morți, și, după aceea, S-a înălțat la ceruri cu slavă și putere multă, așa și acum, atunci când ieșim din lume și intrăm prin asemănare cu Patimile Domnului în mormântul pocăinței și al smereniei, El însuși pogorându-Se din ceruri intră ca într-un mormânt în trupul nostru, și, unindu-Se cu sufletele noastre, le învie în chip mărturisit pe ele, care erau moarte, și dă celui ce a înviat astfel împreună cu Hristos puțința de a vedea de pe acum slava învierii Lui tainice [mistic].

învieria sufletului e unirea cu viața

Deci învieria lui Hristos este învieria noastră a celor ce zăcem jos, la pământ. Fiindcă Acela, necăzând vreodată în păcat, precum este scris, și nefiind înstrăinat nici măcar întrucâtva de slava Lui, cum va învia sau va fi preamărit cândva El, Cel ce pururea este mai mult decât preamărit [supraslăvit] și, ca atare, rămâne mai presus de orice putere și stăpânire? învieria și slava lui Hristos este, dar, precum s-a spus, slava noastră, care are loc, se face arătată și văzută nouă prin învieria Lui întru noi; căci însușindu-Și o dată [prin întrupare] cele ale noastre, cele pe care le face întru noi Și le atribuie Lui însuși. învieria sufletului este deci unirea cu viața; căci

așa cum trupul mort, dacă nu primește întru sine sufletul viu și nu se amestecă în chip neamestecat cu acesta, nu se spune că este și nu poate să fie viu, tot așa și sufletul, singur și prin sine însuși, nu poate fi viu dacă nu se unește în chip negrăit și neamestecat cu Dumnezeu, Care e cu adevărat viața veșnică. Pentru că înainte de unirea [cu El] în conștiință, vedere și simțire¹, el este mort, chiar dacă este spiritual [inteligibil] și nemuritor prin fire. Căci nu este cunoștință fără vedere, nici vedere fără simțire. Iar cele spuse sunt așa: vederea, iar în vedere cunoștința și simțirea — aceste sunt așa în cele duhovnicești, fiindcă în cele trupești simțirea se face și fără vedere. Ce vreau să spun deci? Orbul când își lovește piciorul de piatră simte; mortul, nu. Dar în cele duhovnicești, dacă mintea n-ajunge la vederea celor mai presus de minte, nu simte lucrarea duhovnicească. Deci cel ce zice că simte cele duhovnicești înainte de vederea celor mai presus de minte, de cuvânt și de gând, se aseamănă celui lipsit de organele văzului, care simte lucrurile bune sau rele pe care le pățește, dar nu știe cele pe care le are în mâinile sau la picioarele lui și care-i aduc viață sau moarte, căci nu simte nicidecum lucrurile rele sau bune care vin asupra lui, fiind lipsit de puterea și simțul văzător; de aceea, de multe ori ridică bastonul ca pentru a se apăra de un vrăjmaș și, în loc de acela, îl lovește pe prietenul lui, în timp ce dușmanul stă înaintea ochilor lui și-și râde de el.

Cine poate vedea învierea lui Hristos?

Cei mai mulți oameni cred în învierea lui Hristos, dar foarte puțini sunt cei ce o au și o văd în chip curat; cei ce n-au văzut-o însă nici nu se pot închina lui Iisus Hristos ca unui Sfânt și Domn, căci „nimeni, zice, nu poate să spună că Iisus este Domn decât numai în Duhul Sfânt" [1 Co 12, 3], și altundeva: „Duh este Dumnezeu și cei ce se închină Lui trebuie să I se închine în Duh și Adevăr" [In 4, 24]. Căci nici preasfânta cântare, pe care o avem acum în fiecare zi în gură,

¹ *Engnosei kai orasei kaipeira.*

nu spune: „învierea lui Hristos *crezând [pisteusantes]*”, ci: „învierea lui Hristos *văzând [theasamenoi]*, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat”. Cum deci Duhul Sfânt ne îndeamnă să zicem acum: „învierea lui Hristos *văzând*”, ca unii ce am văzut-o, deși n-am văzut-o, de vreme ce Hristos a înviat o dată pentru totdeauna acum o mie de ani, și nici atunci nu L-a văzut cineva înviind? Oare dumnezeiasca Scriptură vrea ca noi să mințim? Să nu fie! Dimpotrivă, ea ne îndeamnă mai degrabă să spunem adevărul: și anume că în fiecare din noi, cei credincioși, are loc învierea lui Hristos, și aceasta nu o dată, ci în fiecare ceas, atunci când, precum spuneam, însuși Stăpânul Hristos învie întru noi, strălucind și scânteind cu scânteierile nestricăciunii și Dumnezeirii. Căci venirea [și prezența] purtătoare de lumină a Duhului ne arată, ca niște zori, învierea Domnului, sau mai degrabă ne dă harul de a-L vedea înviind pe El însuși. De aceea și zice: „Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă” [Ps 117, 27] și, însemnând a doua Lui venire, adăugând, zicem așa: „Binecuvântat Cel ce vine întru numele Domnului” [Ps 117, 26]. Deci câtor li Se arată Hristos înviind, li Se arată în chip cu totul duhovnicesc, fiind văzut cu ochii duhovnicești. Pentru că atunci când vine în noi prin Duhul, ne învie din morți, ne face vii și ne dă să-L vedem întreg și viu întru noi, pe El, Cel nemuritor și nepieritor; dar nu numai aceasta, ci ne dăruiește și harul de a-L cunoaște limpede ca pe Unul ce împreună-învie și este împreună-preamărit cu noi [Ef2, 6; Rm 8, 17], precum mărturisește toată Scriptura.

Credința e vie prin fapte

Acestea sunt, așadar, tainele duhovnicești ale creștinilor, aceasta e puterea cea ascunsă a credinței noastre, pe care credincioșii sau rău-credincioșii, sau, mai bine zis, credincioșii pe jumătate nu le văd și nici nu le pot vedea vreodată. Iar necredincioșii, răi-credincioșii și credincioșii pe jumătate sunt cei care nu-și arată credința lor prin fapte [Iac 2, 18]. Pentru că fără fapte și demonii cred [Iac 2, 19] și mărturisesc că Hristos e Dumnezeu și Stăpân, căci zic: „Te cunoaștem pe

tine cine ești: Fiul lui Dumnezeu" [*Mc* 1, 24; *Le* 4, 34; *Mt* 8, 29] și altundeva: „Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului Celui Preaînalt" [*FA* 16, 17]. Dar totuși o astfel de credință nu este de folos nici demonilor, nici oamenilor. Nu este nici un folos al acestei credințe, pentru că este moartă cum zice dumnezeiescul Apostol: „Credința fără fapte moartă este" [*Iac* 2, 26]. Cum sunt de altfel și faptele fără credință. Dar cum este moartă? Pentru că nu are în ea pe Dumnezeu Care face viu [*I Tim* 6, 13], pentru că nu L-a câștigat în ea pe Cel ce a spus: „Cel ce Mă iubește pe Mine va păzi poruncile Mele, și Eu și Tatăl ne vom face la el sălaș" [*In* 14, 21-23], ca prin venirea [prezența] Lui să învie din morți pe cel ce a câștigat-o, să-L facă viu și să-i dăruiască harul de a-L vedea pe Cel ce învie întru el și L-a înviat pe el. Deci din această pricină o astfel de credință este moartă, sau mai degrabă morți sunt cei ce o au fără fapte. Căci credința în Dumnezeu, pururea face viu, și, vie fiind, face vii pe cei ce se apropie de ea cu bună intenție și o primesc pe ea, care chiar și înainte de lucrarea poruncilor i-a dus pe mulți de la moarte la viață și le-a arătat pe Hristos-Dumnezeu. Și, dacă ar fi stăruit în poruncile Lui și le-ar fi păzit până la moarte, ar fi fost păziți și ei de către acestea așa cum au fost numai de credința singură; dar, după ce s-au întors ca un arc sucit [*Ps* 77, 57] și s-au străpuns cu propriile lor fapte dinainte, pe bună dreptate îndată s-au găsit naufragiind și în credință [*I Tim* 1, 19] și s-au lipsit pe ei înșiși, din păcate, de bogăția cea adevărată, care e Hristos Dumnezeu. Ca să nu pățim și noi aceasta, să păzim, rogu-vă, poruncile lui Dumnezeu pe cât e cu putință, ca să ne desfătăm de bunurile prezente și viitoare, adică de însăși vederea lui Hristos, pe care fie să o dobândim noi toți cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 14

Simțirea tainelor negrăite

Despre pocăință și începutul vieții monahale. Și cum înaintând cineva pe cale și cu rânduială spre virtute vine prin lucrarea poruncilor la desăvârșire.

Călăuzit de cineva încercat

Fraților și părinților, cel ce a disprețuit toate cele văzute și însuși sufletul său [*Le* 14, 26], ca să poată arăta pocăință adevărată după porunca Domnului [*Mt* 4, 17] și să înceapă lucrul acesta, nu socotește că a învățat acest lucru de la sine însuși, ci, venind la un meșteșugar și la un bărbat priceput în aceasta, și supunându-se acestuia cu frică și cutremur mare și cu atenție încordată, află de la el și e învățat lucrarea duhovnicească a fapturilor virtuozose și ce trebuie să facă atunci când se căiește; iar când spun frică și cutremur mă gândesc la frica și cutremurul de a nu atinge un asemenea lucru bun și de a fi osândit în focul cel veșnic ca un lucrător nepriceput al poruncilor. Și socotind cuvintele aceluia ca ieșind din gura lui Dumnezeu și drept pricini de viață și de moarte în păzirea sau în nesocotirea lor, le păzește întocmai. Și — ca să nu lungesc cuvântul spunând multe — începând așa și atârând în credință neșovăielnică de făgăduințele lui Dumnezeu, înaintează potrivit lui Dumnezeu în fiecare zi, și, mergând pe cale, sporește în vârsta duhovnicească și se face bărbat desăvârșit în Hristos Dumnezeu [*Ef* 4, 13].

Făgăduințele Domnului

Deci care sunt făgăduințele făcute de însuși Domnul, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu? Ascultă și pricepe ce ne făgă-

duiește nouă: „Amin zic vouă că bucurie se face în cer pentru un singur păcătos care se căiește" [*Le* 15, 17], și iarăși: „Pe cel ce vine la Mine — pe o asemenea cale — nu-l voi scoate afară [*In* 6, 37], și iarăși: „Cine însetează să vină la Mine și să bea" [*In* 7, 37], și: „Cel ce crede în Mine nu va vedea moartea în veac" [*In* 11, 26], și altundeva: „Apropiați-vă de Mine și Eu Mă voi apropia de voi" [*Iac* 4, 8; *Za* 1, 3]; și: „Veniții la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu voi odihni pe voi" [*Mt* 11, 28], și altundeva: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește pe ele acesta este cel ce Mă iubește; și cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu, și Eu și Tatăl vom veni — prin Duhul — și ne vom face la el sălaș" [*In* 14, 21. 23], și: „Dacă voi, fiind oameni răi, știți să dați daruri bune copiilor voștri, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel ceresc va da Duhul Sfânt celor ce se roagă de El" [*Mt* 1, 11; *Le* 11, 13]. Așadar, nădăjduind cu credință neșovăitoare în aceste făgăduințe și promisiuni ale lui Dumnezeu, precum spuneam, săvârșește fără zăbavă, cu multă râvnă și cu imbold nestăvilit toate poruncile Lui. Iar întâia poruncă aceasta este: „Pocățiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor" [*Mt* 4, 17] și iarăși: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide; căci tot cel ce cere va lua și cel ce caută va găsi și celui ce bate i se va deschide" [*Mt* 7, 7-8]. Vrând însă Dumnezeu să ne învețe despre acestea, cum anume trebuie să cerem și prin ce vorbe și fapte, a zis: „Cel ce vrea să fie între voi întâiul să se facă cel din urmă dintre toți, rob al tuturor și slugă a tuturor. Fiindcă cel ce se va înălța pe sine însuși se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța" [*Mc* 10, 43; *Le* 14, 11].

Deci toate acestea și altele asemenea acestora gândindu-le cu mintea și simțirea și lucrându-le cu râvnă cel ce le ține neîncetat în cugetul său și petrece în ele ziua și noaptea, se desparte puțin câte puțin de amintirea lumii, a lucrurilor vieții, a banilor, a rudelor și alor săi, și pe măsura acestei despărțiri se apropie de cele duhovnicești. Și înaintând așa în fiecare zi, simte cum puțin câte puțin se depărtează gândurile apucăturilor dinainte și cum se micșorează patimile însele, iar

inima înmuiată vine la smerenie; și cum, la rândul ei, aceasta naște gânduri care însuflă smerită cugetare. Simțind însă astfel aceste lucruri, vine prin toate acestea la străpungere și lacrimi. Vine însă aici prin multe necazuri [FA 14, 22], și, cu cât se smerește mai mult, cu atât prisosește străpungerea. Fiindcă smerenia naște plânsul, iar plânsul hrănește pe cea care l-a născut și o face să crească. Iar această lucrare săvârșită prin împlinirea poruncilor spală — o minune! — toată întinărirea de pe suflet și îndepărtează toată patima și toată pofta cea rea, adică cea trupească și lumească. Și așa omul se face liber în sufletul său de orice poftă pământească; și se face cu totul gol nu numai de legăturile trupești, ci ca atunci când cineva se dezbracă de o haină. Și pe bună dreptate: fiindcă sufletul dezbracă mai întâi nesimțirea, pe care dumnezeiescul Apostol o numește vălul care zace asupra necredincioșilor iudei [2 Co 3, 15], dar nu numai aceasta, ci acum tot cel ce nu face cu toată puterea și cu inimă fierbinte poruncile harului, are acest văl așezat peste partea mentală a sufletului său și nu poate să se ridice la înălțimea cunoștinței Fiului lui Dumnezeu [EfA, 13]. Apoi, așa cum cel dezbrăcat trupește vede relele din trupul său, tot așa și acesta vede limpede patimile aflate în sufletul său, ca, de pildă, iubirea de slavă, iubirea de arginți, ținerea de minte a răului, ura de frați, pizma, invidia, cearta, părerea de sine și celelalte. Și punând peste ele poruncile ca niște leacuri, iar încercările ca pe un fier încins, smerindu-se și plângând și cerând fierbinte ajutorul lui Dumnezeu, vede limpede harul Duhului Sfânt venind, smulgându-le și ștergându-le una câte una, până când sufletul lui se face cu desăvârșire liber de toate acestea. Fiindcă venirea Duhului nu-l face vrednic de libertate doar în parte, ci în chip desăvârșit și curat, fiindcă împreună cu patimile zise mai sus alungă și toată trândăvirea și neștiința, uitarea și lăcomia pântecelui și toată iubirea de plăcere, și așa înnoiește omul în același timp sufletește și trupește, astfel încât se pare că unul ca acesta nu mai poartă un trup stricacios și împovărător [Sol 9, 15], ci unul duhovnicesc [7 Co 15, 44] și imaterial și gata deja pentru răpire [1 Tes 4, 17]. Dar harul Duhului nu lucrea-

ză în el numai aceasta, ci nu-i mai îngăduie unuia ca acesta să vadă nimic din cele sensibile, ci mai degrabă îl face ca și cum n-ar vedea cu simțurile; fiindcă ori de câte ori mintea se unește cu cele inteligibile, ea ajunge în întregime în afara celor sensibile, chiar dacă pare că vede cele sensibile.

Simțirea tainelor

Deci petrecând în aceste lucruri potrivit sfântului care zice: „iar cetățenia noastră este în ceruri [*Flp* 3, 20], privind nu la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd [*2 Co* 4, 18]”, este luminat și crește în fiecare zi în vârsta duhovnicească, desfășurând cele ale cugetului pruncesc și înaintând spre desăvârșirea bărbătească [*Ef* 4, 13-14]. De aceea, pe măsura vârstei i se schimbă și puterile și lucrările firești și se face mai viteaz și mai tare în făptuirile poruncilor lui Dumnezeu. Deci împlinindu-le pe acestea în fiecare zi, pe măsura lucrării lor iarăși se curățește și se învrednicește să vadă descoperiri ale unor mari taine, al căror adânc nu l-a văzut vreodată, nici nu poate să-l vadă [*1 Tim* 6, 16] nimeni din cei ce n-au luptat să se înalțe la o asemenea curăție. Iar „taine” numesc pe cele văzute de către toți dar neînțelese de către toți: fiindcă de la Duhul care ne face noi, omul dobândește ochi noi, urechi de asemenea noi și de acum înainte nu mai vede cele sensibile în chip sensibil ca un om, ci, ajungând mai presus de om, vede cele sensibile în chip duhovnicesc și ca pe niște icoane ale celor nevăzute, iar formele din acestea le vede ca pe unele lipsite de chip și de formă. Aude nu o voce sau voci de om, ci numai Cuvântul cel viu când iese prin vocea omului. Fiindcă numai pe Acesta îl primește în sine ca pe un cunoscut și prieten, și îi face intrare și, atunci când ajunge înăuntru, îl îmbrățișează cu bucurie, precum a spus Domnul: „Oile Mele ascultă glasul Meu, dar de străini nu ascultă” [*In* 10, 27. 5]. Iar toate celelalte cuvinte ale oamenilor le aude, dar nu le primește, și nici măcar nu le lasă să intre înăuntru, ci le alungă de la sine, întorcându-se de la deșertăciunea lor; se întâmplă însă uneori să nu simtă venirea sau loviturile lor, iar

atunci se poartă față de ele ca un surd care nu aude, deși le aude¹.

Uimirea în fața tainelor

Prin urmare, ajungând așa, numaidecât Dumnezeu sălăș-luiește în el și i se face toate câte vrea, sau mai degrabă și mai presus de câte vrea el. Fiindcă Dumnezeu fiind tot binele, face sufletul în care sălășluiește plin de tot binele pe măsura cuprinderii firii noastre, pentru că Dumnezeu e de necuprins și de neîndurat pentru toată firea creată. Iar bunătățile acelea sunt cele pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit [/ *Co* 2, 9], adică la a celui ce n-a ajuns așa. Prin urmare, Dumnezeu Cel ce sălășluiește în el îl învață pe un asemenea om despre cele viitoare și cele prezente, nu prin cuvânt, ci prin însuși lucrul, prin experiență și realitate². Fiindcă descoperindu-i ochii minții lui Dumnezeu îi arată câte vrea și câte îi sunt de folos, iar pe celelalte îl convinge să nu le caute nici să le cerceteze, nici să le isco-dească cu curiozitate, fiindcă nici măcar cele pe care Dumne-zeu i le dezvăluie și i le arată nu le poate vreodată privi cu nerușinare; ci, plecându-se spre adâncul bogăției și înțelep-ciunii și cunoștinței lui Dumnezeu [*Rm* 11, 33], de îndată e cuprins de amețelă și de uimire, gândindu-se la sine însuși și de ce fel de lucruri s-a învrednicit a se face văzător. Căci pri-vind la măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu și ieșindu-și din sine, și socotindu-se pe sine însuși din suflet nevrednic de vederea unor asemenea lucruri, nu vrea nici să privească lim-pede spre ele, nici să le învețe, ci, cuprins de cutremur, de fri-că și respect, strigă: „Cine sunt eu, Doamne, și care e casa pă-rintelui meu, că mi-ai descoperit mie nevrednicul asemenea taine și m-ai făcut nu numai văzător al unor asemenea bună-țăți ale Tale, ci și părtaş al lor în chip uimitor [paradoxal]?”

¹ Pasaj esențial care concentrează gnoseologia mistică bazată pe teoria simțuri lor noi, duhovnicești, a Sfântului Simeon [cf. n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 213]. Pentru detalii pe fundalul unei analize a întregii învățături patristice anterioare, cf. monografia lui B. FRAIGNEAU-JULEN, *Les sens spirituels et la vision de Dieu selon Symeon le Nouveau Theologien* (Theologie historique 67), Paris, 1985.

² *Oulogoall'ergo kaipeira kai pragmati.*

VU 'b

Vederea lui Dumnezeu singur

Așadar, unul ca acesta, ajungând mai presus de toată făptura, nu mai vrea să se întoarcă înapoi și să cerceteze cu curiozitate cele ale fapturii. Fiindcă dobândind pe Stăpânul îngerilor, nu mai suferă să cerceteze cele despre ființa și firea îngerilor care-I slujesc Lui, căci știe că nu este lucru plăcut lui Dumnezeu ca omul să cerceteze cu curiozitate cele mai presus de om; fiindcă dacă ni s-a poruncit să nu cercetăm cu curiozitate dumnezeiești le Scripturi, cu atât mai mult nu se cuvine ca noi să cercetăm cu curiozitate cele mai presus de cele scrise. Unul ca acesta îl vede pe Dumnezeu, pe cât e cu puțință omului a-L vedea și pe cât socotește Dumnezeu că-i este de folos, se sârguiește să-L vadă neconținut și se roagă până la sfârșit să-L vadă pururea, fiindu-i de ajuns și numai vederea Aceluia și nemaicerând nimic altceva, și de aceea nici nu mai vrea să-L lase pe Stăpânul Dumnezeu, de a Cărui lumină e plin, și desfătarea vieții sale adevărate pe care o are, pentru a se uita înapoi spre cei ce sunt robi împreună cu el. Unul ca acesta fiind privit, adică luminat de sus de către Dumnezeu, și văzând el însuși slava Lui covârșitoare, nu poate nicicând să fie văzut, nici înțeles de către alții așa cum este și în ce slavă este; fiindcă orice suflet sfânt e liber de orice iubire de slavă, căci fiind îmbrăcat în haina foarte luminoasă și împăratească a duhului și fiind umplut de slava covârșitoare a lui Dumnezeu [2 Col, 10], nu numai că nu ține seama de slava oamenilor, dar nici atunci când aceasta îi este oferită de către aceia nu se întoarce spre ea. Căci fiind privit de Dumnezeu și privindu-L la rândul său pe El, nu va pofti nicidecum să se uite la un alt om, sau să fie privit de către altcineva.

De aceea, vă rog, fraților în Hristos, să nu vrem să învățăm cele negrăite numai în cuvinte, lucru cu neputință atât celor ce învață unele ca acestea, cât și celor ce-i ascultă pe aceștia. Fiindcă nici cei care învață pe alții despre lucrurile inteligibile și dumnezeiești nu pot să ofere în mod limpede cu exactitate din exemple dovezile lor și însuși adevărul acestora în chip real, nici cei ce sunt învățați de ei nu pot afla numai din cuvânt lucrarea celor zise, ci să ne grăbim să le apucăm

pe acestea prin făptuire, osteneală și chinuri, și așa să ajungem la vederea lor, ca de acolo să fim inițiați și în cuvintele privitoare la niște lucruri ca acestea, și astfel Dumnezeu să fie slăvit întru noi care suntem așa, iar noi să-L slăvim pe El prin cunoașterea unor asemenea lucruri și El să ne slăvească pe noi în însuși Hristos Dumnezeuul nostru, Căruia I se cuvine toată slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 15

In lumina lui Dumnezeu

Despre dispoziția pătimasă, necredincioasă și rea a sufletului. Și ce este unirea lui Dumnezeu cu fiii luminii și în ce chip se face aceasta în ei. Iar spre sfârșit un atac împotriva celor ce îndrăznesc să vină cu nevrednicie spre arhierie.

Întunericul necredinței

Fraților și părinților, întotdeauna se împotrivesc întunericul luminii, necredința credinței, necunoașterea cunoașterii și ura iubirii, fiindcă atunci când la început a zis Dumnezeu: „Să fie lumină” [Fc 1, 3], și s-a făcut numai decît lumină, întunericul a pierit; iar prin retragerea luminii, s-a făcut numai decît noapte. Adam însă străjuiește de credința sa în Dumnezeu era într-o slavă nemuritoare și în rai, dar atunci când a fost abătut de vrăjmașul spre necredință, a fost osândit la moarte și izgonit din rai [Fc 3, 23], iar în locul cunoașterii dumnezeiești și duhovnicești a primit cunoașterea trupească. Căci orbindu-i-se ochii sufletului și căzând din viața cea nesticăcioasă, a văzut cu ochii trupești; și, aruncându-se cu simțire pătimasă asupra celor văzute cu vederea ochilor, a cunoscut-o pe Eva, femeia lui, și aceasta zămislind l-a născut pe Cain [Fc 4, 1]. Deci această cunoaștere este cu adevărat o necunoaștere a oricărui lucru bun; căci dacă n-ar fi căzut mai întâi din cunoașterea și vederea lui Dumnezeu, n-ar fi coborât la această cunoaștere. Și tot așa, nici Cain, fiul lui, dacă n-ar fi fost aprins mai întâi spre ură și pizmă împotriva fratelui său Abel, nu l-ar fi omorât [Fc 4, 3-8]. Prin urmare, câți sunt cuprinși de întuneric din naștere și nu vor să-și ațintească privirile spre lumina spirituală [inteligibilă], de unde a căzut stră-

moșul, aceștia îi socotesc ca pe niște vrăjmași potrivnici pe cei ce sunt în lumină și vorbesc despre lumină, fiind răniți de cuvintele lor. Căci așa cum o rază de soare intrând undeva într-o casă întunecoasă, rănește și străpunge întunericul ca o săgeată, tot așa și cuvântul de-Dumnezeu-insuflat al unui bărbat duhovnicesc și cuvios se face ca o sabie cu două tășuri [Evr4, 12] în inima omului trupesc [2 Co 2, 3], provocându-i durere și întărâtându-l prin necunoaștere și necredință spre contradicție și ură.

Neștiința întunecă și orbește simțirea lui Hristos

Însă cel care socotește că știe ceva neștiind nimic [Ga 6, 3], chiar dacă ar vedea un înger din cer [Ga 1, 8] pogorându-se spre el, l-ar respinge ca pe un demon rău, și chiar dacă ar veni la el un apostol și un proroc al lui Dumnezeu, s-ar depărta de la el ca de un alt Simon Magul. O, nesimțire extremă!, orbul socotește orb pe cel ce vede și cel cu adevărat flecar socotește flecăreală cuvintele lui. Și așa cum, deși i se spune de către mulți că soarele nu strălucește noaptea, orbul care-i aude nu-i crede; iar fiind în miezul zilei, crede iarăși că este noapte, socotind că este înșelat în ambele cazuri; și chiar dacă aude că ziua e lumină, iar noaptea că e întuneric, îndoindu-se îi trimite la plimbare pe cei ce spun aceasta. Tot așa și cei ce șed în întunericul patimilor [Ps 106, 10] și au mintea orbită din pricina neștiinței, sau mai degrabă n-au dobândit mintea lui Hristos [1 Co 2, 16], socotesc că nu are minte cel ce are mintea lui Hristos, și că are minte pe cel ce nu o are pe aceasta; despre aceștia pe drept cuvânt zice prorocul David: „Nebunul și cel fără de minte vor pieri [Ps 48, 11]. Prin urmare, unii ca aceștia strâmbă [2 Ptr 2, 3.16] după propriile lor poftă întreaga Scriptură și se strică pe ei înșiși în patimile lor, măcar că nu dumnezeiasca Scriptură suferă acest lucru, ci cei care o desfigurează.

Deci spune-mi, tu, cel ce ai judecata dreaptă a lucrurilor, cum vor citi vreodată de la ei înșiși orbii înțeleșurile luminii, dacă nu primesc din pricina părerii de sine să fie învățați? Cel ce este orb cu ochii și nu vede lumina cum va citi cele scrise

în lumină? Iar cel ce este orb cu mintea și nu are în el însuși mintea lui Hristos [/ *Co* 2, 16], cum va putea socoti înțeleșurile așezate în lumina lui Hristos? Chiar dacă le-ar citi de zeci de mii de ori cu ochi trupești, ca și cum ar fi scrise în chip sensibil, unul ca acesta n-ar putea, pe cât socot, vedea vreodată într-un loc material și întunecos cele duhovnicești, imateriale și luminoase.

Dumnezeu, lumina sufletului

Deci nimeni să nu vă înșele [7 *In* 3, 7]. Dumnezeu e lumină [1 *In* 1, 5] și celor cu care se unește le împărtășește pe măsura curățirii lor strălucirea Lui; și atunci candela [*Mt* 25, 8] stinsă a sufletului, adică mintea, cunoaște că a aprins-o un foc dumnezeiesc care o învăluie. O, minune!, omul se unește duhovnicește și trupește cu Dumnezeu, fiindcă sufletul nu se separă de minte, nici trupul de suflet, ci printr-o unire în chip ființial [*ousiodos*] omul se face prin har întreit-ipostatic, un dumnezeu prin înfiere [*thesei*]¹, făcut din trup, suflet și Duhul dumnezeiesc de care se împărtășește, și așa se împlinesc cele spuse de prorocul David: „Eu am zis dumnezei sunteți toți și fii ai Celui Preaînalt” [*Ps* 81, 6], adică fii ai Celui Preaînalt după chipul și asemănarea [*Fc* 1, 26] Celui Preaînalt, odrasle dumnezeiești din Duhul Cel dumnezeiesc [*In* 3, 8], cărora pe bună dreptate le-a zis și pururea le grăiește Domnul: „Rămâneți întru Mine, ca să aduceți roadă multă [*In* 15, 9] — iar rod numește aici mulțimile celor mântuiți de către ei —; căci dacă mlădița nu rămâne în viță se usca și se aruncă în foc [*In* 15, 4. 6]; deci voi rămâneți în Mine și Eu în voi [*In* 15, 4]”. Deci cum rămâne în noi și cum iarăși noi rămânem în El, ne-a învățat Domnul însuși zicând: „Tu, Părinte, în Mine și Eu în Tine, și aceștia în Mine, precum și Eu în ei” [*In* 7, 21. 26]. Și vrând să întărească aceasta, repetă cuvântul și zice:

¹ Cuplul noțional pentru exprimarea sensului îndumnezeirii în gândirea bizantină e *physei* — *thesei*, „prin fire — prin așezare”, „prin natură — prin instituire”: primul termen echivalează cu viziunea panteistă, cel de-al doilea exprimă unirea harică a omului cu Dumnezeu. L-am tradus cu „prin înfiere” datorită faptului că ideea „așezării/instituirii” e implicată în cuvântul grec care înseamnă „înfiere”: *hyothesis*.

„Ei în Mine și Eu în ei, precum Tu, Părinte, în Mine și Eu în Tine" [In 17, 21. 26], și spre încredințarea celor ce ascultă adaugă zicând: „Precum M-ai iubit pe Mine, i-am iubit și Eu pe ei, și ei au cunoscut că Tu M-ai trimis" [In 17, 23. 25]. E evident, așadar, că, așa cum Tatăl rămâne în Fiul [In 14, 10] și Fiul în sânul Tatălui [In 1, 18], tot așa și cei renăscuți prin Duhul dumnezeiesc [In 3, 3] și care s-au făcut frați ai lui Hristos Dumnezeu prin darul Lui, și fii ai lui Dumnezeu și dumnezei prin înfiere [thesei], rămân prin har în Dumnezeu și Dumnezeu în ei [1 In 4, 12].

Orbii spirituali

Deci atunci, cei ce nu se fac așa, nici nu au fost schimbați întru totul prin făptuire, cunoștință și vedere, cum nu se rușinează să se numească pe ei înșiși creștini? Cum de îndrăznesc să-și deschidă gura și să grăiască cu nerușinare despre tainele lui Dumnezeu cele ascunse [Ef 3, 9], zăcând în nepăsare ca într-un așternut? Cum nu roșesc să se catalogheze pe ei înșiși în rând cu creștinii și să se numere împreună cu cei duhovnicești? Cum nu tremură făcându-se împreună-șezători pe scaun cu preoții, săvârșitori și liturghisitori ai Trupului și Sângelui Domnului? Sunt cu totul nedumerit, dar, precum spuneam, orbirea minții, nesimțirea și neștiința care-i urmează și părerea de sine născută din acestea, îi fac să calce în picioare ca pe un noroi aurul cel adevărat, piatra cea scumpă [I Ptr 1, 18], pe însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Ce îndrăzneală înfricoșătoare, care-i face să se urce ca la o tribună înaltă și să șadă pe ea, ca fiecare dintre aceștia să se arate mai presus de toți și văzut de toți. Deci cum oare sunt creștini unii ca aceștia, și cine le va da oare numele de creștini?

Acestea le-am grăit celor care încearcă să știe și să spună toate și socotesc că sunt ceva, nefiind nimic [Ga 6, 3]; le-am arătat înscriindu-ne cuvântul ca pe o tăbliță, arătând cum și în ce fel sunt creștinii, pentru ca aceștia, comparându-se pe ei înșiși cu modelul, să cunoască cât de lipsiți sunt de adevărul creștinilor.

Căutați lumina în căință și lacrimi

Dar vouă, robi ai lui Hristos, care doriți să învățați și v-ați pregătit auzul, însuși Stăpânul a toate vă strigă prin sfințele lui Evangheliilor, zicând: „Până când aveți lumina, alergați spre lumină, ca întunericul să nu vă cuprindă [In 12, 36. 35]. Alergați prin pocăință pe calea poruncilor Lui [Ps 118, 32] alergați, cât timp e vremea luminării Lui, mai înainte ca noaptea morții să vă cuprindă [In 9, 4] și să vă trimită în întunericul cel veșnic. Alergați, căutați, loviți, ca să vă deschidă ușa [Mt 7, 7] împărăției cerurilor și să ajungeți înăuntrul ei și să o dobândiți înăuntrul vostru [Le 17, 21]. Fiindcă cei care ies din viața aceasta înainte de a o fi dobândit, unde și când o vor găsi o dată ce au plecat acolo? Așadar, aici ni s-a poruncit să cerem, să căutăm și să batem [Mt 7, 7] în căință și lacrimi, și, dacă facem așa, Stăpânul ne-a poruncit să ne-o dea nouă. Deci, dacă nu vrem să facem aceasta și să ascultăm de Stăpânul Hristos, astfel ca, umblând încă în această viață să ne grăbim să luăm împărăția înăuntrul nostru, oare ducându-ne acolo nu-L vom auzi zicându-ne pe bună dreptate: „Ce căutați acum ceea ce n-ați vrut să primiți de la Mine atunci când v-am dat vouă? Oare nu de multe ori v-am îndemnat să vă osteniți și să o luați de la Mine, dar voi n-ați vrut, ci ați disprețuit-o și i-ați preferat desfătarea celor stricacioase și pământești? Deci cu ce fel de cuvinte și fapte o veți putea găsi acum?”

De aceea, părinților și fraților, vă rog să păzim cu toată râvna poruncile Dumnezeuului nostru ca să dobândim viața și împărăția veșnică și să nu auzim acum: „Cine nu ascultă de Fiul nu va vedea viața și mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el” [In 3, 36], iar în veacul viitor: „Duceți-vă de la Mine, nu vă cunosc pe voi de unde sunteți” [Mt 7, 23; Le 12, 25], ci să ne unim cu acel glas binecuvântat care zice: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea gătită vouă [Mt 25, 34], pentru că M-ați hrănit pe Mine, care flămânzeam de mântuirea voastră, prin lucrarea poruncilor Mele, M-ați adăpat, M-ați îmbrăcat, M-ați adunat și ați venit la

Mine [*Mt 25, 35-36*], curățind inimile voastre de toată înțînă-ciunea și murdăria păcatului; desfatați-vă deci acum de bunătățile, a căror desfătare e negrăită și viață veșnică nemuritoare!" —, pe care fie să o dobândim noi toți cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 16

Experiența extazului în lumină

Despre lucrările Duhului Sfânt. Și care e vederea tainelor lui. Și cum se descoperă celor curați cu inima. Și relatare folositoare despre un ascultător care a primit Duhul Sfânt prin rugăciunile părintelui său duhovnicesc.

Relatare despre experiența unui frate

Fraților, părinților și copiilor, un tânăr oarecare¹ mi-a povestit zicând: „Fiind supus unui părinte cinstit și deopotrivă

¹ Cum arată scoliile marginale din unele manuscrise, „tânărul” este Simeon Noul Teolog însuși, iar „cinstitul părinte” e Simeon Evlaviosul. E ceea ce face și Nichita Stîthatul încorporând această relatare considerată autobiografică în *Viața Sfântului Simeon* (cap. 19). Autenticitatea psihologică și duhovnicească a relatării, lipsa ei de retorică și convenții literare sar în ochi. Probleme creează relația ei cu relatarea autobiografică analogă din *Cateheza 22* (22-128, 270-320). În ambele cazuri e vorba de o vedere a luminii avută de un tânăr încă de la începutul convertirii sale la o viață spirituală sub călăuzirea părintelui său duhovnicesc, rugăciunilor și sfințeniei căruia îi datorează harul acestei experiențe. În ambele relatări descrierea vederii și a efectelor ei duhovnicești e făcută în termeni asemănători (arătare subită, dispariția lumii exterioare, unire cu lumina, bucurie și dulceață, sentimentul unei ușurințe fizice etc). Mai mult, ambele vederi par să fi survenit pentru prima dată unor persoane lipsite de experiență mistică prealabilă. Cu toate acestea, ele nu pot fi considerate relatări duble ale unei aceleiași experiențe. *Viața* lui Nichita le distinge clar, prezentându-le în două capitole diferite (cap. 5 și 19), dar înseși *Catehezele* le diferențiază prin contexte extrem de diferite și care sugerează două etape distincte din viața tânărului Simeon. În *C 22* e vorba de un tânăr, Gheorghe, în vârstă de douăzeci de ani, laic încă, locuind în casa unui patrician și vizitându-și părintele duhovnicesc la mănăstire (*C 22*, 969-971). În *C 16* e vorba de un frate, proaspăt intrat în mănăstire și viețuind împreună cu părintele său duhovnicesc, ceea ce ar putea corespunde noviciatului lui Simeon la Studios în 977, când avea douăzeci și opt de ani. Rămâne o diferență marcantă între cele două relatări: arătarea lui Simeon Evlaviosul în lumina unei relatări (*C 22*, 102-104) lipsește din *C16*, unde vederea e descrisă în termeni mult mai umili față de prima, unde experiența apare mult mai vie, deși se spune că în viața împrăștiată pe care a dus-o mai apoi tânărul Simeon o

cu cei mai mari și mai înalți sfinți, auzind de la el de multe ori despre luminările dumnezeiești care se fac de sus în cei ce luptă, de mulțimea de lumină și de convorbirea lui Dumnezeu prin ea cu oamenii², mă minunam. Și o atât de mare poftă și dorință de un asemenea lucru bun aveam, încât la gândul acesta uitam de toate cele pământești și cerești, și nu numai aceasta, ci uitam și de toată hrana și băutura și de orice ușurare trupească. Iar mare fiind între sfinți sfântul acesta și împodobit cu darul vederii înainte, văzându-mă săvârșind fără șovăială numai cele poruncite mie de el, și nici mâncând nici bând, ci fiind absorbit cu totul în mine însumi și ca mistuit de o otravă oarecare, având compătimire nemăsurată, mi-a poruncit cu pedeapsă să mănânc, chiar dacă nu voiam, căci mă temeam, spunea el, de osânda neascultării. Deci pe cât gustam hrana, mă aprindeam încă și mai mult și nu puteam suferi necesitatea ei, astfel încât de multe ori mi se întâmpla să mă ridic de la masă vărând râuri de lacrimi. Mi se părea în inconștiența mea că el împiedică intenția mea, neștiind ce fel de chin lăuntric am și, așa fiind, nu știam, nenorocitul, că el cunoștea până și gândurile cele ascunse ale inimii mele. Fiindcă acest lucru se va arăta din cele ce urmează.

Deci s-a întâmplat să intrăm în cetatea în care își avea locuința³, ca să-i cerceteze pe copiii săi duhovnicești. Astfel, petrecând cu aceștia toată ziua — fiindcă pe mulți îi folosea chiar și numai arătându-li-se — și ajungând seara în chilia lui însetați de multa osteneală și căldură — fiindcă nu avea nici decum obiceiul de a ațipi, deși era ceas de vară și el însuși era

uitase aproape (C 22, 284-288). Relatările experiențelor mistice nu excelează prin exactitate, ele depinzând adeseori de context și de intenția particulară edificatoare a naratorului. În orice caz, relatarea din *CI6* constituie un document prețios privitor la scurtul timp petrecut de Simeon în 977, ca novice la Studion, în preajma lui Simeon Evlaviosul [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 236-239].

² Cf. *Viața Măriei Egipteanca*, cap. 1; PG 87, 3700B: „Se spune că bătrânul [Zosima] a fost învrednicit de multe ori de vedenie dumnezeiască prin luminare făcută lui de la Dumnezeu” [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 239].

³ Evident, Constantinopolul; mănăstirea Studion se găsea la periferia dinspre apus a cetății, în interiorul zidurilor; expresia „a intrat în cetate” are sensul de a intra în cartierele mai dens populate din centrul capitalei bizantine [n. B. Krivoche'ine, SC 104, p. 240-241].

bătrân, ajuns ca la șaizeci de ani⁴ —, șezând noi la masă să gustăm ceva pâine, eu n-am vrut să mănânc, fiindcă trupul îmi era plin de osteneală. Și socoteam că, dacă gust ceva hrană și băutură, nu voi mai putea sta în picioare la rugăciunea mea spre căutarea celor dorite. Cugetând acestea, spunea el, nam așezat și stăteam ca și cum ieșisem din mine însumi.

Sfaturile lui Simeon Evlaviosul

Deci sfântul, văzându-mă și socotind osteneala pe care am suferit-o împreună cu el și cunoscând pricina, ca unul ce era împodobit cu darul străvederii, precum spuneam, a cunoscut deci pricina pentru care sufeream acestea, și mișcat spre compătimire multă îmi spune sub pedeapsă: «Mănâncă, copile, și bea și nu te întrista de acum înainte. Căci dacă Dumnezeu n-ar vrea să se milostivească de tine, n-ar fi binevoit să vii la noi». Deci am mâncat, zicea el, și am bătut peste trebuință; fiindcă și el mânca împreună cu mine urmându-și neputința. După care, ridicându-ne de la masă, a zis către mine: «Cunoaște, copile, că nici postul, nici privegherea, nici osteneala trupească, nici orice altceva din faptele cele de-a dreapta nu-L bucură pe Dumnezeu și nu-L fac să Se arate, decât sufletul și inima smerite, neiscoditoare [necurioase] și bune». Auzind deci acestea și minunându-mă de cuvântul și îndemnul sfântului, și aprinzându-mă încă și mai mult și aducându-mi aminte într-o clipită și în întreaga ascultare a minții de toate păcatele mele, am fost năpădit de lacrimi și căzând la picioarele lui cele sfinte și ținându-le am zis: «Roagă-te pentru mine, sfinte al lui Dumnezeu, ca prin tine să aflu milă, fiindcă dintre lucrurile bune pe care le-ai spus nu e în mine nici unul, decât păcate multe, pe care le știi și tu». Deci compătimit mult împreună cu mine și lăcrimând, apoi poruncindu-mi să mă ridic de la pământ, sfântul mi-a zis: «Ai încredere în Dumnezeu, Care ne-a dat harul Lui cu bogăție, că ți-l va da pe acesta și ție îndoit numai pentru credința pe care o ai și față de El și față de smerenia mea». Așadar, primind cuvântul

⁴ Reper important pentru calcularea cronologiei vieții Sfântului Simeon Evlaviosul (cf. mai sus C4, n. 1) [n. B. Krivoche'ine, SC 104, p. 241].

ca din gura lui Dumnezeu și gândindu-mă ce a făcut Ilie cu Elisei [4 Rg 2, 9-10] și crezând că, deși sunt nevrednic, dar Dumnezeu fiind iubitor de oameni face degrabă voința celor ce tem de El [Ps 144, 19], punând iarăși metanie și cerând rugăciune, m-am dus în chilia mea, luând poruncă de la el să fac și să cânt numai Trisaghionul⁵.

Lumină și extaz

Intrând deci unde aveam obiceiul să mă rog și începând «Sfinte, Dumnezeule», aducându-mi aminte de cuvintele Sfântului, am fost mișcat până într-atât spre lacrimi și spre dor dumnezeiesc, încât nu pot să înfățișez prin cuvânt bucuria și plăcerea ce mi s-au făcut atunci. Căci de îndată căzând cu fața la pământ, iată că o lumină multă a strălucit spiritual [*noeros*] peste mine luându-mi la ea mintea întreagă împreună cu sufletul, astfel încât neașteptatul minunii m-a umplut de uimire și am ajuns ca într-o ieșire din mine însumi [în extaz]. Dar nu numai aceasta, ci am uitat și locul în care stăteam și cine eram și unde, strigând numai «Doamne miluiește!», precum m-am cunoscut zicând venindu-mi în simțire; dar, părinte, cine era cel ce grăia sau puneă în mișcare limba mea, nu știu — zicea el —, Dumnezeu știe. Căci fie în trup, fie în afară de trup [2 Co 12, 2. 3] vorbeam cu lumina aceea, lucru pe care îl știe acea lumină care a risipit toată ceața din sufletul meu și tot cugetul pământesc, care a depărtat de la mine toată materia groasă și povara sufletului pe care o aduseseră în măduarele mele lânzezeala și ațipeala. Căci, minune înfricoșătoare!, într-atât a încordat și a învigorat relaxarea articulațiilor și mușchilor produsă de multa mea osteneală, încât mi se părea că am dezbrăcat veșmântul stricăciunii; dar nu numai aceasta, ci o bucurie multă, o simțire spirituală [*noeran*] și o dulceață mai presus decât gustul tuturor celor văzute s-au

⁵ „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi!”

Una din rugăciunile cele mai frecvente din ritul bizantin, introdusă în Liturghie la Constantinopol sub patriarhul Proclus (434-46), cu ocazia unui cutremur de pământ prelungit (cf. cronograful lui TEOFAN, t 818; ed. DE BOAR, t. I, p. 93; și IOAN DAMASCHINUL, *de hymno Trisagio* 6, PG96, 37BC) [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 244-245].

revărsat de îndată în chip negrăit în sufletul meu, și mi s-a dăruit în chip uimitor [paradoxal], și am cunoscut o libertate și o uitare de toate gândurile vieții din lume, precum și însuși modul ieșirii din viața aceasta. Fiindcă toate simțirile minții și ale sufletului s-au alipit numai de acea negrăită bucurie a luminii.

Rana lăsată de îndepărtarea luminii

Dar acea nesfârșită lumină care mi s-a arătat — fiindcă n-am un alt nume mai propriu și mai corespunzător cu care s-o numesc —, stingându-se încet, ca și cum s-ar fi contractat, am simțit și am cunoscut ce putere a lucrat dintr-o dată în mine și, cugetând la despărțirea ei și socotind că iarăși am rămas singur în viață, am fost cuprins de o întristare și o durere atât de grea, încât n-aș putea să-mi exprim mărimea acelei suferințe felurite și foarte puternice care s-a aprins ca un foc în inima mea. Închipuiește-ți, așadar — spunea el —, dacă poți, părinte, chinul despărțirii și nemăsuratul iubirii și mulțimea dragostei și înălțimea binefacerii celei multe. Fiindcă eu nu pot nici să grăiesc cu gura, nici să înțeleg cu mintea nesfârșitul vederii."

Bucuria produsă de lumină în suflet

„Dar spune-mi, o, preacinstite părinte și frate, am zis eu, mai limpede și mai exact lucrările săvârșite de ceea ce ți s-a arătat." Iar acel om dulce și plin de Duhul dumnezeiesc și învrednicit de vedere mi-a răspuns degrabă cu o voce preadulce și curgătoare ca mierea: „Bucură, părinte, atunci când se arată și rănește atunci când se ascunde. Se apropie de mine și mă înalță la ceruri. E un mărgăritar [Mt 13, 46]. Lumina mă îmbracă și mă arată ca o stea și nu poate fi cuprinsă de nimeni și nimic. Strălucește ca soarele și văd cu mintea concentrată în ea toată făptura, îmi arată toate cele ce sunt în ea și îmi poruncește să-mi păzesc măsurile. Sunt ținut sub un acoperiș și ziduri, și ea îmi deschide cerurile. Îmi înalță ochii în chip sensibil să văd cele de acolo, și le văd pe toate cum erau mai înainte. Mă minunez de ceea ce s-a întâmplat și aud

un glas care îmi spune tainic de sus: «Acestea sunt enigme [1 Co 11, 13] și preamburii, fiindcă cele desăvârșite n-ai să le vezi cât vei fi îmbrăcat în trup. Dar întoarce-te la tine însuși și vezi să nu faci nimic din cele ce te lipsesc de cele de aici. Iar când calci pe de lături, aceasta ți se face spre aducere-aminte de smerenie, dar să nu te depărtezi la săvârșirea pocăinței. Fiindcă aceasta unită cu iubirea Mea de oameni șterge căderile, atât cele care au fost făcute mai înainte, cât și cele ce se fac acum»."

Deci auzind eu de la el acestea, părinților și fraților, aproape că mi-am ieșit din mine însumi și, tremurând cu totul, cugetam la ce înălțime a vederii și a cunoștinței a fost înălțat acesta dintr-o dată numai prin iubirea și credința față de părintele său duhovnicesc, și ce fel de bunătăți a fost învrednicit încă de la început să vadă și să se desfete de ele, ca și cum ar fi lepădat neputința omenească și ar fi ajuns din om înger.

Să ne curățim inima

De aceea, vă îndemn, frați întru Hristos, să lepădăm de parte de la noi toată afecțiunea și toată grija [Fm 5] de viața aceasta, să urâm plăcerile cărnii, dulcea pătimire a trupului, ușurarea și trândăvia, prin care ceea ce este mai rău are putere împotriva a ceea ce este mai bun; și veniți să primim credință sinceră în Dumnezeu și în părinții și învățătorii noștri după Dumnezeu, să dobândim inima înfrântă, cugetul smerit [Ps 33, 19; 50, 19] al sufletului și inimă curățită prin lacrimi și pocăință de orice întinăciune și pată a păcatului, ca și noi să ne învrednicim să ajungem cândva la asemenea măsuri și să vedem și să ne desfatăm de bunătățile cele negrăite ale acestei lumini dumnezeiești, chiar dacă nu în chip desăvârșiți ci în parte [1 Co 13, 12], și pe cât putem cuprinde pe măsura curățirii noastre. Fiindcă așa ne vom uni noi înșine cu Dumnezeu și Dumnezeu se va uni cu noi, și pentru cei ce se apropie de noi, vom fi lumină și sare [Mt 5, 14, 13] spre mare folos în Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 17

Contemplație și smerenie

**Despre vedere, descoperire și rugăciunea luminată.
Și cum cel posedat de iubirea lui Dumnezeu, și care
a ajuns la adâncul smeritei-cugetări, se află sub lu-
crarea Duhului Sfânt**

Simeon își descrie experiența urcușului contemplativ al minții

Fraților și părinților, mare e pogorârea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu către oameni. De aceea, uimit fiind de bunătatea negrăită a lui Dumnezeu, strig astfel în uluirea mea: „O, minune uimitoare și putere a poruncilor lui Dumnezeu, cum îmi arată pe cei ce le fac și le păzesc pe ele!”

Căci punând eu început în unele ca acestea, ridicându-mă puțin din adâncul relelor și al întunericii, am fost cuprins de frică ca unul sufocat de relele mele, dar iubirea adevărată și dorirea binelui m-au întors în cea mai mare parte spre acest [bine]. Iar tot ceea ce săvârșeam era o fugă de rele, care mă împingea spre cele bune. Un singur lucru mă scârbea în mijlocul acestora: obișnuința apucăturilor dinainte și obiceiul cel rău și iubitor de plăcere, care însă dispare prin lucrarea stăruitoare a rugăciunii, prin cugetarea la cuvintele dumnezeiești și dobândirea deprinderii lucrurilor bune. Fiindcă, așa cum atunci când răsare după puțin soarele, întunericul se retrage și piere, tot așa și atunci când virtutea strălucește, răul e alungat ca un întuneric și se arată lipsit de subzistență, și de atunci încolo rămânem mereu buni, așa cum mai înainte eram răi. Deci prin puțină răbdare și foarte puțină voință, sau mai bine spus cu ajutorul Dumnezeului Celui Viu suntem replăsmuiți

și reînnoiți, curățiți la suflet, trup și cuget, și ne facem ceea ce eram fără să o știm, acoperiți fiind de patimi, și primim cele de care nu suntem vrednici,

Lucruri din care am primit și eu, cel mai sărman și netrebnic dintre toți — fiindcă este lucru bun a vesti cu recunoștință binefacerea Dumnezeului Celui iubitor de oameni —, prin harul Mântuitorului meu Iisus Hristos. Am primit însă har peste har [*In* 1, 16], și binefacere peste binefacere, foc peste foc, flacăra peste flacăra, și la urcușuri mi s-au adăugat urcușuri [*Ps* 82, 6], iar la capătului urcușului lumină și în lumină o lumină încă și mai limpede. Iar în mijlocul ei a strălucit din nou un soare luminos, și din el s-a arătat o rază, iar aceasta a umplut toate și cele înțelese cu mintea erau necuprinse, iar îs acestea am rămas și eu lăcrimând preadulce și minunându-mă de cele negrăite. Dar o Minte dumnezeiască grăia cu mintea mea și mă învăța zicând așa: „Ai cunoscut cum te-a făcut puterea Mea cu iubire de oameni doar pentru puțină credință și răbdare care a întărit iubirea ta? Iată că, fiind supus morții, te-ai făcut nemuritor și, fiind ținut de stricăciune, te găsești mai presus de ea. Locuiești în lume, și ești împreună cu Mine, ești îmbrăcat în trup și nu ești târât de nici una din plăcerile trupului. Ești mic la vedere și vezi cu mintea [*noeros*]. Negrășit, Eu te-am adus din neființă la ființă”.

Frumusețea înfricoșătoare și atrăgătoare a lui Dumnezeu

La care am răspuns cu cutremur și cu frică, și am zis: „Cine sunt eu, Doamne, păcătosul și necuratul, că Te-ai uitat la mine și m-ai învrednicit de vorbirea cu Tine? Tu, Cel preacurat, nevăzut și neapropiat pentru toți, cum Te-ai arătat pentru mine apropiat, dulce și foarte frumos la arătare prin slava strălucitoare și harul Tău?”

Acestea le-am auzit în chip tainic și acestora le-am răspuns în chip neobișnuit [*paradoxos*], dar lucrul mai presus de fire mă uimea și lucrul înfricoșător mă silea să mă depărtez. Frumusețea negrăită a ceea ce se arăta mi-a rănit inima și m-a atras spre o iubire infinită, iar iubirea m-a făcut să nu mă mai întorc spre cele de jos, și, ca și cum aș fi ajuns deja desăvârșit

și în afara lanțurilor trupului, mă bucuram după care iarăși am ajuns cu totul om. Mi s-a dat încredințarea iertării păcatelor mele, și mă vedeam pe mine însumi mai păcătos decât orice om. Nu puteam să nu cred în cel care-mi grăia și mă temeam să cred din pricina căderii care vine din înălțare.

Refugiul în smerenie

Fără voie urcam uneori la înălțimea contemplației, și de bunăvoie mă coboram din ea pentru ca să nu întrec măsura firii omenești și să am siguranța smereniei. Știu mai multe decât cele necunoscute majorității oamenilor, și sunt mai necultivat decât toți oamenii. Mă bucur că Hristos, în Care am crezut [2 *Tim* 1, 12], mi-a dat împărăția cerurilor veșnică și neclintită, și ca un nevrednic de cele de acolo plâng necontenit și nu încetez plângând. îmi deschid gura și nu îndrăznesc să cer iertarea celor făcute de mine, dar îndrăznesc din iubire mai presus decât alții și — ca să vorbesc nebunește [2 *Co* 11, 23] — sunt ascultat. Stau înaintea ca un fiu și atitudinea mea e cea a unui străin lipsit de îndrăzneală. „Bine, slugă credincioasă” [*Mt* 25, 21] aud și celelalte, și mă găsesc ca unul ce n-a păzit un singur talant din cei mulți care mi-au fost dați mie [*Mt* 25, 24-25]. Mi se pare că am ajuns la înălțimea cea mai înaltă a celor bune, și sunt ținut zăcând și în adâncul păcatelor mele cufundat în deznădejde, iar când ajung mai prejos decât toți, atunci mă înalț mai presus pe ceruri și prin iubire iarăși mă unesc cu Hristos Dumnezeuul nostru, de Care și nădăjduiesc, lipsit fiind de povara acestui trup pământesc, să fiu încă și mai aproape, și nu numai aceasta, ci să fiu inițiat în chip foarte limpede în veșnica bucurie și veselie a iubirii de acolo.

Mărturisire târzie spre îndemn

Acestea, frații mei, am vrut, așadar, să vi le scriu¹ nu voind să caut slavă — căci nebun este unul ca acesta și străin de

¹ Aceste cuvinte ca și stilul general al textului ne sugerează că ne aflăm mai degrabă în fața unei epistole, decât a unei cateheze propriu-zise; cf. mai jos n. 2 [n. B. Krivoche'ine, *SC* 104, p. 261].

slava de sus —, ci ca să știți iubirea nemăsurată a lui Dumnezeu și care este jugul cel preaușor [*Mt* 11, 30] al Mântuitorului nostru Hristos Dumnezeu și care e răsplata darului Său; pe care aflându-le fie veți dori să atingeți iubirea Lui, fie vă veți teme și veți tremura să o pierdeți ca de moartea cea veșnică; și, pe lângă acestea, vă veți învăța și înălțimea smereniei și mărturia iubirii desăvârșite, veți cunoaște încă și bogăția pogorârii lui Dumnezeu și veți ști darul mării și nedeșertatei sale deșertări [kenoze] [*Flp* 2, 7] către noi și vă veți învăța modul înfricoșător al replăsmuirii făpturii de țărână și cum viețuiesc cei ce vor să creadă în Hristos Cel răstignit, adică cei ce imită ascultarea și smerenia Lui și vor să treacă de la cele mai rele la cele mai bune, și cum se schimbă cei ce lasă toate pentru dragostea Celui ce ne-a iubit pe noi, nefiind lipsiți însă de nimic din cele de acum și de cele viitoare, pentru ca cei întunecați să se facă în chip uimitor [*paradoxos*] lumină, apropiindu-se de marea lumină, ei care ca și Moise odinioară au fost făcuți dumnezei ai celor de jos [*Iș* 7, 1] unindu-se cu cele de sus [*In* 8, 23] și, fiind împreună cu toți, nicidecum nu se întinează prin conviețuirea lor cu ceilalți, și făcând binele semenilor lor nu suferă nici o vătămare a binelui, ci, împărțășind și altora mila, primesc mai mult decât dau, sau, mai degrabă, prin aceea că se aseamănă cu iubire de oameni Celui iubitor de oameni, întrucât se înalță smerindu-se și întrucât se smeresc înălțându-se [*Mt* 23, 12], ducând lipsă de toate cele necesare prin smerenie și nefiind lipsiți de nimic [*2 Co* 4, 8], hrăniți fiind de viața veșnică a iubirii sfinte.

Iată deci, v-am descoperit vouă, prietenii și frații mei, tainele cele ascunse în mine — întrucât mă văd apropiindu-se de sfârșitul vieții mele² —, ca să știți și chipurile pocăinței, urcușurile și înaintările începutului și mijlocului și măsurile desăvârșirii, și să vă sârguiți să imitați, dacă nu pe altcineva, atunci pe cel ce negreșit v-a născut pe voi și v-a iubit din su-

² Aceste cuvinte arată că ne aflăm de fapt în fața unei epistole târzii, scrisă la bătrânețe de Sfântul Simeon ucenicilor săi probabil din exil [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 265].

flet, hrănindu-vă cu laptele cuvântului lui Dumnezeu [*1 Ptr* 2, 2] și săturându-vă cu pâinea făcătoare de viață [*In* 6, 33], arătându-vă să umblați în calea poruncilor mântuitoare ale lui Dumnezeu, Căruia I se cuvine toată slava acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 18

Alegerea și virtuțile egumenilor și păstorilor

Despre metodele pe care le sugerează cel rău celor ușuratici și iubitori de întâietate, atunci când păstorul pleacă dintre oameni¹. Și că trebuie să împiedicăm cu toată osârdia pe cei ce se aruncă pe stăpânire cu nevrednicie, iar pe cei duhovnicești și sfinți să-i împingem spre aceasta și să conlucrăm cu ei. Și spre sfârșit, [cuvânt] către păstor.

Motive ticăloase de a năzui spre egumenie

Frate, dacă ai fost așezat egumen al poporului și al turmei, scrutează-te bine și judecă-te pe tine însuși [1 Co 4, 3] cu ce gând și în ce fel ai ajuns la asemenea stăpânire. Deci dacă te vei afla gândind în tine însuși, chiar și numai cu un simplu gând, că ai alergat spre aceasta pentru cinstirea care vine de la oameni sau pentru întâietatea șederii sau pentru slavă; ori ca unul care n-ai primit să fii stăpânit de un alt frate pentru faptul că socotești că el nu este mai evlavios sau mai învățat decât tine; sau pentru faptul de a avea mai mult decât toți ceilalți puțința de a-ți satisface nevoile trupești, de a fi slujit și de a te odihni; sau pentru faptul de a [putea] face bine unora din rude și celor apropiați ai tăi și de a-ți câștiga prieteni din cei ce umblă după trup [2 Co 10, 2]; sau pentru a-ți face un nume în egumenie și a te face cunoscut împăraților și dregătorilor lumii; ori că te-ai grăbit să te faci [egumen] din invi-

¹ Această cateheză oferă o realistă descriere a moravurilor monahale și bisericești bizantine și a intrigilor ce însoțeau alegerile de egumeni, episcopi și mitropoliți! [n. B. Krivochâne, SC 104, p. 266-268]. ... • îi îi.v ,

die, adică nu pentru că ai vrut tu aceasta, dar ca să nu ajungă cutare frate; sau pentru rușinea oamenilor, ca să nu audă toți sau, venind unii, să și vadă că un altul a fost preferat și ales înaintea ta, să te judece ca pe unul ce nu ești virtuos — cunoaște atunci că nu după Dumnezeu s-a făcut promovarea ta. Și ca să-ți fac și mai limpede aceasta, adică de la care lucruri pornind sugerează cel viclean astfel de gânduri fiecăruia din cei ce șed într-o chinovie, ascultă acum care sunt mașinațiunile și vicleniile Satanei.

Sugestiile diavolului către frații evlavioși

Atunci când păstorul pleacă spre Domnul și frăția trebuie să aleagă un altul, vrăjmașul începe să insufle și să vorbească fiecăruia după patima lui, după voia și după starea lui. Deci dacă în acea turmă vor fi unii mai evlavioși, cel rău le sugerează fiecăruia dintre aceștia și le spune astfel: „Dacă tu ai fi aici păstor și egumen, ai putea negreșit să fii de folos [multora], să-i mântuiești și să le împărtășești din virtuțile tale, deoarece cutare sau cutare frate nu poate în realitate să facă aceasta". Iar dacă este cunoscut și celor din lume, îi sugerează și acestea: „Pe mulți ai putea să-i atragi spre virtutea monahală și să-i scoți din lume, și te-ai face gură a lui Hristos, căci zice [Scriptura]: «Cel ce scoate pe cel vrednic din cei nevrednici va fi ca și gura Mea» [Ir 15, 19]. Unii ca aceștia ar putea fi aduși la mari lepădări [renunțări] și la a-și dona mănăstirii mijloacele lor de susținere [averile], iar mănăstirea s-ar putea dezvolta și ajunge ca cea a Sfinților Eftimie cel Mare, Sava și Pahomie. Pe lângă aceasta, și tu însuși ai putea câștiga o mare smerenie — ca frații să te poată vedea și imita — dacă ai petrece în mănăstire ca și cel din urmă dintre toți [Mc 9, 35] și ai purta sarcinile tuturor [Ga 6, 2], și slăbiciunile tuturor [Rm 15, 1]. Și astfel ai folosi nu numai pe cei mulți dar te-ai folosi și pe tine însuși și vei afla odihnă mare [Mt 11, 29] atât sufletește, cât și trupește".

Acestea deci le sugerează [diavolul] așa-zișilor luptători [pentru virtute] din locașul sfânt [al mănăstirii]. Așadar, fiecare din aceștia începe să-și descopere gândul către fratele în

care are încredere și îndrăznește, și, cu pretinsă amabilitate și modestie ca să nu fie judecat ca un iubitor de slavă, îi spune: „Acum, domnule cutare, dacă s-ar gândi frații, este că nu m-ar putea face egumen?” Iar el poate că răspunde și zice: „Crede-mă, părinte, știu că ești modest; cu multă vreme înainte m-am gândit la aceasta, dar m-am temut să-ți grăiesc despre aceasta, ca să nu mă blamezi ca pe unul ce ar grăi împotriva voii tale”. După care acela zice iarăși: „Bine ai grăit, frate. Crede-mă că n-am nevoie să ajung aceasta, ci ca să nu ajungă [egumen] un indiferent care să distrugă mănăstirea și să întristeze pe frați, dacă ar voi frații ca eu să devin [egumen], atunci negreșit te voi avea pe tine econom, pe cutare și cutare chelar și casier, iar eu mi-aș face răgaz numai și numai pentru cele sufletești, ca să fiu liber de aceste lucruri”. Iar fratele aude acestea, și că intenționează să-l facă econom, și plecând, încredințează aceste cuvinte și fraților pe care a zis că-i va face cu funcții și slujiri. Acestea deci le vor face, poate, doi sau trei dintre cei mai evlavioși neștiind metodele celui rău [E/6, 11].

?

Sugestiile diavolului către frații trupești

Iar celor mai trupești și nepăsători de mântuirea lor, vrăjmașul le sugerează și insuflă acestea: plăcerea, slava și cinstea din partea tuturor și le zice: „Ca să nu ajungă [egumen] unul din acești fățarnici și evlavioși mincinoși, grăbește-te să ajungi tu. Căci dacă nu vei face aceasta, te vei preda cu mâinile legate celui ce va fi făcut [egumen] și vei fi lipsit de cinste de către el. Fiindcă acela se va purta pe catâri scumpi, iar tu vei umbla pe jos și vei osteni, lui i se va pregăti o masă deosebită, la fel și o pâine și un vin diferit, iar ție o masă de legume și semințe, comună tuturor. Acela va șede pe un tron și se va așeza cel dintâi la masă, iar tu în mijlocul celorlalți sau chiar cel din urmă dintre toți ceilalți; căci el iubește cu deosebire pe cutare, și dacă va ajunge egumen, îl va cinsti mai presus decât pe tine și—1 va așeza înaintea ta, și atunci cum vei suporta rușinea fraților? Și nu numai aceasta, dar și cutare e mai evlavios decât tine și va fi, poate, preferat de

acela. Poate încă să tundă [în monahism] și oameni de vază și slăviți, și ei îl vor cinsti pe acela ca pe un egumen, iar acela, iarăși, îi va cinsti pe aceia ce pe niște foști demnitari și ca pe unii tunși de el [în monahism] și-i va așeza mai presus de tine iar pe tine te va îndepărta și ține la distanță pe un scăunel sau te va îndemna pur și simplu să stai în picioare și să le slujești. Deci ce vei face la unele ca acestea? Nu vei îndrăzni să vorbești, căci de față sunt cei ce-l iubesc pe el și îndată îți vor astupa gura. Ba poate chiar degrabă te vor și lovi pe tine ca pe unul ce te împotrivesți în cuvânt, și necinstirea ta va fi atunci și mai mare. Părăsirea mănăstirii va fi osânda ta și oricine te va lua în răs și te va condamna, și nu vei găsi nicăieri odihnă, căci acolo unde vei merge, ca un străin, va trebui să fii cel din urmă dintre toți. Nu vei putea să mai rabzi acestea nici să rămâi în mănăstirea ta. Deci atunci luptă cu toată puterea să nu te biruie unul din aceștia mai evlavioși". După care chibzuiește și-și zice în sinea lui: „Toți cunosc pe cutare și pe cutare frate ca mai evlavioși și-i vor căuta pe aceia, iar pe mine mă vor da deoparte. Dar mergând mă voi ține de cutare și cutare frate, căci aceștia iubesc desfătarea, amuzamentele, veselia și să iasă neconținut din mănăstire și vor să petreacă și să viețuiască în aceste lucruri. Mă voi uni cu aceștia și, orice îmi vor spune, ei vor lupta cu osârdie ca eu să ajung egumen". Mergând deci el, așa și face potrivit cu socotința lui deșartă. Ba își mai spune lui însuși și aceasta: „Cutare frate este evlavios și n-are nevoie de lucrul acesta; are însă rude și prieteni și vrea să le slujească folosindu-se de mănăstire. Mergând voi grăi cu acela și mă voi uni de asemenea cu el". Face deci neconținut înconjurul mănăstirii îndemnând pe fiecare din frați, luându-i deoparte, după voile proprii ale fiecăruia, unindu-se cu ei și făgăduind să plinească toate cele plăcute lor, fiind tot timpul cu multă spaimă și tremur, de frică să nu izbândească în scopul lui.

Din aceste lucruri și din multe altele deci se nasc în mănăstire multe sfâșieri [schisme], dihonii și revolte: cei mai evlavioși grăbindu-se să fie de folos lor înșiși și altora, cei mai trupești căutând numai slava lor, câștigul vremelnic și

plăcerile trupului, iar restul mulțimii căutând un conducător după poftele lor și alergând spre cel asemenea lor.

Sfatul lui Simeon

Tu însă, frate duhovnicesc, ascultă cu atenție, rogu-te, cuvintele mele, căci nu grăiesc de la mine însumi, ci ceea ce Cel singur înțelept și milostiv va voi să-ți grăiesc ție:

Dacă șezi într-o chinovie de frați, să nu faci niciodată cu voia ceva împotriva părintelui care te-a tuns pe tine, chiar dacă l-ai vedea desfrânând și beat, sau ți se pare că acesta conduce rău lucrurile mănăstirii, chiar dacă ești lovit și ne cinstit de el și supus la multe alte strâmtorări și necazuri. Nu consimți cu cei ce-l grăiesc de rău, nici nu umbra împreună cu cei ce gândesc rău împotriva lui. Rabdă-l până la sfârșit neiscodind cu curiozitate nimic din relele aceluia. Deci lucrurile bune câte îl vezi pe el făcându-le, pune-le în inima ta și silește-te să-ți aduce aminte numai de acelea, iar lucrurile rele și necuvenite pe care-l vei vedea lucrându-le sau grăindu-le, acestea atribuie-le ție însuși și socotește-le drept propriile tale păcate și, de aceea, pocăiește-te cu lacrimi, ținându-l pe acela ca pe un sfânt și invocând rugăciunea lui. t

Să fie favorizat candidatul cel mai duhovnicesc

Iar dacă se întâmplă ca el să moară și frații vor să-și pună în frunte un alt egumen, ia seama dacă îți spune conștiința ta că există, poate, vreun frate al mănăstirii egal ție sau poate chiar mai mare decât tine în cuvânt, în lucrare și în fapte bune, și de aceea preferat ca egumen de către frați. Nu voi să te faci antihrist, opunându-te adică sfatului lui Dumnezeu și fratelui celui bun și blând, grăind cuvinte sau făcând în vreun fel oarecare lucruri de scandal și suspiciune, ca să-i rupi pe unii frați de iubirea și credința lor față de acela, ci primește și conlucrează cu toată bucuria și smerenia la voia fraților.

Iar dacă știi că există un altul mai evlavios decât cel ales, zi anume fratelui care urmează să fie făcut egumen, luându-l deoparte: „Domnule frate, tu ești cu harul lui Dumnezeu ora

evlavios și duhovnicesc și, precum știi, noi trebuie să le facem pe toate spre slava lui Dumnezeu și mântuirea sufletelor noastre. Și știi că fratele nostru cutare e evlavios și virtuos. Dacă poruncești, să-l facem pe acela egumen și el va păstori bine toată frățimea. Să ne luptăm și noi împreună, cu toată puterea, ca să luăm — crede acesta! — cu el și împreună cu el răsplata și să nu ne osândească conștiința noastră. Căci prin aceasta îl vom sluji pe Dumnezeu însuși și toți ne vor lăuda că nu ne-am recomandat pe noi înșine, ci pe cel pe care l-a vrut Dumnezeu". Deci, dacă fratele are smerenie și un suflet eliberat de iubirea de slavă, fără nici o afecțiune pătimasă față de celălalt, îți va spune și el aceasta și Dumnezeu îl va asigura față de orice altă rea suspiciune; și va primi, negreșit, cuvintele tale și îndată te va asculta. După care amândoi veți grăi frățimii și se va face voia lui Dumnezeu.

Dacă însă tu grăiești fără afecțiune pătimasă despre fratele mai duhovnicesc, iar fratele nu te ascultă pe tine, ci va fi mișcat spre justificări recomandându-se pe sine însuși, cunoaște că este posedat de iubirea de slavă și străduiește-te în tot chipul, ca un slujitor al lui Hristos, în mărturia curată a conștiinței tale [cf. 2 Co 1, 12; 1 Tim 3, 9], să fie făcut egumen fratele mai duhovnicesc. Iar dacă, la sugestia vrăjmașului sau ispitindu-te pe tine, îți va zice: „Fă-te atunci tu, pentru că pe cel de care vorbești tu, nu-l voi lăsa să se facă, dar pentru tine mă bucur", nu consimți patimii lui, nici nu cădea în căderea aceluia, ci-ți păzește fecioria sufletului tău nestrucată pentru Hristos, nefurată de nici o poftă spre vreo poftire a plăcerii. Nici măcar de frică să nu înclini întorcându-te de la cel bun și să primești să fie făcut [egumen] cel rău, zicându-ți: „Să nu apar cumva împiedicând sau opunându-mă în cuvânt lui cutare că nu este vrednic să fie întâi-stătător, iar apoi el să fie făcut [egumen], chiar dacă eu n-am vrut, și așa să aduc multe necazuri peste mine". Ci, dacă ești între cei mai de vază, spune, de ești întreat, cu îndrăzneală adevărul și întărește în bine pe cei neîntăriți; iar dacă ești dintre cei din urmă și care nu știu să deosebească bine omul drept de cel nedrept, urmează celor mai evlavioși și mai duhovnicești. a

Agitației ambițioșilor să li se opună rugăciunea

Dacă însă, poate, cei mai mulți sau toți ar cădea de acord pentru un [candidat] rău, și ar lucra ca să aibă ajutoare spre aceasta și din cei din afara [mănăstirii], retrage-te și nici nu conlucra cu ei nici nu-i împiedica, ci lasă-i pe cei răi să se zdrobească pentru cel pe care l-au judecat bun ca să stăpânească peste ei, ca ei să-și câștige osteneală și să nu găsească folos, pentru că de multe ori Dumnezeu dă poporului necredincios un stăpân după inima lor [cf. *Ps* 19, 5; *Ir* 3, 15; 4, 23 etc.]. Și acestea să fie pentru tine ca niște lucruri sigure și de neschimbat.

Dacă însă după moartea întâi-stătătorului vei vedea în' treaga frățime din jurul tău neîntărită, clătinată toată de duhurile răutăților [*Ef* 6, 12], sfâșiată și căzând sub poftele și plăcerile trupului, neavând o bază sau temelie pe stâncă [*Le* 6, 48], ci cu totul răvășită, fiecare frate întinzându-și mâinile aiurea și străduindu-se să prindă ceva, dar nu ceea ce-l mântuiește, ci ceea ce-i trage sufletul și trupul în iad și în focul plăcerilor, iar pe ceilalți dorind cu ardoare și înnebuniți după putere și fiind dominați irezistibil de pofta ei, — atunci să-ți fie milă, fii compătimitor, milostiv și îndurător, plânge și lacrimizează pentru unele ca acestea, închipuiește-ți cu mintea, dacă te-ai învrednicit să ai o privire bună, rănilor fraților tăi, zdrobirile mădularelor lor, căderea întregului trup, și roagă pe Dumnezeu din inimă, cu osteneală și lacrimi, să oprească pornirea și năvala unei atât de mari răutăți și să întoarcă spre bine inimile fraților. Dar uită-te și la înclinarea inimii tale, ca nu cumva ea să aducă spre tine însuți cererea ei, ca să te preferi pe tine și în loc de binecuvântare să primești blestemul și mânia lui Dumnezeu.

Întristarea pentru uzurparea slujirilor apostolice

Deci, dacă făcând așa și având o asemenea atitudine vei vedea pe unii din frații tăi căzând de acord pentru un [candidat] rău și alergând de jur împrejurul lor să amăgească pe cei mai simpli decât ei, și atrăgând cu toată osârdia și cu daruri

în ajutorul lor pe cei din afară [mănăstirii], întristează-te și plângi în durerea inimii tale că noi, monahii, am ajuns la o asemenea îndrăzneală și întunecare, încât încercăm să păstorum fără Hristos oile lui Hristos, și aceasta pentru plăcerea și desfătarea trupului, pentru procurarea de bani și pentru cinstirea care vine de la oameni. Vai mie, ticălosul și nenorocitul, că ne luptăm în tot chipul să primim vrednicia apostolilor și cumpărăm cu aur puterea lor, netemându-ne de Dumnezeu, nici rușinându-ne de cei ce ne văd! Nimeni nu cutează să urce pe tronul împăratului dacă el nu vrea, nici să intre în tagma grămăticilor și retorilor dacă e simplu și neînvățat, nici să citească poporului dacă nu cunoaște literele, dar tu cauți și chiar primești vrednicia apostolilor fără să fi primit încă harul apostolilor și fără să fi văzut încă roadele lui cultivate întru tine! Cum suporti, frate, până și gândul la mărirea acestei îndrăzneli? Spune-mi, iubitele, dacă întreagă cetatea aceasta, mare și plină de mulți oameni te-ar ruga zicând: „Te vom face prepozit² și protovestiar³ al împăratului: urcă în palat și, intrând, vorbește împăratului despre noi și roagă-l să ne facă cutare și cutare", iar tu n-ai intrat niciodată în palat, ci ești necunoscut împăratului și străin tuturor celor din palat, ai îndrăzni oare vreodată să faci aceasta sau să primești această demnitate? Negreșit vei recunoaște că n-ai fi îndrăznit niciodată să faci aceasta, ci mai degrabă i-ai fi luat în răs pe cei ce-ți grăiesc acestea, ca pe niște nebuni și ieșiți din minți, și ai fi respins această demnitate, ca una ce aduce nu cinste, ci necinste și osândă. Deci, dacă ne este cu neputință să facem unele ca acestea în lucrurile omenești, nu este sau nu ți se pare un lucru înfricoșător, frate, a primi cu precipitare o vrednicie apostolică? Sau socotești un lucru mic faptul de a te apropia de lumina cea neapropiată [1 Tim 6, 17] și de a te

² Mare demnitar de la curtea bizantină aflat la ceremonii oficiale mereu în preajma împăratului pentru a-i transmite ordinele și a da semnale în numele împăratului când o cerea protocolul [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 284-285].

³ Responsabilul vestiarului privat al împăratului, al doilea în grad la curte după „parakoimomenos”, care era aghiotantul nemijlocit al suveranului și un fel de prim-ministru [n. B. Krivochâne, SC 104, p. 285].

face mijlocitor între Dumnezeu și om [1 Tim 2, 5]? Sau ca pe un lucru ușor de disprețuit încercarea acestui lucru? Vai, mie frate, mă tem că am căzut într-un întuneric desăvârșit și de aceea nu știm spre ce fel de lucruri îndrăznim. Căci dacă am ști, n-am fi ajuns niciodată la o atât de mare aroganță și în drăzneală, încât să luăm în acest fel în râs lucrurile dumnezeiești și să dăm mai multă cinste și teamă împăratului pământesc decât împăratului celui nemuritor, Hristos [1 Tim 1, 17]. Prin urmare, să nu încetăm să ne judecăm pe noi înșiși ne [1 Co 4, 3], iar pe cei ce încearcă să urce cu nevreddnicie spre o astfel de stăpânire să-i întoarcem în tot chipul și să retezăm întreținerea lor; și să ne străduim cu osârdie pe cât ne este cu putință să-i împiedicăm de la pornirea lor irațională, ca pe ei să-i izbăvim de osândă iar noi să trăim în siguranță,

Prima condiție a unui candidat: virtuțile

Dacă însă, precum s-a zis, nu vezi în mănăstire pe nici un frate care să aibă o viață mărturisită și să fie duhovnicesc în cuvânt și în lucru, și pe tot cel ce se întâmplă [să candideze] aruncându-se pur și simplu cu vrednicie la stăpânirea de păstor și sârguindu-se spre paguba fraților și pierzania sufletului lui; iar tu, cercetându-te cu grijă te găsești pe tine însuși liber de orice iubire de slavă, neavând nici urmă de plăcere și de poftă trupească, fiind cu totul curat de iubirea de arginți și de ținerea de minte a răului, având blândețe desăvârșită și nemâniere și o asemenea iubire față de Dumnezeu, încât numai la auzul numelui lui Hristos te aprinzi de dor îndată și verși lacrimi, și, pe lângă acestea, plângi pentru aproapele și socotești greșelile altora ca pe ale tale proprii și pe tine însuși te socotești, din suflet, mai păcătos decât toți; în fine, dacă vezi în tine bogat harul Duhului Sfânt, luminând și făcând ca soarele cele dinăuntru ale inimii tale, și înțelegi că în tine se săvârșește în chip limpede minunea rugului care arde și nu se mistuie, ca unul ce arzi prin aceea că ești unit cu Lumina cea neapropiată dar nu ești ars pentru faptul că ești liber de orice patimă; încă și dacă ești atât de smerit încât să te socotești pe

tine însuși incapabil și nevrednic, ca unul ce cunoaște slăbiciunea firii omenești, dar te încrezi în harul cel de sus și în puterea care vine de la el și îți faci lucrul tău cu osârdie, constrâns de căldura lui [harului], respingând de la tine orice gând omenesc și punându-ți însuși sufletul pentru frații tăi numai și numai pentru porunca lui Dumnezeu și iubirea aproapelui; și, pe lângă cele zise, dacă ai mintea goală de orice gândire lumească și ești îmbrăcat cu haina luminoasă a smereniei, astfel încât nici să nu-ți alipești simplu inima de cei ce lucrează cu tine, nici să resimți aversiune de cei ce lucrează împotriva ta, ci ești întreg egal față de toți în simplitatea, bunătatea și nerăutatea inimii tale — nici atunci să nu îndrăznești să urci la stăpâniri fără sfatul părintelui tău duhovnicesc, ci smerește-te și fă aceasta cu rugăciunile și porunca lui și urcă la stăpânire numai pentru mântuirea fraților.

A doua condiție: avizul părintelui duhovnicesc

Dar și aceasta [numai] dacă știi că părintele tău duhovnicesc este părtaș al aceluiași Duh, că s-a învrednicit de aceeași cunoștință și același dar, ca să nu-ți grăiască cele potrivnice voii dumnezeiești ci, potrivit aceleiași harisme și măsuri, cele plăcute lui Dumnezeu și de folos sufletului tău, ca să nu te găsești ascultând de un om și nu de Dumnezeu și să nu fi dezbrăcat de slava și de harisma dată ție — căci dacă vei găsi un ajutor și colaborator bun și un sfătuitor duhovnicesc, să știi că întreprinderea ta va fi mai sigură și cugetul tău va deveni mai smerit — deci atunci, dacă privind vei privi [Is 6, 9] toate acestea și altele mai mari decât acestea, le vei găsi și le vei cunoaște cu adevărat în tine însuși, sau mai degrabă le vei învăța de la soarele slavei, dacă ai privit vreodată cu ochii ațintiți acest soare.

Dar, dacă și o astfel de promovare este așa de anevoioasă și greu de conceput ca ea să se facă după Dumnezeu, cu cât mai mult când este vorba de întreprinderea și conducerea acestor lucruri, și de răbdarea în încercări și de discernământul foarte subțire față de vrăjmași și conflicte, de aceea am socotit că trebuie să facem vădit iubirii voastre prin această

cateheză aceste puține lucruri din câte ne-am învrednicit a învăța și cunoaște; despre celelalte însă, ca să nu părem că difuzăm în afară cele ce se petrec în mănăstiri, ne-am reținut mintea și mâna și, lăsând deoparte cele ale altora, vom îndrepta cuvântul către păstor.

Virtuțile întâi-stătătorului

Privind privește [îs 6, 9] acum, părinte duhovnicesc, la inima ta, sau mai degrabă spală pururea ochiul minții tale și fă-1 să fie curat și netulburat, căci prin el vei putea vedea și inima ta și vei putea cunoaște mai bine și iconomisi cum se cuvine și cele ale oilor, sau mai degrabă ale părinților și fraților încredințați ție. Fiindcă, așa cum auzi, Biserica e un trup [Ef 1, 23; Col 1, 24], iar capul ei este întâi-stătătorul, și așa cum toate celelalte mădulare ale trupului au, fiecare în parte, o singură lucrare [Rm 12, 4; 1 Co 12, 12-27] — piciorul pentru mers, mâna pentru apucat și lucru, iar capul face al cătuirea [închegată] a întregului trup [Col 1, 17—18; 2, 19], ca unul ce are întru el toate simțurile, mintea și cuvântul [rațiunea] însuși — tot așa și frații din mănăstire nu au cu toții toate [capacitățile], fiecare lucrând și slujind prin fire altceva. De aceea, de-abia vei găsi una sau două virtuți în același ascultător — și nu e nimic de mirare, căci ei sunt fiecare mădulare în parte [1 Co 12, 27] —, dar întâi-stătătorul se cere să aibă întru sine toate virtuțile, nu numai cele sufletești, ci și cele trupești și, mai mult, împreună cu virtuțile chiar și harismele cele mistice și mari. Fiindcă, așa cum capul bărbatului își trage frumusețea și cinstea de la conformația și frumusețea exterioară, dar este inutil și fără cinste pentru toți dacă nu are și mintea și simțurile intacte și întregi, tot așa și întâi-stătătorul se cade să fie împodobit și să strălucească nu numai prin virtuțile sufletești și trupești, ci trebuie să fie împodobit și mai mult încă de harismele duhovnicești, pentru că una e virtutea și alta e harisma; pentru că virtuțile se realizează din sârguința noastră proprie și se adună din ostenele proprii, dar harismele duhovnicești sunt daruri date de Dumnezeu celor ce se luptă [pentru ele].

Dumnezeu face să sporească virtutea

Ce vreau să zic deci? Postul și înfrânarea sunt virtuți, căci veștejesc plăcerile și resping aprinderile trupului; iar acestea sunt lucrul voinței noastre libere. Dar faptul de a le urma pe acestea fără strâmtorare și osteneală și de a ajunge la curăție și la desăvârșita nepătimire, aceasta este un dar al lui Dumnezeu și o harismă preasublimă. Iarăși: faptul de a-ți stăpâni mânia și irascibilitate e izbânda unei lupte minunate și a unei mari osteneți, dar faptul de a ajunge la nemișcarea lor deplină, de a câștiga seninătatea inimii și o blândețe desăvârșită este o lucrare a lui Dumnezeu singur și o schimbare a mâinii Aceluia [*Ps* 76, 11]. Și iarăși: faptul de a-ți împărți și a da toate averile săracilor și a te face un sărac care caută milostenie ține de voia noastră, dar acela de a nu pofti nimic, de a răbda cu bucurie și veselie cuptorul sărăciei [*1s* 48, 10] e lucrare tainică și dumnezeiască. Astfel, orice făptuire bună și frumoasă făcută după porunca lui Dumnezeu devine o virtute dar, așa cum plugarul se ostenește numai arând, săpând și aruncând semințele în pământ, însă ca ele să crească și să dea rod târziu și timpuriu [*Iac* 5, 7] e un dar al lui Dumnezeu, tot așa vei găsi petrecându-se și în cele duhovnicești. Căci de noi ține să urmărim orice virtute și să aruncăm cu mult chin și osteneală semințele virtuților, dar este darul și mila lui Dumnezeu singur să facem să cadă peste ele ploaia iubirii Sale de oameni și harul Său și să facă purtător-de-rod pământul cel neroditor al inimilor noastre, ca grăuntele cuvântului [*Mc* 4, 14; *Le* 8, 11] care cade în sufletele noastre să se împărtășească de umezeala dumnezeieștii bunătați, și, sădit fiind, să crească și să ajungă un pom mare [*Mt* 13, 31—32; *Le* 13, 19], adică la desăvârșirea bărbăției, a măsurii vârstei plinătății lui Hristos[*£/4,13*].

îndatoririle păstorului

Trebuie deci ca tu, păstorul oilor lui Hristos, să câștigi, cum s-a spus, toată virtutea trupească și duhovnicească, ca unul ce ești cap al restului trupului adunării lui Israel [*7 Rg*

8, 14 etc] de sub tine; ca, privind frații la tine ca la un model [arhetip] frumos, să-și întipărească în ei înșiși cât mai bine trăsăturile lui frumoase și împăratești. Trâmbița care este întru tine să nu înceteze niciodată să răsune, ci unora spune-le dinainte sabia care vine asupra celor neascultători și încăpățânați ca și atunci când nu vei fi ascultat să scapi sufletul tău de mânia înfricoșătoare a lui Dumnezeu; iar pe alții învață-i, povățuiește-i, mângâie-i și, atunci când au nevoie de muștrări și înfruntări, stăruie cu timp și fără timp, muștrând, certând, pedepsind și tăind întreprinderile lor spre rău, precum îți poruncește dumnezeiescul Apostol [2 Tim 4, 2]. Deschide-ți inima [2 Co 6, 13-16] deopotrivă pentru toți frații tăi; să ai o iubire egală pentru toată frățimea pe care o porți întru tine, iar cinstea să o atribui cum se cuvine fiecăruia după vrednicia și mărimea virtuții lui nepreferând celui duhovnicesc și virtuos nici chiar pe cel pe care-l socotești cel dintâi în slujirile turmei tale. Căci cei care slujesc poartă vrednicia celor șapte diaconi zugrăviți în *Faptele Apostolilor* [6, 5], sunt trimiși la slujire ca niște duhuri slujitoare [Evr 1, 14] și, dacă slujesc fără viclenie și cu credință, ca și aceia, fără orice câștig rușinos [7 Tim 3, 8] vor primi, aici și acolo, plată mare. Dar cei care stăruie în rugăciune, liniștire și slujirea cuvântului [FA 6, 4] întru răbdarea celor mai înalte rugăciuni ale ascezei, aceștia poartă împreună cu tine vrednicia apostolilor și corifeilor înșiși, și pe ei îi vei avea ca împreună-lucrători în vestea cea bună a învățaturii tale duhovnicesci, ca unii care iau asupra lor poverile fraților [Ga 6, 2] și te ușurează de ostenele tale, strălucind în mijlocul celorlalți ca niște pietre scumpe [Za 9, 16].

Grija de suflete

În această lucrare a ta nu există pentru tine odihnă a trupului, nici desfătare. Noaptea, ca și zilele, ți se vor cheltui IQ grija sufletelor încredințate ție, ca nici unul din ele să mi ajungă pradă fiarelor fie mâncat de ursul poștei, fie înghițit de balaurul irascibilității, fie rupt, sfâșiat în bucăți de vulturii gândurilor mândriei, iar sufletul cel unu al unui singur om să

ajungă mai multe, scindat într-o mulțime deosebită, ci ca să scapi nevătămată și înmulțită turma ta Mai-marelui păstorilor [1 Ptr 5, 4], lui Hristos Dumnezeu, întregă, purtătoare de rod, plină de virtuți, luminată de cunoștința cea dumnezeiască, fără râie sau cu urechile tăiate, pătată sau schiopătând. Căci așa vei mântui pe mulți, făcându-i desăvârșiți în lucrurile cele desăvârșite, nelipsindu-le nimic nicidecum [Iac 1,4], aducându-i Hristosului tău tară de prihană, curați de fapte întinate, și te vei învrednici de răsplățile cele mari care vin de sus, facându-te împreună-locuitor cu apostolii și păstorii lui Hristos, și împreună-împărțind cu însuși Fiul lui Dumnezeu în vecii nesfârșiți.

Viața ta să fie o regulă [canon] pusă în mijlocul fraților și părinților tăi, ca întru ea să se îndrepte strâmbăturile altora: să fii, așadar, neiuibitor de mese, neiuibitor de vin, neșuratic sau versatil, neiuibitor de arginți, neirascibil, neiuibitor de slavă deșartă, neocărător, fără ținere de minte a răului și fără să răsplătești răul cu rău. Ci fii, mai degrabă, sărac, urând slava, urând toată plăcerea vieții și desfătarea trupului, smerit, simplu, având buna străpungere [a inimii], amabil, blând, nemânos, neiuibitor-de-arginți, necurios, liniștit, corect, răbdător, credincios, înfrânat, conștiincios, veghetor, osârditor, zelos, purtând de grijă de sufletele încredințate ție ca de mădulele tale proprii, punându-ți și sufletul tău pentru ele [1 In 3, 16] dacă e nevoie, și nepunând nimic altceva din lucrurile lumii înaintea iubirii lor. Și pentru că dintre toți ceilalți tu ai fost preferat să paști turma cuvântătoare a Stăpânului tău și Dumnezeu, trebuie după cuvântul Acestuia să fii cel din urmă dintre toți [Mc 9, 35] prin cugetul și smerenia ta după Dumnezeu, ca să porți ca un puternic slăbiciunile celor neputincioși [Rm 15, 1], să vindecii ca un doctor patimile și bolile celor ce bolesc cu sufletul, să întorci ca un păstor oaia cea rătăcită [Iac 5, 20; 1 Ptr 2, 25], iar pe cea care se poartă bine să o faci să se înmulțească prin virtuți, însă pe cea plină de râie și de nevindecat să o tai din turma cea înțelegătoare, ca să nu dea boala ei și în oile raționale sănătoase.

Un trai modest

Străduiește-te deci cu râvnă să sporești turma Stăpânului tău. Să nu înclini spre ușurările și desfătărilor trupului, nici să cheltuiești rău lâna și grăsimea [Iz 32, 3; 39, 19] oilor lui Hristos, strângând în comori, pentru desfătare, cele ale mănăstirii mai mult pentru tine însuși decât pentru frații tăi. Să nu faci și să nu spui pentru slava omenească nimic din lucrurile care nu sunt potrivite mănăstirii tale, să nu iubești să faci ieșiri continue [din mănăstire] cu măgari scumpi și cu suită în urmă, ca și înainte; căci îți este de ajuns să ieși și numai o dată pe lună ca să împlinești slujirile cele mai necesare și problemele turmei tale, iar pe celelalte să le faci slujitorii, păstrându-ți adică neîntreruperea în stăruirea în slujba cuvântului și în purtarea de grijă a fraților împreună cu rugăciunea [FA 6, 4]. Să nu-ți pregătești mese scumpe, iar pentru fiii tăi [duhovnicești] mese umile, fără gust și disprețuite, ci masa să fie comună și pentru tine și pentru fiii tăi, afară de caz de boală sau de vizita unor prieteni care au același cuget și viață cu tine: fie din legume fierte și semințe, fie și din pești, o dată pe săptămână, duminica sau în praznicele împăratești, pregătită la comun de către chelar.

Un zel adaptat pentru fiecare

Nu te lăsa purtat de aprindere, mânie și strigăt [Ef4, 31] împotriva fiilor și fraților tăi afară de cazul în care acel lucru ar putea pune în primejdie sufletul lor, ci învață-i prin cuvânt și grai blând cum trebuie să umble fiecare [/ Tes 4, 1] și să petreacă în mijlocul frățimii [7 Tim 3, 15]. Pe cei tineri și neîntăriți învață-i cum să se cruțe pe ei înșiși și pe ceilalți frați, ca să nu se facă celor ce-i văd prilej de vătămare prin mersul și nestarea obiceiurilor, prin îndrăzneala și ocupațiile dezordonate ale tinereții. Pe cei îmbătrâniți în nevointă [asceză] învață-i prin cuvânt de înțelepciune răbdarea încercărilor care vin de la vrăjmașul, smerenia, zdrobirea inimii [Ps 50, 19], străpungerea, lacrimile, grija și stăruința, rugăciunea, fericitul plâns și cum să fie și să se facă prin cuvânt și faptă de folos

celorlalți. Pe preoți [învață-i] evlavia, liniștirea, meditația dumnezeieștilor Scripturi, cunoașterea exactă a Canoanelor și Tradițiilor apostolice⁴, corectitudinea dogmelor, curăția inimii [Mt 5, 8], rugăciunea statornică și străpungerea [inimii], șederea în frica lui Dumnezeu și cum să stea cu cutremur în dumnezeiescul altar, taina Liturghiei, descoperirea tainelor lui Dumnezeu, pentru că acestora li s-a dat să cunoască tainele împărăției cerurilor [Mt 13, 14], după cuvântul Domnului, ca să fie pentru întreaga frățime și celor din afară sare și lumină dumnezeiască [Mt 5, 13-14] ca unii ce au întru ei cuvântul vieții [Flp 2, 16].

Datoria de a îndrepta

Iar dacă va trebui cândva într-o binecuvântată mânie să te pui în mișcare cu toiag și vergi [Ps 22, 4; 1 Co 4, 21] împotriva celor aflați în neorânduială spre a face o tăiere a răului și a restrânge între ei o stricăciune contagioasă, ca să nu lași să se întindă mai rău cele ale lucrării și dispoziției vicioase, să știi că nici acest lucru nu a fost judecat ca un fapt discordant de Apostoli în Constituțiile lor și de către de-Dumnezeu-purtătorii noștri Părinți. Fiindcă orice mișcare și acțiune a noastră care restrânge și prigonește răutatea, ajutând astfel dreptății și virtuții, este lăudabilă și plăcută lui Dumnezeu și bine-primită de către toți dreptii. Martor este Iisus Care lovește cu un bici pe iudeii încăpățânați, care făcuseră din casa de rugăciune casă de neguțătorie, și răstoarnă mesele schimbătorilor de bani [Mt 21, 12-13 par]. Să nu disprețuiești printr-o blândețe prefăcută, numai pentru lauda oamenilor, nici cel mai mic lucru făcut împotriva poruncii lui Dumnezeu spre răsturnarea canoanelor și constituțiilor apostolice și oca-

⁴ „Canoanele apostolice” sunt o colecție de 85 de canoane atribuite Apostolilor [text grec: G. RALLI - M. POTLI, *Syntagma ton theion kai hieron kanonon*. Atena, 1852, I—II, p. 11-112; ed. critică: F.X. FUNK, *Didascalia et Constitutiones Apostolorum* I, Paderborn, 1905] inclusă în colecția de canoane a patriarhului Constantinopolului Ioan Scolasticul (566-577). Aprobata oficial de Sinodul Trulan în 692, ea s-a bucurat de mare autoritate în Bizanț. Este vorba de o culegere realizată probabil în Siria la sfârșitul secolului IV, legată inițial de cartea VIII a „Constituțiilor apostolice”, al cărei cap. 47 îl forma [n. B. Krivochem, SC 104, p. 306-307].

ra vieții evanghelice și a stării monahilor, ci, imitând pe Iisus Dumnezeu Care a poruncit cu asprime [Mt 9, 30 par] și s-a tulburat fără patimă [In 11, 33], răzbună poruncile lui Dumnezeu și ale canoanelor așezate de apostoli. Păzește întru toate și în cercetarea gândurilor fiecăruia acrivia, ca să știi care dintre ei are nevoie de îndepărtare, de pocăința cu lacrimi și de starea penitenților, ca nu cumva din împătimitire, cu știință sau cu neștiință, să faci din biserica lui Dumnezeu, în loc de templu sfânt, peșteră de tâlhari sau casă de desfrânare, și să nu scapi de înfricoșătoarea osândă a mâniei lui Dumnezeu [Rm 2, 3] venită peste aceasta.

Grija de persoanele și lucrurile sfinte

Căci trebuie să știi că pentru fiecare din unii ca aceștia [penitenți], cei care au fost înșiși văzători ai Cuvântului [Le 1,2] și ucenicii Lui [Apostolii] le-au rânduit pe bună dreptate locul potrivit. Trebuie dar ca tu să te îngrijești și mai mult de citirea constituțiilor și canoanelor acestora, ca să știi care sunt tainele credincioșilor ascunse în Hristos și să nu greșești făcând cele nepotrivite dreptei cinstiri a lui Dumnezeu. „Să faci evlavioși”, după cum este scris, „pe fiii tăi duhovnicești” [Lv 15, 31] și să-i înveți să aibă evlavie [și frică] de sfințele și dumnezeieștile Lui locuri, ca și de vasele templului celui sfințit al lui Dumnezeu și de slujba [liturgia] lui, pentru că scris este: „Fericit omul care pentru evlavie tremură pentru toate” [Pr 28, 14]. Fiindcă trebuie să știi că numai monahilor sfințiți [preoți] și celor care prin lupte și pocăință s-au curățit prin multe lacrimi și se împărtășesc cu preacuratele Taine ale lui Hristos, celor sfințiți și celor mai evlavioși, le-a fost afierosită de către Părinți și Apostoli slujirea [liturgia] unor asemenea lucruri și să se atingă de ele. Să nu îngădui intrarea în dumnezeiescul altar tuturor celor ce vor, ci numai, precum s-a spus, celor mai evlavioși dintre părinții și frații tăi care au fost sfințiți, iar pe ceilalți și pe frații care umblă fără orânduială [2 Tes 3, 6, 11] — vezi ce ți se spune! — să-i oprești. Căci mulți — să știi bine — prin disprețuirea unor astfel de lucruri sunt tăiați din viața prezentă și, negreșit, dacă nu bagi

de seamă, se va întâmpla aceasta: sângele celor tăiați pentru aceasta din viață se va cere din mâinile tale [*Iz* 33, 6].

Acestea sunt, păstorule al oilor lui Hristos, și încă mai multe decât acestea, cele pe care trebuie să le cunoști întocmai și să le faci cu osârdie spre paza turmei tale. Așadar, dacă te-ai cunoscut pe tine însuși ajuns la o atât de mare capacitate și înzestrat cu astfel de harisme, încât numai prin lumina faptelor bune și a cunoștinței și înțelepciunii dumnezeiești care strălucește din tine să fie luminați toți cei ce se apropie de tine, fie ai tăi, fie străini, păstorește cu încredere oile [*In* 21, 16] lui Hristos cu cuvântul cunoscător al harului cel dat ție, cu fapta după regula și legea cea dată ție mai înainte de sus și paște mielușei Lui [*In* 21, 15] în pășunile mântuitoare ale poruncilor Lui, până ce vor crește și vor ajunge la măsura vârstei plinătății lui Hristos [*Ef* 4, 13] și așa vei avea plată multă de la El: faptul de a ședea pe același scaun și a avea același sălaș cu apostolii Lui; iar dacă nu, restrânge-te la tine însuși — dacă crezi în mine, cel ce mă neliniștesc de mântuirea ta — pentru că Dumnezeuul nostru este foc mistuitor [*Evr* 12, 29]; Lui fie slava în veci. Amin.

Cateheza 19

Grija părintească de suflete

Că nu trebuie să ne încredem în oameni numai pentru cuvintele și făgăduințele lor, ci credința în cuvintele lor trebuie întărită din faptele lor. Și care este adevărata dispoziție și iubire a adevăraților învățători față de cei învățați de ei. Și care sunt milostivirile și purtarea lor de grijă. Și cum mijlocesc aceștia pentru ei la Dumnezeu.

Slăbiciunea cuvântului omenesc

Fraților și părinților și copiilor, fiecare dintre voi cunoaște începutul prieteniei voastre față de mine, cum și din ce pricină s-a făcut; știți de asemenea și măsura iubirii și credinței voastre față de Dumnezeu. Fiindcă eu nu știu să vorbesc exact despre un lucru nevăzut, iar a da încredințare despre unele ca acestea numai prin cuvinte e cu neputință. Căci de multe ori ceea ce nu a făgăduit cineva dându-și cuvântul, face numaidecât cu fapta, iar ceea ce a făgăduit cu jurămintă atunci când trebuie să facă îi pare rău și renunță cu totul, lucru pe care-l vei găsi făcându-se la cei mai mulți. Fiindcă rari sunt cu adevărat cei ce nu se lasă clintiți de valurile vieții, nici nu sunt înăbușiți de spinii ei [Mc 4, 7], nici nu sunt amăgiți de plăcerile ei și nu sunt înrobiți averilor, pentru care se face toată minciuna. De aceea a nădăjdui numai în cuvinte și a ne sprijini pe ele ca pe niște lucruri sigure este lucru potrivit numai făgăduințelor pe care ni le-a făcut nouă Dumnezeu. Fiindcă numai Acela are neschimbabilitate și S-a arătat întotdeauna nemincinos. Dar, întrucât oamenii nu au stabilitate, ci se întorc și rățesc în jurul multor lucruri, cel ce se bizuie numai pe cuvintele lor va avea parte doar de vânturi și se va bucura de visuri deșarte. Fiindcă nimic din toate celelalte nu

are o atât de mare instabilitate și ușurință în schimbare cum are gândul omului, care stă numai atunci când trecând toate cele curgătoare, create și văzute, va depăși întinericul care-l învăluie și se va amesteca cu cele nevăzute și stabile. Deci, întrucât socotesc să așa stau lucrurile, iar voi, știu bine, veți mărturisi împreună cu mine ceea ce spun, ascultați și pricina pentru care vă grăiesc vouă acestea și ce am pățit.

Cazul lui Teofilact

Ați venit la noi cu iubire și credință înflăcărată, așa cum am putut să-mi dau seama din cuvintele și fețele voastre, și nu fiind siliți de către cineva, ci imboldul spre aceasta venind de la voi înșivă. Deci văzându-vă pe voi așa și auzind de la voi asemenea cuvinte iubitoare de Hristos, am primit credința și alegerea voastră liberă și m-am umplut de afecțiune nepătimasă pentru voi mai presus decât toți, și, mărturisesc, am față de voi o iubire mai mare, deși mi s-a poruncit să-i iubesc pe toți deopotrivă. Dar când pricina acestui început [al cuvântului], adică domnul Teofilact¹ — deoarece cuvântul meu se adresează lui — a început iarăși de multe ori să vină la smerenia noastră cu mai multă râvnă și o iubire încă și mai caldă, fiindcă pentru cei ce văd drept aceasta strălucește și nu poate să se ascundă —, pe care l-am primit ca pe un frate și așa l-am iubit ca pe mine însumi, dacă vrea să mă creadă, sufletul meu fiind pus în mișcare în chip firesc și, ca să spun așa, arzând de iubire, iar el a spus cuvinte și i-a făcut lui Hristos o făgăduință, pe care nu m-am așteptat vreodată s-o aud de la el, cuvinte pe care le-a scris însuși Dumnezeu și care aii rănit ca o săgeată inima mea, dar nu numai aceasta, ci și, ca unele ce s-au făcut neconținut în aceasta foc care mă mistuie și mă arde — fiindcă n-am să vă ascund nimic din câte am pățimit pe nedrept de la voi —, aceste lucruri m-au făcut să sufăr deopotrivă ziua și noaptea, mi-au alungat dul-

¹ Nu se știe nimic despre acest Teofilact de care vorbește aici Sfântul Simeon. Este vorba probabil de un monah din mănăstirea sa, Sfântul Mamas, care părăsise frăția și revenise mai apoi din nou în ea. Sfântul Simeon vorbește în aluzii fără a descrie faptele, binecunoscute de auditorii săi [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 319].

ceața somnului și m-au silit să împing deoparte mâncarea. Setea de apă mi-a încetat pururea în însetarea după împlinirea cuvintelor lui, iar lumina soarelui simțită sensibil n-am mai vrut să o văd nicidecum, fiindcă doream să văd cândva pe fratele meu venind cu căldură la soarele spiritual [inteligibil]. Lacrimile mele, și acestea foarte fierbinți, se scurg și se aduc lui Hristos pentru lucrul dorit de mine, ca el să se spele cu ele și, privind cu mintea, să cunoască pe Făcătorul lui. Suspines din adâncul inimii mele, ca să scot din adâncul relexor sufletul pe care l-am iubit. Zac cu fața la pământ jelind neconținut, ca să ridic de jos pe preaiubitul meu. Strig chemând pe Domnul Atotțiitorul, ca să-mi smulgă din legăturile stăpânitorului lumii acesteia [Ef6, 12] pe cel ținut în el de bunăvoie. Fac și zic poate și altele, pe care nu e drept a le scrie, dar care sunt cunoscute numai lui Dumnezeu, pentru Care se și fac. Și dacă mint sau pur și simplu n-am spus măcar un singur cuvânt și nu l-am împlinit cu fapta, să nu fiu socotit împreună cu cei ce cred în Domnul, nici să văd slava sfinților, ci să pierd nădejdea pentru care am lăsat lumea.

Grija lui Simeon pentru monahi

Acestea sunt cele pe care le-am pățimit pentru voi și ne-dreptățile pe care le-am suferit pentru voi. Spuneți deci și voi căruia dintre voi i-am făcut o asemenea întristare? Dați-mi în schimb, fraților, și voi o iubire deopotrivă cu a mea, cel tiranizat de iubire. Întăriți-vă cuvintele voastre prin fapte, ca să găsec puțină ușurare. Arătați-mi, dacă mă iubiți cu adevărat, sfaturile inimilor [/ Co 4, 5] voastre. Știu și eu nu numai prin cuvinte, dar și prin fapte, că Dumnezeu este cu voi și că mi m-am ostenit în deșert [Flp 2, 16]. Iar dacă nu vreți, de ce ați mai venit la mine punând peste mine această povară șt, depărtându-vă, mă împovărați încă și mai mult? E o povară care lucrează în mine bucurie negrăită și o tristețe infinită, lucru paradoxal: bucurie pentru că mă rog pentru voi și mă veselesc nădăjduind să vă primesc înapoi, întristare pentru că mă tem să nu fiți sufocați de lume și, amăgiți fiind, să mințiți lui Hristos, lucru pe care gândindu-l tremur și-mi ies din mine.

Acest lucru este cheltuiala sufletului meu și nu mă lasă să mă odihnesc sau să mă bucur. De aceea umblu într-adevăr jelind și mahnindu-mă [Ps 34, 14] și jelindu-mă că mai bine e să ies din viață [Iona 4, 8], pentru că nu socotesc drept câștig să mă mântuiesc singur nici nu vreau să slăvesc pe Dumnezeu fără voi. Deci dacă acestea sunt de ajuns în ce mă privește, răspundeți și voi, dacă vreți, și spuneți de ce parte vă alăturați, și întăriți cuvântul cu fapta, ca să mă bucur sau, iarăși, să mă întristez. Nădăjduiesc însă, și mă rog privind nevăzut la Domnul, că nu veți minți nici nu veți spune unele în locul altora, ci veți arăta mai degrabă cu fapta cele pe care le făgăduiți în cuvinte. Deci să nu vă îndoiiți cu nimic de acestea, nici să nu se înalțe gânduri de necredință în inimile voastre, frații mei [Le 24, 38], ci ascultați-mi cuvintele cu durere și vedeți că nu voi grăi nici un lucru deșart sau amăgitor.

Să fugim de mizeria noastră de aici în Dumnezeu

Ridicați-vă ochii sus spre cer și pe pământ jos [Is 8, 21-22] și înțelegeți ce lucruri și câte lucruri a făcut Dumnezeu pentru noi. Priviți și cercetați întocmai că nici un lucru din toate acestea nu este stabil, dar numai sufletul omului se vede nevăzut în cele ce se văd și se crede că e nemuritor, el care, unit fiind cu trupul și sălășluind în trup, le vede pe toate și înțelege cele materiale și create și alcătuite din lucruri trupești, iar, desfacându-se de acesta, ajunge în însăși ceasul acela în afara oricărei cunoașteri, și se înscrie numai în cele imateriale și inteligibile. Deci dacă e luminat de lumina poruncilor lui Hristos și ajunge în însăși lumina infinită a milostivei Dumnezeiri, aflând veselia cea negrăită și fără de sfârșit; dar dacă e cuprins în întunericul păcatelor, ajunge, vai, în chip asemănător într-un întuneric nesfârșit, amestecat cu foc aprins [Sol 17, 5-6]. Deci așa stând lucrurile, lucruri pe care și voi le mărturisiți în chip drept, ce mai întârziem și de ce nu fugim de focul cel amar? De ce spunem: „Vai celor iubitori de lume și iubitori de plăceri”, și nu simțim că ne aflăm de fapt între aceștia? De ce spunem: „Fericii cu adevărat cei ce caută pe Domnul și în El își pun nădejtile lor [Ps 11, 7], dar nu înțe

legeți, nenorocirea voastră, fugind de ea? De ce socotiți că mărturisitiți și credeți într-un Dumnezeu pe Care nu vreți, să-L cunoașteți și Căruia nu vreți să-I slujiți? Unde nădărduiți atunci când, lăsând cele bune aflate în mâinile voastre, vă alipiți de cele zadarnice și curgătoare?

Cum zici, spune-mi — ca să-mi întorc cuvântul și către fiecare dintre cei ce alipesc de zădărnicia celor drept prezente —: „Știi toate: că sunt muritor și că o umbră sunt cele văzute, că moartea e neașteptată și slava dreptilor veșnică, iar rușinea păcătoșilor nu are sfârșit”, dar nu te depărtezi de cele rele? Iar dacă vezi, cum te împiedici ca un orb, și tot trupul și tot sufletul ți-e înnegrit [*Cânt* 1, 6; *Iov* 30, 33]? Dacă știi cele mai bune, cum faci cele mai rele, ca unul care nu are simțire? Dacă știi că toate sunt umbră și toate cele văzute trec, cum nu te rușinezi să te joci cu o umbră și să strângi ca pe o comoară cele curgătoare? Căci asemenea unui copil care scoate apă cu sita, nu simți și nu ți se pare oare că gândești, preaiubitule, ca și cum părerea și închipuirea ar fi un lucru foarte serios, deși sunt lipsite de existență?

Să ne grăbim spre Hristos Dumnezeu

Omule, crezi că Hristos este Dumnezeu? Dacă da, teme-te și păzește poruncile Lui. Iar dacă nu, întreabă chiar și pe demoni, pe care poate îi socotești mai vrednici de credință [*Mt* 8, 29; *Iac* 2, 19]. Învață de la cei cărora le ești rob și cărora le urmezi, că nu este alt Dumnezeu afară de El [*Dt* 4, 35], că nimeni nu se aseamănă Lui, nici nu poate fi asemenea [*Is* 40, 18]. Căci este Stăpânitor a toate, Judecător a toate, împărat a toate, Făcător al luminii și Domn al vieții. El este Lumina cea negrăită, neapropiată [*Tini* 6, 16], Cel ce singur este [*Iis* 3, 14], Care face să piară prin arătarea Lui de la fața Lui, pe vrăjmașii lui [*Ps* 67, 2-3] și pe cei ce nu fac poruncile Lui, în același chip în care soarele care răsare alungă negura nopții; și iată Domnul Dumnezeuul nostru, necuprins în cele necuprinse, neînțelese în cele neînțelese, Se va arăta numai celor vrednici pe măsura credinței în El, iar păcătoșii vor fi în lumină acoperiți ca de întuneric [*Sol* 17, 19-20], rușinându-se

în bucurie, roși în veselie și arși cumplit și pedepsiți în felurite chipuri de propriile lor patimi, după cum dreptii sunt încununați de feluritele lor virtuți.

Prin urmare, acestea le-am găsit trupește zăcând scrise în de-Dumnezeu-insuflatele Scripturi, și le-am învățat duhovnicește de la Duhul și le-am scris spre încredințarea voastră, neputându-mă sustrage din multa iubire de la aceasta. Iată deci, v-am vestit vouă toate și n-am ascuns talantul [Mt 25, 25] și n-am pizmuit mântuirea voastră. Fiecare dintre voi să-și aleagă ce vrea. Fiindcă eu m-am slobozit de acum de învinuirea cu privire la voi în Hristos Iisus, Domnul nostru. Amin.

Cateheza 20

Spre Hristos pe urmele părintelui duhovnicesc

Despre lepădarea și tăierea voii către cei ce au cerut să le scrie cum trebuie cineva să-și petreacă viața ascetică. Și că pentru aceasta este bine și folositor să aibă o călăuză iscusită, adică un părinte duhovnicesc spre a învăța cele ale virtuții și lucrarea cu anevoie de realizat a meșteșugului ascetic. Și despre credința în părinții duhovnicești și vederea luminii, care luminează tot sufletul ce înaintează spre iubirea lui Dumnezeu.

Frații mei iubiți și preadragi, de multe ori ați vrut să ascultați de la smerenia mea un cuvânt de folos, dar din pricina plecării voastre grabnice, nu am vrut, spre folosul vostru, să grăim cu voi din gură cele ce trebuiau spuse ca niște lucruri lăaturalnice. De aceea, fiindcă ați cerut să vă scriu' acum iubirii voastre, pe bună dreptate m-am îndemnat și am scris nu cele spre povățuire — fiindcă sunt nevrednic —, ci cele spre sfățuire și aducere-aminte, ca unul ce vă iubesc foarte tare, și câte știu că sunt de folos sufletului la fuga din lume și la înstrăinarea de patimi, la iubirea de Dumnezeu și nepățimirea desăvârșită.

Hristos e totul pentru adevărații creștini

Prin urmare, am socotit lucru drept ca, adresându-mă **unui** om ce însetează după mântuirea sufletească, să nu-mi fac de altundeva începutul decât de la însuși izvorul cel veșnic,

¹ Cateheza de față pare a fi fost și ea mai degrabă o epistolă scrisă decât o cuvântare rostită [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 331].

Mântuitorul Hristos Dumnezeuul nostru, pentru Care se face cuvântul nostru și toată întreprinderea, și pentru Care este toată râvna cea bună cu nădejde și tot gândul cel bun; căci El este temelie nesfârșată pentru cei începători, nădejde nerușinată pentru cei aflați la mijloc și iubire nesăturată și viață nesfârșită pentru cei desăvârșiți. Glasul Lui l-am auzit zicând îndeobște către toți: „Cine nu-și va lăsa tatăl și mama și frații, și toate averile lui și nu-și va lua crucea lui și îmi va urma Mie, nu este vrednic de Mine" [Mt 10, 37-38]. Deci pentru nimic altceva n-am fost învățați de către Scriptură că trebuie să ne purtăm crucea până la sfârșit și n-am aflat din însăși experiența noastră, decât pentru răbdarea necazurilor și încercărilor, și în cele din urmă, pentru moartea de bunăvoie, pe care în vremurile de atunci, când domneau ereziile, mulți au ales-o prin mucenicie și prin tot felul de chinuri, iar acum prin harul Hristos într-o vreme de adâncă și desăvârșită pace am fost încredințați că nimic altceva nu este „crucea" și „moartea", decât omorârea desăvârșită a voii proprii. Fiindcă cel ce-și împlinește în orice chip voia sa, nu va putea vreodată să păzească porunca Mântuitorului Hristos.

Să ne câștigăm un părinte duhovnicesc

Deci ca să îmi fac cuvântul ca adresându-mă unuia singur, vă voi spune acestea: Frate, cheamă cu stăruință pe Dumnezeu, ca să-ți arate un om care să te poată păstori în chip frumos, pe care trebuie să-l asculți ca pe însuși Dumnezeu, și să săvârșești fără șovăială cele spuse ție de către el, chiar dacă cele făptuite ți se par a fi potrivnice și vătămătoare. Și dacă inima ta e încredințată de har și ai o încredere prisositoare în cel pe care-l ai părinte duhovnicesc, fă ceea ce îți spune și te vei mântui; căci e mai bine să te numești ucenic al unui ucenic și să nu viețuiești de sine [*idiorythmos*] strângându-ți roadele nefolositoare ale voii proprii². Iar dacă Duhul Sfânt te va

² Această cateheză oferă o frumoasă expunere a ideilor Sfântului Simeon despre imaginea și rolul părintelui duhovnicesc; acesta trebuie să fie un harismatic trimis de Dumnezeu pentru rugăciunea noastră intensă și este pentru noi icoana vie a lui Hristos; a-1 imita înseamnă a-L imita pe Hristos [n. B. Krivoch&ne, SC 104, p. 335].

trimite la un altul, să nu șovăi nicidecum³: fiindcă auzi cum Pavel sădește, Apolo udă și Hristos face să crească [7 Co 3,6].

Să-l urmăm cape Hristos în viața Sa publică

Fă, așadar, frate, precum ți-am spus, și du-te la omul pe care Dumnezeu ți—l va arăta în chip tainic prin tine însuși sau printr-un rob al său. Și uitându-te la el ca la Hristos însuși și vorbind cu el, așa să-l cinstești pe el și așa să fii învățat de către el cele folositoare. Dacă auzi de la el: „Ieși din pământul voii tale și din rudenia cugetului tău [Fc 12, 1]”, să nu șovăi nici să nu te rușinezi fiind biruit de slava deșartă. Dacă îți spune: „Vino în pământul ascultării, pe care ți—l voi arăta ție [Fc 12, 1]”, aleargă, frate al meu, pe cât îți stă în putere, ca să nu dai somn ochilor tăi [Ps 131, 4] nici să nu-ți pleei genunchiul [Judecători 7, 5] tras fiind de trândăvie și lenevire. Căci poate acolo ți Se va arăta Dumnezeu Care vrea să te arate tată a multor copii duhovnicești [Fc 17, 4-5] și să-ți dăruiască pământul făgăduinței [Fc 12, 7; 17, 8], pe care-l moștenesc numai dreptii [Mt 5, 5]. Dacă te urcă în munte [Mt 17, 1-6], urcă cu râvnă, căci vei vedea, știu bine, pe Hristos schimbat la față⁴ și strălucind mai presus decât soarele prin lumina Dumnezeirii și vei cădea poate cu fața la pământ neputând vedea ceea ce nicidecum nu se poate vedea, și vei auzi de sus glasul Tatălui, și vei vedea un nor umbrind și pe proci stând de față și încredințând pe cei vii și pe cei morți că El este Dumnezeu și Domnul. Dacă te îndeamnă să-i urmezi, străbate cetățile [Mt 9, 35] cu îndrăzneală; căci te vei folosi foarte mult, dacă vei privi spre el și numai spre el. Dacă îl vei vedea mâncând împreună cu desfrânatele, cu vameșii și cu păcătoșii [Mt 9, 11], să nu gândești nici un lucru pătimăș și

----- :-----
³ Duhul Sfânt trebuie să rămână adevărata noastră Călăuză ce ne descoperă un părinte duhovnicesc harisraatic [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 335].

⁴ Deși nu găsim la Sfântul Simeon o învățătură sistematică despre lumina taborică (ca la Sfântul Grigorie Palama în secolul XIV), astfel de pasaje din scrierile sale ni-l arată în marea tradiție a teologiei mistice răsăritene care are în centru Schimbara la Față a lui Hristos și e reprezentată de Origen, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschinul și alții [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 335].

omenească, ci socotește-le pe toate nepătimăși și sfinte și, atunci când îl vezi pogorându-se la patimile omenești înțelege cu mintea ceea ce a spus: „M-am făcut tuturor toate, ca pe toți să-i dobândesc” [*I Co* 9, 22. 19]. Dar nici chiar atunci când îl vezi cu ochii, să nu te încrezi nicidecum în ei, fiindcă înșală și aceștia, precum am învățat prin experiență. Urmându-i și dând crezare celor spuse de el, să nu privești spre cei ce sunt împreună cu tine [cf. *In* 21, 19-20] nici să spui despre cineva: „Doamne, dar cu acesta ce va fi?” [*In* 21, 21], ci întotdeauna să iei seama la tine însuși și să ai în fața ochilor moartea și să observi cu luare-aminte în ce virtute îl vei preamări pe Dumnezeu [*In* 21, 19]. Să nu te înalți atunci când ești cinstit pentru învățătorul tău de către oameni mai mari decât tine, nici să nu ai pentru numele aceluia mulți oameni care să asculte de tine, ci bucură-te mai degrabă dacă numele tău va fi scris în cerul smereniei [*Le* 10, 20]. Dacă vezi până și umbra ta făcându-i pe demoni să tremure [*Le* 10, 20; *FA* 5, 15], nu-ți atribui deloc acest lucru ție însuși, ci mijlocirii părintelui tău, și ei se vor teme încă și mai mult de tine.

Să-l urmăm ca pe Hristos la Cină

Dacă te îndeamnă să șezi la masă, aproape de el, primește cu recunoștință, și păstrează față de el respect și cinste dimpreună cu tăcere, și să nu te atingi de cele puse înainte fără binecuvântarea aceluia; nici să dai ceva altuia sau să îndrăznești să cinstești mai mult pe cineva fără voia și porunca aceluia. Iar dacă te va chema cel din urmă dintre toți, nu spune: „Mă voi așeza la dreapta sau la stânga”, știind că acest loc a fost pregătit pentru alții [*Mc* 10, 37], ci, auzind că „cel ce vrea să fie întâiul dintre toți, să fie cel din urmă” [*Mc* 9, 35], primește locul de jos ca pe cel de sus [*Le* 14, 10] și iubește pe învățătorul ca pe unul care lucrează pentru tine cele mai bune prin cele umile. Nici să nu-ți întinzi cu îndrăzneală cel dintâi împreună cu el mâna în blid [*Mt* 26, 23], fiindcă știi a cui a fost această îndrăzneală [*Mt* 26, 25]. Dacă vrei să-ți spele picioarele tale, respectă-l ca pe un domn și învățător [*In* 13, 13]

și refuză lucrul acesta. Dar dacă-1 vei auzi: „Nu vei avea parte de mine, dacă nu-ți voi spăla picioarele tale" [*In* 13, 8], oferă-i cu sârguință spre curățire tot trupul tău [*In* 13, 9], ca să afli din cele făcute cu tine marea înălțime a smereniei celei îndumnezeitoare, și, dacă ai conștiința a ceea ce s-a făcut, să te folosești de aici mai mult decât dacă ai spăla picioarele tatălui tău. Dacă îți va spune așezându-se: „Unul dintre voi mă va vinde sau se va sminti de mine" [*Mt* 26, 21; 16, 23], nu-ți ascunde viclenia, și, dacă recunoști acest lucru, mărturisește; iar dacă nu, căzând la picioarele lui întrebă cu lacrimi: „Oare nu sunt eu, stăpâne?" [*Mt* 26, 22. 25]. Fiindcă de cele mai multe ori cădem fără să știm. Dar să te pleci la pieptul tău nu-ți este îngăduit; căci, dacă în marea sa iubire față de Hristos, Ioan a îndrăznit să facă aceasta ca față de un om [*In* 13, 23], și el împreună cu toți a primit porunca ca atunci când va face toate, să se numească pe sine rău netrebnic [*Le* 17, 10].

Să-1 urmăm cape Hristos în Patimă

Dacă-1 vezi pe cel ce te călăuzește făcând minuni și fiind slăvit, crede și te bucură și mulțumește lui Dumnezeu, că ai întâlnit un asemenea învățător, dar să nu te smintești văzându-1 necinstit de către cei pizmuitori, sau poate palmuit [*Mt* 26, 67] și târât, ci, ca un nou Petru, ia sabia și taie nu numai urechea [*Mt* 26, 55], ci și mâna și limba retează-i-o celui ce îndrăznește să grăiască împotriva părintelui tău și caută să se atingă de el. Iar dacă vei fi certat ca și acela, negreșit vei fi lăudat și mai mult din pricina multei tale iubiri și credințe. Iar dacă înfricoșându-te ca un om vei spune: „Nu-1 știu pe omul acesta" [*Mt* 26, 73], plânge iarăși după acestea cu amar [*Mt* 26, 75], dar să nu te cufunzi în deznădejde; și am încredere că acela mai întâi te va atrage la sine. Dacă-1 vei vedea răstignit ca pe un făcător de rele [*Le* 23, 32] și pătimind împreună cu făcătorii de rele, de e cu puțință, atunci să mori împreună cu el; iar dacă nu e cu puțință, să nu te alături celor răi ca un rău și vânzător, nici să nu te faci părtaș împreună cu ei la sânge nevinovat [*Mt* 23, 30], ci, dacă ai părăsit păstorul pentru puțin timp ca un fricos și un laș, păzește credința în el. Dacă e

slobozit din lanțuri, vino iarăși la el și cinstește-1 încă și mai mult ca pe un mucenic; iar dacă a murit în încercări, cere cu îndrăzneală trupul lui [*Mc* 15, 43] și cinstește-1 încă și mai mult decât atunci când stăteai în preajma lui pe când era însuflețit, și, ungându-1 cu miruri scumpe, îngroapă-1 [*Mt* 26, 12]. Și chiar dacă nu a treia zi, dar în ziua de apoi va învia împreună cu toți. Crede că stă cu îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu chiar dacă ai așezat trupul lui în mormânt și cheamă fără șovăială mijlocirea lui; și el te va ajuta aici și te va păzi din toate cele potrivnice și, atunci când vei ieși din trup, te va primi și-ți va găti sălaș veșnic [cf. *In* 14, 1-2].

Să-1 urmăm în slavă și lumină

Căci dacă după toate cele zise mai înainte chemându-te deoparte te îndeamnă să te liniștești și îți va spune: „Sezi aici fără să ieși până când te vei îmbrăca cu putere de sus” [*Le* 24, 49], ascultă-1 cu nădejde sigură și cu bucurie nesăturată. Nemincinos, fratele meu, și adevărat e un asemenea învățător. Fiindcă va veni peste tine acum aceeași putere a Duhului Sfânt [*FA* 1, 8] nu în chip de foc arătându-se sensibil, nici cu vuiet mare și cu suflu puternic [*FA* 2, 3. 2] — fiindcă acestea s-au făcut atunci pentru cei necredincioși —, ci în chip spiritual [*noeros*], în chip de lumină spirituală [inteligibilă] cu toată seninătatea și vioișia, lucru care este un preambul al luminii celei dintâi și veșnice și o scânteiere și o strălucire a fericirii celei veșnice [*Sol* 7, 26]. Așadar, arătându-se această lumină orice gând pătimăș pierde, orice patimă sufletească e alungată, și orice boală trupească primește vindecare. Atunci ochii inimii se curăță și văd ceea ce s-a scris în fericiri [*Mt* 5, 8]. Atunci sufletul, privind ca în oglindă, vede până și cele mai mici greșeli ale sale, se cufundă în adâncul smereniei și, înțelegând măreția Slavei, se umple de toată bucuria și veselie, și minunea făcută fără de nădejde lasă să-i curgă izvoare de lacrimi; și așa omul se schimbă întreg, cunoaște pe Dumnezeu și este cunoscut mai întâi de El. Fiindcă ea [smerenia] și numai ea îl face pe om să disprețuiască toate cele pământești și cerești, prezente și viitoare, triste și îmbucurătoare, și

îl face pe om, pe cât este cu putință oamenilor, prieten cu Dumnezeu și fiu al Celui Preaînalt și Dumnezeu [*Ps* 81, 6]⁵.

Smerenia și iubirea, virtuțile cuprinzătoare

A

Așadar, acestea le-am scris⁵ iubirii tale ca, avându-le **îți** scris, lucrurile pe care le-ai cerut să le auzi odată de la smerenia mea să le citești când vrei. Dacă și crezi că prin noi acestea ți le poruncește în chip iconomic și folositor Duhul Sfânt, toate se vor face precum am spus, unul după altul, iar câte le-am lăsat deoparte, căci sunt multe, te va învăța prin tine însuși Hristos însuși.

Iar dacă ți se par a fi nevrednice de crezare și nu de ajuns, iartă-mă pentru că te sfătuiesc cele pe care le-am învățat, și urmează tuturor celor pe care le știi mai bune; vezi însă, frațele meu, să nu cumva să urmezi fără sfat și celor mai rele. Fiindcă rari cu adevărat și foarte rari sunt acum cei ce știu să păstorească frumos și să vindece sufletele raționale. Fiindcă postul și privegherea și chipul din afară al evlaviei mulți l-au fățurit sau chiar l-au dovedit cu fapta, și a învăța multe pe de rost sau a învăța în cuvinte pe alții pot să facă cu ușurință mulți, dar foarte puțini se vor găsi când va fi vorba de tăierea prin plâns a patimilor și de dobândirea aieva a virtuților cuprinzătoare. Iar virtuți cuprinzătoare numim smerenia, care desființează patimile și aduce nepătimirea cerească și îngerească, și iubirea care niciodată nu stă și nici nu cade [*1 Co* 13, 8], ci neconținut tinde spre cele dinainte [*Flp* 3, 13] adăugând dor la dor și dragoste la dragoste, din care se dăruiește discernământului desăvârșit, care călăuzește frumos pe sine însuși și pe cei ce îl urmează ei și străbate fără împiedicare marea înțelegătoare [*Sol* 10, 18]; pe acesta mă rog să ți se dea

⁵ Imitarea lui Hristos nu se oprește la viața Sa pământească, ci se continuă cu Cincizecimea și pogorârea Duhului Sfânt care se săvârșesc și acum în chip nevăzut ca și pe vremea Apostolilor. Mistica hristocentrică a Sfântului Simeon — și a întregii tradiții ortodoxe, cum arată limpede V. Lossky în faimosul său *Essai sur la theologie mystique de l'Eglise d'Orient*, Paris, 1944 — este în același timp și pnevmatologică, pentru că hristologia răsăriteană e pnevmatologică și pnevmatologia e hristocentrică [n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 344-345].

⁶Cf. *supran.* 1.

și ție de la Dumnezeu, și mai cu seamă acum, pentru ca să deosebești în chip plăcut lui Dumnezeu cele ale tale și așa să faci și să te sârguiești ca să găsești pe Hristos lucrând acum împreună cu tine, iar în veacul viitor dăruindu-ți cu bogăție desfătarea luminării care vine de la El; și nu urma lupului ca unui păstor [Mt 7, 15], nici nu te furișa într-o turmă bolnavă [Iz 34, 4], nici să nu te găsești singur îndeosebi, ca nu cumva fie să te arăți căzut pradă lupului celui stricător de suflete, fie să-ți sfârșești viața bolind sufletește sau să dobândești numai acel „Vai celui ce cade singur” [Ecc 4, 10]. Fiindcă cel ce s-a predat pe sine însuși unui învățător bun nu va avea nici **una** din grijile acesta și se va mântui în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 21

Fericitul sfârșit al monahului Antonie

Despre pomenirea morții. Și ce sfârșit bun a avut de trei ori fericitul lui frate Antonie. Iar spre sfârșit cuvânt de îngropare pentru el.

Curăția monahului Antonie

Fraților și părinților, mă rog lui Dumnezeu Cel ce s-a miștărit de mine să rânduiască cele spre mântuirea tuturor și să îndrepteze în chip frumos sufletele noastre spre viața de acolo, unde ne așteaptă pe noi frații și părinții care ne-au luat-o înainte, și unde s-a mutat și de trei ori fericitul nostru frate Antonie¹, după ce a viețuit aici în chip frumos și cuvios, pocăindu-se cu adevărat și mărturisind cu osârdie lucruri pe care puțini monahi le socotesc a fi păcate. Căci curat fiind și dobândind inimă curată [Mt 5, 8] de gândurile pătimase, sfântul acela socotea și-și mărturisea păcatele cele mici — cum mi se par negreșit și mie — ca pe niște păcate mari, căci ocrotit de harul lui Dumnezeu, și-a petrecut viața feciorelnic la trup și neprihănit la inimă. Și din ziua în care a intrat pe poarta mănăstirii și s-a făgăduit lui Hristos, nu și-a întinat haina trupului sau a sufletului său nici prin însoțirea cu gândurile, nici prin consimțirea la gânduri, nici prin vreo faptă oarecare, așa cum mi-a spus mie, care ședeam și plângeam lângă patul său, grăind așa: „Ce plângi, zicea, frate? Nu

¹ Este vorba de un monah decedat tânăr din comunitatea de la Sfântul Mamas, menționat, se pare, ca unul dintre ucenicii de frunte ai Sfântului Simeon, în *Viața sa* (cap. 58). Întreaga cateheză trădează patosul și afecțiunea Sfântului Simeon, fiind concepută pe un ton extrem de viu și personal, lăsându-ne să simțim nemijlocit sufletul său arzător [n. B. Krivoch6ine, SC 104, p. 351].

me-am făcut tăgăduitor al credinței în Dumnezeu, și pe aceasta am păzit-o, nădăjduiesc, ca și pe Acela [2 *Tini* 4, 7]. Și din ziua în care am ajuns în această sfântă mănăstire — nu spun aceasta laudându-mă, ci îndrăznind spre Dumnezeu și în rugăciunea părintelui nostru — nu am săvârșit păcat trupesc. Iar mâncând și bând, mi-am petrecut fără griji zilele mele. Iar acum mă încredințez pe mine însumi iubirii de oameni a lui Dumnezeu Care le știe pe toate, să facă cum știe cu smerenia mea!"

Așadar, care din zicerile și rostirile ultime ale marilor părinți sunt mai mari decât cele ale fratelui nostru? Căci ne-a făcut cunoscută cu îndrăzneală neprihănirea și fecioria sa și, în același timp, și-a dobândit pentru sufletul său necăderea smereniei lui păzind prin aceasta cuvântul Stăpânului, sau mai bine spus porunca Lui care zice: „Când ați făcut toate, atunci spuneți: Slugi netrebnice suntem, am făcut ceea ce trebuia să facem" [*Le* 17, 10]. După care, vorbind îndeosebi cu sfântul părintele nostru², i-a povestit, plângând, lucruri ase mănaătoare care l-au făcut să-și iasă din sine și pe însuși sfântul părintele nostru și pe noi înșine, dar nu numai aceștia, ci și pe toți cei care le-au auzit după săvârșirea aceluia. Fiindcă nimeni dintre noi nu nădăjduia ca în unul ca acela să se ascundă o asemenea comoară de neprihănire și feciorie.

Moartea sa, prilej de mâhnire pentru Simeon

Căci după ce a îmbrăcat astfel sfântul, marele și îngerescul chip³, cu râvnă mare și vărsând multe lacrimi, cu credință

² Simeon Evlaviosul. Cateheza pare să fi fost rostită înaintea morții acestuia în 986-987 [n. B. Krivocheine, *SC* 104, p. 354].

³ În monahismul răsăritean există două trepte: monahi cu schimă sau haină mică (*mikroschemoi*) și cu schimă mare (*megaloschemoi*). Nu există o diferență esențială între aceste două categorii fiindcă în ambele este vorba de aceleași voturi care se repetă, dar sunt respectate de monahii cu schimă mare într-un mod mai strict și riguros ascetic decât cei cu schimă mică. Nu se știe exact când anume a apărut această diferențiere, dar în secolul VIII există deja marcată în manuscrisele liturgice (*Cod. Barberini gr 336*, f. 354-502). Ea a fost combătută de Sfântul Teodor Studitul (cf. *Testament* 12; *PG* 99, 1820C) și de mulți alții după el (și de Sfântul Grigorie Palama) cu argumentul că așa cum nu există decât un singur Botez, tot așa există doar o unică tundere în monahism. Totuși nevoia de a menține diferența între mona-

neclintită și în cunoștință desăvârșită, așa în a șaptea zi nou luminatul acesta și soldatul nou recrutat, care a intrat ultimul după noi în viața aceasta și a lăsat primul deșertăciunea lumii, a plecat la Stăpânul său cu bucurie negrăită, lăsând în urmă sărmanilor de noi o jale neîncetată. Căci atunci când îmi aduc aminte ceea ce și voi știți că făceam și spuneam către el, cu râvnă, eu, deșertul, spunându-i cele privitoare la mântuirea lui sufletească, îmi ies cu totul din mine și mintea, cugetul și inima mi se aprind: cum a putut să se ascundă de mine, cum am ajuns atât de deșert, încât să povățuiesc un bărbat de care mai degrabă se cuvenea să fiu povățuit eu însuși? Căci judecând drept lipsuri virtuțile aceluia, sufeream foarte și mă tulburam pentru mântuirea sufletească a doritului nostru frate — căci așa se cuvine să nu mint. În Hristos mă laud [2 Co 11, 3.1] și de o bucurie negrăită [7 Ptr 1, 8] sunt cuprins însă că l-am expediat așa pe fratele nostru, ca mai apoi în lucruri și fapte ca acestea să mă învrednicesc să-l văd mergând spre Hristos [2 Co 5, 8]. Căci știe Dumnezeu Cel ce cercetează cugetele și gândurile noastre, că multă sarguință și griji mi-am făcut pentru el de la bun început și multe lacrimi am vărsat din pricina lui. Iar Dumnezeu Cel iubitor de oameni n-a trecut cu vederea cererea sărmanului de mine [Ps 54, 1], ci acesta a plecat la cer în iubirea cea întreolaltă, în smerenie și în credința cea față de noi, lăsându-și numai trupul în sărmanele mele mâini.

Ultimele sale clipe

Căci jelind eu și zicându-i: „Nu ne uita pe noi, frate, căci acum pleci și ne lași pe noi”, așa ne-a răspuns în chip senin: „Nu [vă voi uita], nădărduesc în Dumnezeu”. Acest cuvânt a fost ultimul care a ieșit din preacuratele sale buze atunci când a plecat la Dumnezeu, și nu l-a rostit numai o dată, ci de două

hii începători și cei înaintați duhovnicește a contribuit la menținerea ei, și o vedem în secolul X atestată atât la Athos (regula Sfântului Atanasie Athonitul), cât și, iată, la Constantinopol de către Sfântul Simeon. Deși acesta nu vorbește expres de „schima mică”, existența ei se deduce din faptul că vorbește despre „schima mare” [n. B. Kri-vocheine, SC 104, p. 354-355].

ori. Atunci când i-am cerut din nou: „Să nu ne uiți, frate preaiubit", el a făgăduit a doua oară să nu ne uite. Și întinzându-și picioarele [Fc 49, 33] și încrucișându-și mâinile în semnul crucii, într-o stare și o mișcare netulburată a sufletului, așa a adormit adânc cu pace în somnul cel preadulce, dormind somnul cuvenit dreptilor, nearătând nici o afecțiune pătimasă față de cele prezente. Fiindcă nici de rude nu și-a adus aminte, nici vreun prieten din această viață n-a numit, nici n-a rânduie ceva pentru vreun lucru pământesc, ci urând și scârbindu-se ca de gunoi sau de noroi de toate cele de aici, așa gol de toată pofta acelora și de afecțiunea celor văzute s-a strămutat spre palatele împărătești spirituale [inteligibile], făcându-se cu adevărat locuitor și moștenitor al acelora. Și pe drept cuvânt: căci dacă Hristos ne-a poruncit, fiind noi goi, să îmbrăcăm pe frați [Mt 25, 36. 40], cu atât mai mult El însuși nu se va face oare haină și acoperământ preadulcelui meu frate, care pentru El a dezbrăcat toate cele ale lumii și a plecat la El gol?

Dar privind noi toți la viața fratelui nostru, să imităm, rogu-vă, credința aceluia, luptele lui, mărturisirea lui, căința lui, ca și noi ajungând la ieșirea din trup, să ieșim din trup [2 Co 5, 8] fără frică și fără tulburare ca și acela, și, ajungând la Dumnezeu, să intrăm la El cu nădejtile celor bune și să ne odihnim în corturile cele veșnice, unde este sălașul tuturor celor ce se veselesc [Ps 86, 6] și sălășluiește corul fericiților și sfinților părinților noștri.

Rugăciune către monahul Antonie

Dar o, preaiubite și iubite al lui Dumnezeu, de trei ori dorite frate, adu-ți aminte de făgăduința ta și nu uita ultimele și preadulcele tale cuvinte către mine, mijlocind pentru noi frații tăi și pentru tot neamul tău. Fiindcă știi în ce rele suntem, iar tu ai ajuns întru cele bune și în multe bunătăți; căci cel ce a scăpat de întuneric cunoaște întocmai nefericirea celor ținuți în el. Așadar, te rugăm, roagă și acum pe Dumnezeu pentru toată frăția ta în Hristos, tu care niciodată n-ai refuzat pe cel ce se ruga de tine, nici nu i-ai lipsit pe cei sărmani de hrana

cea de trebuință. Roagă-te pentru frații atârnați de dorul tău, și care nu pot suporta despărțirea și nu sunt în stare să-și rețină jalea ca să ne ai și pe noi împreună cu tine, și fă-L milos și pe Preabunul Dumnezeu ca să facă să ne sălășluim împreună cu tine și gătește-ne mai dinainte [*In* 14, 2] loc de odihnă înălțat prin faptele bune de aici, ca, precum în viața de acum, așa și acolo să petrecem și să ne veselim împreună cu tine și cu tine învrednicindu-ne să locuim și să vedem viața cea neîntristată și fericită. Și așa cum noi, atunci când ai ieșit din lume spre viețuirea monahală, ți-am gătit mai dinainte sălăș și locuință, așa acum și tu, mergând mai înainte în petrecerea negrăită, dumnezeiască și imaterială, primește-ne și pe noi cu bunăvoință, sau mai degrabă alătură-te și umblă și ostenește-te împreună cu noi ca un frate iubitor de frați, și slobozește-ne pe noi de cele ce încearcă să împiedice și oprească venirea noastră la tine, aducându-ți aminte că și noi te-am ajutat pe tine și am ostenit împreună cu tine în frăția din această viață. Avem acum nevoie de împreună-lucrarea ta mai mult decât ai avut tu atunci nevoie de noi când ai hotărât să ieși din cursele acestei lumi.

Iubirea nebună a lui Simeon față de monahii săi

Căci multe sunt, preadulce frate, poverile care apasă smeritul nostru suflet și trup, dintre care cea mai cumplită este singurătatea și multele griji de frații cei împreună cu noi, grijă al cărei zelos preanebun [*zeloten manikotaton*] poate că sunt. Fiindcă ai cunoscut negreșit dispoziția față de tine și că, nu urându-te vreodată sau scârbindu-mă de tine, te pedepseam și în tot chipul mă străduiam să fii în siguranță prin povăzuirile mele, ci iubindu-te foarte și arzând neînduplecat de dorul față de tine. Fiindcă acum, vezi, știu bine, ieșind din întunericul și negura acestui trup, și vezi gol sufletul meu și cugetul lui, precum ești acum gol de trup. Fiindcă ajuns acum un chip preadumnezeiesc vezi și toate cele ale noastre. Deci să nu te arăți mincinos al făgăduințelor cele pentru noi, nici să uiți de fratele tău care te-a iubit peste măsură, și, dacă nu este îndrăzneț a spune acest lucru, care și-a pus sufletul său

pentru tine [7 *In* 3, 16]. Și dă o mână de ajutor prin rugăciunile tale cele bine primite, ca să ne învrednicim să ajungem la tine și să locuim împreună cu tine în însuși Domnul și Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, făcându-ne sălaş în El, împreună-petrecând în lumina cea negrăită, în viață neamestecată, în bucurie negrăită [/ *Ptr* 1, 8] și în slavă și strălucire nepovestită, văzută și închinată în veci în Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt. Amin.

Cateheza 22

Credința care duce la luminare

Despre credință. Și învățatură despre cei ce spun că nu e cu putință a ajunge desăvârșirea virtuților în mijlocul grijilor acestei vieți. Și la început o povestire foarte folositoare.

Lucrarea credinței

Fraților și părinților, bine este ca noi să vestim tuturor mila lui Dumnezeu și să facem cunoscută semenilor noștri milostivirea și bunătatea Sa negrăită față de noi. „Eu însă nici n-am postit, nici n-am privegheat, nici nu m-am culcat pe pământ, ci m-am smerit și m-a mântuit degrabă Domnul” spune dumnezeiescul David [*Ps* 114, 6; 115, 1]. Sau, ca să vorbesc încă și mai scurt: „Crezut-am numai și m-a primit Domnul” [*Ps* 115, 1; 26, 10]. Fiindcă multe sunt piedicile care stau în calea smereniei, dar în calea credinței nu se poate găsi nici un obstacol. Căci dacă vrem din suflet, numaidecât credința se și lucrează în noi, fiindcă este un dar al Stăpânului și o bogăție a firii, deși este supusă și alegerii noastre, fiindcă și sciiții și barbarii [*Col* 3, 11] cred unii altora în cuvintele lor. Dar ca să vă arăt aievea lucrarea inerentă credinței, ascultați și **vă** voi istorisi, spre întărirea celor spuse, o povestire pe care am auzit-o dintr-o gură adevărată.

Gheorghe/Simeon citește pe Marcu Ascetul

Un oarecare Gheorghe¹, fiind de vârstă tânără și ca la douăzeci de ani, locuind în Constantinopol în vremurile noastre

¹ Așa cum arată o scolie pe marginea manuscrisului *Mosq 417*: „Acesta este chiar cel ce scrie acestea, chiar dacă, ascunzându-se, își schimbă numele”. Despre relația acestei relatări cu cea din *C 16*, a se vedea acolo n. 1. Relatarea este inclusă

— frumos la chip și chipeș la înfățișare și purtare și mers, astfel încât plecând de aici, unii dintre cei ce privesc numai la învelișul cel din afară și judecă cu răutate cele ale altora aveau bănuieli rele în ce-l privește —, a făcut cunoștință cu un sfânt monah ce petrecea într-una din mănăstirile cetății². Și încredințându-i cele ale sufletului, a primit de la el spre aducere-aminte o singură mică poruncă. Tânărul a cerut să primească de la el și o carte care să cuprindă relatări privitoare la viețuirea monahilor și la asceza lor practică, iar bătrânul i-a dat scrierea monahului Marcu care învață „despre legea duhovnicească”³. Pe aceasta primind-o tânărul ca trimisă lui de către Dumnezeu, și nădăjduind să câștige din ea multe roade, a citit-o întreagă cu mult dor și luare-aminte. Și folosindu-se din toate capitolele ei, i s-au înfipt în inimă [2 Rg 18, 14] numai trei capitole. Unul era cel care avea următoarele cuvinte: „Căutând vindecarea, poartă de grijă de conștiință și fă câte îți spune și vei găsi folos”⁴. Altul: „Cel ce caută lucrările Duhului Sfânt mai înainte de lucrarea poruncilor se aseamănă robului cumpărat cu arginți, care la cumpărarea lui caută să i se scrie împreună cu prețul și libertatea”⁵. Iar al treilea: „Orb este cel care strigă și spune: «Fiul lui David, miluiește-mă!» [Mc 10, 47-48], este cel ce se roagă trupește și n-are încă cunoștință duhovnicească; dar privind și văzând pe Domnul, orbul de odinioară s-a închinat Lui mărturisindu-L nu numai fiu al lui David, ci Fiul al lui Dumnezeu [In 9,35-38]”⁶.

de Nichita Stăthul în *Viața Sfântului Simeon* (cap. 3-6) unde spune însă că vederea luminii a **avut loc** la paisprezece ani, în timp ce Simeon însuși spune că avea douăzeci de ani și era laic; data experienței trebuie să fi fost deci în jurul anului 969-970 [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 366-367],

² Simeon Evlaviosul (cf. *Viața Sfântului Simeon* 4).

³ Marcu Ascetul, scriitor duhovnicesc din Asia Mică (f. cea 430), ale cărui lu crări (PG 65, 95-1140) vor fi preluate parțial în *Filocalie* [FR 1, 1946, p. 228-327]. Scrierea citată e o colecție de 201 de „capete” [FR 1, p. 230-247]. Episodul lecturii lui Marcu Ascetul apare și în *Viața Sfântului Simeon* 4 [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 367].

⁴ *De lege spirituali* 69; PG 64, 913C [FR 1, p. 236].

⁵ *De his qui putant ex operibus justificări* 64; PG 65, 940A [FR 1, p. 254], în manuscrise, cele 200 de capete „despre legea duhovnicească” formează adeseori o singură lucrare cu cele 211 capete „despre cei ce socotesc că se îndreptează din fapte” [n. B. Krivocheine, SC 104, p. 368-369].

⁶ *De lege spirituali* 14; PG 65, 908A [FR 1, p. 231].

Rugăciunea lui Gheorghe/Simeon

Așadar, citind acestea, tânărul acela s-a minunat și minunându-se a crezut că prin purtarea de grijă de conștiință va găsi folos, și prin lucrarea poruncilor va cunoaște lucrarea Duhului Sfânt, iar prin harul acestuia va privi și va vedea cu mintea pe Domnul. Așadar, rănit de iubirea și de pofta Lui [Cânt 2, 5; 5, 8], căuta prin nădejde frumusețea dintâi și ne-arătată. Dar nu făcea nimic altceva, așa cum ne-a întărit cu jurăminte, decât să împlinescă în fiecare seară mica poruncă dată lui de bătrânul acela, și așa se întindea în pat. Deci atunci când conștiința îi spunea: „Fă negreșit și alte metanii și adaugă alți psalmi și spune mai mult «Doamne, miluiește», fiindcă poți”, asculta cu râvnă și fără șovăială de ea, ca de unele spuse de însuși Dumnezeu, și făcea așa toate. Și niciodată n-a adormit lăsând conștiința să-l mustre zicându-i: „De ce n-ai făcut aceasta?”. Așadar, urmând fără știrbire acesteia, și aceasta adăugându-și zi de zi cuvintele ei, rugăciunea sa de seară s-a întins mult. Fiindcă în timpul zilei era întâistătătorul casei unui patrician⁷ și mergea în fiecare zi la palat, îngrijindu-se de cele potrivite vieții, ca astfel nici unui om să nu-i fie cunoscute cele făptuite de el. De aceea și lacrimi curgeau din ochii lui în fiecare seară și el făcea încă și mai des îngenuncheri și cădea cu fața la pământ, iar avându-și picioarele lipite unele de altele și nemișcat stând în picioare, citea cu osârdie rugăciunile sale către Născătoarea de Dumnezeu cu suspine și cu lacrimi și, ca și cum Domnul însuși era de față trupește, așa cădea înaintea picioarelor Sale preacurate și cerea, ca și orbul, să fie miluit și să vadă cu sufletul. Dar cum rugăciunea se întindea în fiecare seară, ajungând până la mie-

⁷ Proconsulii și patricienii ocupau în Bizanț demnitățile cele mai înalte, după *magistri*; ele erau conferite unor familii ilustre din capitală și titularilor funcțiilor principale din administrarea imperiului. După Nichita Stîthatul (*Viața*, cap. 3), este vorba de unchiul după tată al lui Simeon, care voia să-l pregătească pe Simeon pentru o carieră la curtea imperială. Probabil însă că este vorba de o altă rudă, fiindcă tot Nichita povestește această vedere după ce menționează moartea unchiului lui Simeon (care a avut loc probabil în tulburările care au însoțit asasinarea împăratului Nikifor Phokas (913-969) și ascensiunea la putere a lui Ioannis Tsimiskis (969-976) [n. B. Krivochdine, *SC* 104, p. 370-371]).

zul nopții, nicidecum în ceasul rugăciunii nu slăbea sau trândăvea, nici nu-și mișca vreunul din mădularele trupului său, nici măcar întorcându-și ochii sau privirea, ci stătea așa în picioare nemișcat, ca un stâlp sau ca o făptură lipsită de trup.

Răpirea în lumină

Așadar, stând el în picioare într-o zi și spunând mai mult cu mintea decât cu gura: „Dumnezeule, milostivește-mă pe mine păcătosul!” [Le 18, 13], dintr-o dată o strălucire dumnezeiască l-a încununat de sus și a umplut tot locul. Iar atunci când s-a petrecut aceasta, tânărul nu mai știa și a uitat dacă era în casă sau sub un acoperiș. Fiindcă de pretutindeni vedea numai lumină și nu știa dacă mai umbla pe pământ. Nu mai era în el nici teamă de a nu cădea, nici grijă de lume, nimic din cele ce-i năpădesc pe oamenii ce poartă trup nu-i ataca gândul, ci fiind cu totul împreună cu lumina nematerială și părându-i-se că s-a făcut el însuși lumină, și uitând toată lumea, a ajuns plin de lacrimi și de bucurie și de veselie negrăită. Apoi mintea lui s-a înălțat la cer și a văzut altă lumină mai limpede decât cea care era aproape de el. Și stând în apropierea acelei lumini i s-a arătat în chip uimitor bătrânul acela sfânt și deopotrivă cu îngerii, care îi dăduse porunca și cartea.

Așadar, când am auzit acestea, mi-am putut da seama de cât de multe bucurii i le-a făcut mijlocirea sfântului aceluia, precum și de purtarea de grijă [iconomia] a lui Dumnezeu care a arătat tânărului la ce înălțime a virtuții ajunsese sfântul acesta.

Dar trecând vederea aceasta, și precum spunea, venindu-și din nou în sine însuși, tânărul a fost cuprins de bucurie și de uimire și a vărsat lacrimi din inimă, și lacrimilor le-a urmat dulceața. La sfârșit, a căzut pe pat și în ceasul acela a cântat cocoșul și a arătat că era miezul nopții. Iar după puțin bisericile au sunat clopotele pentru utrenie și el însuși s-a sculat să cânte psalmi după obicei, nici măcar gândindu-se la somn în noaptea aceea.

Luminarea lui Gheorghe/Simeon, roadă a credinței

Acestea s-au întâmplat, precum Dumnezeu însuși știe, Cel care le-a și făcut în judecățile pe care El însuși le știe, fără ca tânărul acela să fi făcut cu credință dreaptă și nădejde neșovăielnică mai multe decât cele pe care le-a auzit. Să nu spună deci cineva că acela a făcut acestea ca încercare; căci nici măcar cu gândul n-a rostit sau a cugetat aceasta — fiindcă cine încearcă și face experimente nu a dobândit credință —, ci, respingând tânărul acela gândul pătimăș și iubitor de plăcere, așa s-a îngrijit de cele spuse lui de conștiința lui, precum s-a și jurat, încât era insensibil în toate celelalte lucruri ale acestei vieți și nici măcar de hrană și băutură nu se apropia cu plăcere sau foarte des.

Ați auzit, frații mei, câte le poate credința în Dumnezeu atunci când e întărită prin fapte [*Iac* 2, 18. 22]? Ați cunoscut că nici tinerețea nu este lepădată, nici bătrânețea nu este foloșitoare dacă nu există pricepere și frică de Dumnezeu? Ați învățat că nici viețuirea în mijlocul cetății nu ne împiedică de la lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, dacă suntem sârguitori și trezi, și că nici liniștirea [*isihia*], nici retragerea [*anahoreza*] din lume nu ne sunt de folos, dacă suntem trândavi și nepăsători? Negreșit îl auzim cu toții pe David și ne minunăm și spunem că unul a fost David și altul n-a mai fost, și iată că aici e mai mult decât David [*Mt*, 12, 42]. Fiindcă acela a primit de la Dumnezeu mărturie și a fost uns proroc și împărat și s-a făcut părtaș al Duhului și a avut multe dovezi despre Dumnezeu; deci păcătuind și lipsindu-se de harului Duhului și de prorocie și ajungând străin de vorbirea obișnuită cu Dumnezeu, dacă le-a căutat iarăși pe acestea [*Ps* 50, 12-13], aducându-și aminte de harul din care a căzut, ce lucru de mirare este? Dar acesta nu cred să fi primit vreodată așa ceva în mintea sa, ci familiar numai cu cele ale lumii și văzând numai cele vremelnice și cugetul său neînchipuindu-și vreodată nimic mai înalt decât cele pământești — o, judecățile Tale, Doamne! — a auzit numai despre acestea și de îndată a și crezut; și a crezut până într-atât, încât a arătat și fapte potrivite credinței [*Iac* 2, 18], prin care cugetul înaripat al aceluia

a ajuns la ceruri și a atras compătimirea Maicii lui Hristos⁸ și prin mijlocirea aceleia Dumnezeu i s-a făcut milostivă și a coborât până la el harul Duhului, iar acesta, la rândul lui, i-a dat puterea să ajungă la cer și l-a învrednicit să vadă Lumina, pe care toți o doresc dar foarte puțini o dobândesc.

Acest tânăr, care nici n-a postit ani mulți, nici nu s-a culcat vreodată pe pământ, nici nu s-a îmbrăcat în haină de păr, nici nu și-a tuns părul capului său, nici n-a ieșit cu trupul din lume, ci doar cu duhul, priveghind doar puțin, s-a arătat mai presus decât vestitul Lot din Sodoma [*Fc* 19]; sau, mai bine spus, s-a arătat înger în trup, ținut și neținut în același timp, văzut dar nu avut, om după arătare și netrupesc după minte, fiind în chip văzut tuturor toate [*I Co* 9, 22] și singur pentru Dumnezeu singur Care cunoaște toate. De aceea apusului soarelui sensibil îi urmează lumina dulce a luminătorului inteligibil, care întărește și încredințează lumina neîncetată care îi va urma. Și pe bună dreptate; fiindcă iubirea celui căutat l-a făcut să iasă din lume și din fire și din toate lucrurile, și l-a făcut întreg al Duhului și lumină; și aceasta măcar că el locuia în mijlocul cetății și purta de grijă de o casă, îngrijindu-se de robi și de oameni liberi și făcând și faptuind toate câte sunt potrivite vieții acesteia.

Sunt oare de ajuns acestea spre lauda acestui tânăr și pentru a vă pune în mișcare spre dorirea și imitarea lui, sau vreți să vă spun și altele încă și mai mari, pe care poate nici auzul vostru n-ar putea să le primească? Dar ce lucru mai mare sau ce lucru mai desăvârșit va putea fi găsit? Negreșit un lucru mai mare nu există, precum zice Grigorie Teologul. „Începutul înțelepciunii este frica de Domnul» [*Pr* 1, 7]. Fiindcă unde este frica, acolo e paza poruncilor. Iar unde e paza poruncilor, acolo e curățirea trupului, a norului care se întinde

⁸ Deși nu mai există alte aluzii la Maica Domnului în *Cateheze* [cf. dezvoltările ample din *Discursurile etice* 1,10; tr. rom. *Scriseri I*, p. 142 sq.], insistența pe rolul ei mijlocitor în primirea harului Duhului (cf. și *C* 36, 265-268), iar ceva mai sus pe rugăciunile fierbinți către Aceasta înainte de dobândirea vederii, sunt de ajuns pentru a indica importanța Fecioarei Măria în spiritualitatea Sfântului Simeon [n. B. Krivochâne, *SC* 104, p. 376-377].

peste suflet și nu-l lasă să vadă raza dumnezeiască. Iar unde e curăția, acolo e lumina. Iar lumina este împlinirea dorului pentru cei ce doresc lucrurile cele mai mari sau lucrul cel mai mare sau cele mai presus decât cele mari"⁹. Spunând acestea, a arătat că sfârșitul fără de sfârșit al oricărei virtuți este lumina Duhului, ajungând la aceasta, cel care a atins-o a ajuns la sfârșitul și la capătul tuturor celor sensibile, și a găsit începutul cunoașterii celor duhovnicești.

Să nu rămânem afară din împărăție

Acestea, frații mei, sunt minunile lui Dumnezeu. De aceea Dumnezeu îi arată pe sfinții Săi ascunși, ca unii să se aprindă de zel pentru ei, iar alții să fie fără cuvânt de apărare. Și atât cei ce vor să fie în mijlocul zarvei lumii, cât și cei ce viețuiesc cu vrednicie în chinovii, în munți și în peșteri [*Evr* 11, 38], toți se mântuiesc și se fac vrednici de lucruri mari de la Dumnezeu numai pentru credința în El. Astfel încât cei ce nu le dobândesc din pricina trândăviei, să nu poată spune nimic în ziua Judecării. Fiindcă nemincinos este, frații mei, Cel ce a făgăduit să mântuiască pe om numai din credința în El. Fie-vă milă, așadar, de voi înșivă și de noi, cei ce vă iubim și de multe ori plângem pentru voi și vărsăm lacrimi — fiindcă așa ne-a poruncit să fim milostivul și compătimitorul Dumnezeu —, și, crezând din tot sufletul în Domnul, lăsați pământul și toate câte trec și veniți la El [*Ps* 33, 5] și alipiți-vă de El, pentru că doar puțin mai e, și cerul și pământul vor trece [*Mt* 24, 35], și în afara Lui nu este nici stare și hotar, nici cuprindere a căderii păcatelor. Fiindcă Dumnezeu este necuprins și neînțeles; deci, spune-mi dacă poți, care va fi locul celor ce cad din împărăția Lui?

îmi vine să plâng și inima mea se mistuie și se topește pentru voi, când mă gândesc ce Stăpân dăruitor de lucruri mari și biruitor de oameni avem, Care numai pentru credința în El ne dăruie asemenea lucruri care întrec și mintea și auzul și cugetul și la care inima omului nu s-a suit cândva [*Co* 2, 9],

⁹ *Oratio* 29, 8; *PG* 36, 344A.

noi însă preferăm ca niște animale necuvântătoare numai pământul și cele care ni se dau pentru multa Sa milostivire din pământ spre nevoia îndeajuns a trupului, ca, hrănindu-ne din acestea cu măsură, și sufletul să-și facă în chip neîmpiedicat mersul spre cele de sus, hrănindu-se și el cu hrana spirituală [inteligibilă], cea din Duhul, ge măsura curățirii și urcușului său.

Micul număr al adevăraților creștini

Aceasta este omul și spre aceasta am fost zidiți și de aceea am fost aduși la existență, ca primind aici mici binefaceri, prin mulțumirea și bunăvoința față de Dumnezeu, să ne desfătăm acolo de cele mai bune și veșnice. Dar vai mie, că, neîngrijindu-ne nicidecum de cele viitoare, suntem nerecunoscători și pentru cele aflate în mâinile noastre și ne facem deopotrivă demonilor, sau chiar și mai răi, dacă e să spunem adevărul. Și de aceea ne trebuie o pedeapsă pe atât mai mare, pe cât am primit mai multe binefaceri și L-am cunoscut pe Dumnezeu Cel ce S-a făcut pentru noi ca și noi, afară numai de păcat [Evr 4, 15], ca să ne slobozească din rătăcire și să ne elibereze de păcat. Dar ce e nevoie ca să spun acestea? Fiindcă toate acestea le credem numai în cuvânt, dar în fapte le tăgăduim [Tit 1, 16]. Oare Hristos nu e numit pretutindeni, în cetăți, în sate, în chinovii și în munți? Cercetează, dacă vrei, și află întocmai dacă în acestea se păzesc poruncile Lui, și deabia dacă vei găsi între mii și zeci de mii pe unul singur care este creștin cu fapta și cu cuvântul. Oare prin Evanghelia Sa sfântă Domnul și Dumnezeu nostru n-a spus: „Cel ce crede în Mine va face lucrurile pe care le fac Eu, și lucruri mai mari decât acestea va face” [In 14, 12]? Deci cine dintre noi va îndrăzni să spună: „Eu fac faptele lui Hristos și cred drept în Hristos?” Nu vedeți, fraților, că vom fi găsiți necredincioși în ziua Judecării și că vom fi supuși unor pedepse mai rele decât cei ce nu L-au cunoscut pe Domnul? Căci în chip necesar sau vom fi osândiți ca niște necredincioși, sau II vom arăta pe Hristos mincinos, lucru care e cu neputință, frații mei, cu neputință.

Retragerea din lume

Acestea însă le-am scris nu împiedicând retragerea [anahoreza] și îndemnând mai degrabă petrecerea în mijlocul vieții, ci încredințând pe toți cititorii prin această povestire că cine vrea să facă binele în tot locul a primit de la Dumnezeu puterea de a-l face. De altfel și cazul acesta este mai degrabă un îndemn spre retragere [anahoreză]. Căci dacă acela petrecând în mijlocul vieții și negândindu-se niciodată la lepădare [de lume], la neagoniseală sau ascultare, a fost miluit crezând așa din suflet și chemând pe Dumnezeu, câte bunătăți nu trebuie atunci să nădăjduiască că vor ajunge cei ce au lăsat toate cele ale vieții și pe toți și și-au predat morții pentru Dumnezeu înseși sufletele lor [*Le* 14, 26], precum a poruncit însuși Dumnezeu? Căci cine a început să făptuiască cu credință neșovăitoare și din tot sufletul cele bune, și să simtă folosul care vine de la ele, va cunoaște el însuși că grija lumii și petrecerea în ea sunt o mare piedică pentru cei ce au ales să viețuiască potrivit lui Dumnezeu. Fiindcă cele spuse despre tânărul acesta sunt un caz minunat și uimitor și n-am mai auzit ca un lucru asemănător să se fi făcut cu altcineva. Iar de s-a făcut sau se va face cuiva, dacă aceștia nu se vor retrage numai decât din lume, să știe bine că vor cădea dintr-un asemenea bine, fiindcă acest lucru l-am aflat întocmai de la tânărul acela.

Rătăcirile lui Gheorghe/Simeon după prima vedere a luminii

Fiindcă mai apoi l-am întâlnit pe el după ce s-a făcut monah, în al treilea sau în al patrulea an al viețuirii sale monahale și în al treizeci și doilea an al vârstei sale trupești¹⁰; fiindcă îl cunoșteam întocmai, ca pe un prieten al meu și viețuitor împreună cu mine, drept pentru care adăugând mi-a povestit acestea: „După acea minunată schimbare și ajutorul făcut mie mai presus de om, nu puține zile au trecut, mi-a

¹⁰ Aceasta ar corespunde cu anul 981, când Simeon era deja monah la Sfântul Mamas, la un an după hirotonirea și ridicare sa la rang de egumen. Despre dificultățile de a pune de acord acest pasaj cu relatarea din *C 16*, cf. acolo n. 1 [n. B. Krivochâine, *SC* 104, p. 387].

spus, și am căzut în neconținute ispite ale vieții, de care m-am văzut împiedicat în ce privește lucrările ascunse și, lipsit puțin câte puțin de acest bine, ardeam să ajung cu totul în afară de lume și să-L caut în singurătate pe Cel ce mi S-a arătat; căci din această pricină — sunt convins, frate — a binevoit să mi se arate, ca să mă atragă pe mine, nevrednicul, spre El și să mă despartă de întreaga lume. Dar fiindcă n-am putut să fac acest lucru în scurt timp, uitând puțin câte puțin cele spuse mai înainte, am ajuns într-un întuneric desăvârșit, astfel încât nu-mi mai aduceam aminte nici măcar de vreun lucru mic sau mare, ba chiar nici măcar de un simplu gând din cele pe care le-am spus mai înainte. Fiindcă am căzut în rele mai presus de cele se mi s-au întâmplat mai înainte și am ajuns într-o asemenea stare, ca și cum nicicând n-aș fi gândit sau n-aș fi auzit sfintele cuvinte ale lui Hristos. Ba și pe sfântul acela, care m-a miluit odinioară și mi-a dat acea mică poruncă și mi-a trimis cartea de care vorbeam, îl priveam ca pe un om oarecare și nu mai primeam nici un simplu gând din cele arătate mie din pricina lui. Iar acestea, zicea, ți le spun, ca să afli întocmai în ce prăpastie a pierzaniei am căzut din pricina trândăvelii eu, nenorocitul, și să te minunezi și uimești de bunătatea negrăită a lui Dumnezeu făcută cu mine și după acestea.

*Mila lui Dumnezeu, întoarcerea
lui Gheorghe/Simeon și a luminii*

Căci, nu știu cum, în chip inconștient în inima mea nenorocită a rămas iubirea și credința față de sfântul bătrân, din pricina căruia, pe cât socot, după trecerea atâtor ani Dumnezeu Cel iubitor de oameni milostivindu-Se de mine prin rugăciunile aceluia m-a izbăvit iarăși din multa rătăcire și m-a scos din adâncul răutăților. Fiindcă nu m-am îndepărtat cu desăvârșire de el eu, nevrednicul, ci îi mărturiseam cele petrecute și mă duceam adeseori în chilia lui, atunci când se întâmpla să fie în cetate, chiar dacă eu, inconștientul, nu mai păzeam poruncile lui. Acum însă, precum vezi, trecând cu vederea mulțimea păcatelor mele, Domnul Cel milostiv a

rânduit să fiu făcut monah de către însuși bătrânul cel sfânt și m-a învrednicit pe mine, cel cu adevărat nevrednic, să fiu împreună cu el pururea. Așadar, prin multă osteneală și cu multe lacrimi și cu înstrăinare exactă și cu ascultare desăvârșită și cu o totală tăiere a vocii proprii și cu multe alte întreprinderi și fapte foarte aspre, mergând eu pe o cale de neoprit și de neîntârziat, m-am învrednicit iarăși să văd în chip nedeslușit o mică rază a acelei preadulci și dumnezeiești lumini, dar o asemenea vedere, ca aceea pe care am văzut-o odinioară, nu m-am mai învrednicit până acum să văd".

Așadar, acestea, și altele mai multe decât acestea, mi le-a grăit. Iar eu, nenorocitul, ascultând de cuvintele sfintele ale aceluia și dându-mi seama că era în întregime plin de harul dumnezeiesc și cu adevărat înțelept, — chiar dacă nu avea cuvântul înțelepciunii cel din afară, dar dobândise cunoștința practică, știința exactă a acelor lucruri —, l-am rugat să-mi spună cum obișnuiește să lucreze credința asemenea lucruri minunate iar el în chip de învățătură mi-a expus aceste lucruri în scris. Și a început să grăiască și nu s-a dat în lături să scrie cele grăite pe care, ca să nu lungesc cuvântul, le-am întins ca pe o masă de veselie și celorlalți care se apropie cu credință de cele scrise.

îndemn final

De aceea, vă rog, frați în Hristos, să alergăm cu sârguință și noi alergarea poruncilor lui Hristos [*Ps* 118, 32], și fețele noastre nu se vor rușina [*Ps* 33, 5]. Așa cum tot celui ce bate cu răbdare îi deschide ușile împărăției lui și celui ce cere îi dă Duh drept și preasfânt [*Ps* 50, 12; *Le* 11, 13], și nu e cu puțință ca acela care-L caută cu totul sufletul să nu-L găsească [*Mt* 7, 7-8] și să nu se îmbogățească cu bogăția darurilor Lui, așa și voi desfățați-vă de bunătățile Lui cele negrăite, pe care le-a gătit celor ce-L iubesc pe El [*7 Co* 2, 9], acum în parte [*7 Co* 13, 12] și potrivit unei înțelepciuni mai bune, iar în veacul viitor în întregime împreună cu toți sfinții cei din veac în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 23

Căința și beția tainică¹ de la capătul ei

Despre pocăință și frica de Dumnezeu. Și ce luptă a sufletului și ce chin al inimii are cel ce se pocăiește cu duh umilit [Ps 50, 19]. Și care sunt cele pe care le zice și se roagă către Domnul Cel iubitor de oameni.

Durerea interioară cauzată de păcat

Ascultați-mi cuvintele, fiii mei cei de pe urmă, iubiiții mei, dragii mei, ascultați-mă, dacă mă doriți cu adevărat și mă căutați ca pe un părinte. Care este omul care, rănit în inima sa de otravă și suferind și lovit de un mare chin în cele dinlăuntru ale lui, se va îngriji de niște răni mici ale pielii trupului său sau se va preocupa de ele? Deoarece chinul cel ascuns în inima lui va acoperi tot chinul sau mâncărimea pielii trupului său și strângerea inimii lui nu-l va lăsa să privească și să vadă cele de pe trupul lui, ci în chinul și suferința insuportabilă a inimii lui va uita rănilor de pe trupul său și-și va smulge cu mâinile hainele lui și cu unghiile mâinilor lui își va scărpinga rănilor trupului său. Va uita și de părinți și prieteni și nu-și va mai aținti ochii peste nici un om, nici nu se va întoarce cu față aspră spre omul care-l blestemă. Nu se va mai îngriji de averile sau lucrurile lui, își va lăsa bogăția sa spre răpire celor

¹ în această cateheză scrisă în parte într-o frumoasă proză ritmată, **Sfântul Simeon** dezvoltă în mod original tema tradițională a „beției mistice” (*theo methe*) sau „beției treze” (*nephalios methe*), cum o numea Filon Alexandrinul, și care apare la Origen și mai ales la Sfântul Grigorie al Nyssei [*In Cant. Cantorum horn.* 5 și 10; *PG* 44, 873B, 989C-992B [*PSB* 29, 1982, p. 183, 253-254)], dar tangențial și în *Omiliile* macariene 8, 2, și la numeroși alți Părinți greci și latini. Cf. studiul lui B. KRIVOCHFINE, „Le theme spirituelle dans la mystique de S. Symeon le Nouveau Theologien”, *Studia Patristica* 5 (1962), p. 368-376 [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 12-13, 15].

ce vor. Pâine dulce nu va mânca fiindcă se va umple de amărăciune [*Ir* 15, 17]. Vin dulce nu va bea, deoarece chinul îi va fi saturare. Celor care îl cheamă la ospăț cu băutură le va răspunde cu mânie mare: „Depărtați-vă de la mine, fiindcă moartea îmi zdrobește inima, și știu eu dacă nu mă va lua acum? Fiindcă viața în această lume mi s-a făcut lucru urât și această viață e o moarte, dar eu nu știam [*Fc* 28,16; *Pr* 23,25; *Iov* 4, 3]”. Pe patul odihnei sale nu se va urca [*Ps* 131, 3], și se va rostogoli și târî pe pământ strigând cu glas mare și gemând, nefacându-și nici o grijă de cei ce-l văd necăjindu-se sau de cei ce ascultă strigătul lui și-l bârfesc. Ochii săi vor fi pâraie, preferând să reverse apă de izvor decât să aducă vedere. Omul acela va fericii ca pe un înger orice om, și pe cei ce sunt și pe cei ce au fost și pe cei ce n-au făcut încă cunoștință cu lumea, și orice dobitoc și târâtoare ce se târâște pe pământ și are duh de viață [*Fc* 7, 14] le va fericii zicând: „Binecuvântate fie toate cele făcute de Dumnezeu care petrec fără osteneală în bucuria sufletului și vieții lor, eu singur însă voi purta povara păcatelor și voi fi judecat în focul judecării și mă voi chinui singur pe pământ!” Orice suflet îl va socoti ca pe unul singur și-l va respecta ca sfânt pentru Domnul și se va teme de tot ce este necurat. Nu va face deosebire între drept și nedrept, îi va avea pe toți deopotrivă, pe cei curați ca și pe cei necurați. El singur va fi despărțit de toată făptura de sub cer și va șede pe gunoiul a nenumărate păcate și va fi cuprins de întunericul științei și întristării, care nu are sfârșit. Iar puroiul rănilor lui nu îl va scărpinga cu un ciob ca Iov [*Iov* 2, 8], ci cu unghiile mâinilor lui din pricina intensității chinului inimii lui; fiindcă Iov era rănit la trup dar avea sufletul ocrotit de Dumnezeu [*Iov* 2, 6], dar acesta își are sufletul împreună cu trupul otrăvit de păcate și, de aceea, durerea omului aceluia va fi de zece ori mai rea decât rana lui Iov. După acestea îl vor părăsi rudele după trup și toți cunoștii și prietenii lui din lume; căci, însoțindu-l puțină vreme și lăcrimând împreună cu el pentru necazul său cel fără leac și văzând nemângăierea sufletului său, socotindu-l ca pe o urâciune, fiecare se va întoarce la ale sale și, lăsat singur, și văzând

pustiul și nedumerirea și necazul și durerea care-l învăluie, va plânge întru durerea sufletului său și va striga în deznădejde spre Domnul Atotțiitorul!

îndreptarea spre Domnul

„Iată vezi, Doamne, și nu există nici un lucru pe care să nu-l vezi, iar eu sunt lucrul mâinilor tale, dar n-am făcut po runcile tale, ci am săvârșit cu nebunie toată răutatea. Tu ești bun, dar eu nu te-am cunoscut, dar acum am auzit despre tine și am tremurat și nu știu ce voi face. Am auzit judecata Ta și nu se găsește cuvânt de apărare în gura mea. Nimic n-am făcut pe pământ care să cumpănească un singur cuvânt deșert al gurii mele [Mt 12, 36], căci dacă omul ar face toată dreptatea, o face ca un rob și ca un datornic, dar nu va găsi nici o răscumpărare a păcatului său, fiindcă mila la Tine este [Ps 129,7]. Fiindcă păcatul este moarte [Rm 5, 12; 6, 23] și cine va fi cel care murind prin el să învie prin sine însuși? Negreșit nimeni. Fiindcă Tu singur murind ai înviat, căci n-ai făcut păcat, nici vicleșug nu s-a găsit în gura Ta [I Ptr 2, 22]. Dar cine va muri în păcate [In 8, 24] și nu îi va părea rău? Și totuși acest lucru nu-i va folosi cu nimic. Așa, Stăpâne Atotțiitorule, și eu mă căiesc, fiindcă am făcut fapte rele, iar căința nu-mi este spre îndreptare, întrucât căința e o recunoaștere a păcatului [Rm 3, 20]. Și acum vezi, Atoatevăzătorule, că nu am nimic afară de trup, dar că nu am nici un folos din lipsirea de bogăție. Fiindcă sunt cu totul o rană și nicăieri nu mi-a rămas pri lej de mântuire, pentru că am fost lăsat singur [Is 49, 21; Iov 6, 18] și de viu m-a înghițit iadul [Ps 54, 16; 68, 16]. Și Tu, Doamne, privește: Tu singur poți să mă ridici și să tămăduiești chinul inimii mele, fiindcă mâna Ta poate face toate și ajunge la capătul adâncurilor, lucrând toate la un semn al Tău. Nu îndrăznesc să spun: «Miluiește-mă», căci sunt ne vrednic; iar Tu Doamne, vezi!"

Domnul tămăduiește sufletul

Deci milostivul Dumnezeu îl va auzi degrabă și-i va da repede ușurarea de dureri și eliberare de chinul inimii lui.

Căci fiind iubitor de oameni, nu suferă să vadă făptura mâinilor Lui într-o asemenea nevoie și durere insuportabilă, și va face cu omul acela, care a făcut în chip neștirbit toate cele zise mai înainte, — ca și cu cei ce ascultă în credință și vor să imite această icoană și istorie adevărată de pocăință pe care mai întâi a împlinit-o cu fapta iar mai apoi a predat-o prin cuvânt scris — marea și negrăita Sa milostivire, și va revărsa bunătatea Lui și va prefăce în bucurie [*Ps* 29, 12] durerea lui și amărăciunea inimii lui o va preschimba în dulceață de vin dulce și îl va face să vomite veninul șarpelui [*Ps* 13, 13; *Dt* 32, 33] care îi mistuia măruntaiele lui; și nu-și va mai aduce aminte de chinurile sale dinainte, nici pe cele pe care le-a suferit, nici nu se va întoarce să caute banii sau averile sau bogăția pe care le-a lăsat în clipa când a fost rănit de pocăința lui nici nu va mai dori altceva. Fiindcă Dumnezeu Cel Preaînalt îi va da sănătate, care va fi mai presus decât toate comorile pământului, iar sănătatea va face o bucurie negrăită în inima lui și bucuria din inima lui va fi de zece ori mai mare decât necazul lui dinainte și, iarăși, această bucurie va alunga tot chinul produs din afară în trupul lui, și omul acela va cunoaște că rănilor trupului nu mai vin de acum înainte peste inima lui, și necazul din afară nu se va mai atinge de bucuria care este în inima lui, și această cunoștință va fi o înmulțire a bucuriei în inima lui.

Bucuria ce urmează tămăduirii

Cei de aproape ai lui, care au văzut mai întâi necazurile sale din afară, neștiind bucuria ascunsă făcută în el după acestea, suspinând pentru el vor zice: „Iată om care n-a cunoscut veselie în viața lui, viața lui e plină de necaz și de durere, și zilele lui nu se deosebesc cu nimic de ale celor biciuiți și pedepsiți pentru păcatele lor". Iar acela știind el singur că timpul vieții lui este plin de voieșie și veselie, că bucuria inimii lui își bate joc de moarte și că iadul nu stăpânește peste ea [*Rm* 6, 9], pentru că nu mai cunoaște sfârșit, omul acela se bucură de o mie de ori mai mult decât toți împărații care stăpânesc pământul și decât toți cei ce au sănătate și un chip

frumos al trupului, decât toți cei ce au bogăție și haină de purpură și de lână fină [Le 16, 19], și decât toți cei ce sunt fericiți pe pământ de gurile care nu grăiesc cele drepte. Fiindcă omul acela știe că mai bună este sărăcia cu o asemenea bucurie decât toată lumea și decât lucrurile din ea, fiindcă toate cele de pe trupul său și toate cele din viața sa cerul le va acoperi, iadul le va mânca și moartea va stăpâni peste ele, dar bucuria produsă în sufletul său de sănătate nu poate fi stăpânită de nimic din acestea, nici nu este din lumea aceasta [In 15, 19; 17, 14]. Fiindcă nu vine nici de la slavă, nici de la multa bogăție, nici de la sănătatea trupului acesta, nici de la lauda oamenilor, nici de la alt lucru din cele de sub cer, ci din chinul și amărăciunea sufletului și din venirea Duhului lui Dumnezeu Cel mai presus de ceruri. Fiindcă tescuită și limpezită de El, inima lui a născut o bucurie lipsită de viclesug și neamestecată cu necazul. Și din această pricină moartea nu va stăpâni peste ea, fiindcă nu se va găsi în ea lucru de prihană, ci va fi ca un vin limpezit [Am 6, 6] în fața soarelui, care strălucește mai mult și-și arată mai luminoasă și mai curată culoarea lui, veselind și bucurând chipul [Ps 103, 15] celui ce-l bea în fața soarelui.

Beția tainică a harului băut în lumină

Dar în toate acestea un lucru îmi este cu anevoie de înțeles; fiindcă nu știu ce mă veselește mai mult: vederea și încântarea purității razelor soarelui sau, mai degrabă, băutura și gustul vinului în gura mea. Vreau să spun că acesta din urmă și lucrul dintâi mă atrag și mi se arată încă și mai dulce; și când mă întorc spre cel dintâi, mă desfăt încă și mai mult de dulceața gustului, și nu mă satur nici privind-1, nici bându-1. Căci în clipa în care mi se pare că m-am săturat, bându-1 atunci frumusețea razelor trimise de el mă face să însetez foarte toate și iarăși mă găsesc flămând; și pe cât mă silesc iarăși să-mi umplu pântecul, inima mea arde de zece ori mai mult și mă aprind de setea și de pofta licorii foarte cristaline.

Deci oricine este judecat cu această judecată bună nu se va mai teme de vreo pedeapsă sau de vreun chin, nu-l vor mai

înfricoșă încercările care vin asupra lui. Fiindcă setea lui nu va înceta în veac și dulceața și limpezimea luminoasă a băuturii lui nu-i va lipsi, iar dulceața provenită din băutură și strălucirea făcătoare de bucurie venită de la soare vor alunga toată întristarea din sufletul lui și îl vor face pe omul acela să se bucure pururea, și nimeni nu-l va putea vătăma [*Ir* 5, 18], nici nu-l va putea împiedeca să se sature din izvorul paharului acestuia [*Ps* 22, 5]. Căci cel ce stăpânește prin răutatea sa pământul, stăpânul întunericului, cel ce împărătește peste toată apa mării, care se joacă cu lumea așa cum cineva ține în mână sa o mică pasăre, cu toată oștirea și puterea lui nu se va apropia de călcâiul piciorului lui [*Fc* 3, 15] și nu va cuteza să privească la el cu îndrăzneală. Fiindcă reflexul vinului și raza soarelui care scânteiază strălucitor pe fața celui care-l bea străbat până în măruntaiele lui, până în mâinile și picioarele lui și până în spatele lui, făcându-l pe cel care-l bea în întregime foc în stare să ardă și să topească pe vrăjmașii care se apropie de el din toate părțile, și așa se face iubit luminii soarelui și prieten soarelui și ca un fiu iubit vinului care strălucește limpede prin razele care ies din el; căci băutura este hrană lui și curățire de întinarea cărnurilor sale putrezite, și curăția este pentru el o întreagă sănătate, și sănătatea nu-l lasă să se hrănească cu vreo altă mâncare făcătoare de boală, ci îi face nesfârșită și arzătoare dorința de a bea din vinul acela și de a se curăți pe sine însuși și de a face această băutură sănătate. Căci frumusețea sănătății și farmecul frumuseții care vine din sănătate nu au saturare².

² Față de tema tradițională a beției duhovnicești, aceste descrieri aduc o dezvoltare sensibilă și personală care-l distinge pe Sfântul Simeon de predecesorii săi. Spre deosebire de aceștia care pleacă întotdeauna de la exegeza spirituală a expresiilor biblice „beție”, „pahar”, „ospăț” etc, Sfântul Simeon pleacă nemijlocit de la propria sa experiență mistică pe care o exprimă folosindu-se de simbolul vinului și al calităților lui ample și realist descrise: transparentă, culoare, gust etc. La drept vorbind, el nu vorbește despre o „beție”, ci despre un bolnav care-și recapătă sănătatea și încercă o sete de nesăturat; el este un cunoscător, știe să deguste și aprecieze calitățile băuturii sale. Imaginea cea mai frapantă și originală la Sfântul Simeon e cea a soarelui ale cărui raze se reflectă în vin. Deși nu vorbește direct de beție, el descrie cu realism efectele vinului străbătut de razele soarelui în trupul și sufletul care-l bea fără să-și poată sătura setea, ca simbol al extazului mistic al sufletului în Duhul Sfânt

Teasca tainic al sufletului

Așa va fi deci, copiii iubiți, fiii mei, dragii mei, care ascultați cuvintele mele, tot cel care a păcătuit înaintea lui Dumnezeu Atotțiitorul și primește în inima lui simțirea fricii judecății și a întoarcerii sale de la El. Căci frica Domnului și simțirea răsplătirii Sale celei drepte topesc trupul și zdrobesc oasele așa cum piatra ridicată de o mașină zdrobește strugurii tescuiți în teasc și-i strivește cu tărie. Ciorchinii însă îi calcă mai întâi în picioare oamenii, după care aceștia îi zdrobesc sub piatră și arătându-i lipsiți de orice lichid, iar pe omul care intră în frica lui Dumnezeu însăși frica lui Dumnezeu îl face să fie călcat în picioare de către toți ceilalți oameni [*Is* 5, 5]. Și când a tescuit și a zdrobit în chip desăvârșit trufia și slava deșartă a cugetului trupului său [*Rm* 8, 6-7], atunci sfânta smerenie, piatra spirituală [inteligibilă] foarte ușoară și blândă [*Mt* 11, 30], căzând de sus, și scoțând toată umiditatea patimilor și poftelor trupești, nu arată netrebnic sufletul peste care cade, ci îl udă cu râuri de lacrimi, îl face să țâșnească apă vie [*In* 4, 10] și îi vindecă bolile care vin din păcate, îi spală carnea și puroaiele și arată pe întreg omul acela mai strălucitor decât zăpada [*Ps* 50, 9].

Deci fericit omul acela, care ascultă cuvintele acestea, le primește cu credință și le face pe ele [*Mt* 7, 24], căci găsind mari bunătăți, care sunt mai presus de minte și de cuvânt și de cuget, va ferici mâna mea nenorocită, care a scris acestea, și va slăvi pe Domnul Cel milostiv și mult îndurată Care printr-o limbă murdară și printr-o gură necurată și murdară le-a încredințat scrisului ca model de întoarcere și de pocăință și ca o cale nerătăcită și preaadevărată a celor ce vor din tot sufletul să se mântuiască și să moștenească împărăția care este în însuși Dumnezeu și Mântuitorul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

și în Hristos: Hristos-soarele se reflectă în creștin și se unește cu el prin Duhul Sfânt-vinul, așa cum soarele se reflectă în vinul care pătrunde toată făptura celui care-l bea. Cf. pe larg articolul lui B. KRIVOCHÎNE citat la n. 1 [n. B. Krivoche'ine, SC 113, p. 28-29].

Cateheza 24

Duhul Sfânt, cheia ce deschide comoara Scripturii

Despre cunoștința duhovnicească. Și că acea comoară a Duhului ascunsă în litera dumnezeieștii Scripturi nu este evidentă tuturor și celor ce vor [aceasta], ci numai celor ce au dobândit pe „Cel ce deschide mintea pentru a înțelege Scripturile” [Le 24,45].

Cufărul încuiat al Scripturii

Fraților și părinților, cunoștința duhovnicească se aseamăna unei case ridicată în mijlocul cunoștinței lumești și eline [păgâne], în care se află depusă ca un cufăr [chivot] solid și bine asigurat bogăția cea negrăită a comorii cunoștinței de-Dumnezeu-insuflatelor Scripturi, bogăție pe care cei ce intră în casă n-ar putea-o vedea vreodată decât numai dacă, firește, le va fi deschis mai înainte cufărul. Nu este însă cu puțință **ca** acesta să poată fi deschis vreodată de vreo înțelepciune omească [1 Co 2, 13]; de aceea, bogăția Duhului depusă în el rămâne necunoscută oamenilor din lume. Și așa cum un om, chiar dacă ar purta întreg cufărul pe umerii lui, nu știe comoara așezată în el, tot așa și omul, chiar dacă ar citi și învăța pe de rost toate Scripturile și le-ar purta cu sine ca pe un singur psalm, nu știe totuși darul Duhului Sfânt ascuns în ele. Căci nici cele din cufăr nu se fac evidente prin cufărul însuși, nici cele din Scriptură prin Scriptura însăși. Și cum vine aceasta, ascultă!

Comoara din cufăr

Vezi un cufăr mic, încuiat și bine asigurat din toate părțile și care — pe cât presupui după greutatea și frumusețea lui

exterioră sau poate crezi aceasta auzind de la alții — are înăuntrul lui o comoară; cufăr pe care-l iei și pleci în grabă: ce folos vei avea, spune-mi, dacă-l vei purta pururea pecetluit și încuiat și nu-l vei deschide? Nu vei vedea niciodată, fiind încă în viață, comoara din el, nu vei vedea scânteierea pietrelor prețioase din el, strălucirea mărgăritarelor, sclipirea scânteietoare a aurului. Ce folos vei avea dacă nu te vei învrednici să iei chiar numai puțin din ele și să-ți cumperi ceva hrană și îmbrăcăminte, ci porți numai, cum spuneam, cu totul pecetluit și neatins cufărul cel plin cu o comoară atât de mare și scumpă, iar tu însuși ești istovit de foame, sete și golătate? Negreșit nici unul.

Aceste lucruri primește-mi-le, frate, și despre cele duhovnicești, înțelege-mi deci aici drept „cufăr” Evanghelia lui Hristos și celelalte Scripturi dumnezeiești care au încuiată și pecetluită în ele viața cea veșnică și, împreună cu ele, bunurile cele veșnice aflate în ea, bunuri negrăite și nevăzute cu ochii sensibili, potrivit glăsurii Domnului: „Cercetați Scripturile, pentru că în ele e viața cea veșnică” [In 5, 39]. Iar „omul” care ia cufărul socotește că este cel ce a învățat pe de rost toate Scripturile și le poartă pururea în gura lui; le poartă deci în memoria sufletului lui ca într-un cufăr având drept „pietre prețioase” poruncile lui Dumnezeu întru care este viața veșnică — căci cuvintele lui Hristos sunt lumină și viață [In 6, 63], precum însuși zice: „Cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața” [In 3, 36] — iar împreună cu poruncile având ca niște „mărgăritare” virtuțile.

Poruncile, ușile cunoștinței

Căci din porunci se nasc virtuțile, iar din acestea descoperirea tainelor celor ascunse și acoperite în literă. Fiindcă prin plinirea poruncilor se face lucrarea virtuților, iar prin făptuirea virtuților se face plinirea poruncilor, și așa prin acestea ni se deschide ușa cunoștinței [Le 11, 52], sau, mai degrabă, nu prin acestea, ci prin Cel ce a zis: „Cel ce Mă iubește pe Mine, va păzi poruncile Mele, și Tatăl Meu II va iubi pe El și Eu Mă voi arăta Lui” [In 14, 21. 23]. Deci, atunci când va locui

și va umbla Dumnezeu în noi [2 Co 6, 16] și ni Se va arăta pe Sine însuși nouă în chip simțit [*aisthetos*], atunci vom vedea în chip conștient [*gnostos*] și cele din cuțăr, adică tainele cele dumnezeiești ascunse în dumnezeiasca Scriptură. Altfel însă, nu este cu puțință — nimeni să nu se înșele! — să deschidem cuțărul cunoștinței; nu este cu puțință desfătarea de bunurile din el nici să ajungem la împărtășirea și vederea [*metoche kai theoria*] lor. Dar de ce fel și despre care bunuri vorbesc? De iubirea desăvârșită, cea către Dumnezeu și aproapele, de disprețuirea tuturor celor văzute, de omorârea trupului și mădurelor lui celor de pe pământ [Col 3, 5] inclusiv a poftei celei rele, ca, așa cum mortul nu mai gândește sau simte deloc ceva, tot așa nici noi să nu mai gândim vreodată nici un gând al poftei celei rele sau al simțirii celei pătimase, nici să mai resimțim tulburarea tiranică a răului, ci să ne aducem aminte numai de poruncile Mântuitorului Hristos, încă și de nemurire, nestricăciune, slava veșnică, viața veșnică, împărăția cerurilor, înfierea prin renașterea Duhului Sfânt și de faptul că ne facem dumnezei [nu prin fire ci] prin înfiere și har [*thesei kai chariti*], că ne facem moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos [Rm 8, 17], și împreună cu aceasta câștigăm mințea lui Hristos [1 Co 2, 16] și prin ea vedem pe Dumnezeu și pe Hristos însuși locuind în noi după Dumnezeirea Lui și umblând în noi [2 Co 6, 16] în mod conștient [*gnostos*].

De toate acestea deci, și de cele negrăite și inexprimabile mai presus de acestea, se învrednicesc și se desfătă din belșug cei ce ascultă poruncile lui Dumnezeu și le fac pe ele [Mt 7, 24 ș.a.] prin deschiderea cuțărului de care am vorbit, adică prin descoperirea ochilor minții și vederea celor ascunse în dumnezeiască Scriptură. Ceilalți însă, neavând experiența tuturor celor spuse, nu gustă din dulceața lor, din viața lor cea nemuritoare, ca unii ce se sprijină numai pe învățarea [*mathe-sei*] Scripturilor, [învățare] care la ieșirea sufletului îi va judeca și osândi ea însăși mai degrabă pe ei decât pe cei ce n-au auzit nicidecum Scripturile. Căci unii din aceștia, înșelați de ignoranță, strâmbă toate dumnezeieștile Scripturi [cf. 2 Ptr 3,16],

răstălmăcindu-le pe ele după poftele lor pătimeșe, vrând să se laude pe ei înșiși [2 Co 10, 12], pentru că vor să se mântuiască fără paza întocmai a poruncilor lui Hristos, tăgăduind cu totul sensul [puterea] Sfințelor Scripturi.

Duhul Sfânt deschide comoara tainelor

Și pe drept cuvânt. Căci cele pecetluite și încuiate, cele nevăzute și necunoscute tuturor oamenilor, care sunt deschise numai de Duhul Sfânt și care, numai așa fiindu-ne descoperite ni se fac văzute și cunoscute, cum le vor putea ști sau cunoaște sau chiar și numai a le cugeta cumva oarecând cei ce zic că n-au cunoscut niciodată venirea Duhului Sfânt, strălucirea, luminarea și locuirea Lui în ei? Cum vor ajunge la înțelegerea [cuprinderea] unor asemenea taine cei ce n-au cunoscut nicidecum și niciodată întru ei revărsarea, înnoirea, schimbarea, rezidirea și renașterea lucrute de Acesta? Cei ce n-au fost botezați încă în Duhul Sfânt [Mt 3, 11 par], cum pot ști schimbarea petrecută în cei botezați întru El? Cei ce nu s-au născut de sus [In 3, 3], cum vor vedea slava celor ce s-au născut, precum a zis Domnul, de acolo și s-au făcut copiii ai lui Dumnezeu [In 3, 3; 1, 13]? Cei ce nu au vrut să pătimească aceasta, ci le-au lăsat să scape prin nepurtarea lor de grijă — fiindcă au primit puterea de a se face astfel [In 1, 12] — cu ce fel de cunoștință vor putea, spune-mi, să înțeleagă sau vor fi în stare să-și închipuie câtuși de puțin cu mintea, cum s-au făcut aceia?

Duh este Dumnezeu [In 4, 24], nevăzut, nemuritor, neapropiat, necuprins, iar El îi face pe cei născuți în El tot așa, asemenea cu Tatăl Care i-a născut, ca unii ce sunt percepuți și văzuți numai în ce privește trupul, în celelalte însă fiind cunoscuți numai de Dumnezeu și cunoscând pe Dumnezeu [Ga 4, 9], spre Care pururea doresc a privi și de Care ard de dorință să fie văzuți. De altfel, așa cum cei ce nu cunosc literele nu pot citi cărțile deopotrivă cu cei care le cunosc, tot așa nici cei ce n-ău vrut să străbată prin făptuire poruncile lui Dumnezeu nu vor fi în stare să se învrednicească vreodată de descoperirea Duhului Sfânt deopotrivă cu cei ce au prive-

gheat în ele și le-au plinit pe ele și pentru ele și-au vărsat sângele lor. Căci așa cum omul care ia o carte pecetluită și încuiată nu poate vedea sau înțelege cum sunt cele scrise în ea, câtă vreme cartea este pecetluită [Is 29, 11], chiar dacă ar fi învățat toată înțelepciunea lumii, tot așa nici cel ce are, precum spuneam, în gura lui toate dumnezeieștile Scripturi, nu va putea cândva să cunoască și să vadă slava și puterea tainică și dumnezeiască ascunsă în ele, dacă nu a străbătut toate poruncile lui Dumnezeu și nu a primit împreună cu ele pe Mângâietorul Care-i deschide cuvintele ca pe o carte și-i arată tainic slava din ele și Care-i descoperă împreună cu viața de veci, pe care o face să țâșnească, și bunurile lui Dumnezeu, cele ascunse în ele și care sunt acoperite și cu totul nearătate tuturor celor ce le disprețuiesc și nu poartă de grijă de ele. Și pe drept cuvânt. Căci, întrucât și-au pironit toate simțirile lor în deșertăciunea lumii și se alipesc pătimaș de cele plăcute ale vieții și de frumusețea trupurilor, purtând ochiul sufletului lor întunecat, nu pot vedea și privi spre frumusețile spirituale [inteligibile] ale bunurilor negrăite ale lui Dumnezeu.

Ochii trupești sunt închiși frumuseților duhovnicești

Și așa cum cel ce are ochii trupului bolnavi nu poate privi nici măcar întrucâtva o rază de soare ce strălucește limpede, ci, dacă își va fixa privirea asupra ei, își va pierde îndată desăvârșit și lumina pe care o avea, tot așa și cel care are ochii sufletului bolnavi și simțurile împătimate nu poate sesiza în mod nepătimaș și fără pagubă frumusețea sau strălucirea unui trup, ci, zăbovind în grija și preocuparea de patimă își pierde și pacea gândurilor și liniștea din partea poftei celei rele pe care le avea înainte de aceasta. Unul ca acesta deci nu poate să-și dea deloc seama nici măcar de propria lui boală. Căci dacă s-ar fi socotit pe sine însuși bolnav, ar fi crezut măcar că există alții care sunt sănătoși și, poate, așa și-ar fi reproșat cândva că el însuși s-a făcut pentru sine cauză a acestei stări de lucruri și s-ar fi grijit de cele necesare pentru a scăpa de ea. Acum însă unul ca acesta, socotindu-i pe toți ceilalți îm-

pătimiți, se socotește pe sine deopotrivă cu ei și zice că e cu neputință ca el să ajungă mai presus de toți ceilalți. De ce aceasta? Ca să moară împreună cu ei de patimă, nevoind să scape de un asemenea rău, nefericitul! Căci dacă ar fi vrut, ar fi putut, ca unul ce a primit puterea pentru aceasta de la Dumnezeu; căci câți am fost botezați întru numele Lui [FA 18,16; 19,5], am primit de la El puterea să dezbrăcăm ca pe o haină veche neamul prost al stricăciunii, să ne facem fii ai lui Dumnezeu și să îmbrăcăm pe Hristos [Col 3, 9-10; Ga 3, 27].

îndemn final

Fie însă, fraților, ca noi să nu ne asemănăm celor ce sunt așa și cugetă asemenea lucruri, ca unii ce sunt uscați și pământești. Ci fie să ne asemănăm lui Hristos Celui ce a murit și înviat pentru noi [2 Co 5, 15] și ne-a înălțat pe noi la ceruri, și să mergem mereu pe urmele Lui, curățindu-ne prin pocăință de întinăciunea păcatului și îmbrăcându-ne în haina luminoasă a nestricăciunii [cf. / Co 15, 53-54] Duhului, în însuși Hristos Dumnezeuul nostru, Căruia I se cuvine slava, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 25

Legăturile și înrâuririle dintre suflet și trup

Despre schimbările sufletului și ale trupului, care ni se fac din văzduh și din stihii, din mâncăruri și de la demoni.

Diferitele stări ale sufletului și ale minții

Fraților și părinților, monahul trebuie să cunoască nu mir mai schimbările și prefacerile ce au loc în sufletul lui, ci și cauzele lor, ca să știe care sunt acestea și de unde se întâmplă în el. Căci uneori are loc în suflet o bucurie neașteptată, iar alteori vine în el în chip asemănător o întristare și o povară grea. Și uneori inima e străpunsă ușor, alteori se învârtoșează și se îngroașă ca piatra. Iarăși, uneori se face blând și smerit [Mt 11, 29] și după puțin înfumurat și irascibil și latră la toți frații. Uneori se face moale și trândav și lipsit de râvnă spre tot lucrul bun [Tit 1, 16], iar alteori treaz și veghetor și râvnitor spre toată ascultarea, astfel încât și pe cei ce sunt împreună cu el îi îmboldește și îndeamnă spre bine. Uneori este concentrat și cucernic, alteori risipit și nerușinat. Uneori își aduce aminte cu iubire de cei absenți și îi cheamă la el, alteori nu vrea să-i vadă nici pe aceia, nici pe cei ce sunt de față. Uneori se sufocă în el însuși astfel încât i se pare că vrea să iasă din această viață [Iona 4, 8], alteori până într-atât se lărgește și se înmulțește veselia lui, încât nu se mai poate cuprinde pe sine însuși, chiar dacă e silit la aceasta.

Acestea se fac prin fire în jurul mișcărilor naturale ale sufletului și ale trupului, ori de câte ori ne luptăm pentru lucrarea virtuții și împlinirea poruncilor. Dar așa cum se schimbă cele ale sufletului, în același chip se schimbă și se prefac

cumva și cele ale minții noastre. Căci uneori este ageră la înțelegere și încă și mai ageră în a parcurge și distinge repede cele înțelese sau văzute de către ea, alteori este leneșă și zăbavnică în a face amândouă aceste lucruri. Uneori ajunge ca lipsită de minte și de glas și surdă, iar alteori arată ușurință în înțelegere și grăire, în auzire și în pricepere. Uneori este oarbă, alteori văzătoare, silindu-se să intre în adâncul și înălțimea contemplației mai presus de măsura firii omenești. Uneori este simplă față de orice contemplație și liberă, neaducându-și aminte deloc de relele care i s-au făcut mai înainte, nici gândindu-se la ceva din acestea în genere, alteori este peștrită, iscodind și cercetând cu răutate cele ce nu s-au făcut; și așa se face ca o flacăra din lemn ud sufocată de fum, nu numai față de cei de față ci adeseori plăsmuiește în ea însăși cu răutate gânduri deșarte și mincinoase chiar și despre cei ce nu sunt de față; de aceea, chiar dacă inima se întristează mult și nu consimte cu mintea la unele ca acestea, nu va putea să se folosească nicidecum cu nimic, nici nu o va putea depărta de raționamentele deșarte.

Sufletul e cauza poftelor trupului

Acestea deci despre schimbările minții și ale sufletului nostru spiritual [*noeran*] și divin. Iar anomaliile ce se fac în jurul trupului, chiar dacă par a fi mai ușor de recunoscut și diagnosticat, lucrurile nu stau însă așa. Căci mare este prefacerea care are loc în acesta plecând în majoritatea cazurilor de la firea lui. Fiindcă sufletul este neschimbător prin firea și prin ființa lui, iar mintea a fost și ea făcută de Ziditorul deopotrivă și în același timp cu el; deci amândouă sunt puse în mișcare numai de alegerea liberă și, primind prin voința proprie virtutea sau răutatea, se fac părtașe și moștenitoare ale întunericului sau luminii — vorbesc aici despre suflet și minte care, precum s-a zis, se alipesc de bunăvoie prin voință și alegere liberă de una din acestea, fie de bine, și atunci se fac bune, fie de rău, și atunci se fac rele. Dar trupul este prin fire schimbător, pentru că este compus și curgător prin ființă, fiindcă a fost făcut dintr-o materie stricăcioasă și curgătoare,

având alcătuirea sau constituția sa din elemente opuse între ele. Căci așa cum grăiesc despre aceasta înțelepții și cum este adevărul, ființa acestuia este făcută din căldură și răceală, din uscat și umezeală. În afară de aceasta, în el însuși trupul este lipsit de alegere și de voință liberă, ba chiar și de mișcare, dacă nu cumva ar numi cineva curgerea lui și înaintarea lui spre stricăciune mișcare naturală a subzistenței lui, și care este irațională; iar dacă aceasta e irațională, e vădit că este și fără de păcat și neosândită de Dumnezeu. Și pe drept cuvânt: căci ceea ce urmează firii sale este în afara osândei. Dar aprinderea și pofta conjugală, amestecul împreunării, plăcerea, lăcomia pântecelui, lăcomia gâtlejului, somnul mult, trândăvia, luxul hainelor și toate celelalte care, precum socot cei mulți, le caută trupul, nu le caută însă niciodată trupul ca unul ce este mort, ci sufletul care-și caută plăcerile prin el, o dată ce este amestecat cu lutul, și se tăvăleşte ca un porc [2 Ptr 2, 22] în noroiul plăcerilor trăgând spre aceasta trupul cel amestecat cu el. Nimeni să nu-și închipuie că este împins și silit spre acestea de către trupul lui; nu este așa. Dar cum este? Ascultă cu pricepere:

Adam și Eva în paradis nu cunoșteau pofta

„L-a făcut Dumnezeu pe om, luând țărână din pământ". Iată ți-am arătat trupul tău, arată și tu care sunt patimile din el; dar nu poți să-mi spui nimic. Dar apoi ce? „Și a suflat în fața lui Domnul Dumnezeu și s-a făcut omul suflet viu" [Fc 2, 7] și s-a sculat de la pământ, a umblat, duhul aflat în el punând adică în mișcare în chip stăpânitor și liber trupul. Dar o aprindere sau o mișcare sau vreo nebunie și poftă irațională a pântecelui nu erau încă în el nicidecum, ci în el era o viață nerăzvrătită și o viețuire lipsită de întristare. Să vedem deci dacă nu cumva, pentru faptul că nu exista încă femeie sau pentru că nu existau încă mâncărurile care să pună în mișcare pofta, din această pricină omul nu era pus în mișcare nici spre pofta împreunării, nici spre lăcomia pântecelui. Deci ce spune? „Dumnezeu a făcut să răsară tot pomul frumos, și Adam și Eva erau în rai goi și nu se rușinau" [Fc 2, 9; 3, 1]. Vezi că

nici faptul că Eva era femeie, nici faptul că amândoi erau goi nu i-a făcut pe vreunul dintre ei să treacă cu vederea cuminenția? Deci erau goi și se priveau unii pe alții și nici nu se rușinau, nici nu erau târâți de firea trupului spre împreunare; dar, după păcat și după călcarea poruncii și după ce au fost scoși afară din rai și Dumnezeu i-a dezbrăcat iar ei au pierdut slava lui dumnezeiască, atunci precum este scris, „Adam a cunoscut pe femeia lui și zămislind a născut” [Fc 4, 1].

Prin urmare, iubitele, dacă iubești cu adevărat pe Dumnezeu și rămâi în iubirea Lui [In 15, 9], nu vei fi stăpânit niciodată vreo patimă, nici nu vei fi dominat de vreo nevoie a trupului. Căci așa cum trupul nu poate fi pus în mișcare spre nimic fără suflet, tot așa nici sufletul unit prin iubire cu Dumnezeu nu poate să fie târât spre poftele și dorințele trupului, și nici spre alte pofte ale lucrurilor și patimilor văzute sau nevăzute. Fiindcă pornirea inimii lui sau mai degrabă toată înclinarea voinței lui e legată de dulcea iubire a lui Dumnezeu. Deci aceasta fiind legată, precum spuneam, de Făcătorul ei, cum, spune-mi, se va putea aprinde cu trupul sau în general să își îplinească poftele ei? Nicidecum.

Schimbările materiale ale trupului

Iar prefacerile care urmează în chip natural și se fac în trupul însuși sunt vădite; căci se întâmplă și se fac cu toți sfinții. Fiindcă uneori se spune că umblă sănătos atunci când materiile lui nu se răzvrătesc unele împotriva altora, iar altele este silit să cadă în boală, când unul dintre cele patru elemente ajunge fie prea mult fie prea puțin, adică atunci când domină asupra celorlalte sau este dominat și tiranizat de către ele, de unde se produc scurgeri, amputări și stricăciunea întregului organism, fără însă ca sufletul să fie vătămat cu nimic din acestea, fiindcă cele mai multe din acestea se fac din neînfrânarea mâncărilor și băuturilor, iar altele provin din schimbarea vânturilor și a aerului: dacă aerul este rece, trupurile care au o fire rece sunt vătămate și devin mai neputincioase, din pricina faptului că se răcesc prea mult, în vreme ce acelea care au un temperament cald se întăresc mai mult și

se fac mai puternice; iar când aerul se face iarăși cald, cele reci își revin și reînvie, așa cum muștele și celelalte gânganii, atunci când sunt luminate de razele soarelui, se fac mai puternice și mai agere în mișcări, ca unele care se împărtășesc de o materie mai caldă; iar cele ce împărtășesc o materie mai caldă sunt cu totul sufocate și se topesc și devin neputincioase și inactive față de orice făptuire și mișcare. Și, simplu spus, potrivit cu temperamentul său, fiecare corp primește prin schimbarea aerului și a vânturilor prefacerea corespunzătoare. Dar chiar și fără acestea, prefacerea are loc îndeosebi din prisosul mâncării sau băuturii și din postul extrem. Dar o prefacere se face în noi nu numai plecând de la acestea, ci și din multul somn sau din priveghere, din osteneală sau din trândăveala trupească. O alta iarăși e aprinderea ca un fum ce se face din însăși materia ce există în trupul nostru sau din căldura naturală ce se pune în mișcare în noi ca un cărbune stins cu apă și care uneori se ridică numai până la cap, iar altele se revărsă în tot trupul.

Povara trupului, încercare duhovnicească

Pe lângă toate acestea însă, mai este o încercare care vine asupra noastră prin îngăduința bunului nostru Dumnezeu și Stăpân, și care este lucrată de demoni printr-o iconomie a pedepsei spre smerenia noastră. Care este însă aceasta? însăși povara trupului, care, chiar și fără vreo altă pricină, numai din pricina slavei deșarte sau a înălțării sau a faptului de a osândi pe altul ca un nepăsător sau pentru multe alte pricini ne predă demonului acesta spre pierzania trupului [1 Co 5, 5] și zdrobirea sufletului, dar și pentru o mai mare experiență și exercițiu, și pentru ca, cunoscând compătimirea și milostivirea lui Dumnezeu față de noi, să ne întoarcem din dispoziție lăuntrică iubirea noastră spre El și să avem întreaga dorință numai spre El.

Influența reciprocă a sufletului, minții și trupului

Nu toți însă știu acestea, ci fiecare dintre cei ce au ajuns cândva la mijlocul căii spre virtute înțelege în parte schimbă-

rile sufletești și prefacerile trupului atunci când se întâmplă în ei ceva asemănător, căci despre cei întunecați în chip desăvârșit nu avem nici un cuvânt; dar prefacerile și întoarcerile care se fac în minte, precum spuneam, le cunosc numai cei nepătimitori și desăvârșiți, cei curați și liberi deopotrivă și la suflet și la minte. Și nici măcar aceștia; căci sunt învățați despre aceste lucruri nu de ei înșiși, ci de către Cel ai Căruia sunt. Uneori din anomalii care se petrec în minte, sufletul e strâmtorat și se mârșește, pierzându-și puțin din bucuria care îi este inerentă, dar totuși se îmbărbătează și-și înalță mintea; uneori însă mintea pătimeste și ea din cele pe care le suferă sufletul și este silită să intre și ea în noapte, dar nu primește acest lucru, ci se silește să rămână în lumină și așa luminează poate și sufletul. Altădată amândouă sunt tiranizate foarte de anomalia trupului, uneori când sunt împovărate din afară și, deși simt povara, își păstrează intactă starea pașnică, alteori când sunt tulburate dinăuntru și se arată cu totul împătimate, astfel încât cel ce pătimeste aceasta nu mai nădăjduiește să se reîntoarcă la starea senină de la început. Prin urmare, sufletul și mintea greșesc plecând de la trup, mintea iarăși greșeste plecând de la suflet, iar sufletul iarăși greșeste plecând de la minte și de la trup. Dar nu sunt tulburate întotdeauna amândouă, și sufletul și mintea, ci, iarăși, uneori sufletul singur pătimeste, iar atunci mintea îl întreabă: „Ce ai?” și-l mângâie, iar alteori mintea e orbită și acoperită, și atunci sufletul, fiind liber, alungă cu puterea focului dumnezeiesc întunericul, ridică vălul și face ca mintea să vadă.

Pentru buna noastră cârmuire

De ceea spuneam, părinților și fraților, că nu trebuie să înțelegem numai schimbările, prefacerile și transformările care se petrec cu noi, ci trebuie să cunoaștem și de unde sunt ele și cum anume se fac și plecând de la care lucruri, care sunt vânturile gândurilor care suflă și de unde curg sau vin râurile patimilor și ale ispitelor, ca, întărindu-ne neclintit casa sufletului [Mt 7, 24-25], să ținem bine cârma corăbiei și să nu o manevrăm fără meșteșug sau cu stângăcie. Iar cunoașterea

acestor lucruri o oferă întocmai viața săvârșită în chip neștirbit cu exactitate și rânduială. Fiindcă monahul trebuie să-și fixeze o regulă și un program fix și să știe cum se cuvine să-și petreacă fiecare zi, ca să poată alerga ușor spre lucrarea virtuții și să nu fie împiedicat din alergarea aceasta de lipsa de experiență, fiindcă așa își va netezi pentru sine calea strâmbă și obositoare [*Le* 3, 5] ajungând adică la deprinderea și obiceiul binelui și înaintând spre Dumnezeu și punându-L în inima sa [*Ps* 83, 6], va fi bineplăcut Lui, alergând de la cele mai mici spre cele mai mari și mai desăvârșite, va afla cunoștința tuturor celor zise și se va face multor altora învățător al virtuții, luminând prin cuvânt și prin viață pe cei ce se întâlnesc cu el, ca unul ce a fost luminat el însuși de sus și descoperă lucruri adânci celor ce caută cu osteneală să învețe adâncurile Duhului [*7 Co* 2, 10] în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 26

Programul zilnic al monahului¹

Despre începutul unei vieți foarte folositoare și mântuitoare, potrivită celor ce s-au lepădat de lume și de cele din lume și aleargă spre viața monahală. Și învățatură foarte folositoare pentru începători.

Fraților și părinților, orice om care s-a lepădat de lume și de toate cele din lume [7 In 2, 15] alergând spre viața aceasta și arena monahilor, dacă pentru Dumnezeu s-a lepădat și ales să învețe acest meșteșug al meșteșugurilor și nu vrea să i se facă deșartă retragerea sa din lumea aceasta, trebuie să facă de la bun început cu toată râvna și cu hotărâre fierbinte cele ale virtuții. Și ca să predăm în scris celor ce au venit din lume la această școală o povățuire preliminară în elementele acestei științe a științelor, adică ale ascezei noastre, să înfățișăm încă de la bun început unele ca acestea drept regulă fixă [typos] pentru ei și pentru cei împreună cu ei, după cum noi înșine am primit de la părinții noștri.

Participarea atentă la slujbele rânduite

Să se știe, așadar, că cine a dezbrăcat omul cel pământesc [7 Co 15, 47-49] împreună cu cugetul lui [Col 3, 9] și s-a îmbrăcat prin schima monahală în omul ceresc [7 Co 15, 48-49; Col 3, 10; Ef 4, 24], trebuie să se scoale la miezul nopții

¹ Această cateheză este o descriere simplă și clară a vieții de zi cu zi a monahului într-o mănăstire ortodoxă cu viață de obște (chinovie). În manuscrise ea apare adeseori copiată separat și reprezintă un document istoric prețios pentru istoria monahismului bizantin [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 69].

înainte de utrenie² și să se roage cu rugăciunea rânduită, și așa după acestea să stea în picioare împreună cu toți la doxologie și să o urmărească toată cu atenție și cu trezvie luând foarte mult aminte la începutul imnodiei, adică la cei șase psalmi³, la stihologie⁴, și la citiri⁵ în chip nezăbavnic, nerelaxându-și trupul și sprijinindu-se de pe un picior pe altul, sau rezemându-se de ziduri sau de coloane, ci trebuie să-și țină mâinile legate strâns, picioarele să și le sprijine deopotrivă pe pământ, iar capul neclătinat fără să se plece încoace și încolo, fără să-și înalțe mintea cu înfumurare sau să iscodească cu cuget curios, fără să se adune cu cei nepăsători, şușotind între ei; ci mai degrabă trebuie să aibă privirea neînălțată iar sufletul, pe cât îi stă în putere, se cade să ia seama numai la psalmodie și la citire, și la înțelesul celor cântate și a cuvintelor citite din dumnezeiasca Scriptură, ca să nu lase să intre în el vreun cuvânt fără folos, ci sufletul, hrănindu-se din toate acestea, să vină la străpungere și smerenie și la luminarea dumnezeiască a Duhului Sfânt.

Vă îndemn deci pe voi toți, părinții, frații și copiii mei, ca pe unul singur și vă pun înainte acestea ca pe o lege mântuitoare, ca fiecare dintre voi să râvnească să pună un asemenea început lucrului virtuții sau, mai degrabă, al lui Dumnezeu, prin care vom primi cu iubire de bunătate și răsplata pe măsura ostenețelor noastre, astfel încât, dacă e cu putință, nimeni

² Sfântul Simeon se referă la rânduiala utreniei monahale reglementată de Tipicul Sfântului Sava, astăzi aflată în uz universal în Biserica Ortodoxă (și cuprinsă în *Ceaslov*). Pe vremea Sfântului Simeon, la parohiile de oraș se cânta o utrenie simplă fîcată (așa-numita *asmatike akolouthia*), care v-a dispărea însă o dată cu căderea Bizanțului [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 70-71].

³ *Psalmii* 3, 37, 62, 87, 102 și 142 din *Ceaslov*.

⁴ Lecturile din *Psaltire* (psalmii sunt alcătuiți în stihuri). Pentru uzul liturgic, *Psaltirea* e împărțită în douăzeci de secțiuni numite „catisme” (pentru că în timpul recitării lor e permisă șederea) recitate două-trei la utrenie și una la vecernie, astfel că întreaga *Psaltire* se citește în decurs de o săptămână (în Postul Mare se adaugă o catismă și la cele patru ceasuri, astfel că *Psaltirea* se citește de două ori pe săptămână [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 73]).

⁵ Lecturile din „Viețile Sfinților” sau omiliile Sfinților Părinți din timpul utreniei, între catismele *Psaltirii* sau la mijlocul canonului. Ele se deosebeau de catehezele rostite oral de Sfinții Teodor Studitul sau Simeon Noul Teolog probabil dimineața, după ceasul întâi [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 73].

dintre voi să nu lase să treacă slujba și citirea fără lacrimi. Căci dacă te obișnuiești, frate, să faci acest lucru, în puțină vreme vei înainta la statura de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos [*Ef* 4, 13]. Fiindcă silindu-te să nu petreci slujba rânduită a bisericii fără lacrimi, te vei deprinde cu acest bine și în stihologia și troparele pe care le vei cânta, sufletul tău se va hrăni primind în el înțeleșurile lor dumnezeiești și mintea ta se va înălța prin cele rostite la cele spirituale [înteligibile], și așa, vărsând lacrimi dulci, vei petrece în biserică, ca și cum ai petrece în cer împreună cu puterile de sus.

Deci așează-ți ție însuși drept lege și aceasta: să nu ieși vreodată de la slujbă până la ultima rugăciune, afară de o mare nevoie sau trebuință a trupului, ci rămâi, precum spuneam, stăruind în starea ta, fiindcă „cel ce va răbda până la sfârșit”, precum este scris, „se va mântui” [*Mt* 10, 22]; dar nu numai aceasta, ci va primi ajutor mai întâi pe nesimțite, mai apoi în chip simțit, iar după puțin în luminarea care vine de la Dumnezeu Atotțiitorul.

Munca și liniștea dintre slujbe

Deci săvârșindu-se doxologia utreniei, ieșind îndată din biserică, nu începe să grăiești cu unul și cu altul risipindu-te și grăind cele deșarte, ci, după ce te-ai rugat în singurătate în chilia ta cu rugăciunea cea rânduită ține cu lacrimi și cu multă luare-aminte, să ai o lucrare trupească, și numaidecât aleargă spre ea, dacă e slujire la slujire, dacă e un lucru manual la lucrul manual, dacă e citire spre citire. Dar trândav să nu vrei nicidecum să șezi în chilia ta, ca trândăvia să nu te învețe pe tine tot răul [*Sir* 30, 37] care nu ne este îngăduit a grăi. Dar nici să nu dai ocol mănăstirii și să iscodești cu curiozitate cele ce se fac sau se slujesc în ea, ci, păzind tăcerea și abținerea de la toate, care este adevărata înstrăinare⁶, ia sea-

⁶ Cf. treapta 3 din *Scara SFÂNTULUI IOAN SINAITUL*, PG 88, 664-669 [*FR* 9, 1980, p. 66-77].

ma numai la tine însuși și la lucrul tău manual, oricare ar fi acesta.

Și nu intra în chilia cuiva, afară de cea a părintelui tău după Dumnezeu, dacă n-ai fost trimis aici fie de către un în-tâi-stătător, fie de către unul din slujitorii mănăstirii. Și când te duci, sârguiește-te să nu spui sau să auzi vreun cuvânt afară de cel pentru care ai fost trimis; ci, dând răspunsul, întoar-ce-te degrabă. Iar dacă mergând într-acolo vezi un frate singur, sau împreună cu alții și fără vreme, punându-i în metanie, treci pe lângă el în tăcere. Să nu șezi împreună cu el aducându-ți aminte de psalmistul care zice: „Fericit bărbatul, care n-a umblat în sfatul celor fără de lege, și în calea păcătoșilor n-a stat și pe scaunul molipsitorilor n-a șezut" [*Ps* 1, 1]. Căci molipsitori sunt unii ca aceștia, precum spune și Pavel: „Tovărășiile rele strică obiceiurile bune" [*Co* 15, 33]; iar molipsirea este stricăciunea. Să nu șezi, așadar, împreună cu cei ce grăiesc cele deșarte, iubitele, nici să nu spui: „Voi asculta și eu ce grăiți între voi", ci, precum s-a zis, punând metanie treci pe lângă ei. Păzește tăcerea zicând către tine însuși: „Ce lucru bun pot să spun eu, care sunt cu totul noroi și nebun, și nu numai aceasta, ci sunt și străin și nevrednic de a grăi sau de a auzi sau de a fi numărat împreună cu oamenii?" Păzește și înstrăinarea și abținerea de la toate cugetând și grăind către tine însuși acestea: „Cine sunt eu, lepădatul și sârmanul, lipsitul de neam și săracul, ca să intru în chilia cuiva? Oare văzându-mă pe mine ca unul ce sunt urâciune, nu se întoarce de la mine? Oare nu-mi va spune: «Ce a mai venit și jegosul ăsta să-mi întineze chilia?»" Adu-gă la aceasta înaintea ochilor tăi și păcatele tale și nu le spune numai din vârful buzelor, ci din tot sufletul. Căci chiar dacă la început nu poți să le spui din tot sufletul, după puțin timp vei veni și la aceasta prin harul ce lucrează împreună cu tine. Ascultă-mă pe mine, smeritul, pune numai început acestor lucruri, frate, pune numai început, fă și zi acestea, și Dumnezeu nu te va lăsa. Fiindcă iubește foarte și vrea ca tu să vii la cunoștința adevărului și să te mântuiești [*Tim* 2,4].

Liturghia

Așadar, petrecând astfel ceasurile de până la liturghie [*synaxis*], intră frate iarăși la slujbă cu râvnă și sârguință multă. „Stai bine”, precum am rânduit pentru doxologia dimineții, fără a uita nicidecum plânsul; „stai cu cutremur”, ca unul care vezi pe Fiul lui Dumnezeu Care se junghie pentru tine. Și dacă ești vrednic și ai primit dezlegarea pentru aceasta, apropie-te cu frică și cu bucurie de [împărtășirea din] bunătațile negraite⁷.

Slujirea la trapeză

Și ieșind după ultima rugăciune, intră împreună cu toți la trapeză, neseparându-te de frații tăi. Dacă ai fost rânduit să slujești, înfățișează-te ca slujind lui Hristos, și nu oamenilor [*Ef* 6, 7], într-o dispoziție sinceră și iubire tuturor ca unor sfinți sau, mai degrabă, slujește-le, precum spuneam, ca lui Hristos însuși, îmbrățișând pe fiecare dintre ei în sufletul tău și punându-te prin iubire cu totul la dispoziția lor fiind încredințat că din slujirea acestora rodește sfințenia.

Reculegerea în timpul mesei

Dacă însă șezi și tu la masă împreună cu toți, vezi ce-ți poruncesc în Domnul, ca unui părinte și frate al meu iubit: să nu-ți întinzi degrabă mâna spre mâncărurile puse înainte pe masă, mai înainte de a începe să mănânce frații cei mai bătrâni, și înainte de a se da binecuvântarea de sus de către preot. Și, începând să mănânci împreună cu părinții și frații tăi, ia seama la tine însuși, numai la tine însuși în toată reculegerea și tăcerea, nevorbind absolut cu nimeni, ci luând aminte la citire și hrănindu-ți precum trupul așa și sufletul din cuvintele de-Dumnezeu-insuflate ale Duhului. Căci fiind îndoit, alcătuit adică din suflet sau din trup, trebuie să ai un chip co-

⁷ Se poate presupune de aici că la Sfântul Mamas Liturghia se săvârșea zilnic, iar împărtășania era deasă, chiar și pentru începători, fără să fi fost neapărat zilnică (cf. mai sus *C* 4, 612-616), și, în orice caz, presupunea dezlegarea duhovnicului [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 81].

respunzător și o hrană și o masă îndoită: având un trup sensibil și pământesc trebuie să-1 hrănești din bucate sensibile care vin din pământ, iar având un suflet spiritual [*noeran*] și divin, trebuie să-1 hrănești cu mâncărurile spirituale [inteligibile] și divine ale cuvintelor.

Discreție și smerenie la masă

Să nu iscodești cu curiozitate bucățile care sunt așezate pe masă, care se întâmplă să fie mai mare sau mai mică, ci mănânc-o cu toată mulțumirea așa cum îți este dată, și aceasta cu înfrânare, fugind întru toate de saturare socotindu-te pe tine însuși nevrednic de masa cea de obște a fraților, cugetând în tine însuși și grăindu-ți către tine unele ca acestea: „Cine sunt eu, ticălosul și nevrednicul, că am ajuns să șed și să mănânc împreună cu sfinții aceștia?” Și acestea zicându-le în tine însuși, să te socotești din suflet pe tine însuși singur păcătos și așa cum un sărac și zdrențaros, dacă se găsește în mijlocul unor nobili și bogați îmbrăcați în haine strălucitoare și scumpe, se rușinează și se ține deoparte, și nu îndrăznește să se apropie de vreunul din aceștia, tot așa și tu să te arăți față de toți acești, alegându-ți întotdeauna ultimul loc și rușinându-te a fi văzut șezând mai presus decât cineva dintre ei [*Le* 14, 9-10], dat fiind că toți aceia sunt bogați în virtuți, iar tu ești sărac și gol [*Ap* 3, 17] și nevrednic de a fi împreună cu ei și de a privi spre ei. Și vrând să te atingi de hrană, cugetă iarăși acestea aducându-ți aminte de păcatele tale și zi către tine însuși: „Oare nu spre judecată și osândă îmi va fi dacă mă voi atinge de ceva din cele puse dinainte? Căci pe Dumnezeu Care a făcut acestea și mi le-a dat spre mâncare, nu L-am ascultat din pruncie și n-am păzit sfintele Sale porunci; atunci, cum, fiind eu nevrednic și osândit, mă voi împărtăși din bunătățile Acestuia, ca acești părinți sfinți? Cu ce față, departe de ochiul Stăpânului meu, voi mânca și mă voi veseli împreună cu sfinții [*Le* 12, 19; 15, 23], eu, robul cel ticălos, nerecunoscător și nemulțumitor, mai înainte de a mă fi căit și de a fi luat în chip desăvârșit iertare de la iubitorul de oameni Dumnezeu, ca aceia care n-au păcătuit sau, dacă

au păcătuit, s-au căit și au primit încă de aici iertare? Nicidecum! Ci voi mânca și voi bea numai pentru a trăi și mă voi topi pe mine însumi și mă voi întrista și mă voi osândi, ca Dumnezeu, privind de sus și văzând strâmtorarea și necazul meu cel de bună voie, să I se facă milă și să-mi ierte relele mele cele multe". Prin urmare, acestea să le cugeti, de acestea adu-ți aminte neconținut!

înfrânare în mâncare

Pe lângă acestea, rânduieste-ți ca regulă să mănânci atâta pâine cât să nu te sature, ci mult mai puțin și cât vei putea suporta; de asemenea, să bei doar unul sau două pahare și acestea la o singură oră rânduită a zilei. Iar mâncând, să nu ascuți gândul care-ți sugerează să alegi ceva din cele puse dinainte și să mănânci din ceea ce ai ales, ci păzește-te să nu mănânci ceea ce ți se pare bun, ci mănâncă numai din cele puse înaintea ta; și dacă din întâmplare din poame sau bucate e ceva și ți se pare un lucru plăcut a mânca din ele, iar gândul îți spune: „Bun este și acela, ia și mănâncă din el!", sârguiește-te să nu te lași biruit, nici să te atingi de el. Căci pentru nimic altceva a fost izgonit din rai Adam, decât pentru că i s-a părut frumos la vedere și bun la mâncare rodul pomului, iar el a mâncat din acesta [*Fc* 3, 6]; și de aceea a fost lepădat și izgonit afară și osândit la moarte și la stricăciune. Deci cei ce vor să se reîntoarcă în rai — sau mai degrabă în împărăția cerurilor — trebuie să păzească fără vreo călcare a poruncii înfrânarea până și în acestea, ca să nu cadă după puțin timp și în poftă și vătămări mai mari.

împotriva ispitelor demonului lăcomiei

Iar dacă frații care șed împreună cu tine te vor îndemna să mănânci sau să bei ceva mai mult, să nu le răspunzi nimic decât să-ți strângi mâinile și, ridicându-te după puțin și înclinându-ți capul, rostește cu glas blând: „Iertați-mă!" și tuturor răspunde-le așa întotdeauna și din cele ce îți prisosesc nu da cu preferință numai cuiva anume, nici nu primi ceva de la

cineva. Dacă bei vin, nu căuta cu orice preț să-l primești, și nici să-l dai altcuiva dintre frați, afară de cazul în care acesta vine dintre străini și a venit la tine pentru o nevoie oarecare. Nu primi cândva să iei dimineața o gustare cu cineva, nici să mănânci și să bei seara sau să cinezi cândva; căci din acestea se nasc toate relele, și ele sunt capcanele diavolului [*Sir* 11, 29] și cursele lui [*Tim* 3, 7], care se văd mai întâi frumoase, dar în ascuns au în ele veninul morții; de acestea cel ce crede în mine și păzește cuvintele mele va fugi și cu împreună-lucrarea harului lui Dumnezeu va rămâne nerănit și nevătămat de ele, dar ceilalți au ales să ducă în haina monahală o viață lumească fără să știe și nu simt că se prăvălesc în adâncuri și prăpăstii.

Tu deci, frate dragă, să vrei să păzești acestea, chiar dacă va trebui să și mori pentru ele; fiindcă altfel nu vei putea să scapi de demonul lăcomiei pântecelui. Să știi și că, păzind acestea, diavolul nesuportând să te vadă, îi va ațâța pe toți trândavii împotriva ta și aceștia te vor bârfi și vor râde de tine, te vor pizmuși și-și vor bate joc de tine și vor aduce asupra ta mii de necazuri, ca să te facă să te depărtezi de hotărârea ta cea bună și de faptele mântuitoare; lucruri pe care dacă le rabzi, iubitule, vei găsi mare ajutor și mângâiere de la Dumnezeu Mântuitorul nostru. Prin urmare, și dacă alții șed la cină și mănâncă, dar tu nu mănânci, fie că îi slujești sau nu, să nu uiți să spui acestea către tine însuși: „Dacă aș fi făcut negreșit pocăință și El ar fi iertat păcatele mele, m-aș fi bucurat și eu mâncând împreună cu frații mei. Dar întrucât sunt nevrednic de aceasta pentru faptele mele de rușine pe care le-am făcut eu ticălosul, voi primi aici după faptele mele!”. Și zicând acestea îți vei stăpâni pântecelul pe cât îți stă în putință. Șederea pe locul întâi la mese să nu o cauți nicicând, nici să nu o poțestești, ci să o urăști din suflet ca pe o pricină și aducătoare a mândriei. Căci smerenia ta te va înălța, și din ultimul care ești, te va reșeza cel dintâi dintre toți [*Mt* 19, 30], fiindcă scris este: „Tot cel ce se înalță pe sine însuși se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine însuși se va înălța” [*Le* 18,14].

După masă

Deci după ce te-ai ridicat împreună cu toată frăția și ai dat mulțumire lui Dumnezeu și ai fost slobozit de către preot, aleargă în tăcere în chilia ta și, închizând ușa [Mt 6, 6], ia cartea. Și citind puțin, dacă sunt zile de vară, întinde-te pe rogojină și gustă un somn foarte scurt — căci dacă te-ai abținut de la saturare și ai mâncat doar puțină pâine și apă măsurată, legume sau linte, vei dormi puțin și te vei scula degrabă —, iar dacă este iarnă, după ce ai citit puțin, pune mâna pe lucrul tău de mână și stăruie în el până când lemnul toacei va suna de vecernie [cântarea sfeșnicului]⁸.

Vecernia

După care, întorcându-te din nou la slujbă⁹, stai cu frică și cu luare-aminte în fața lui Dumnezeu, cântându-I și mărturisindu-te Lui și negrăind nimic cu nimeni. Iar după ce s-a terminat vecernia, dacă vei putea să rabzi să nu mănânci sau să nu bei nimic fiindcă te-ai hotărât să mănânci o singură dată pe zi, vei găsi nu puțin folos din starea la slujba de seară și din rugăciunea și privegherea ta de noapte; iar dacă nu, mulțumește-te cu un pesmet uscat și cu un pahar cu apă, afară de caz de neputință și de boală a stomacului tău. Și după ce ai adus împreună cu frații tăi rugăciunile de seară¹⁰ lui Dumnezeu, punând metanie la picioarele întâi-stătătorului ca la înseși picioarele lui Hristos, și primind de acolo binecuvântare, și sărutând sfințele chipuri ale sfinților, intră în tăcere, negrăind nicidecum cu nimeni, în chilia ta.

⁸ *Hymnodia lychniou*. Vecernia în ritul bizantin e începutul oficiului (*alwlouthia*) liturgic al zilei bisericești care, potrivit obiceiului ebraic, începe cu seara zilei precedente; ea se celebrează la apusul soarelui când se aprind sfeșnicele, de aici numele vechi de *lychnikon*; numele de *hesperinos* („vecernie”, slavonă) e mai recent [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 91].

⁹ *Synaxis*, literal „adunare” liturgică, termen care deosebea rugăciunea publică de rugăciunea privată, la chilie.

Pavecemița (*apodeipnon*); oficiu necunoscut în mănăstirile Egiptului, inițiat probabil de Sfântul Vasile cel Mare în Asia Mică spre anul 360. Există două pavecemițe: mare, săvârșită în timpul Postului Mare, și mică, în restul anului liturgic. Adeseori ea e recitată de monahi în chilii, dar la Sfântul Mamas era săvârșită în comun în biserică. Ea se încheie cu o cerere de iertare și binecuvântarea egumenului și cu venerarea sfințelor icoane [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 93].

Citirile și rugăciunile de seară în chilie

Și închizând ușa, ia mai întâi cartea, și, citind ca la trei pagini cu luare-aminte, stai la rugăciune cântând și rugându-te liniștit lui Dumnezeu ca unul care nu ești auzit de nimeni. Stai cu vitejie adunându-ți gândurile și nelăsându-le să hoinărească altundeva, strânge-ți mâinile, unește-ți deopotrivă picioarele neclintite într-o singură bază și închide-ți ochii, ca să nu mai vadă altceva și să nu risipească mintea, iar mintea însăși și toată inima ta înalț-o la ceruri chemând de acolo mila Lui cu lacrimi și suspine. Psalmii rânduiți de părintele tău duhovnicesc să-ți fie ațâți câți poartă cuvinte de pocăință și de străpungere și câți sunt de ajuns puterii și hotărârii tale. Fiindcă cu puterea și cu vitejia ta trebuie să masori cântarea psalmilor și mulțimea îngenuncherilor și timpul stării în picioare, ca să nu ai conștiința muștrându-te și zicându-ți: „Mai aveai putere să stai în picioare, să cânti imne și să te mărturisești lui Dumnezeu”. Pe lângă acestea, să îți fie rânduite și rugăciuni pentru dimineața și seara, cu mărturisire către Dumnezeu. Și sfârșind rugăciunea, citește iarăși puțin, apoi reia-ți lucrul manual și prelungește-ți privegherea până la straja din tîi, adică până la ceasul al treilea din noapte. Apoi sculându-te și rostind Psalmul 118°, culcă-te pe rogojină după ce ți-ai pecetluit tot trupul [cu semnul crucii] și, gustând somn până la miezul nopții, să faci așa cum a fost rânduit mai sus.

Mărturisirea gândurilor părintelui duhovnicesc

Și, dacă e cu putință, mărturisește-ți în fiecare ceas părintelui tău duhovnicesc gândurile inimii tale; iar dacă nu, nu lăsa să treacă seara, iubitele, ci, judecându-te pe tine însuși [7 Co 4, 3], mărturisește toate cele ce ți s-au întâmplat după utrenie. Și să ai credință neșovăielnică în el, chiar dacă toată lumea l-ar bârfi și l-ar huli, și chiar dacă l-ai vedea cu proprii tăi ochi desfrînând, să nu te smintești, nici să nu-ți scadă cre-

^o Psalmul 118 (citat în text după primul cuvânt: *Amomos* [Fără prihană]) face parte din rânduiala miezonopticii de peste săptămână, recitată de monahi în chilii [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 95].

dința în el, având încredere în Cel ce spunea: „Nu judecați ca să nu fiți judecați!” [*Le* 6, 37].

Făcând așa în fiecare zi și luptându-te astfel, Dumnezeu nu va întârzia să te cerceteze de sus și-ți va trimite ajutor din locașul Său cel sfânt [*Ps* 19, 3; 32, 14], și harul Preasfântului Său Duh te va adumbri [*Le* 1, 35]. Și înaintând puțin câte puțin în lucrul tău, vei spori în vârsta duhovnicească și vei ajunge la statura de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos [*Ef* 4, 13], luminat fiind și luminând cu lumina cunoștinței, asemenea unui soare, pe toți cei ce se apropie de tine și se întâlnesc cu tine, slăvind cu viața și cu cuvântul pe Dumnezeu, Care ți-a dat darul Sfântului și de viață făcătorului Său Duh, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

Cateheza 27

Necesitatea păzirii tuturor poruncilor

Despre faptul că nu trebuie să fim cu nepăsare față de lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, nici să disprețuim chiar și numai una singură dintre ele, ci trebuie să luptăm ca să păzim toate împreună, ca să nu fim încuiați afară din camera de nuntă [Mt 22, 13; 25,10] ca niște disprețuitori [ale lor]. Și despre faptul că trebuie să răbdăm cu vitejie încercările.

Trebuie să ajungem la liman

Fraților și părinților, nu auziți pe Domnul și apostolii Lui care strigă: „De va păzi cineva toată legea, dar calcă o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile" [Iac 2, 10]; și iarăși: „Cel ce se luptă se înfrânează de la toate" [/ Co 9, 25]. Și, ca să facă mai limpede ceea ce spune, adaugă zicând: „Căci în ceea ce este cineva biruit, în aceasta a fost făcut și rob" [2 Ptr 2, 19]. Astfel încât, fraților, cel ce este robit chiar și numai de o singură patimă, oricare ar fi ea, acela este și stăpânit de ea și nu poate să asculte poruncile Domnului; și cum ar mai putea aceasta având drept domn un stăpân străin [cf. Mt 6, 24; Le 16, 13]. Dar pentru ce să nu privim pornind și de la noi înșine sensul adevărat al cuvintelor Stăpânului și apostolilor, gândind frumos la el pornind și de la cele văzute?

Căci vedem că și despre cei ce plutesc pe mare se zice că au scăpat [din primejdii] nu dacă au plutit atâtea sau atâtea mile, iar mai apoi, ajungând undeva aproape de liman, au căzut în primejdie și au pierit, ci despre cei ce au ajuns la liman și au fost redați uscatului. Așa și din cei ce umblă pe drumuri și se grăbesc să ajungă la o cetate, se zice că au scăpat [de primejdii] și au ajuns în cetatea spre care mergeau nu dacă au trecut cutare râu sau au străbătut cutare munte și au scăpat

fugind de niște tâlhari dar, după acestea, întâlnindu-se cu un alt ucigaș sau cu o fiară sălbatică, au fost mâncați de ea sau, căzând într-o groapă, s-au sufocat, ci de cei care, cu ajutorul lui Dumnezeu, au scăpat de orice încercare și de toată uneltirea aducătoare de moarte. Și nici măcar de aceștia! Căci de multe ori, după ce au scăpat de toate cele potrivnice, se arată nepăsători și leneși și-i prinde noaptea, iar porțile cetății se închid și se găsesc în afara ei, neștiind ce le va aduce ziua următoare.

Gândește-te că „cetatea” aceasta este împărăția cerurilor, „noaptea” [In 9, 4; 10, 11; 12, 35] e moartea fiecăruia dintre noi, iar „ziua următoare” e Venirea [Parusia] Domnului și Dumnezeului nostru, adică ziua Judecării. Prin urmare, cine nu se grăbește să ajungă în împărăția cerurilor până ce e încă în ziua vieții acesteia, ci la ieșirea sufletului lui se va afla în afara ei, peste el vine noaptea morții și nu știe, prin urmare, ce se va întâmpla cu el în ziua următoare a Judecării și dacă i se va îngădui să intre în ea sau nu.

Căprioara care nu se lasă prinsă

Sau încă și despre antilopa sau căprioara ori alta din aceste viețuitoare se zice că a alergat și a scăpat nu atunci când scapă de cutare sau cutare vânător și de câinele lui sau când a sărit mai sus decât cutare sau cutare laț dar prinzându-se în altul a căzut în mâinile lor, ci numai când nu a fost deloc capturată nici prinsă într-o capcană.

Gândește-te iarăși că aici „vânătorii” sunt demonii cei răi, iar „câinii” sunt oamenii amăgitori și învățătorii mincinoși care, fiind ei înșiși rătăciți și răi, nu încearcă să se îndrepte pe ei înșiși ci, încearcă să învețe pe alții; aceștia trebuie să fie socotiți câini lătrători și de ei trebuie să fugim ca de unii ce mușcă și sfâșie prin cuvintele lor oile lui Hristos și le dau în mâinile vânătorilor.

Iar „tâlhari” socotește că sunt gândurile rele și rușinoase care cad pe neașteptate asupra celui ce se luptă și-l fac să fugă sau să se rupă de tovarășii lui de drum, crezând că astfel se salvează pe el însuși; sau care, silindu-l la însoțirea și con-

simțirea aceluși gând, îl leagă zdravăn și, sugrumându-l, îl lovesc cu gădilaturile și mișcările trupului și, târându-l cu putere prin pofta cea irațională, îl aruncă în adâncul păcatului și în prăpastia făptuirii lui.

Vasul prețios care conține toate virtuțile

Trebuie deci să ne abținem cu toată puterea de la faptele rele și să ne alipim în același timp de toate lucrurile bune, iar poruncile lui Dumnezeu să le facem cu dor și râvnă aprinsă nedisprețuind nici una din ele, oricare ar fi ea, ca foarte mică [Mt 5, 19]. Căci cel ce zice: „Bine că n-am făcut cutare răii, că n-am făcut cutare păcat, pentru că asta și aceea nu sunt nimic”, răstoarnă în mod vădit toate poruncile lui Dumnezeu și li se împotrivesc.

Închipuiește-ți, omule, un vas prețios făcut din toate poruncile lui Dumnezeu: din credință, din frica de Dumnezeu, din smerenie, din tăcerea față de tot cuvântul deșert, din ascultarea până la moarte, din tăierea vocii și mișcării celei launtrice a inimii, din pocăința și străpungerea neîncetată [a inimii], din rugăciunea neîncetată, din paza ochilor, din lipsa de afecțiune pătimasă față de aproapele și din iubirea deopotrivă față de toți, din lipsa iubirii de arginți și cuminenție [castitate], din nădejdea și iubirea desăvârșită față de Dumnezeu, și din toate celelalte virtuți care urmează acestora. Căci fiecare din acestea fiind în sine ca o foaie, una de aur, alta de argint, alta de bronz, alta din piatră prețioasă, și așa mai departe, și celelalte făcute din alte diferite materii, unite fiind toate prin Duhul, sudate și asamblate armonios într-una, fac din ora, precum am zis, un vas mult folositor în care se toarnă, ca un vin nou [Mt 9, 17], harul lui Dumnezeu. Spune-mi deci: dacă va lipsi una din toate virtuțile zise mai sus din care și prin care este alcătuit și asamblat vasul, oare va mai suferi Dumnezeu să toarne în el măcar vreuna din darurile [harismele] Duhului Lui, chiar dacă gaura foi care lipsește, adică a locului virtuții, pare foarte mică? Nicidecum! Căci, negreșit, curgând pe neștiute, puțin câte puțin, prin acea mică fisură, lichidul [harul] turnat în el se va vărsa.

Virtuțile întăresc vasul trupului nostru

Cum deci mai putem crede noi că suntem ca niște vase desăvârșite și întregi și că purtăm înăuntrul nostru ca pe o comoară pe Duhul Sfânt fără aceste multe virtuți a căror bogăție nesticăcioasă și nedeșertată n-am dobândit-o prin lucrarea poruncilor, prin puținele noastre izbânzi, și acestea fiind încă detașate unele de altele prin păcate? Cu adevărat „ne-am făcut deșești în gândurile noastre și s-a întunecat inima noastră cea neînțelegătoare și, zicând că suntem înțelepți, ne-am făcut nebuni" [*Rm* 1, 21-22]. Căci strigă și dumnezeiescul Pavel: „Dumnezeu, Care a zis să strălucească lumina în întuneric, a strălucit și în inimile noastre și avem comoara aceasta în vase de lut" [*2 Co* 4, 6-7]. Dar numind trupurile noastre „vase", precum zice și altundeva: „Nu știți că trupurile voastre sunt temple ale Duhului Sfânt Care locuiește întru voi și că nu sunteți ai voștri?" [*1 Co* 6, 19; *Rm* 8, 11], le numește și „de lut" făcând aluzie la slăbiciunea firii noastre. Așadar, asemenea trupuri sunt indestructibile și incasabile pentru puterea nebiruită a comorii din ele. De aceea, continuând zice: „Ca puterea covârșitoare să nu fie de la noi, ci de la Dumnezeu" [*2 Co* 4, 7]. Și ca să vă fac și mai limpede aceasta, cam aceasta este ceea ce spune aici [Apostolul]: „Nu socoti că tu însuși ții și păzești comoara din tine, ci mai degrabă că tu însuși ai fost păzit de comoara din tine și că ai fost făcut de către harul care este întru tine vas de bun folos lui Dumnezeu [*2 Tim* 2, 21]. Iar ceea ce e minunat e că, chiar dacă vasul e zdrobit, nu de noi, ci de alți vrăjmași, comoara rămâne nedeșertată, iar vasul se face mai tare și mai sigur sub înrăurirea comorii, căci Dumnezeu este comoara". De aceea despre aceasta același Apostol zice: „Toate le pot în Hristos, Care mă întărește" [*Flp* 4, 13].

Comoara din vas: Treimea

Dar vezi-mi acum felul în care prin asemenea cuvinte spune că Treimea rămâne în tot locul nedespărțită întru noi. Căci zice: „Dumnezeu, Care a zis să strălucească din întune-

ric lumina, El a strălucit" — adică pe Duhul Sfânt — „în inimile noastre" [2 Co 4, 6] — iar așa a spus și Domnul: „Iar Eu vă voi trimite vouă alt Mângâietor, Duhul adevărului" [In 14, 16-17; 15, 26; 16, 7] —, „și avem comoara aceasta în vase de lut" [2 Co 4, 7] adică în inimi de carne [cf. 2 Co 3, 3]. Vrând să-ți arate însă că, această comoară nu este alt ceva decât însuși Cel ce a strălucit, Care este de-o-cinstire și de-o-ființă cu El, a adăugat zicând: „ca puterea cea mai mare să nu fie de la noi, ci de la Dumnezeu" [2 Co 4, 7], adică a Duhului Celui ce s-a sălășluit întru noi prin luminare. Căci aceasta este comoara: Sfânta Treime, Care e conținută de către noi, cum s-a zis, prin păzirea exactă a tuturor poruncilor, dar Care ne conține pe noi toți prin iubirea de oameni, puterea și harul Ei, păstrându-ne și păzindu-ne peste tot neatinși, neclintiți și neabătuți; iar pe cei ce sunt neputincioși și alune că ușor, fie lipsindu-le ceva, fie greșind puțin, îndată însăși comoara îi strânge, îi unește cu ea însăși, îi lipește de ea și plinește toate lipsurile noastre, ne întărește și ne face mai tari. De aceea, vă rog, fraților în Hristos, să vă înfățișați pe voi înșivă Domnului fără de prihană de orice păcat, aducând în preună cu voi paza tuturor poruncilor Lui mântuitoare. Căci astfel, luându-le pe ele meșteșugarul, Dumnezeu Cuvântul, ca pe o materie primă compusă din aur, argint și pietre prețioase, le va uni [asambla] El însuși pe toate și, prin acestea, ne va face vase folositoare. Dar să nu-I aducem numai pe unele, iar pe altele să le lăsăm, nici, atunci când I le-am adus pe toate, să ne arătăm Stăpânului Hristos Dumnezeu nepăsători și disprețuitori într-una singură, ca nu cumva, mâniindu-Se, să ni le arunce în față și pe acelea și să poruncească să fim scoși afară din camera de nuntă [Mt 22, 13; 25, 10]; căci dacă pățim aceasta nu ne va mai folosi cu nimic dacă vom bate de multe ori la ușă zicând: „Doamne, Doamne! Deschide-ne nouă!" [Mt 25, 11]. Căci va spune: „Duceți-vă de la Mine! căci nu vă știu pe voi ca niște credincioși, nici ca unii care au ascultat până la moarte [Flp 2, 8] și au plinit porunca Mea. De aceea, duceți-vă de la Mine!" [Mt 1, 23; 25, 12; Le 13, 27].

Greșelile mici simt de fapt grave

Acestea, știu, le voi auzi cel dintâi eu însumi, smeritul și ticălosul, ca unul ce n-am plinit nici o singură poruncă a lui Dumnezeu. Apoi, și cei care, ca și mine, nesupuși și neascultători ai poruncilor lui Dumnezeu fiind, zic cu socotință lipsită de minte: „Bine că n-am făcut desfrânare! Căci a te jura nu e nimic. Bine că n-am făcut adulter! Căci ce păcat e în a fi furat un bănuț sau o fărâmitură de pâine?” Sau iarăși: „Fericit aș fi, zice, și numai dacă n-aș fi ros de viciile rușinoase și necurate ale stricăciunii de bărbați [sodomiei] [7 *Tim* 1, 9-10]; căci ce păcat e în a cleveti sau pizmui, a te amuza și a râde?” socotindu-se astfel pe ei înșiși ca niște îngeri ai lui Dumnezeu pentru faptul că sunt curați dinspre făptuirile trupești ale păcatului și cugetând fără de minte lucruri mari despre ei înșiși, fără a sufla o vorbă despre virtuțile și patimile sufletești, ba chiar și disprețuind toate celelalte porunci ale Domnului și nesilindu-se pe ei înșiși cu nimic spre împlinirea lor, încă și refuzând orice făptuire ostenitoare și pătimitoare de lucruri rele pentru porunca lui Dumnezeu și petrecând cu nepăsare.

Să nu neglijam nimic

Căci ce folos este, fraților, a ne reține, pe de-o parte, de la desfrânare și de la toată necurăția trupească, iar, pe de alta, a pretinde slavă și a pofti bani? Căci unele strică trupul, iar celelalte sufletul. Dar nu numai acesta, ci și slava oamenilor și căutarea acesteia ne fac, potrivit glăsurii Domnului, necredincioși, căci zice: „Cum puteți primi slavă de la oameni și slava care vine numai de la Dumnezeu nu o căutați?” [*In* 5, 44]. Ce înseamnă a fi curat de sodomie, dar a fi posedat de pizmă, ură și gelozie împotriva aproapelui? Căci ura împotriva aproapelui îl face ucigaș pe cel posedat de ea: „Căci cel ce urăște pe fratele lui”, zice Apostolul, „ucigaș de oameni este” [7 *In* 3, 15]. Ori, după sfintele canoane, sodomitul și ucigașul sunt supuși uneia și aceleași epitimii și, dacă rămân nepocăiți, se fac vinovați de osândă veșnică. Sau ce, dacă cineva nu se îmbată de vin, dar bârfește pe fratele lui? Fiindcă, după dumnezeiescul Apostol, amândoi vor fi scoși afară din împă-

rația cerurilor; căci zice: „Nu vă amăgiți: nici desfrânații, nici sodomiții", și adaugă „nici bețivii, nici bârfitorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu" [7 Co 6, 9-10]. Și care e folosul postului, spune-mi, dacă nu i se adaugă blândețea? Sau care e folosul blândeții, dacă aceasta este spre pierzania sufletului și călcarea chiar și a unei singure porunci a lui Dumnezeu? Căci, așa cum cel ce răspunde și lovește la rândul lui pe cel ce l-a lovit necinstește pe însuși Dumnezeu Care a zis: „Celui ce te lovește peste obrazul tău, întoarce-i-l și pe celălalt" [Mt 5, 39; Le 6, 39], așa și cel care rabdă cu îndelungă-răbdare pe cel ce hulește pe Dumnezeu păcătuiește împotriva Celui hulit de acesta ca unul care, prin așa-zisa îndelungă-răbdare, își găsește o plăcere și cade de acord împreună cu cel ce hulește. De ce ești îndrăzneț pentru ascultarea ta, frate, dacă ești rob lăcomiei pântecului? „Căci nimeni, zice, nu poate fi rob la doi domni" [Mt 6, 24] și e cu neputință ca unul care este rob al pântecului să se facă rob al lui Dumnezeu. Ce te lauzi pentru multa meditație a psalmilor, dacă mintea ta se umflă în pene și nu cunoaște sensul celor citite? Iar dacă pentru aceasta neglijezi slujirile cele rânduite ție și serviciile mănăstirii rânduite ție de către întâi-stătătorul tău, eu tac, tu știi însă, pentru că ai auzit dumnezeiasca Scriptură care zice: „Blestemat tot cel ce face lucrurile Domnului fără grijă" [Ir 31, 10]. Ce te sprijini pe osteneala din faptele trupești, dacă nu porți de grijă de lucrarea lăuntrică? Nu auzi pe Pavel care zice: „Căci exercițiul trupesc la puțin folosește, dar evlavia este pretutindeni folositoare" [7 Tim 4, 8]. Ce [folos] chiar dacă cineva le înfăptuiește pe amândouă [acestea] dar judecă pe cei ce sunt împreună cu el sau chiar și pe frații care sunt în lume? căci zice: „Cu judecata cu care judecați veți fi judecați, și cu măsura cu care măsurați vi se va măsura" [Mt 7, 2; Le 6, 38]. Dar chiar și cel ce a înfăptuit toate cele spuse și nici n-a făcut ceva din cele oprite, nici nu osândește pe frații nepăsători, dacă, în vreme de încercare, atunci când primește scuipări, palme și ocări, nu le suportă pe acestea fără tulburare sau, tulburat fiind în inima sa, măcar nu scoate din gură un cuvânt necuviincios, ci-și arată în întregi-

me prin chipul din afară pornirea sufletului lui pusă în mișcare spre mânie și rostește un cuvânt de ocară sau face orice altceva drept răzbunare, cum va mai cuteza unul ca acesta să zică cumva că este rob și imitator al Stăpânului său și nu mai degrabă, dimpotrivă, vrăjmaș al Lui?

Inimile noastre, tăblițe pe care se scrie și binele și răul

Prin urmare, prietenii lui Dumnezeu și cei ce-L iubesc pe El, care-L au în ei înșiși ca pe o comoară neclintită a tuturor bunăților, primesc cu bucurie și plăcere astfel de ocări și înjosiri, iubind cu o dispoziție sinceră încă și mai mult ca pe niște binefăcători pe cei ce se arată astfel și fac acestea față de ei. Căci cei ce zic: „Ca niște oameni ce suntem, și noi suntem mișcați spre mânie și aprindere în vremea certei și luptei și uneori ne și răzbunăm în cuvinte și chiar fapte pe frați, dar după aceasta nu mai avem în suflet dușmănie împotriva lor, ci iertăm toate, și mai mult încă, ne dăm iertare unii altora”, aceștia se aseamănă pentru mine unei tăblițe nescrise pe care, atunci când găsește prilej, vrăjmașul și dușmanul sufletelor noastre scrie prin însăși acele suflete învățăturile lui rele și întinate, și pleacă; iar ei, iarăși, ștergând cele ce le-au scris mișcați fiind de cel rău, nu aleg să înscrie în locul lor cele ale lui Hristos pentru ca, venind iarăși potrivitnicul, să găsească scrise tablele inimilor lor [2 Co 3, 3] și să se întoarcă învins și rușinat, ci, prin trândăvie și ușurătate, fiecare din ei le lasă nescrise și, atunci când Domnul îi trimite să scrie într-una din acestea învățăturile Lui, aceia scriu cu râvnă cele ale vrăjmașilor și se alipesc de cele amare și purtătoare-de-moarte, iar pe cele făcătoare-de-viață și mai dulci decât mierea [P 18, 11; H8, 103] le depărtează de la ei.

Imitarea lui Hristos

Deci Domnul Iisus și Dumnezeul nostru, Care n-a căzut în nimic [în păcat], a fost lovit nu numai pentru ca păcătoșii care-L imită pe El să primească iertarea păcatelor, ci și ca prin ascultarea lor să se facă co-părtași ai Dumnezeirii Lui; dar de cel ce n-a primit aceasta întru smerenia inimii, ca unul

ce se rușinează să imite Patimile Stăpânului, se va rușina și Hristos însuși înaintea îngerilor și a Tatălui Lui Cel din ceruri [Mt 10, 33]. Ce vreau să spun este aceasta: Dumnezeu fiind, Acela S-a făcut om pentru noi. A fost pălmuit, a fost scuipat și a fost răstignit, și aceasta e ca și cum Cel ce e nepătimitor după Dumnezeire ne-ar învăța și ar spune fiecăruia dintre noi prin cele pe care le-a pățimit așa: „Dacă vrei, omule, să te faci dumnezeu și să dobândești viața veșnică și să fii împreună cu Mine — lucru pe care poftindu-l oarecând în chip rău protopărintele tău [Adam] nu l-a dobândit — așa să te smeresti cum M-am smerit Eu pentru tine, și, depărtând mândria și trufia cugetului demonic, primește palmele, primește scuipările, rabdă-le pe acestea până la moarte și nu te rușina. Dacă însă tu te rușinezi să pătimești pentru poruncile Mele așa cum am pățimit Eu, Dumnezeu, pentru tine, și Eu voi socoti o rușine ca tu să fii împreună cu Mine la venirea Mea într-o slavă și voi spune îngerilor Mei: Acesta într-o smerenia Mea s-a rușinat de Mine și n-a primit să lase slava lumii și să se asemene Mie, iar acum, când a fost dezbrăcat de slava lui stricăcioasă iar Eu am fost preamărit în slava nemuritoare a Tatălui Meu, mă rușinez și numai de faptul de a-l vedea! Să fie, așadar, azvârlit afară, să fie luat ca și cei necredincioși, ca să nu vadă slava Domnului!" Acestea deci le vor auzi cei care în aparență păzesc toate poruncile, dar din pricina rușinii și rușinării oamenilor nu primesc ocările, necinstirile și batjocurile care le vin de la ei, și nu suportă nici pălmuirile, nici bătăile care le vin de la ei.

Smerenia lui Hristos și a ucenicului Său

înfrișoșiți-vă, oamenilor, și tremurați, răbdați și voi cu bucurie ocările pe care le-a îndurat Dumnezeu pentru mântuirea voastră! Dumnezeu este pălmuit de un rob nerușinat [In 18, 22] dându-ți pildă de biruință, și tu nu primești să pătimești aceasta de la omul care e supus acelorași patimi cu tine? Te rușinezi să te faci imitator al lui Dumnezeu [Ef5, 1] și cum vei împărați împreună cu El [2 Tim 2, 12] și vei fi preamărit împreună cu El [Rm 8, 17] în împărăția cerurilor, dacă

nu rabzi așteptându-L? Căci, dacă și Acela s-ar fi rușinat, în ce te privește să se facă om pentru tine și te-ar fi lăsat până în clipa de față zăcând în căderea venită din călcarea poruncii, n-ai fi rămas, nenorocitul, împreună cu necredincioșii și necinstitorii în adâncurile iadului? Crezi că Hristos este Dumnezeu? „Da”, zice el. „Deci, dacă crezi că Dumnezeu Cel ce a făcut cerul și pământul [FA 4, 24], S-a deșertat [Flp 2, 7] în chip nedeșertat din șanurile Tatălui, S-a pogorât pe pământ din înălțimea nemărginită a Dumnezeirii și a slavei Lui celei negrăite și S-a făcut om simplu și sărac pentru tine, care ești lut, cenușă și țărână, oare nu vei primi și tu să te cobori din părută înălțime a tronului tău și să te smerești înaintea fratelui rău, care, după cât se vede, pare că stă mai prejos decât tine, dar prin virtuțile lui se află, poate, mai presus decât tine? Nu-ți vei arunca haina care pare numai [la vedere] strălucitoare, rușinându-te de veșmântul țesut din fir de păr și de smerenia Aceluia? Nu vei disprețui toate cele ce sunt în realitate un simplu joc și mai degrabă o mască a necuviinței decât o slavă a strălucirii? Nu te vei face întru toate asemenea Făcătorului și Dumnezeului tău, smerindu-te împreună cu frații tăi? Deci, dacă nu suferi să te asemeni Lui, atunci te faci pe tine însuși — fără să știi! — mai mare și mai slăvit decât Acela, arătându-te nouă ca un alt Ana sau Caiafa sau Pilat și ca un tiran, vrând ca Făcătorul a toate să stea nu pe scaun împreună cu tine, ci să Se înfățișeze înaintea ta ca un osândit.”

Să purtăm bucuross crucea împreună cu Hristos

Acestea deci să fie zise către cei bogați și nobili, care șed deasupra altora și-și încruntă sprâncenele cu cuget disprețuitor. Ce vom spune însă către cei ce au lăsat, așa-zicând, toate și au sărăcit pentru împărăția cerurilor? Ce le vom zice deci? Iată, ai sărăcit, frate, și ai imitat pe Stăpânul tău, Hristos-Dumnezeu [2 Co 8, 9]. Privește-L deci de acum pe Acesta, Care este mai presus de toate cerurile [Ef A, 10] viețuind și petrecând [Bar 3, 38] împreună cu tine. Iată, voi doi mergeți împreună pe același drum, cineva v-a întâlnit pe calea vieții, i-a dat Stăpânului tău o palmă, după care ți-a dat de asemenea

ție una. Stăpânul nu răspunde, iar tu te împotrivești? „Da, zice el, căci și El a zis celui ce L-a pălmuț: «Dacă am vorbit rău, dovedește că este rău, iar dacă am vorbit bine, pentru ce mă bați?» [In 18, 23]”. Dar El a spus aceasta nu răspunzându-i [în contradictoriu], după cum presupui tu, ci fiindcă Acela păcat nu a făcut, nici viclenie nu s-a găsit în gura Lui [2 Ptr 2, 22], iar, pe de altă parte, ca să nu se socotească că după dreptate l-a lovit pe El, ca pe unul care ar fi făcut păcat, cel ce i-a zis: „Așa răspunzi tu arhierului?” [In 18, 22], deci din această pricină a grăit El aceasta arătându-se pe Sine însuși ca nevinovat. Dar, negreșit, noi, cei vinovați de multe păcate, nu suntem așa. Căci după aceea, suportând lucruri cu mult mai rele decât aceasta, El nu Se mai găsește grăind nimic, ci, mai mult, Se arată rugându-Se pentru cei ce L-au răstignit pe El [Le. 23, 34]. Acela fiind luat în batjocură nu S-a mâniat, iar tu te enervezi? Acela rabdă scuipări, palme și pumni [Mt 26, 67], tu nu suferi să primești nici măcar un cuvânt aspru? Acela primește cruce și moarte de necinste și suferințele piroanelor, și tu nu primești să faci slujirile cele mai de necinste? Dar cum te vei face împreună-părtaș slavei Lui [7 Ptr 5, 1], neprimind să te faci împreună-părtaș al morții Lui de necinste? Cu adevărat, în zadar ai lăsat bogăția, dacă nu vrei să-ți iei și crucea, cum a poruncit Acela, împreună cu cuvântul adevărului. „Vindeți averile tale și dă-le săracilor!” [Mt 19, 21] a poruncit Hristos tânărului — și nouă împreună cu el — „și ia-ți crucea ta și vino și urmează Mie!” [Mt 16, 24; 19, 21]. Tu însă bogăția ai împărțit-o, dar să-ți iei crucea n-ai primit, precum s-a zis, ceea ce înseamnă suportarea cu bucurie a asaltului tuturor încercărilor; te-ai lăsat de calea vieții și te-ai despărțit, spre nefericirea ta, de preadulcele tău Stăpân și Dumnezeu!

Ci vă rog, părinților și fraților, să păzim toate poruncile lui Hristos, să răbdăm până la moarte încercările care vin asupra noastră, pentru dorul împărăției cerurilor, ca să ne facem părtași și ai slavei lui Iisus [1 Ptr 5, 1], ai vieții veșnice și moștenitori ai bunățiilor celor negrăite, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

Cateheza 28

Căință, lumină, preoție

Despre omorârea cea de-viață-făcătoare lucrată de Duhul încă înainte de moarte în cei ce luptă pentru virtute. Și că cei ce au ajuns prin har mai presus de Lege primesc în ei în chip conștient harul luminii dumnezeiești; fiindcă cei ce nu au primit această lumină încă în viața prezentă nici nu o văd, sunt încă sub umbra Legii și vor fi judecați de ea. Și cum trebuie să fie egumenul și preotul care a primit de sus puterea de a lega și dezlega [păcatele oamenilor]. Și că pentru cel ce săvârșește cu adevărat cele ale preoției și este luminat de lumina dumnezeiască, toți oamenii îi sunt vădiți lui, atât cei ce umblă în Duhul lui Dumnezeu, cât și cei ce nu au dezbrăcat încă pe omul cel vechi.

Să alergăm pe calea mântuirii

Fraților și părinților, priviți și ascultați. Căci zice Hristos Dumnezeu: „Cercetați Scripturile" [*In* 5, 39]. Pentru ce zice a ista? Mai întâi pentru ca să ne învățăm calea care duce la mântuire, iar apoi pentru ca, umblând fără să ne întoarcem înapoi prin făptuirea poruncilor, să ajungem la însăși mântuirea sufletelor noastre [*cf. 1 Ptr* 1,9]. Cine deci este mântuirea noastră? Iisus Hristos, precum a zis îngerul cel ce a stat înaintea păstorilor: „Iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot poporul. Că s-a născut nou astăzi Mântuitor. Care e Hristos Domnul, în cetatea lui David" [*Le* 2, 10-11]. Să ne grăbim deci fiecare din noi, iubiților, să alergăm întins, nemaipurtând asupra noastră nici un lucru ostenitor sau din cele ce privesc viața aceasta sau cu anevoie de purtat, ca nu cumva, siliți fiind pentru aceasta să pășim mai încet, să nu **mai**

putem ajunge și intra în cetatea lui David. Vă rog, ca prin harul care lucrează întru voi, să nu fiți nepăsători față de mântuirea noastră [Evr 2, 3], ci, sculându-vă din somnul relei păreri de sine și al nepăsării, să nu ne oprim, nici să ședem până ce ajungem afară din lume și, găsind și văzându-L acolo pe Mântuitorul și Dumnezeuul nostru, să ne închinăm Lui și să cădem înaintea Lui [Ps 94, 6]; dar nici acolo să nu ne oprim, ci doar atunci când El însuși va grăi către noi: „Voi nu sunteți din lume, dar Eu v-am ales pe voi din lume” [In 15, 19].

Să ne răstignim pentru lume

Cum însă va ajunge cineva să nu mai fie din lume? Dacă se va răstigni pe sine însuși pentru lume și lumea pentru el, precum zice și Pavel: „Lumea e răstignită pentru mine și eu pentru lume” [Ga 6, 14] — „Pentru ce, zici tu, că aceste cuvinte consună cu acelea?” — „Cuvintele sunt altele dar sensul amândurora este unul și același. Fiindcă, așa cum cel ce este în afara casei nu vede pe cei închiși înăuntru, așa nici cel răstignit sau omorât pentru lume n-are vreo simțire pentru lucrurile din lume. Și, iarăși, așa cum trupul mort n-are nici cea mai mică simțire nici față de trupurile vii, nici față de cele moarte care zac împreună cu el, așa și cel ce a ajuns afară din lume prin Duhul Cel dumnezeiesc și este împreună cu Dumnezeu nu poate să mai aibă vreo simțire față de lume sau față de lucrurile lumii”.

Prin urmare, fraților, așa se lucrează în noi cu lucrul, în putere, în experiență și în adevăr, o moarte înainte de moarte și o înviere a sufletelor înainte de învierea trupurilor. Căci pierind cugetul muritor [Rm 8, 6] sub acțiunea minții celei nemuritoare, și starea de om mort fiind izgonită de viață, sufletul se vede în chip mărturisit pe sine însuși ca unul ce a înviat din morți, așa cum se văd pe ei înșiși cei ce se scoală din somn, și [recunoaște] pe Dumnezeu Care l-a înviat; pe Care înțelegându-L și Căruia mulțumindu-I, se închină și slăvește nesfârșita Lui bunătate. Trupul însă nu are [atunci] nici cea mai mică suflare, mișcare sau amintire față de poftele lui [contrare firii], ci se face pentru ele cu totul mort și lipsit de suflare.

Libertatea prin har

Se întâmplă atunci că adeseori omul să uite, ca să spunem așa, chiar și cele conforme firii sale proprii pentru faptul că atunci sufletul petrece pururea în mod spiritual [*noeros*] în cele mai presus de fire. Și pe drept cuvânt, căci zice [Pavel]: „în Duhul să umblați și să nu mai săvârșiți pofta cărnii” [*Ga* 5, 16]. Căci moartă făcându-se carnea, precum s-a zis, prin venirea Duhului, ne va lăsa de acum netulburați și veți trăi neîmpiedicat pentru că, potrivit dumnezeiescului Apostol, „legea nu este pentru cel drept” [*1 Tim* 1, 9] întrucât acesta viețuiește în chip vădit mai presus de Lege. „Căci, zice, unde este Duhul Domnului, acolo e libertate” [*2 Co* 3, 17], libertate negreșit din robia Legii [*Rm* 7, 25; *Ga* 3, 13; 4, 3]. Căci Legea este cauză și pedagog [*Ga* 3, 24] și dascăl al dreptății prin faptul că spune: „Să faci aceasta și aceasta!” și iarăși: „Să nu faci aceasta și aceasta!”, dar harul și adevărul [*In* 1, 17] nu spun așa. Dar cum? „Să faci și să spui toate după harul cel dat ție [*Rm* 12, 6; *1 Co* 3, 10] și care grăiește întru tine [*Mt* 10, 20; *Mc* 13, 11]!” precum este scris: „Și vor fi toți învățați de Dumnezeu” [*In* 6, 45] învățând binele nu prin litere și întipăririi în piatră [*2 Co* 3, 3-6], ci învățați fiind aceasta de Duhul Sfânt, nu numai în cuvânt ci fiind inițiați în chip tainic în cele dumnezeiești în lumina cuvântului și în cuvântul luminii. Fiindcă atunci veți fi dascăli și pentru voi înșivă și pentru aproapele, și nu numai aceasta, ci și „lumină a luminii” și „sare a pământului” [*Mt* 5, 14, 13].

De la umbra Legii la lumina lui Dumnezeu

Deci cei ce sunt înainte de har, sub Lege [*Ga* 3, 23], se află zăcând și în umbra acesteia [*Le* 1, 79; *Evr* 10, 1]. Dar cei ce au ajuns după har și la lumina zilei, au fost eliberați de umbra sau robia Legii [*Rm* 7, 2-25; *Ga* 3, 23; 4, 3; 5, 1], ajungând mai presus de ea, ridicați fiind la înălțime ca și pe o scară de viețuirea evanghelică, viețuind împreună cu Dătătorul Legii însuși, fiind ei înșiși mai degrabă legiuitori decât păzitori ai Legii.

Dar este oare cel ce are urechi de auzit [Mt 11, 15; 13, 9] ca să poată asculta sensul celor grăite de Duhul [Ap 3, 7, 11]? Mai este oare acum cineva care să aibă mintea lui Hristos [1 Co 2, 16] ca să înțeleagă bine și în chip vrednic de Dumnezeu cele scrise de Acesta? Se va mai găsi oare și acum cineva care să aibă grăind întru el pe Hristos [2 Co 13, 3], ca să fie în stare să tâlcuască bine tainele ascunse în cuvintele Lui? „Căci, zice [Pavel], grăim și noi o înțelepciune, dar nu cea pieritoare a acestui veac, ci înțelepciunea cea ascunsă în taină” [7 Co 1, 19]; ascunsă pentru cei mulți dar pentru noi cei ce umblăm în frica lui Dumnezeu și privim pururea spre El, foarte descoperită și cunoscută. Căci nu grăim ceea ce nu știm, ci dăm mărturie de ceea ce știm [In 3, 11]: că lumina luminează deja în întuneric [1 In 1, 15; 1 In 2, 8], zi și noapte, înăuntru și în afară — înăuntru în inimile noastre [2 Ptr 1, 19], în afară: în mintea noastră — luminându-ne în chip neînserat, nemutat, neschimbat și fără chip, fiind lucrătoare, vie și făcătoare-de-viață și făcând lumină pe cei luminați de ea. Noi dăm mărturie că Dumnezeu este lumină [1 In 4, 5] și toți cei ce s-au învrednicit să-L vadă, L-au văzut ca lumină, și cei ce L-au primit, L-au primit ca lumină; că înaintea Lui merge lumina slavei Lui [Ps 96, 3; Is 58, 8; Bar 5, 9] și că este cu neputință ca El să Se arate fără lumină, și că cei ce n-au văzut lumina Lui nu L-au văzut nici pe El, pentru că El este lumina și cei ce n-au primit încă lumina Lui, n-au primit harul Lui, căci cei ce au primit harul au primit o lumină a lui Dumnezeu și pe Dumnezeu însuși, precum a spus Lumina, Hristos: „Voi locui și voi umbla întru ei” [2 Co 6, 16].

Căința, ușa intrării în lumină

Dar cei ce n-au pățimit sau n-au fost învredniciți încă de aceasta, sunt cu toții încă sub Legea dinaintea harului [Ga 4, 5-21], robi [Ga 4, 7] și ucenici ai unor robi și auzitori ai Legii [Rm 2, 13] și copii ai slujnicei [Ga 4, 31] și fii ai întunericului [Ef 5, 8; 1 Tes 5, 4-5], chiar dacă sunt împărați și patriarhi, arhieriei și preoți, stăpânitori și stăpâniți, mireni sau monahi, pustnici sau egumeni, săraci sau bogăți, bolnavi sau

sănătoși cu trupul. Fiindcă toți cei ce șed în întuneric [*Le* 1, 79] sunt fii ai întunericului și nu vor să se pocăiască. Căci pocăința este ușa care scoate din întuneric și duce în lumină. Deci cel ce nu intră în lumină [*In* 3, 20], n-a trecut frumos prin ușa pocăinței; căci dacă ar fi trecut, ar fi fost în lumină. Iar cel ce nu se pocăiește păcătuiește pentru că nu se pocăiește: „Căci cel ce știe să facă binele și nu-l face, păcat are” [*Iac* 4, 17]. Iar cel ce face păcatul este rob păcatului [*In* 8, 34; 3, 20], urăște lumina și nu vine la lumină, ca să nu fie arătate faptele lui [*In* 3, 20]. Căci intrând de pe acum de bunăvoie și din hotărâre liberă în lumină, suntem învederați și judecați [*Ef*5, 13; *I Co* 14, 24], dar suferim aceasta în taină și în ascuns în camera cea mai dinăuntru [*Mt* 6, 6] a sufletelor noastre spre curățirea și lăsarea păcatelor moarte, prin mila și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, numai Dumnezeu și noi cunoscând și privind cele ale noastre. Atunci însă, la Venirea Domnului, lumina cea ascunsă acum se va descoperi celor ce n-au voit să vină acum la lumină, ci au urât-o [*In* 3, 20], și toate cele ascunse ale lor se vor face arătate [*I Co* 14, 35]. Și așa cum fiecare din noi oamenii suntem acum ascunzându-ne pe noi înșine și nevrând să arătăm prin pocăință cele ascunse ale noastre, tot așa atunci ne-a făcut și ne va face lumina vădiți și arătați atât lui Dumnezeu, cât și tuturor [oamenilor].

Rușinea de a fi la Judecată în întuneric

Privește-mi atunci puțin mărimea rușinii! Căci așa cum dacă cineva din noi fiind într-o casă care are ușile zăvorâte și, nefiind văzut de cineva din afară, păcătuiește fără rușine, făcând adică adultere, stricând copiii sau lucrând alte urâciuni, apoi, fiind arătat pe neașteptate lucrând această răutate, suferă rușine mare; sau iarăși, altfel, dacă cineva plănuiește ceva împotriva împăratului și-și expune în scris cele ce are împotriva lui, sau pur și simplu dacă va grăi sau sfătui ceva din cele ce nu se cuvin, ascuns fiind înăuntru casei, iar pe neașteptate casa e desființată cu totul, iar împăratul împreună cu tot senatul și straja lui obișnuită stau în preajmă și înconjură casa, iar el este vădit împreună cu toate sfaturile lui să sufere

o mare pedeapsă și osândă, — tot așa și în același fel se va întâmpla atunci cu toți cei din lume: noaptea se va lumina ca ziua [Ps 138, 12], toată casa și peștera, cerul și pământul însuși vor fi desființate și toți cei ce nu s-au îmbrăcat în Hristos [Ga 3, 27], adică cei ce n-au primit lumina, precum am zis mai înainte, și nu vor fi dinainte în ea și nu vor fi ei înșiși lumină [Ef5, 8], se vor arăta goi și se vor umple peste tot de toată rușinea [Ap 3, 18]; și nu numai atât, ci și toată fapta fiecăruia, bună și rea, și tot cuvântul și tot gândul și cugetul cel născut în fiecare din noi, de la naștere și până la cea din urmă suflare a noastră, se va arăta atunci concentrat în fiecare om. Și cu ce se va putea compara, fraților, această rușine de atunci, chiar și numai ea singură? Sau ce pedeapsă mai mare decât acea frică și această rușine va fi pentru cei ce se vor găsi atunci așa, precum am zis, întunecați și fără Duhul Sfânt? Ce viață și ce petrecere va trebui să aibă omul ce sade în întuneric [Le 1, 79], ca la strălucirea neașteptată a luminii să nu se găsească întru el întinăciunea nici unui gând sau fapte? De aceea, să ne grăbim, frații mei, să intrăm încă de pe acum prin pocăință pe poarta cea strâmtă [Mt 7, 13] și să vedem lumina dinăuntrul ei. Da, rogu-vă, să nu ne lenevim a bate, a căuta și a cere înainte de a ni se deschide, a ni se da și a fi auziți [Mt 7, 7-8; Le 11, 9-10], până când vom intra și vom primi lumina și o vom avea nestinsă în inimile noastre.

Preoții și păstorii trebuie să fie în lumină

Dar să nu ne înșelăm pe noi înșine [2 Co 3, 18], și, urmând voilor cărnii noastre [Ef2, 3; 2 Ptr 2, 10], să desfrânăm în obișnuințele noastre [Ps 105, 39], făcându-ne pe noi înșine învățători, și devenind egumeni, arhieriei, și preoți în disprețul lui Dumnezeu și al mântuirii noastre. Căci dacă atunci când Iisus a zis: „De nu se va naște cineva de sus, nu va putea vedea împărăția lui Dumnezeu”, iar Nicodim I-a răspuns: „Cum va putea un om să se nască bătrân fiind? Poate oare să intre a doua oară în pântecul maicii sale și să se nască din nou?” [In 3, 3-4], Iisus i-a reproșat și i-a zis: „Tu ești învățătorul lui Israel și nu cunoști aceasta?” [In 3, 10], măcar că el nu crezu-

se încă nicidecum, nici nu cunoștea cele ale harului, atunci de o cât mai mare osândă nu suntem vrednici noi, cei ce suntem învățători după venirea harului și nu cunoaștem tainele harului, cei ce ne desfătăm de o astfel de învățătură și suntem zilnic învățați și primim mărturie pentru ea de la apostoli, proci, învățători și de la însuși Domnul¹?

Căci dacă nu știm cum se cade să petrecem în această viață [1 Tim 3, 15], nici cum trebuie să creștem mai întâi în fapte bune și să ne înfățișăm pe noi înșine robi ai dreptății [Rm 6, 16-19], ca unii ce stăm înaintea Domnului și nu a oamenilor [2 Co 8, 21; Ef6, 7] și am fost rânduiți să slujim fără reproș Dumnezeului celui viu [1 Tes 1, 9], nici cum și în ce fel trebuie mai întâi să ne facem așa ca să stăm în fruntea celorlalți, cum, spune-mi, vom încerca să luăm în mâini paza și purtarea de grijă a turmei Stăpânului? Cum o vom păstori pe aceasta după voia Păstorului celui Mare [1 Ptr 5, 4] și o vom aduce la pășunile cele pure ale verzi [In 10, 9-3].

Ticăloșia preoților traficanti ai harului

Dar, o, învățoșarea noastră și disprețul nostru față de Dumnezeu și cele dumnezeiești! Căci astupându-ne urechile ca o aspidă [Ps 57, 5] și făcându-ne ca niște surzi și muți, asemenea morților, și având simțirile sufletului învățoșate, nu primim simțirea celor grăite [de noi], nici nu știm că există un creștinism, ci ignorând taina Iconomie și neștiind nimic exact din tainele creștinilor, încercăm fără rușine să arătăm, celor mulți despre lumina cunoștinței, ba chiar însuși lumina cunoștinței. Dar nu cunoștința este lumina, ci lumina este cunoștința, pentru că toate sunt în ea, prin ea și din ea [Rm 11, 36], a cărei vedere tăgăduind-o, ne denunțăm pe noi înșine că n-am fost născuți, nici n-am venit la lumina cea de sus,

¹ Sfântul Simeon nu neagă necesitatea hirotoniei întru preoție, ci vrea să se înțeleagă că aceasta nu e de ajuns pentru exercitarea autentică a îndrumării duhovnicești, pentru care e nevoie de sfințenia vieții și de experiența personală a vieții duhovnicești. Sunt de altfel idei tradiționale în monahismul vechi și bizantin, dar pe care Sfântul Simeon le exprimă cu un patos și o căldură unică, proprii lui [n. B. Kriwocheine, SC113, p. 145].

ci, că, fiind încă embrioni sau, ca să grăim mai adevărat, avortoni [I Co 15, 8], ne aruncăm pe locurile sfinte și urcăm pe scaunele apostolilor, și, ceea ce este mai grav, cumpărăm cei mai mulți, fără frică de Dumnezeu, preoția cu bani, și căutăm, noi, cei ce nici n-am fost niciodată miei, să stăm ca păstori în fruntea turmei împăratului, și aceasta numai ca să ne umplem pânțele noastre ca niște fiare și să săvârșim toate celelalte lucruri pe care le cere dorirea răului și pofta și instinctul spre cele de jos.

Așa au fost la început, fraților, apostolii? Așa urmașii apostolilor? Așa părinții și învățătorii noștri? Vai de înfricoșătoarea îndrăzneală a unora ca acestora, căci nu numai în ce privește banii văzuți se fac vânzători și furi de cele sfinte, ei, cei ce nu se uită decât la pungă, dar îndrăznesc să se atingă chiar și de însăși bogăția cea dumnezeiască, pentru că nu se rușinează să zică: „Al nostru este a lega și dezlega [Mt 16, 19; 18, 18] și acest lucru noi l-am primit, în viața de față, de sus!" O, nerușinarea, ca să nu zic ultima nebunie a lor! De la cine, spune-mi, tu, și pentru ce ai primit această putere de sus [In 19, 11]? Pentru că ai lăsat toate și ai urmat lui Hristos [Mt 19, 27 par]? Pentru că ai disprețuit slava pământească? Pentru că te-ai făcut smerit cu duhul [Mt 5, 3; 11, 29; Ps 33, 19]? Pentru că ai vândut toate și le-ai dat săracilor [Mt 19, 21 par]? Pentru că ți-ai pierdut sufletul tău sau l-ai omorât pentru lume [Col 3, 5; Ga 6, 14] și nu l-ai mai găsit în nici o voie a cărnii [Ef 2, 3; In 1, 13]? Sau ai auzit oare și tu, ca și ucenicii lui Hristos în vechime, de la El însuși suflând asupra ta și zicându-ți: „Ia Duh Sfânt! Cărora le vei lăsa păcatele, lăsate vor fi și cărora le vei ține, ținute vor fi!" [In 20, 22-23]?

Sfințenia adevăratului preot

„Dar puterea aceasta e a preoților", zic ei. Știu și eu; adevărat e acest lucru. Dar nu a tuturor preoților, nici a celor ce sunt doar preoți pur și simplu, ci a celor ce slujesc Evanghelia în duh de smerenie [Dn 3, 29] și duc o viață ireproșabilă, a celor ce s-au înfățișat mai întâi pe ei înșiși Domnului [Rm 6, 16; 12, 1] și aduc în chip duhovnicesc în templul trupului

lor [7 Co 6,19] drept jertfă desăvârșită, sfințită și bine-plăcută închinarea lor curată [Rm 1, 21; Iac 1, 27] fiind primiți, înfățișați [cf. Evr 9, 24] la jertfelnicul celor de sus, și aduși de Arhiereul Hristos lui Dumnezeu Tatăl ofrandă desăvârșită, prefăcuți, schimbați și transfigurați prin puterea Duhului în Hristos Cel ce a murit pentru noi și a înviat în slava Dumnezeirii; a celor care se căiesc și plâng cu smerenie desăvârșită ziua și noaptea și se roagă cu lacrimi nu numai pentru ei înșiși, ci și pentru turma cea încredințată lor și pentru toate sfintele lui Dumnezeu biserici din lume, și nu numai atât, ci și plâng cu amar înaintea lui Dumnezeu pentru păcate străine, neavând nevoie de nimic mai mult decât de hrana absolut trebuincioasă, nici preocupându-se cu vreo îngrijire sau desfătare a trupului, ci care „umblă”, precum este scris, „în Duhul și nu mai săvârșesc pofta cărnii” [Ga 5, 16]; care nu preferă din pricina dreptății și poruncii lui Dumnezeu nici pe sărac nici pe bogat, nici pe stăpânitor nici pe cel stăpânit, nici chiar pe cel ce poartă diadema [împărătească]; care nu se înmoaie, nu trec cu vederea sau încalcă porunca lui Dumnezeu Cel peste toate, nici sub pretext de milă, nici pentru dăruire de daruri, nici pentru frică, nici pentru iubire nici pentru orice alt lucru văzut sau nevăzut.

A unora ca acestora este faptul de a lega și dezlega [Mt 16, 19; 18, 18], de a săvârși cele sfinte și a învăța, nu însă a celor ce au primit votul și hirotonia [alegerea] numai de la oameni, „căci nimeni, zice [Scriptura], nu-și ia de la sine cinstea aceasta, ci numai cel chemat de Dumnezeu” [Evr 5, 4]. Nu a zis: cel ce a primit votul de la oameni, ci cel ce a fost mai înainte hotărât și rânduit spre aceasta de Dumnezeu. Căci [preoții] făcuți din oameni și prin oameni sunt furi și tâlhari, precum a zis Domnul: „Eu sunt ușa. Toți câți au intrat și intră nu prin Mine, ci sar pe altundeva, sunt furi și tâlhari” [In 10, 7.9.1].

Hristos — Lumina lumii

Deci nu vă amăgiți, fraților [1 Co 6, 9], cine petrece în întuneric e în afara ușii, iar cel căruia i se pare că a intrat și

n-a intrat prin lumină, și el e în afara staulului. Căci dacă Iisus este lumina lumii [In 8, 12; 9, 5] și ușa [In 10, 7-9], negreșit El este o ușă luminoasă și nu numai o simplă ușă, iar cine a ajuns în ea, a ajuns în lumina lumii. Dar El este Lumină a lumii nu ca unul văzut în mod sensibil ci ca unul contemplat în mod inteligibil [noeros]. Căci soarele sensibil luminează nu numai ochii trupești ai oamenilor, ci și ai viețuitoarelor celor neraționale [necuvântătoare], patrupeze și zburătoare; iar Soarele inteligibil, Care S-a arătat în lume, luminează numai sufletele raționale; dar nici pe acestea nu le luminează pe toate fără deosebire și fără vrednicie, căci nu este neînsuflețit sau, mai bine spus, nu este lipsit de viață, așa cum nu e rob sau creatură orânduită spre slujirea altora, ca soarele acesta sensibil care răsare deopotrivă peste cei drepti și cei nedrepti, peste cei răi și cei buni [Mt 5, 45]. Ci, chiar dacă este numit lumină și soare [Mt 4, 2] este însă mai presus decât toată lumina și mai presus de soare, ca Unul ce este Făcător și Stăpân al luminii și soarelui²; este viață [In 11, 25; 14, 6] și de-viață-făcător, adevăr [In 14, 6], dreptate și sfințire [/ Co 1, 30], simplu, necompus, bun și de tot binele și mai presus de tot binele. Deci, ca Unul ce este și se numește adevăr, Se face într-adevăr adevăr celor ce se întorc [la El]; ca Unul ce este dreptate, este dreptate pentru cei ce au urât toată nedreptatea; sfințire se face pentru cei ce se spală și se curățesc prin lacrimi; simplu se face celor ce nu mai poartă înăuntru nici o viclenie sau răutate [I Co 5, 8]; necompus se face celor ce nu au nici o duplicitate sau îndoială sau neîncredere în suflet; bun se face celor ce nu alătură faptelor duhovnicești ale pocăinței și oarecare griji și gânduri trupești sau ale vieții [Le 21, 34], nu le amestecă și frământă pe acestea cu acelea, ci vin la El goi în voința și intenția sufletului lor, cu nerăutate, iar El primind simplitatea lor îi umple în scurt timp de tot binele și-i face de îndată prin descoperirea și arătarea Lui, părtași ai bunurilor celor mai presus de minte și de cuget.

² Cf. *Capetele teologice și practice* II, 22-25 [FR 6, 1977, p. 57-60].'

*Lumina — criteriul discernământului,
al povățuitorilor duhovnicești*

„Și cine, zici tu, îi va recunoaște pe unii ca aceștia, dacă mai există unii ca aceștia și acum?" Cel ce este luminat de sus de Duhul. Dar cel ce vorbește și nu-i cunoaște, pentru ce acceptă să primească mărturie de la alții? Nu știe că dacă, chiar fără să știe, face să intre un lup la oile lui Hristos, el însuși va primi osânda pentru oi? „Și cine-i cunoaște?" zici, „căci este om și nu știe cele ce sunt în inimă". Dacă nu este orb, nu-l va ignora vreodată pe unul ca acesta. Căci cel ce are vedere oare nu va deosebi o oaie de un lup [Mt 7, 15], un tâlhar de un păstor [In 10, 1-14]? Iar dacă este orb față de acestea, să caute un călăuzitor și povățuitor; mai mult, să înceteze cu asemenea lucrare și deosebire nemaifăcându-se călăuză altora [Mt 15, 14; Rm 2, 9], nici dând o călăuză altora, chiar dacă ar avea întreaga lume martor pentru el. Căci eu spun aceasta: „Cel ce vede duhovnicește și aude astfel, atunci când vede, întâlnește și vorbește adeseori cu cineva, vede însuși sufletul lui, chiar dacă nu după ființa ci după chipul [forma] lui, în ce fel și cum este. Deci dacă a fost învrednicit să se împărtășească de Duhul Sfânt, cunoaște aceasta din însăși vederea Lui; dacă însă cel ce vede este nedesăvârșit față de har și nu s-a făcut încă asemenea lui Dumnezeu, va recunoaște pe cel ce-l vede și vorbește cu el mai mult prin cuvintele lui — precum grăia însuși Stăpânul și Dumnezeuul nostru zicând: „Din roadele lor îi veți recunoaște" [Mt 7, 16-20], și iarăși „Precum pomul se recunoaște după roadă, așa și omul se recunoaște din cuvântul lui, ce fel este" [Le 6, 43-45] —, și aceasta numai de către cei ce au rațiunea și simțurile sufletului sănătoase.

Judecățile greșite ale celor lipsiți de discernământ

Fiindcă restul oamenilor sunt insensibili și lipsiți de discernământ chiar și față de lucrurile însele. Căci atunci când văd pe cineva postind cu slavă deșartă, ei îl primesc, iar pe cel ce mănâncă cu smerenie îl vor osândi. Pe un altul care se înfrânează cu smerenie îl socotesc fățarnic, dar pe cel ce mă-

năncă cu lăcomie îl consideră simplu și neprefăcut, și le place să mănânce adeseori împreună cu el, încurajându-și prin aceasta patimile lor. Dar chiar și pe cei ce se prefac nebuni și vorbesc fără noimă lucruri plăcute și frivole, făcând figuri necuviincioase și asociindu-și pe ceilalți la răs, socotindu-i ca pe unii ce se străduiesc să-și ascundă virtutea și nepătimirea prin asemenea pretinse obiceiuri, figuri și cuvinte, îl cinstesc ca nepătimitori și sfinți, iar³ pe cei ce petrec în evlavie, virtute și simplitatea inimii [FA 2, 46] și care sunt cu adevărat sfinți, îi nesocotesc și trec pe lângă ei ca pe lângă niște oameni oarecare. Alții, iarăși, socotesc pe cel limbut și ostentativ drept mai învățător și mai duhovnicesc, iar pe cel tăcut și care-și face scrupule pentru vorbăria deșartă [Mt 12, 36] îl declară sălbatic și mut. Alții se întorc de la cel ce grăiește în Duhul Sfânt ca de la unul ce cugetă lucruri înalte și e înfumurat, fiind loviți de cuvintele lui mai degrabă decât străpunși [la inimă], iar pe cel ce boscorodește din burta sau din învățătura lui și îi minte cu privire la mântuirea lor, îl laudă din belșug și-l aprobă. Și așa nici unul din unii ca aceștia nu poate să vadă și să deosebească lucrul bun, așa cum este.

Ochiul orb nu poate vedea, iar urechea surdă nu poate auzi

Căci cine este odată orb este orb față de toate, așa cum cel ce este surd este surd față de toate. Fiindcă orbul nu vede pe cineva iar pe altul nu, iar surdul nu aude un glas iar altul nu, ci în general și acela și acesta sunt lipsiți de aceste simțuri. Astfel deci tot cel ce e nesimțitor față de Unul e nesimțitor față de toate, după cum cel ce are simțire față de Unul le simte pe toate și este în afara simțirii lor; le simte pe toate și nu este stăpânit de simțirea lor⁴. Cel surd față de cuvântul este surd față de tot glasul, după cum cel ce aude Cuvântul le aude toate; acesta este surd față de orice glas; îi aude pe toți și pe nimeni, decât numai pe cei ce-și fac cuvintele în Cuvântul, și nici măcar pe aceștia, ci numai pe Cuvântul care

³ De aici și până la sfârșitul aliniatului pasaj identic literal cu *Capete teologice și practice* II, 26-28 [FR 6, p. 69]. De altfel, de aici până la sfârșitul ei cateheza pare alcătuită din pasaje din *Capetele Sfântului*.

⁴ *Capete* II, 4 [FR 6, p. 51],

grăiește fără glas în glasuri⁵. Orbul față de Unul este orb în întregime față de toate, iar cel ce vede în Cel Unul are vederea tuturor și se reține de la vederea tuturor, având și vederea tuturor și fiind în afară de cele văzute; fiind în Unul le vede pe toate și fiind în toate nu vede nimic din toate. Astfel deci „cine vede în Unul se vede prin Unul și pe sine, pe toți și pe toate, dar fiind ascuns în El nu vede nimic din toate” . Așadar, cel ce aude, vede și simte așa, știe sensul celor spuse, iar cel ce nu-l știe, este vădit că nu-și are simțurile sufletului clare și sănătoase. Iar cel ce este așa, nu a cunoscut că „este un închinător amestecat, pământesc și ceresc, vrednic și nemuritor, împărățind pe pământ, dar împărățit de sus, văzător al creaturii văzute și inițiat al celei inteligibile [spirituale]" cum zice undeva cineva cu nume strigat de toți în teologie⁷. Dar, fiind așezat într-o asemenea cinste, s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor [*Ps* 48, 13-21] și asemănându-se cu ele rămâne acum neîntors, nerechemat sau neridicat la vrednicia cea dintâi după darul Iconomieii Stăpânului și Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu⁸. Fiind încă dobitoc necuvântător, ca să vorbesc ca David, măgar, poate, sau bou, sau porc, cărora nu li se dau de la Dumnezeu mărgăritarele [*Mt* 7, 6] cunoștinței celei negrăite, n-a îmbrăcat nicidecum în omul rațional și spiritual [*noeros*] chipul Domnului nostru Iisus Hristos, al omului ceresc [*1 Co* 15, 49] și Dumnezeu. Neîmbrăcând însă, în bună simțire și conștient acest chip, este încă numai sânge și carne [*7 Co* 15, 50] neputând primi [numai] prin cuvânt simțirea slavei celei duhovnicești, precum nici cei orbi din naștere nu pot vedea numai prin cuvânt lumina soarelui⁹. Dar veniți, cei ce aveți în voi lumina cea spirituală [inteligibilă], să dăm slavă prin ea Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁵ *Capete* II, 5 [*FR* 6, p. 51-52].

⁶ *Capete* I, 51-52 [*FR* 6, p. 31].

⁷ GRIGORE DIN NAZIANZ, *Oratio* 38, 11; *PG* 36, 324A.

⁸ *Capete* II, 6 [*FR* 6, p. 52].

⁹ *Capete* I, 53[F/?6,p. 31].

Cateheza 29

O nouă erezie: nevolnicia

Despre faptul că nu trebuie să se spună că acum e cu neputință ca acela, care vrea, să ajungă pe culmile virtuții și să rivalizeze cu Sfinții din vechime. Și că tot cel ce învață cele potrivnice dumnezeieștilor Scripturi, acela dogmatizează celor ce-l ascultă o nouă erezie. Și despre lacrimi, că lacrimile ne sunt inerente prin fire.

Absența trupească a lui Hristos e spre folosul nostru

Fraților și părinților, mulți spun în fiecare zi și-i auzim și noi zicând: „Dacă am fi fost în zilele apostolilor și ne-am fi învrednicit să-L vedem pe Hristos ca aceia, am fi devenit și noi sfinți ca și aceia”, neștiind că Același este Cel ce a grăit și grăiește și atunci și acum în întreaga lume; căci dacă Cel din vechime și Cel de acum nu este Același, fiind Dumnezeu deopotrivă și întru toate, fie și în lucrări și în riturile liturgice, cum se arată atunci Tatăl în Fiul și Fiul în Tatăl [In 10, 38; 14, 10-11] zicând prin Duhul aceasta: „Tatăl Meu până acum lucrează și eu lucrez” [In 5, 17]?

Dar poate va zice cineva: „Nu este același lucru faptul de a-L fi văzut pe Acela atunci, și de a auzi acum numai cuvintele Lui și de a fi învățat [de către alții] cele privitoare la Acela și la împărăția Lui”. Și eu zic că ceea ce este acum nu e deloc același lucru cu ceea ce era atunci, pentru că ceea ce e acum e mult mai mult și ne duce mult mai ușor spre o credință și o certitudine mai mare, mai presus decât faptul de a-L fi văzut și auzit atunci trupește. Fiindcă atunci El apărea iudeilor celor nerecunoscători ca un om de jos, iar acum este

propovăduit Dumnezeu adevărat. Atunci petrecea și mânca trupește împreună cu vameșii și păcătoșii [Mt 9, 10 par] acum însă sade de-a dreapta lui Dumnezeu [Mc 16, 19], El, Cel ce niciodată și nicidecum n-a fost despărțit de El, și este crezut că hrănește lumea toată și despre care spunem, dacă credem, că „fără El nimic nu s-ar fi făcut din ce s-a făcut” [In 1,3]. Atunci era disprețuit și de către cei mai de jos care ziceau: „Oare nu este acesta fiul Măriei [Mc 6, 3 par] și al lui Iosif, teslarul [Mt 13, 55 par]?”, iar acum este închinat ca Fiu al Dumnezeului Celui adevărat și Dumnezeu adevărat de împărați și dregători, și a slăvit și slăvește pe cei ce „se închină Lui în Duh și în Adevăr” [In 4, 24] — chiar dacă de multe ori îi și mustră atunci când păcătuiesc — făcându-i toiege de fier peste toate neamurile care sunt sub cer, și care sunt ca niște vase de lut [Ps 2, 8-9; Ap 2, 27]. Atunci era socotit ca un om oarecare între ceilalți oameni, stricăcios și muritor, și lucru mare era a recunoaște într-un trup omenesc pe Dumnezeu Cel fără chip și nevăzut Care în El a luat chip în mod neschimbat și nemutat și a fost văzut om întreg neavând nimic mai mult față de ceilalți oameni în lucrurile văzute, ci mâncând, bând [Mf 11, 19 par], dormind [Mt 8, 24 par], asudând [Le 22, 44] și ostenind [In 4, 6] și făcând toate cele omenești, afară de păcat [Evr 4, 15], și a crede că acesta e Dumnezeu Cel ce a făcut însăși cerul și pământul și toate cele dintr-însele [FA 4,24]. Căci pentru aceasta l-a fericit Stăpânul pe Petru când a zis: „Tu ești Fiul Dumnezeului Celui viu” [Mt 16, 16], zicând: „Fericit ești, Simon bar Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție acestea — adică să vezi și să spui [aceasta] — ci Tatăl Meu Care este în ceruri” [Mt 16, 17]. Astfel încât cel care-L aude acum strigând în fiecare zi prin Sfintele Evanghelii și vestind voia Tatălui Lui Celui binecuvântat, și nu-L ascultă cu frică și cutremur [Ef 6, 5] și nu păzește cele poruncite de El, n-ar fi suportat nicidecum să creadă în El, chiar dacă ar fi fost de față, L-ar fi văzut și L-ar fi auzit învățând; mai mult, teamă mi-e că, necrezând defel, l-ar fi hulit socotindu-l potrivit al lui Dumnezeu și nu Dumnezeu adevărat.

Asprimea vremurilor de odinioară

Acestea le spun cei ce sunt mai groși la înțelegere decât alții. Ce spun însă cei mai evlavioși decât aceștia? „Dacă am fi fost în vremurile Sfinților Părinți, ne-am fi luptat și noi. Căci, privind la viețuirea lor cea bună și la luptele lor, ne-am fi aprins și noi de zel. Acum însă, viețuind cu oameni leneși și ușuratici, suntem duși și târați împreună cu ei și, fără să vrem, pierim împreună cu ei”, neștiind, nici ei, pe cât se pare, că noi, mai mult decât aceia, suntem la liman [adăpost]. Căci în vremurile Părinților noștri erau multe erezii — să audă și aceștia! — mulți hristoși mincinoși [cf. 2 Co 11, 13], mulți învățători mincinoși [2 Ptr 2, 1] care umblau de jur-împrejur cu îndrăzneală semănând neghina celui rău [Mt 13, 25], și care, prinzând pe mulți cu cuvintele lor și amăgindu-i, au trimis la pierire sufletele lor.

Că acest fapt e adevărat veți găsi citind din Viețile Sfinților Părinților noștri Eftimie, Antonie și Sava. Căci stă scris că odinioară Antonie, îmbrăcând o haină mai strălucitoare deasupra celei pe care o îmbrăca de obicei și urcându-se pe un loc înalt, s-a arătat pe sine însuși și s-a înfățișat lumii, desigur ca, făcându-se arătat, să fie prins și omorât de eretici; deci n-ar fi făcut aceasta dacă n-ar fi existat persecuție¹. Iar la nașterea Sfântului nostru Părinte Eftimie nu stă scris că pe atunci a fost dăruită Bisericii „bucurie” de la Dumnezeu, încetând adică atunci persecuțiile și ereziiile²? Iar la sfârșitul vieții Cu-

¹ Cum știm din *Viața Sfântului Antonie*, cap. 46, scrisă de SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE (PG 26, 909B-912B [PSB 16, p. 219]), în anul 311, în timpul persecuției lui Maximin, Sfântul Antonie a părăsit pustia și a venit la Alexandria dorind să fie martirizat pentru Hristos. Cu toate eforturile sale de a fi remarcat [și-a spălat veșmintele și s-a urcat pe o înălțime], autoritățile nu s-au atins de el, iar el s-a întors în pustie la sfârșitul persecuției. El a mai venit odată la Alexandria, la sfârșitul vieții în 354-355, la cererea Sfântului Atanasie pentru a-i combate pe arieni (cap. 69, 941AB [PSB 17, p. 232]). Deși detaliile arată limpede că se refera la persecuția păgână a lui Maximin, Sfântul Simeon se referă aici la ea ca la o persecuție a „ereticeilor”, amalgamând oarecum detaliile și cronologia vieții Sfântului Antonie [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 170-171].

² Nașterea Sfântului Eftimie a precedat cu câteva luni moartea violentă a împăratului arian Valens, în bătălia de la Adrianopol (9 august 377), care a pus capăt lungii persecuții, de patruzeci de ani, exercitate de arieni asupra ortodocșilor după

viosului Părintelui nostru Sava n-ați auzit cât s-a luptat pentru Biserici și împotriva ereziilor, și câți dintre monahii de atunci nu s-au lăsat atrași de eretici³? Iar cele ce s-au petrecut cu Sfântul Ștefan cel Nou ce altceva au fost decât o prigoană foarte grea și aspră⁴? Sau nu vă gândiți la furtuna ce s-a făcut atunci și la valurile care i-au acoperit pe monahi? Dar ce să le mai expun pe toate? Căci atunci când îmi aduc aminte de aceștia, de cele petrecute cu Marele Vasile, după cum istorisește marele Grigorie⁵, și de cele petrecute cu Ioan cel cu vorba de aur⁶ și cu sfinții părinți de după el, mă socotesc pe mine însumi un nefericit și mi-e milă de cei ce nu se gândesc la acestea, fiindcă nu cunosc exact că toată vremea care a trecut a fost mai înfricoșătoare [decât cea de acum] și în chip vădit plină de neghina celui rău [Mt 13, 38].

Cu toate acestea însă, deși cele ce au trecut au fost mai înfricoșătoare decât cele de azi, și viața de acum are mulți eretici, mulți lupi, vipere și șerpi care pretrec împreună cu noi, numai că nu mai au o putere împotriva noastră [cf. In 19, 11], ci unii ca aceștia stau ascunși în noaptea răutăților, iar pe cei ce merg împreună cu ei și ajung în întunericul lor îi răpesc și-i mănâncă, dar celor ce umbă în lumina [I In 1, 7; Ps 118, 105]

Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325). Acest fericit eveniment a fost anunțat părinților Sfântului Eftimie în momentul nașterii lui într-o viziune de „bucurie” (*euthymia*) (cf. CHIRIL DIN SCYTHOPOLIS, *Viața Sfântului Eftimie*, cap. 2, ed. Schwartz, TU49, 2, 1939, p. 9) [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 171].

³ Detalii asupra disputelor origeniste declanșate între monahii din Palestina după moartea Sfântului Sava (prăznuit pe 5 decembrie 532) și care aveau să ducă la condamnarea lui Origen, Evagrie și Didim de Sinodul V Ecumenic de la Constantinopol (553), le oferă *Viața Sfântului Sava* scrisă de același CHIRIL DIN SCYTHOPOLIS, cap. 84-90 (ed. Schwartz, 1939, p. 189-202) [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 172-173].

⁴ Sfântul Ștefan cel Nou (prăznuit pe 28 noiembrie), monah de pe Muntele Sfântul Auxențiu din Bithynia a fost martirizat în anul 764 sub împăratul iconoclast Constantin VI Copronimul pentru venerarea Sfintelor Icoane; *Viața sa*, scrisă în 808 de diaconul ȘTEFAN DIN CONSTANTINOPOL, în PG 100,1069A-1185D [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 173].

⁵ Este vorba de *Elogiul funebru al Sfântului Vasile cel Mare*, scris de SFÂNTUL GRIGORIE DIN NAZIANZ în 380, PG 38, 493-605 [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 173].

⁶ Sfântul Simeon are probabil în vedere *Dialogul asupra vieții Sfântului Ioan Hrisostom* scris în 408 de episcopul PALLADIOS DE HELENOPOLIS (t 431) [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 173].

dumnezeieștilor Scripturi și merg pe calea poruncilor lui Dumnezeu nu cutează să le stea înainte, ci, văzându-i trecând, fug din fața lor ca de foc [cf. *Ps 67*, 2-3].

Ereticii de odinioară

Pe cine, oare, ați socotit că i-am numit [acum] „eretici” ? Oare pe cei ce tăgăduiesc pe Fiul lui Dumnezeu⁸? Oare pe cei ce blasfemiază pe Duhul Sfânt și zic că El nu este Dumnezeu⁹? Oare pe cei ce zic că Tatăl e mai mare decât Fiul¹⁰? Oare pe cei ce amestecă Treimea într-o unime¹¹ sau împart pe Unul Dumnezeu în trei dumnezei¹²? Oare pe cei ce zic că Hristos este Fiu al lui Dumnezeu, dar nu cred că El a luat trup din femeie¹³? Oare pe cei ce flecăresc că a luat trup dar unul lipsit de suflet¹⁴? Oare pe cei ce zic că avea trup însuflețit, ca unul ce era om întreg, dar că Fiul lui Dumnezeu Care S-a făcut și Fiu al Născătoarei-de-Dumnezeu Măria nu este Dumnezeu după ipostas, ci taie pe Unul Hristos în doi fii¹⁵? Oare pe cei ce atribuie Tatălui Celui fără-de-început un început și zic că: „a fost un timp când nu era”¹⁶? Sau pe cei ce cugetă și dogmatizează în chip rău că Tatăl e fără-de-început, dar Fiul, ca Unul Care a fost născut de El, a luat un început după un

⁷ Sfântul Simeon enumera aici erorile principale ale unei serii întregi de erezi fără să le numească însă, bazându-se probabil, din memorie, pe o listă de erezii curentă în epocă, de tipul celei date de SFÂNTUL IOAN DAMASCHINUL în lucrarea sa *Despre erezii* (PG 94, 77-780). Nu este întotdeauna posibilă identificarea exactă a acestora, aluziile fiind prea generale și sumare [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 174].

⁸ Arieni radicali, eunomienii (secolul IV); condamnați la Sinodul II Ecumenic (381).

⁹ Pnevmatomahii (secolul IV); condamnați la Sinodul II Ecumenic (381).

¹⁰ Probabil semiarieni (secolul IV); condamnați la Sinodul II Ecumenic (381).

¹¹ Sabelienii modaliști (secolul IV); condamnați la Sinodul II Ecumenic (381).

¹² Triteiștii sau arieni în genere (secolul IV); condamnați la Sinodul II Ecumenic (381).

¹³ Gnosticii docheți.

¹⁴ Apolinariștii (secolul IV-V); condamnați la Sinodul III Ecumenic (431).

¹⁵ Nestorienii (secolul V); condamnați la Sinodul III Ecumenic (431).

¹⁶ Este greu de spus cine ar putea fi ereticii care atribuiau un „început” Tatălui. Formula pe care le-o atribuie aici Sfântul Simeon („a fost un timp când nu era”) este o expresie clasică a lui Arie care o aplica însă nu Tatălui, ci Fiului pentru a-i contesta divinitatea deplină pe care el o recunoștea numai Tatălui.

anumit timp, ca o creatură¹⁷? Căci n-a fost un timp când Tatăl să nu aibă împreună cu El pe Fiul, și cum va putea fi numit Tată cel ce este lipsit de copil? Oare cei ce propovăduiesc că unul e cel ce a pățimit și altul cel ce a înviat¹⁸? Nicidecum! Căci nu-ți vorbesc de nici unul din acești lipsiți-de-evlavie și de-Dumnezeu, nici de vreuna din celelalte erezii care au apărut ca un întuneric dar care au fost făcute să dispară de către Sfinții Părinți care au strălucit pe atunci; pentru că atât de puternic a strălucit prin ei harul Preasfântului Duh și a izgonit întunericul numitelor erezii, încât de-Dumnezeu-insuflatele lor scrieri strălucesc până acum mai presus decât razele soarelui, astfel încât nimeni nu îndrăznește să le contrazică.

*O nouă erezie: a ne crede incapabili de a păzi
Evangelia ca cei din vechime*

Ci vorbesc despre aceia, și-i numesc eretici pe cei care zic că nu există cineva în timpurile noastre și în mijlocul nostru care să poată păzi poruncile evanghelice și să devină asemenea cu Sfinții Părinți: adică mai întâi de toate credincios și făptuitor — căci credința se arată prin fapte [Iac 2, 18] așa cum se arată asemănarea feței în oglindă —, apoi contemplativ și văzător-de-Dumnezeu pentru faptul de a fi fost adică luminat și a fi primit Duhul Sfânt și de-a fi văzut prin El pe Fiul împreună cu Tatăl. Cei ce zic deci că aceasta e cu neputință¹⁹ nu au numai o anume erezie ci, dacă se poate spune așa, au toate ereziile la un loc, aceasta din urmă depășindu-le și acoperindu-le prin lipsa ei de evlavie și excesul blasfemiei ei pe toate acelea. Cel ce zice aceasta răstoarnă toate dumnezeieștile Scripturi. În zadar, socotesc, zice zadarnicul acela, se mai citește Sfânta Evanghelie, în zadar, dă el mărturie, se mai citesc ori s-au scris scrierile Marelui Vasile și ale celorlalți preoți și cuvioși. Deci, dacă ne este cu neputință a face

¹⁷ Poziția arianismului „clasic” reprezentat de Arie; condamnat la Sinodul I Ecu-
menic (325).

¹⁸ Ar putea fi vorba de o hristologie dochetică de tendință gnostică.

¹⁹ MACARIE, *Epistula Magna*, ed. Jaeger, p. 298 [n. B. Krivochemo, SC 113,
p. 179].

cu lucrul și a păzi neîncetat cele ce le spune Dumnezeu și pe care toți sfinții le-au făcut mai întâi ei înșiși toate, iar apoi, scriindu-le, ni le-au lăsat spre povățuirea noastră [cf. *1 Co* 10, 11], pentru ce s-au mai ostenit aceia să le scrie și se mai citească acum în biserici? Cei ce zic acestea închid cerul [cf. *Mt* 23, 13] pe care ni l-a deschis Hristos și taie calea spre Acela, pe care El însuși ne-a înnoit-o [*Evr* 10, 19-20]. Căci, în vreme ce Acela Dumnezeu fiind peste toți credincioșii strigă și zice prin Sfânta Evanghelie: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” [*Mt* 11, 28], potrivnicii lui Dumnezeu [*antitheos*] aceștia sau, mai bine zis, acești potrivnici ai lui Hristos [*antihriști*] zic: „Este cu neputință aceasta, este cu neputință!” Către aceștia Stăpânul zice pe drept cuvânt cu glas mare: „Vai vouă cărturarilor și fariseilor [*Mt* 23, 13-15]! Vai vouă, călăuze oarbe orbilor [*Mt* 23, 16; 15, 14] că nu intrați în împărăția lui Dumnezeu și pe cei ce vor să intre îi împiedicați! [*Mt* 23, 13; *Le* 11, 52]”.

În vreme ce Acela fericește în mod deschis pe cei ce plâng [*Mt* 5, 4], aceștia spun că e cu neputință ca cineva să plângă și să se întristeze în fiecare zi. O, ce nesimțire și ce gură nepăzită care scoate din ea [astfel de] glăsuiri întinate împotriva Dumnezeului Celui Preaînalt și face ca oile lui Hristos pentru care și-a vărsat sângele însuși Fiul Cel Unul-născut al lui Dumnezeu să devină pradă fiarelor. Cu adevărat bine zice David, părintele lui Dumnezeu, prorocind despre unii ca aceștia: „Fiii oamenilor, dinții lor sunt arme și săgeți și limba lor sabie ascuțită” [*Ps* 56, 5].

Să nu tăgăduim curăția și lacrimile

Pentru ce e cu neputință, spune-mi? Prin ce alt mijloc au strălucit pe pământ sfinții și s-au făcut luminători în lume [*Flp* 2, 15]? Dacă ar fi fost cu neputință, nici aceia n-ar fi putut să le înfăptuiască vreodată. Căci oameni erau și aceia, ca și noi, și nu aveau nimic mai mult decât noi, decât voință spre bine, râvnă, răbdare, smerenie și dragoste față de Dumnezeu. Acestea deci câștigă-le și tu, și sufletul care acum îți este de piatră [cf. *Iș* 17, 6; *Ps* 113, 8] și se va face izvor de

lacrimi. Iar dacă nu vrei să suferi necaz și strâmtoare, cel puțin nu spune că lucrul este cu neputință. Căci cel ce spune aceasta tăgăduiește curățirea; pentru că fără lacrimi nu s-a auzit din veac să se fi curățit de întinăciunea păcatului vreun suflet care a păcătuit după Botez; pentru că prin Botez a șters Dumnezeu toată lacrima de pe fața pământului [*Is* 25, 8] revărsând Duhul Lui Cel Sfânt [cf. *77?* 3, 6] cu bogăție. Dar, precum am auzit din dumnezeiasca Scriptură, unii adulți ce se botezau lăcraiau în însuși momentul Botezului fiind străpunși [la inimă] prin venirea Duhului; nu cu lacrimi de durere sau chin, ci cu lacrimi care, prin lucrarea Sfântului Duh și darul Aceluiași, erau mai dulci decât mierea, vărsându-le din ochi oarecum fără chin și fără zgomot. Cei ce s-au învrednicit cândva să aibă experiența unor asemenea lacrimi vor cunoaște cele spuse de mine că sunt adevărate, așa cum va da mărturie pentru mine și glasul Teologului [Grigorie], căci el spune: „Să aducă tot omul o jertfa [ofrandă]; unul ceva, altul altceva”, și după ce a enumerat multe, la sfârșit, după toate a strigat: „Toți însă [să aducă] lacrimi, toți curățire, toți urcușul și tinderea spre cele dinainte [cf. *Flp* 3, 13]”²⁰.

Lacrimile sunt absolut necesare vieții

Oare [spunând] acestea a deosebit sau separat unele [lucrări] de altele, zicând că unele sunt cu puțință, iar altele cu neputință? Oare a zis Marele Grigorie, cum ziceți voi fără pricepere — ca să mă iau de voi așa cum meritați, ca de unii ce sunteți netăiați-împrejur la inimi și la urechi [*FA* 7, 51] — că unii au moștenit de la soartă o fire mai dură și de aceea nu pot să aibă străpungerea [inimii] și să plângă? Să nu fie! Că firea omului nu ar avea [inerente] în mod natural lacrimile, plânsul și întristarea aceasta n-a spus-o sau n-a scris-o nici sfântul acesta, nici altul dintre sfinți. Că plânsul ne este inerent tuturor prin fire, să te învețe înșiși pruncii ce se nasc. Căci de îndată ce au ieșit din pântecele [mamei lor] și au căzut pe pământ plâng, iar acest fapt le apare moașelor drept un

²⁰ GRIGORIE DIN NAZIANZ, *Oratio* 19, 7; *PG* 35, 1049D-1052A.

semn de viață. Căci dacă pruncul nu va plânge nu se zice nici că trăiește, dar plângând el arată prin însăși acest fapt că, de la naștere, firea are cu necesitate o urmare [a însăși existenței ei] și plânsul dimpreună cu lacrimile. Iar cum spunea sfântul părintele nostru Simeon Studitul, cu un astfel de plâns trebuie omul să-și trăiască viața de față și să moară cu el, dacă vrea să se mântuiască și să intre în viața veșnică [cf. *Mt* 19, 17] pentru că lacrimile de la naștere sugerează lacrimile din viața noastră prezentă, de aici. Căci, așa cum hrana și băutura sunt necesare pentru trup, tot așa și lacrimile sunt necesare sufletului, astfel încât cel ce nu plânge în fiecare zi — căci preget să zic în fiecare ceas, ca să nu par prea exagerat —, își strică și-și pierde sufletul [lăsându-l să moară] de foame²¹.

Lacrimile, cheazășie a vederii lui Dumnezeu

Deci dacă plânsul și lacrimile sunt o urmare [necesară a însăși existenței] firii, precum s-a dovedit, nimeni să nu tăgăduiască acest bun al firii, nimeni să nu se lipsească prin trândăvie și ușurătate de un astfel de bine, nimeni să nu se trufească cu răutate, viclenie și mândrie, și să se transforme, împotriva firii, în duritatea unei pietre, ci, cu preafrumoasă osârdie spre poruncile lui Dumnezeu, să păzească, rogu-vă, acest mare dar neatins în inima lui, păzindu-l în umilință și smerenie, în nerăutate și simplitatea sufletului, în răbdarea ispitelor și în meditația neîncetată a dumnezeieștilor Scripturi, pocăindu-se mereu și aducându-și aminte tot timpul de greșelile proprii; nimeni să nu fie cu nepăsare față de o astfel de lucrare. Iar dacă cineva, deznădăjduind de mântuirea lui, zace în patul trândăviei, să nu spună cel puțin celor osânditori că aceasta e cu neputință. Pentru că cel ce zice aceasta ne încuie nouă tuturor poarta împărăției cerurilor. Căci, de suprimi lacrimile, suprimi împreună cu ele și curățirea; iar fără

²¹ O tratare amplă, multiplu enunțată și oarecum mai complexă a temei „plânsului” și a rolului esențial al „darului lacrimilor” în viața duhovnicească, în treapta VII („despre plânsul cel de bucurie-făcător”) a *Scării SFÂNTULUI IOAN SINAITUL* (*PG* 88, 805C [*FR* 9, 1980, p. 164-185]) [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 183]. Remarcabile și observațiile pe această temă ale lui ANDREI PLEȘU, *Minima moralia*, Ed. Cartea Românească, București, 1988, p. 134-144.

curățire nu este nimeni care să se mântuiască, nimeni care să fie fericit de către Domnul, nimeni nu va vedea pe Dumnezeu [Mt 5, 8; Evr 12, 14].

Să ascultăm Scriptura

Iar dacă astfel de lucruri urmează celor care nu plâng după porunca Domnului, cum nu este aceasta erezie mai rea decât toți ereticii, spune-mi! Fiindcă atunci, după voi, urmează că în zadar s-a făcut pogorârea și urcarea lui Dumnezeu, nelucrătoare s-a făcut propovăduirea apostolilor, nelucrătoare învățăturile tuturor sfinților care pururea ne cheamă la plângere. Toată Scriptura insuflată de Dumnezeu [2 Tim 3, 16] a ajuns nefolositoare, precum văd, pentru voi, care sunteți și gândiți așa. Căci, astupându-vă urechile ca o viperă surdă [Ps 57, 5], atribuiți mântuirea sufletelor voastre numai mantiei, culionului și analavului — iar unii, chiar și bărbii foarte mari și venerabile — îndrăznind și laudându-vă în acestea. Dar credeți-mă, — chiar dacă nu vreți să ascultați dumnezeiasca Scriptură, care în fiecare zi vă strigă lucruri mari — goi și dezbrăcați [cf. Evr 4, 13] vom sta înaintea judecății lui Hristos, ca fiecare să ia fie bune, fie rele [2 Co 5, 10] după cele ce a făcut în trup.

Defectele monahilor în fața judecății lui Dumnezeu

Iar dacă aceasta se va întâmpla cât de curând tuturor, unde va fi atunci haina care acoperă și împodobește trupurile noastre²²? Unde analavele cele arătoase? Unde mantiile cele strălucitoare și străvezii? Unde sandalele cele frumoase și solide? Unde curelele asemenea cingătorilor femeiești? Unde întâlnirile cu dregătorii? Unde preferința în saluturi? Unde luptele pentru șederea pe scaunul dintâi? Unde luxul meselor? Unde — ca să o spun și pe aceasta — faptul de a o lua înaintea fratelui și a apuca bucațile cele mai mari și mai de cinste din cele ce sunt puse înainte, lucru de care pătimim mai întâi eu

²² Pasajul care urmează este tipic pentru critica mușcătoare a Sfântului Simeon la adresa decăderii vieții monastice din societatea bizantină contemporană lui [a. B. Krivocheine, SC 113, p. 189].

și cei vanitoși ca mine? Unde vor fi atunci fumurile și trufia noastră și faptul de a stăpâni și de a fi stăpânit? Unde chiliile cele largi și înfrumusețate în chip strălucitor ca niște săli de nuntă? Unde preferința pentru slujirea și funcțiile prin care socotim că o luăm înaintea altora? Unde râsul cel nestăvilit și indecent? Unde cinele cele luxoase și târzii și conversațiile nepotrivite de la acestea? Unde numele cele mari? Unde sfințenia pe care suntem socotiți sau pe care socotim acum că o avem? Unde lingușitorii și ironicii care ne numesc sfinți și tulbură urma pașilor noștri? Unde scaunele înălțate și cei ce cred că prin ele sunt mai de vază decât alții? Unde demersurile, graba și râvna de a ajunge în posesiunea unei stăpâniri oarecare sau a uneia mai mari? Unde împotrivirea în cuvânt [contradicția] și nesupunerea, și faptul de a nu voi să te arăți al doilea față de altul? Unde atașamentul față de rude? Unde vaza oamenilor din lume și a dregătorilor care vin pe la noi, prin care mai întâi eu, nenorocitul, socot și cred că ajung mai de vază decât alții? Unde părută înțelepciune a celor cu vază în cunoștința și înțelepciunea lumii [I Co 1, 20; Col 2, 3]? Unde părerea de sine și iluzia de a fi ceva, când nu suntem nimic [cf. Ga 6,3]? Unde limba cu întorsături frumoase și frazele retorice care curg ca dintr-un izvor? Unde va fi atunci, sau mai degrabă acum, înțeleptul, unde cărturarul, unde cercetătorul veacului acestuia [I Co 1, 20], să se apropie, să vină, să ședem împreună și să ne sfătuim împreună despre Ziua cea înfricoșătoare și ceasul acela, și, punând în mișcare toate cele bune — ceea ce s-a spus — în noi înșine și în dumnezeieștile Scripturi și cercetându-le întocmai să ne lăsăm învățați de aici și să învățăm ce anume va putea să ne fie într-adevăr de folos atunci, și acel lucru să ni-l alegem cu toată osârdia.

îndemn final

Cu adevărat, frații mei preaiubiți, așa cum strigă limpede întreaga Scriptură, mare nevoie, mare frică și cutremur [Ps 54, 6] îi va cuprinde în ceasul acela pe cei leneși, moi și ușuratici ca mine. Fericit este însă, fraților, cel ce acum se află mai prejos decât toată zidirea, întristându-se, plângând ziua și

noaptea înaintea lui Dumnezeu, căci atunci va sta îmbrăcat [Mt 25, 33]. Fericit cel ce aude acestea și nu lasă să treacă timpul vieții sale fără folos, gemând numai și amânând din zi în zi, ci care îndată ce a auzit pe Domnul zicând: „Pocă-ți-vă!” [Mt 4, 17], îndată începe și lucrul. Căci unul ca acesta va fi miluit ca un rob ascultător și recunoscător și nu se va osândi cu cei neascultători: acum va fi izbăvit de toate patimile și se va face lucrător încercat al tuturor virtuților, iar în veacul viitor se va desfăta de bunurile cele negrăite ale lui Dumnezeu împreună cu toți cei ce au bine-plăcut Lui; pe care fie să le dobândim noi toți cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 30

O metodă de a face pocăință

Despre pocăință și începutul unei vieți laudabile, cum trebuie să facă în fiecare zi cel ce se pocăiește. În care și despre lacrimi și despre zdrobire.

Scopul ostenelilor duhovnicești

Frații mei iubiți, ascultați înțelesul cuvintelor mele și primiți-1 cu bunăvoință ca unul ce este un sfat bun pentru voi, și râvniți să-1 și faceți spre folosul obștesc al meu și al vostru. Căci umblând așa, puțin câte puțin, prin cele ce par lucruri mici, înaintând vom ajunge la cele mai desăvârșite și ne vom face bărbați desăvârșiți întru Hristos [*Col 1, 28*].

Dar scopul cuvântului meu este acesta: ieșind din biserică nu începeți să vă înălțați spre cele deșarte și nefolositoare, ca nu cumva venind diavolul și găsindu-vă petrecând în acestea, așa cum un corb, luând grăuntele de grâu din pământ înainte de a fi acoperit de pământ, se înalță în zbor, așa și el să ia aducerea-aminte a cuvintelor acestei învățături din inima voastră [*Mt 13, 4. 19*] și iarăși să rămâneți orbi de învățătura mântuitoare; iar dacă cineva dintre voi a primit porunca de a face și a lucra vreun lucru de mână sau vreo slujire, să meargă plecându-și capul în jos, luând aminte la el însuși, iar lucrând și slujind să spună în sine însuși:

Anii risipiți :

„O, câți ani și câte zile ale vieții mele n-au trecut în care eu, ticălosul, m-am înălțat ușuratic și-am râs! O, cât de deșart m-am făcut auzind până acum dumnezeieștile Scripturi și

necunoscând în genere folosul care vine din acestea! La ce-mi va folosi viața de față? Iată au trecut atâția și atâția ani ai vieții mele. Deci cine știe dacă voi mai trăi până mâine [*Iac* 4, 14]? Ani mulți am mâncat, mi-am umplut pânțelele cu cărnuri, cu vin și cu înfulecare multă. M-am împodobit cu haine, m-am distrat și am răs în mine însumi, mi-au prisosit atâtea și atâtea monede de aur, și le-am cheltuit risipindu-le pe lucruri deșarte, după care am început să le agonisesc iarăși. M-am îmbăiat până la saturare în parfumuri, am încălecat cai și catări, m-am desfătat de mese multe și scumpe, l-am pizmuit pe aproapele, l-am hulit, m-am desfrânat, am furat, am mințit. Am petrecut în obiceiuri și cu prieteni slăviți și bogați, și am locuit la oameni nobili. Am dobândit în viață un nume slăvit, m-am culcat pe așternuturi moi, mi-am odihnit trupul acesta pământesc, dormind somn pe saturete.

Asceza, mijloc de recuperare a timpului pierdut

„Deci la ce mi-a folosit până acum ceva din toate acestea sau la ce-mi va folosi în vremea ieșirii ticălosului meu suflet, dacă mâine cel ce are putere peste toată suflarea va porunci să ies din lumea aceasta? Cu adevărat nici unul. Așadar, nu-mi voi petrece în deșert măcar restul zilelor vieții mele, ci de acum înainte voi pune început și, lăsând toate acestea, voi face și eu, ca și sfinții părinți, cele potrivnice lor. Voi posti tot atât pe cât mai înainte înfulecam, până când nu-mi voi putea mișca nici măcar limba din gură pentru o conversație, îmi voi chinui pânțelele în foame și sete și, negreșit, limba mea se va îmblânzi [*Iac* 3, 8]; și o dată cu acestea voi ajunge mâhnit, palid și întristat și mă voi elibera de desfătarea gândurilor, și voi înceta cu ușurință de-a mă mai înălța ușuratic și de a mă mai distra și de a mai râde împreună cu aceștia. Mă voi îmbrăca sărăcăcios și voi da săracilor hainele cele scumpe, voi risipi [*Ps* 111,9] împreună cu acestea și aurul pe care l-am dobândit dându-l în mâinile nevoiașilor; căci la ce bun să mă mai îngrijesc de acum înainte pentru acestea, dacă m-am predat cu totul pe mine însumi Celui ce hrănește toate? Voi renunța la a mă încăleca pe cai și pe catări, voi tăgădui

toate rudele, prietenii și toate obiceiurile mele; fiindcă cel ce iubește pe cineva mai mult decât pe Dumnezeu negreșit nu este, cum spune El însuși, vrednic de Acela [Mt 10, 37]. Nu mă voi mai atinge de o baie, nu mă voi mai sui pe patul așternutului meu [Ps 131, 3], ci de bunăvoie mă voi preda pe mine însumi culcării pe pământ și pe paie, ca să dorm puțin, fără să vreau, fiind strâmtorat de paiele uscate. Căci chiar dacă voi muri, oare mai sunt vrednic să trăiesc?

încredere și nădejde în Dumnezeu

„Făcând așa, sculându-mă la miezul nopții [Ps 118, 62], voi cădea cu fața la pământ și voi plânge întru necazul păcătoșului meu suflet și voi spune lui Dumnezeu în suspine și lacrimi: Stăpâne, Doamne al cerului și al pământului [Mt 11, 25], știu că am păcătuit mai presus decât toată firea oamenilor și decât însăși dobitoacele și târâtoarele necuvântătoare înaintea Ta, a înfricoșatului și neapropiatului meu Dumnezeu, și nu sunt vrednic să dobândesc milă de la Tine. De aceea, nici n-aș fi îndrăznit să vin sau să cad la Tine, iubitorule de oameni împărate, dacă n-aș fi auzit glasul Tău sfânt zicând: «Nu voiesc cu vrere moartea păcătoșului, ci să se întoarcă și să fie viu» [Iz 31, 11], și iarăși: «Bucurie se face în cer pentru un singur păcătoș care se căiește» [Le 15, 7]. Căci aducându-mi aminte și de parabola fiului risipitor pe care ai spus-o, Stăpâne — cum venind el, mai înainte să ajungă aproape de Tine, Tu, Cel Milostiv, ieșind în întâmpinarea lui, ai căzut peste gâtul lui și l-ai îmbrățișat [Le 15, 20] — încrezându-mă în oceanul bunătății Tale vin la Tine întru durere, întristare și mâhnirea inimii mele, fiind învățat și rănit cumplit și zăcând rău în fundul iadului din pricina fărădelegilor mele. Dar de acum înainte îți dau cuvântul, Doamne, că până ce vei porunci să fiu în această viață și în acest trup, nu Te voi mai părăsi, nu mă voi mai întoarce înapoi [Mc 13, 16] și nu mă voi atinge de cele deșarte și rele. Tu însă, Dumnezeul meu, cunoști neputința mea, ticăloșia și puținătatea sufletului meu, precum și înclinațiile mele care mă vor tiraniza și mă vor necăji. Ajută-mă și să nu mă părăsești, nici

să mă lași să fiu de râsul și batjocura vrăjmașului, pe mine cel care de acum înainte sunt robul Tău, Bunule!"

Așadar, acestea trebuie,, fraților, să le cugete și să sfătuiască în sine însuși în toată ziua cel ce fuge de acum de lume și râvnește să se pocăiască, cel ce vrea să învețe acest meșteșug al meșteșugurilor, meșteșugul vieții și al ascezei, și pentru aceasta intră în arena acestei lupte. De aceea către unul ca acesta îmi voi face îndemnul, dacă stă în mijlocul nostru [*In* 1, 26] și însetează să asculte de la noi cele ale unei osârdii încă și mai mari, iar de aici e adus să înceapă lucrul adevăratei pocăințe.

Așadar, pe lângă cele spuse, iubitele, să nu mai guști hrană până seara. Iar seara, intrând în chilia ta, așează-te pe patul tău și socotind în tine însuși toate cele zise, mulțumește mai întâi că te-ai învrednicit să ajungi la sfârșitul zilei și la începutul nopții. Apoi cugetă la tine însuși și adu-ți aminte câte ai păcătuit față de Dumnezeu Care te-a făcut pe tine, și câți ani a avut îndelungă răbdare pentru tine, lăsându-te să trăiești și dăruindu-ți toate cele spre desfătarea sufletului, hrană și băutură, îmbrăcăminte și acoperămintे și această chilie ca să șezi în ea, și nu s-a mâniat, nici nu s-a întors de la tine din pricina păcatelor tale, nici nu te-a predat morții sau demonilor ca să te piardă. Așadar, aducându-ți aminte frumos de toate acestea, scoală-te și, punându-ți rogojina pe pământ și o mică piatră drept perină, pregătește-ți așternutul în care te vei culca.

O metodă de a face pocăință

Și ascultă! îți mai propun și un alt mod de pocăință cu adevărat fierbinte, care îți va da degrabă lacrimi și străpungere, mai cu seamă dacă ești împietrit la inimă, zăbavnic la plâns și fără străpungerea inimii. Dar ceea ce vreau să te sfătuiesc să nu-ți pară un lucru uimitor și neobișnuit pentru cei credincioși.

Fiindcă cel ce după Botez se păzește pe sine însuși fără pată pentru Dumnezeu și păstrează fără prihană chipul Celui ce l-a făcut și l-a plăsmuit [*Fc* 1, 27], nu va avea nevoie de

nimip altceva pentru întoarcerea sa la El, întrucât este în Dumnezeu. Dar cine s-a întinat pe sine însuși după aceasta prin fapte nelalocul lor și fărădelegi, transformându-și nebu-nește templul trupului său, casa lui Dumnezeu, în casă a plă-cerilor, patimilor și a demonilor, acela are nevoie pentru po-căință nu numai de modul de care vreau să-ți vorbesc și spre care vreau să te sfătuiesc, ci și de alte multe metode și de gânduri de pocăință pentru a-L face milostiv pe Dumnezeu și a se întoarce la vrednicia dumnezeiască pe care a pierdut-o din pricina vieții păcătoase. Și să te convingă pe tine cuvântul „despre pocăință” al Sfântului Ioan Scărarul¹, dumnezeiescul păjinte, ce cuprinde multe asemenea lucruri.

Rugăciuni de umilință în chilie

Dar care este modul pocăinței pe care ți—1 propun sfatu-indu-te părintește, ascultă fără să te smintești și cu pricepere, frate! Deci după ce ți-ai pregătit, precum am spus, rogojina așternutului în care te vei culca, stai în picioare la rugăciune ca un osândit. Spune mai întâi „Sfinte Dumnezeule”, apoi rostește „Tatăl nostru”; spunând aceasta adu-ți aminte cine ești și cine este Cel pe care îl numești Tată. Iar când vii să spui „Doamne miluiește” și vrei să-ți întinzi mâinile la înălți-mea cerului, privind spre El cu ochii sensibili și luând aminte la ele [la mâinile tale], adunându-ți mintea în tine însuși, adu-ți aminte de faptele tale cele rele câte le-ai păcătuit prin aceste mâini și la care lucru de rușine te-ai folosit de ele și, temându-te, spune în tine însuși:

„Vai mie, necuratului și întinatului! Nu cumva văzân-du-mă pe mine Dumnezeu întinzându-mi cu nerușinare mâi-nile înaintea Lui, să își aducă aminte de fărădelegile mele, pe care le-am făptuit prin ele și să trimită un foc împotriva mea și să mă mistuie”. Sucindu-le la spate, legându-le deci pe acestea la spate, ca un condamnat la moarte, suspină din adâncul sufletului și spune cu glas vrednic de milă: „Milu-iește-mă pe mine păcătosul [Le 18, 13] și nevrednicul de-a

¹ SFÂNTUL IOAN SINAITUL, *Scara 5*; PG 88, 764-781 [FR 9, 1980, p. 135-156]. -

trăi, dar vrednic cu adevărat de toată osânda" și alte câte îți va da să rostești harul lui Dumnezeu. Aducându-ți deci aminte de faptele tale păcătoase, lovește-te cu tărie și fără cruțare pe tine însuși zicând: „Cum ai făcut cutare și cutare, răule și ticălosule!" Și iarăși sucește-ți mâinile la spate și stai în picioare rugând pe Dumnezeu. După care lovește-ți iarăși fața, smulge-ți perii capului ca pe cei ai unui străin care a uneltit împotriva ta și spune: „De ce ai făcut cutare și cutare?" Și așa, biciuindu-te pe tine însuși îndeajuns, leagă-ți mâinile înaintea și stai cu suflet vesel. Și rostind doi sau trei psalmi cu luare-aminte și făcând închinăciuni câte socotești că poți face tu însuși, stai iarăși cu luare-aminte și socotește în tine însuși cele zise mai înainte, în caz că Dumnezeu îți va da să vină peste tine lacrimi și străpungere. Și dacă se va face aceasta, să nu te oprești până ce nu vor trece; iar dacă nu, să nu te necăjești, ci spune către tine însuși acestea: „Străpungerea și lacrimile sunt ale celor ce s-au făcut vrednici de acestea. Tu însă câți ani ai chemat pe Dumnezeu sau ai fost robul Lui? Prin ce fel de fapte te-ai pregătit pe tine însuși pentru primirea lor? Nu-ți ajunge oare faptul că ești încă viu?" Deci acestea zicându-le și dând mulțumire, pecetluindu-ți fruntea, pieptul și tot trupul tău cu semnul sfintei cruci, cazi pe rogojina ta și te întinde.

Umiliința în timpul slujbelor

Iar când te scoli din somn², să nu te întorci pe partea cealaltă, ci, numaidecât ridicându-te, iarăși roagă-te în chipul zis mai sus și nu mai dormi nicidecum, ci stăruie în rugăciune și în citire, până când va bate toaca, și atunci împreună cu toți du-te la slujbă [utrenie] și stai în biserică ca împreună cu îngerii în cer, cu cutremur, socotindu-te nevrednic pe tine însuși chiar și de starea acolo împreună cu frații. Iar stând, ia seama la tine însuși, ca să nu privești încoace și-n colo și să nu isco-

² C 30 conține alături de C 26 (a se vedea și notele de acolo) cele mai complete descrieri ale vieții zilnice a monahului din opera simeoniană [n. B. Krivocheine, SC 113,p.209].

dești cu curiozitate pe frați, cum stă fiecare sau cum cântă, ci ia seama numai la tine însuși, la cântarea și la păcatele tale. Adu-ți aminte însă și de rugăciunea din chilie, și nu discuta nicidecum spunând la slujbă vreun cuvânt deșart [Mt 12, 36], și nu ieși de-acolo înainte de ultima rugăciune. Dacă e cu puțință, să nu șezi nici măcar în timpul citirii, ci retrage-te într-un loc ascuns și stai în picioare ascultând, ca și cum prin citeț ți-ar grăi însuși Dumnezeu Cel peste toate [Rm 9, 5]. Dacă ai fost rânduit la citire, să ai dispoziția unui om nevrednic de a vesti prin gura lui fraților săi Scripturile cele de-Dumnezeu-insuflate și, încheind citirea dumnezeiască și cântarea obișnuită, să pui metanie spre amândouă stratele, socotindu-i pe toți nu cu dispreț nici cu nepăsare, ci ca pe niște fii ai lui Dumnezeu și niște sfinți, iar apoi căzând aproape capul tău de pământ și rostește tainic în inima ta către toți: „Rugați-vă și iertați-mă pe mine păcătosul și nevrednicul de cer și de pământ, sfinți ai lui Dumnezeu!" Iar dacă ți se poruncește să întonezi canoanele, să nu faci aceasta cu trândăvie, nici cu moliciune, ci cu luare-aminte și cu trezvie ca împărțind fraților prin glasul tău ca printr-o mână cuvintele dumnezeiești înaintea împăratului a toate, Hristos, și să te temi ca nu cumva să nu dai cu dispreț cuiva pâinea cea făcătoare de viață [Mt 24, 45], adică cuvântul lui Dumnezeu [Mt 4, 4] și să fii azvârlit afară ca un disprețuitor, nu zic afară din această biserică, ci din împărăția cerurilor. Deci ieșind după slobozenie [apolis] adu-ți aminte cum a trecut ziua de ieri și, dacă ai greșit cu ceva, îndreaptă astăzi.

iii

Căința unei inimi încrezătoare

Așadar, dacă stăruie făcând acestea, Domnul nu va întârzia [2 Ptr 3, 9] să facă mila Sa cu tine, eu însumi punându-mă chezaș al Celui iubitor de oameni, chiar dacă a spune aceasta pare un lucru îndrăzneț! Să mor eu, dacă te va trece cu vede rea. Să fiu predat în locul tău focului cel veșnic, dacă te va părași. Numai să faci așa, fără șovăiala inimii și fără suflet îndoit!

Dar ce înseamnă șovăiala și îndoiala? Ia seama, iubitele! „Șovăiala” inimii înseamnă a socoti și a cugeta în tine însuși: „Oare Dumnezeu va avea milă de mine sau nu?” „Nu”-ul acesta este al necredinței. Iar dacă nu crezi că Acela vrea să te miluiască mai mult decât aștepti tu, de ce mai vii la El chemându-L? Iar „îndoiala” înseamnă a nu te preda în chip desăvârșit pe tine însuși pentru împărăția cerurilor, a te îngriji în întregime numai de viața trupului tău. Numai acest lucru, să știi bine, trebuie să-1 păzească cel ce se căiește cu osârdie: să nu se omoare pe sine însuși printr-un meșteșug oarecare și să ajungă propriul său ucigaș, aruncându-se pe sine însuși în prăpastie, spânzurându-se sau făcând vreun lucru asemănător. Pentru celelalte lucruri, despre care știi că hrănesc trupul și viața, să nu-ți faci nici o grijă după cuvântul: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte — adică cele pentru nevoia trupului vostru — se vor adăuga vouă” [Mt 6, 33]. Fiindcă cel ce are o viață de luptă și viețuiește potrivit Evangheliei poate să se hrănească și să viețuiască în fiecare zi numai cu pâine și cu apă și să fie mai viguros decât cei ce se desfată de mese alese. De aceea și Pavel, știind acestea, a spus și spune pururea: „Având hrană și îmbrăcăminte ne vom îndestula cu acestea” [1 Tim 6, 8], și iarăși: „Ci noi, în noi înșine, ne-am socotit ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce înviază pe cei morți” [2 Cor 1,9].

Spre nepătimire

Iată, așadar, ți-am spus, iubite frate, cum trebuie să te apropii de Dumnezeu și ce pocăință trebuie să îi arăți. Să nu te depărtezi deci până la ultima ta suflare nici să uiți sfatul cel bun al meu, al păcătosului; căci n-am făcut acestea și nu ți le-am spus din făptuirea mea, ci harul lui Dumnezeu [/ Co 5, 10] mi-a dat să-ți spun acestea pentru tine și pentru mântuirea ta. Deci dacă cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu vei face acestea, stăruind în lucrul acesta al pocăinței, în puțin timp vei înțelege tu însuși alte taine încă și mai mari, fiind învățat acestea de către harul cel de sus, și ți se va da nu nu-

mai izvor de lacrimi, ci și înstrăinare de toate patimile prin fapte ca acestea. Căci faptul de a căuta pururea pocăința și străpungerea [inimii], de-a căuta cele ce ne pot ajuta și conlucrează la plâns și la lacrimi și la străpungere și la făptuirea **lor** cu osârdie, iar a nu se prefera cineva pe sine însuși în nimic și a nu-și face întru totul voia trupului său [*Ef* 2, 3] îl duc degrabă pe om la progres, la curăție și la nepătimire și-l face părtaș Duhului Sfânt, și nu numai aceasta, dar îl face deopotrivă cu Antonie, Sava și Eftimie, marii părinți de odinioară.

Iar acestea se vor face dacă mă vei asculta și vei iubi pocăința și străpungerea [inimii]; dar dacă nu vei voi să mă ascuți și să dobândești neîncetat lucrul celor spuse mai înainte, nici tu nici altul să nu hulească și să spună că acest lucru e cu neputință, nici că: „Am mărturisit, am atâția sau atâția ani [de viață monahală]”, nici să nu-mi numeri dăruirea și risipirea bogăției și aurului, nici să spui: „Atâția și atâția oameni goi am îmbrăcat din aurul averilor mele, atâția și atâția flămânzi am hrănit, însetați am adăpat [*Mt* 25, 35-36], am risipit **toate** ale mele, am venit în acest munte, am intrat în această peșteră, am ajuns la Mormântul Domnului, am urcat pe Muntele Măslinilor și acum am intrat în această mănăstire și m-am tuns sau chiar înainte de-a fi tuns șed într-o chilie făcând atâtea și atâtea rugăciuni; prin acestea mă voi mântui iar acest lucru îmi este de ajuns!” Deci să nu te înșeli pe tine însuți, frate, oricine ai fi, nici să nu te încrezi pe tine însuți în cugețări deșarte, făcând nebunește acest lucru. Căci toate acestea sunt bune și bune foarte [*Fc* 1,31], dar sunt o sămânță, să știi bine, iubitele. Iată, ca să grăiesc într-o pildă, ai arat pământul, l-ai grăpat de două și de trei ori, ai semănat. Ai cunoscut oare sămânța care a încolțit din sânul pământului? Ai cunoscut pe cel ce a făcut-o să crească? Ai cunoscut spinii care au venit [*Mc* 4, 27-28]? Ai cunoscut holdele albe ale pământului sufletului tău gata de seceriș [*In* 4, 35]? Ai smuls spinii din ele, ai frământat spicele cu mâinile [*Le* 6, 1], ca să vezi gol rodul ostenelilor tale [*Ps* 127, 2]? Iar văzându-l pe acesta, ai mâncat oare pe săturate și ai primit putere? Deci dacă cunoști acestea, mă închin înaintea picioarelor tale și le îmbrățișez și

sărut urmele lor; căci nu sunt vrednic să sărut fața ta. Bucură-te și te veselește [Mt 5,12], strângând cu bucurie cele pe care le-ai semănat cu osteneală și cu trudă multă [Ps 9, 28; 89, 10]!

Cum să nu pierdem împărăția cerurilor

Dar dacă nu știi ce sunt acestea spuse ție de către mine și n-ai cunoscut nici dacă ai semănat în pământul tău — adică în țarina inimii tale — ceva din roadele mai bune, ce folos vei avea, spune-mi, dacă vei ocoli marginile pământului și vei ajunge la capătul mării [Ps 138, 9]? Nici unul! Căci dacă voi milui lumea întregă din cele ce nu sunt ale mele — și chiar dacă ar fi din cele ale mele —, dar pe mine însumi mă trec cu vederea gol și sărac [Ap 3, 17] și ajuns la capătul din urmă al sărăciei, și așa, murind în lipsa celor bune, mă voi înfățișa înaintea tribunalului înfricoșător al lui Hristos [Rm 14, 10], ce folos voi avea? Trebuie să ieșim din viața și din trupul acesta îmbrăcați și înveșmântați, dacă vrem să ne așezăm la nunta cea împărătească [Mt 22, 11-14] împreună cu prietenii împăratului [Mt 8, 11]. Dar care este veșmântul pe care trebuie să-l îmbrăcăm eu și noi toți, ca să nu ne găsim atunci goi [2 Co 5, 2. 3]? Hristos, fraților, și Dumnezeu! Iar dacă voi străbate iarăși tot pământul de sub cer ca pe o singură casă, și nu voi lăsa afară nici un ținut sau cetate sau biserică în care să nu intru și să nu mă-nchin și să nu mă rog și fără a cerceta frumos și cu exactitate cele din ele, dar voi pierde împărăția cerurilor, n-ar fi fost mai bine să nu mă fi născut, să nu fi căzut pe pământ [Sol 7, 3], sau să nu fi respirat acest aer sau să fi văzut cu ochii soarele? Da, cu adevărat ar fi fost cu mult mai bine!

Deci ce voi face, ca să nu cad din aceasta? Dacă, făptuind toate cele spuse mai înainte, voi primi pe Duhul Sfânt; căci acesta este sămânța lui Hristos, prin care ne facem rude ale Lui noi, cei sărmani și muritori, și dacă aceasta cade pe pământul cel bun, aduce roadă înmulțită de treizeci de ori și de șaizeci de ori și de o sută de ori [Mc 4, 20], iar aceasta este împărăția cerurilor, toate celelalte afară de aceasta nu sunt de

nici un folos. Căci dacă nu ne vom milui pe noi înșine, fraților, și nu ne vom găsi sufletele prin pocăință curățite și pline de lumină, la nimic nu ne va folosi lucrarea tuturor celorlalte, precum spune Domnul și Dumnezeuul nostru: „Ce-i va fi de folos omului, dacă va câștiga lumea întreagă, dar sufletul său și-l va pierde? Sau ce n-ar da omul în schimb pentru sufletul său?" [Mt 16, 26], și iarăși: „Cel ce își va pierde sufletul său pentru mine îl va afla, iar cel ce îl află pe el îl va pierde" [Mt 10, 39]. Deci dacă eu nu-mi voi pierde sufletul meu în chipul dintâi, precum am spus, predându-mă pe mine însumi morții pentru Hristos, ca iarăși să-l aflui viu în viața veșnică, ce folos vom avea din toate celelalte, prietenilor și fraților? Cu adevărat nici unul, nici un folos nu vom avea, iubiți robi ai lui Hristos, nimic nu ne va scăpa de focul cel veșnic, dacă nu vom privi numai la noi înșine, lăsând toate și pe toți.

Tema catehezei următoare

Dar ce înseamnă a privi la noi înșine? Acest lucru l-am lăsat deoparte într-o altă învățătură, fraților, îngrijindu-ne de măsura cuvântului. Iar însuși Dumnezeu, adevărata înțelepciune, Cel ce a socotit vrednic să se facă învățătorul nostru, al păcătoșilor, să mă învețe să grăiesc pentru mine însumi și pentru cei aflați robi împreună cu mine și frați ai mei cele spre mântuirea sufletului. Căci Tu ești călăuză și luminarea sufletelor noastre, Cel ce ne-ai dat cuvânt întru deschiderea gurii [Ef6, 19] și celor ce bine-vestesc cuvânt cu putere multă [Ps 67, 12], și Ție slavă înălțăm acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 31

Cercetarea conștiinței după Fericirile Evangheliei

Despre cum trebuie fiecare să se supravegheze pe sine însuși și să caute cu sârguință cele ale sale. Și cum trebuie să pună față în față cele ale sale cu poruncile lui Hristos.

Să ne cercetăm pe noi înșine

Fraților și părinților, în învățătura [cateheza] anterioară, ca să nu lungim prea mult cuvântul, am lăsat neterminate cele învățate tocmai atunci când voiam să spunem ce înseamnă a ne supraveghea pe noi înșine; acum însă prin învățătura de față venim să ne plătim datoria cuvântului, ca unii ce am fost așezați pentru aceasta și trebuie să dăm pururea iubirii voastre rația cuvântului [*Le 12,42*].

Așadar, ce este, așa cum spuneam atunci, a fi atenți la noi înșine și a ne supraveghea pe noi înșine? A se supraveghea fiecare pe sine însuși înseamnă a grăi fiecare către sine însuși: „Oare nu cumva cutare patimă mă stăpânește? Căci aud în dumnezeiești le Scripturi că cel ce are o singură patimă nu va intra în împărăția cerurilor, căci scris este: «Căci dacă nu va păzi cineva toată Legea, ci va cădea într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile» [*Iac 2, 10*]". În chip asemănător, a se supraveghea cineva pe sine însuși e asemenea cu a spune în sine însuși: „Oare n-am neglijat cutare sau cutare poruncă, sau nu sunt nepăsător și disprețuitor față de ea și nu o făptuiesc? Fiindcă spune Hristos Dumnezeu: «O iotă și o cirtă din legea poruncilor Mele nu va trece, până ce se vor face toate» [*Mt 5, 18*], și iarăși: «Cel ce dezleagă una dintre poruncile acestea mai mici și-i învață pe oa-

meni să facă așa, cel mai mic se va chema în împărăția cerurilor» [Mt 5, 19]".

Smerenia

Căci trebuie să fim cu luare-aminte la dumnezeieștile Scripturi, și atunci când se citesc acestea omul trebuie să se privească pe sine însuși și să înțeleagă ca într-o oglindă sufletul său [Iac 1, 23] în ce fel de lucruri se află. Ce vreau să spun? Îl aude, așadar, pe Domnul zicând: „Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor" [Mt 4, 7]. Deci trebuie să își aducă aminte cum și-a petrecut zilele lui. Și dacă se căiește frumos, va spori și-și va întinde lucrarea lui; iar dacă e nepăsător, va fi îndreptat.

Sărăcia cu duhul

Și iarăși îl aude zicând: „Fericiți cei săraci cu duhul, că a acestora e împărăția Cerurilor" [Mt 5, 3]. Deci trebuie să se cerceteze și să se pună la încercare pururea pe sine însuși [1 Co 11, 28] în orice împrejurare ticăloasă, de ocară, necinste și dispreț, și așa să privească la sine însuși, dacă este în el această virtute a smereniei sau nu; fiindcă cel ce a dobândit această virtute suportă toate fără întristare și împovărare, nefiind înțepat de ceva din cele petrecute în inima lui. Iar dacă e înțepat puțin, nu se tulbură deloc, că, mai mult, pentru această înțepătură a inimii sale, că s-a întristat puțin și că n-a privit la cele întâmplare cu toată bucuria, se biciuiește pe sine însuși și se umilește, se întristează și plânge, întrând în camera ascunsă a sufletului [Mt 6, 6] sau a chiliei lui, și așa căzând înaintea lui Dumnezeu se mărturisește Lui ca unul care și-a pierdut toată viața lui.

Plânsul

Apoi aude iarăși: „Fericiți cei ce plâng" [Mt 5, 4]. Privește cum nu spune cei ce au plâns, ci cei ce plâng pururea; așadar, plecând de aici și noi trebuie să privim dacă plângem în fiecare zi. Căci dacă ne-am făcut smeriți din pocăință, e vădit că nu va trece o singură zi sau o singură noapte pentru noi fără lacrimi, plâns și zdrobire.

Blândețea

Și iarăși: „Fericiți cei blânzi” [Mt 5, 5]. Dar cine plângând în fiecare zi va rămâne să trăiască cu mânie și nu se va face blând? Căci așa cum apa azvârlită stinge flacăra focului [Sir 3, 30], tot așa și plânsul și lacrimile sting irascibilitatea sufletului; și, pe cât stăruie cineva mai mult în ea, pe atât irascibilitatea sufletului său se strămută ajungând nemișcată. Trebuie, așadar, ca unul ca acesta să vadă și în sine însuși dacă e cu adevărat blând — fiindcă nu suportă întru nimic să vadă vreo călcare a poruncii lui Dumnezeu, și plânge neconținut pentru cei ce păcătuiesc ca și cum ar păcătui el însuși.

Foamea de dreptate

Deci așa trebuie să cerceteze și dacă flămânzește și însetează după Dumnezeu [Mt 5, 6]; căci putem găsi pe cineva care să caute dreptatea, dar nu flămânzește nici nu însetează după ea; fiindcă dreptatea este Dumnezeu [1 Co 1, 30], așa cum auzi că e numit soare al dreptății [Mal 4, 2]. Așadar, cel ce flămânzește și însetează după El, socotește ca pe niște gunoaie [Flp 3, 8] lumea întreagă și cele din lume [1 In 2, 15], iar cinstirile mai-marilor le socotește ca pe o rușine sau nu simte nicidecum cinstirile omenești.

Milostenia

Și iarăși: „Fericiți cei milostivi” [Mt 5, 7]. Dar cine sunt cei milostivi? Cei ce dau bani și hrănesc pe cei săraci? Nu! Dar cine? Cei ce sărăcesc după Cel ce a sărăcit pentru noi [2 Co 8, 9] și care n-au nimic de dat, dar își aduc aminte pururea cu mintea de cei săraci, de văduve și de orfani [Iac 1, 27] și de cei din neputințe, care îi și văd adeseori și compătimesc cu aceștia și plâng pentru ei fierbinte, cum era și Iov care zicea: „Iar eu am plâns pentru orice neputință” [Iov 30, 25], iar atunci când au cu ce, îi miluiesc pe aceștia cu voioșie [Rm 12, 8] aducând aminte fără pizmă tuturor și cele privitoare la mântuirea sufletului, urmând celui ce a spus: „Am învățat fără viclenie și împărtășesc fără pizmă” [Sol

7, 13]. Aceștia sunt cei fericiți de Domnul, ca fiind cu adevărat milostivi; de aceea, de la o asemenea milostenie, ca printr-o treaptă, ajung urcând la curăția desăvârșită a sufletului.

Curăția inimii

Plecând de la aceasta i-a fericit Dumnezeu și pe cei curați cu inima, zicând așa: „Fericiți cei curați cu inima, că aceștia vor vedea pe Dumnezeu” [Mt 5, 8], știind El, Dumnezeu și legiuitorul nostru, că până când sufletul nostru nu ajunge la” o asemenea dispoziție, nici nu plânge neconținut, nici nu se face cu desăvârșire blând, nici nu însetează după Dumnezeu [Mt 5, 4-6], nici nu se curăță de patimi, nici nu se face ca o oglindă curată; iar dacă nu se face astfel, nu va vedea în chip curat în sine însuși cândva fața Stăpânului. Dar cel care a ajuns așa vede pe Dumnezeu mereu și se împacă cu El [2 Co 5, 20], și așa se face pace între Dumnezeu, Făcătorul nostru, și sufletul care i-a fost mai înainte vrăjmaș.

Pacea cu ceilalți

Și atunci Dumnezeu îl fericește ca pe un făcător de pace: „Fericiți făcătorii de pace, că aceștia fii ai lui Dumnezeu se vor chema” [Mt 5, 9]; e vorba de cei care s-au împăcat în chip conștient pe ei înșiși cu Cel ce a venit să dea pace celor de aproape și celor de departe [Ef 2, 17] împăcându-ne pe noi, încă fiind noi vrăjmași [Rm 5, 10], cu Tatăl Său și a venit să unească cele despărțite într-una [Ef2, 13], adică să ne împărtășească Duhul Sfânt și să ia El trupul nostru. Așadar, cei care îl văd pe El, e vădit că s-au și împăcat cu adevărat cu El, săvârșind pacea căutată și făcându-se fii ai lui Dumnezeu. „Dumnezeu este Cel ce îndreptează, cine va osândi?” [Rm 8, 33]. Dar dacă pe fratele tău pe care-l vezi nu-l iubești, pe Dumnezeu, pe Care nu-L vezi, cum îl vei putea iubi [In 4, 20]? Iar dacă nu poți să-L iubești, sau mai bine spus nu vrei să-L iubești, e vădit că nici nu te-ai împăcat cu El. Ci să râvnim să-L vedem și să ne împăcăm și să-L iubim pe El, fraților, din tot sufletul, precum ne-a poruncit El însuși [Mc 12,30].

Prigoanele

Apoi iarăși îl aude zicând: „Fericiți cei prigoniți pentru dreptate” [Mt 5, 10], și se scrutează cercetându-se pe sine însuși, dacă a fost prigunit pentru porunca lui Dumnezeu, fiindcă „toți câți vor să viețuiască în Hristos vor fi prigoniți” [2 Tim 3, 12], precum zice și Apostolul. De aceea și adaugă zicând: „Fericiți sunteți, când vă vor ocări pe voi și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră mințind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri” [Mt 5, 11—12]. Din ce pricină însă i-a așezat în urmă pe cei prigoniți și ocărăți, și le poruncește strigându-le cu putere [Mt 7, 29]: „Bucurați-vă și vă veseliți”? Fiindcă cel ce a arătat pocăință vrednică de greșelile lui și s-a făcut smerit — ca să repet încă o dată aceleași lucruri — și s-a învrednicit să plângă în fiecare zi și să se facă blând și să înseteze și să flămânzească din suflet după soarele dreptății, care face milostenie și e compătitor, ca unul care își face ale sale patimile și necazurile și neputințele tuturor, și, plângând și curățindu-se, vede pe Dumnezeu și se împacă cu El și se face cu adevărat făcător de pace și se învrednicește să se cheme fiu al lui Dumnezeu însuși, unul ca acesta poate și atunci când este prigunit și lovit și ocărat și bârfit și defăimat, și când aude tot cuvântul rău rostit împotriva lui, să rabde cu bucurie și cu veselie negrăită; știind deci acestea, Stăpânul Dumnezeu a zis cu hotărâre: „Bucurați-vă și vă veseliți”. Dar cel ce n-a ajuns așa, nici n-a dobândit înăuntrul său cu bogăție bucuria cea enipostatică, cum oare va putea să suporte toate acestea fără ținere de minte a răului? Nicidecum!

Răsplată finală

De aceea, părinții și frații mei, să nu încetăm nicicând judecându-ne și cercetându-ne pe noi înșine în fiecare ceas și în fiecare zi cu toată râvna, ci, străbătând, precum spuneam, toate poruncile, să ne observăm în fiecare dintre ele. Și dacă ne vom găsi împlinind-o, să mulțumim Stăpânului Dumnezeu și să o păzim mai departe neabătut; iar dacă nu ne-am adus aminte de ea până acum, sau n-am făcut-o, să alergăm,

rogu-vă, până ce vom ajunge la ea și să o ținem cu tărie, ca, nedisprețuind-o, să nu fim chemați cei mai mici în împărăția cerurilor [Mt 5, 19]. Fiindcă așa, urcând puțin câte puțin ca pe o treaptă a unei scări, știu bine, vom ajunge la însăși cetatea cerului, în care, precum am spus mai sus, Stăpânul nostru stă plecându-Se spre noi și zicându-ne tuturor: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi" [Mt 11, 28]; și, ajungând acolo și văzându-L pe cât e cu putință omului și primind de la El împărăția cerurilor, care este Duhul Sfânt, o vom avea pururea înăuntrul nostru [Le 17, 21], așa cum strigă cu glas mare însuși Stăpânul și așa vom petrece ca niște îngeri pe pământ, sau mai degrabă ca niște fii sfinți ai lui Dumnezeu și imitatori în toate ai Tatălui Său și Dumnezeu [Mt 5, 48] de a Căruia preadulce vedere fie să ne desfătăm noi toți acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 32

O nouă formă a blasfemiei: erezia nevolniciei

Despre blasfemie. Și că cel ce zice că nu e cu putință ca cineva din generația prezentă să se facă părtaș de Duhul Sfânt, precum și cel ce defăima lucrările Duhului și le atribuie potrivnicului, introduc o nouă erezie în Biserica lui Dumnezeu.

Blasfemia împotriva Duhului Sfânt

Fraților și părinților, „orice păcat”, spune cuvântul preasfânt al Mântuitorului, „se va ierta oamenilor, dar celui ce va blasfemia împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta nici în veacul de acum nici în cel viitor” [Mt 12, 31-32]. Să cercetăm care este blasfemia împotriva Duhului Sfânt? Blasfemia împotriva Duhului Sfânt e faptul de a atribui lucrările duhului celui potrivnic, după cum spune Marele Vasile¹. Dar cum face cineva aceasta? Atunci când văzând cineva la unul din frații lui fie minunile făcute de Duhul Sfânt, fie o altă harismă dumnezeiască — adică străpungere, lacrimi, smerenie, cunoștință dumnezeiască, cuvânt al înțelepciunii celei de sus [1 Co 12, 8; Iac 3, 15-17], sau alt lucru dăruit de Duhul lui Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El [Rm 8, 28] —, zice că aceasta este din înșelăciunea diavolului. La fel, și cel ce zice că cei ce sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu ca niște fii ai lui Dumnezeu [Rm 8, 14], cei ce fac poruncile lui Dumnezeu, Tatăl lor, sunt amăgiți de demoni, și acesta blasfemiază împotriva Duhului Sfânt Care lucrează întru ei [cf. 2 Co 12, 11; Ef 2, 2] ca odinioară iudeii împotriva Fiului lui Dumnezeu; căci și aceia vedeau demonii alungați de Hristos și blasfe-

¹ *Regulile mici* 273; PG 31, 1272BC [PSB 18, 1989, p. 438]. -

miau împotriva Duhului Lui Celui Sfânt zicând fără rușine nerușinații: „Cu Beelzebub, căpetenia demonilor, scoate demonii" [Le 11, 15]. Dar unii, auzind acestea, nu aud și văzând nu văd [Mt 13, 13], ca unii ce au ieșit din ei înșiși, depărtând și respingând de la sufletele lor întreaga Scriptură și izgonind din mințile lor cunoștința ce vine din acestea [Scripturi]; și nu tremură de frică să spună că toate lucrările Duhului de care dă mărturie dumnezeiasca Scriptură vin dintr-o beție și o lucrare demonică.

Necucernicia de a tăgădui lucrarea harului

Căci, ca niște necredincioși, care sunt cu totul neinițiați în tainele dumnezeiești, când aud despre iluminarea dumnezeiască, despre luminarea sufletului și a minții, despre vedere [contemplație] și nepătimire, despre smerenie și lacrimile vărsate prin lucrarea și harul Sfântului Duh, declară cu îndrăzneală, ca unii ce nu suportă strălucirea covârșitoare și puterea acestor cuvinte, având ochii inimii mai degrabă întunecați decât luminați, că acestea vin din înșelăciunea demonilor; nici osânda lui Dumnezeu, nici vătămarea celor ce-i ascultă nu-i fac să tremure, ci, îndrăzneții, dau mărturie fără rușine că nimic asemenea nu se mai face acum de către Dumnezeu în vreunul dintre credincioși, ceea ce este mai degrabă necredință decât erezie. Căci erezie înseamnă a te abate în vreuna din dogmele privitoare la dreapta noastră credință ce ne stau înaintea, dar a zice că nu mai există acum oameni care iubesc pe Dumnezeu, că aceștia nu se mai învrednicesc de Duhul Sfânt și cei botezați de El nu se fac fii ai lui Dumnezeu și dumnezei în chip conștient, prin experiență și vedere², răstoarnă întreaga Iconomie a Dumnezeului și Mărturisorului nostru Iisus Hristos și tăgăduiesc în chip vădit înnoirea [chipului lui Dumnezeu din om] stricat și dat morții, și rechemarea lui la nestrăicături și nemurire³.

² *En gnosei kai peira kai theoria.*

³ Cf. MACARIE, *Epistula Magna*, ed. Jaeger, p. 299: „iar a apostazia nu e numai a tăgădui numele, ci și a nu crede în făgăduințele Lui" [n. B. Krivocheine, SC 113, P-243],

Cum să ne mântuim dacă am păcătuit după Botez

Căci așa cum cel ce n-a fost botezat prin apă și prin Duh [In 1, 33; 3, 5] nu poate să se mântuiască, tot așa nici cel ce a păcătuit după Botez, dacă nu va fi botezat și nu se va naște din nou de sus, precum a zis Domnul, întărind aceasta, către Nicodim: „De nu se va naște cineva de sus, nu va intra în împărăția cerurilor” [In 3, 3-5], și încă și către apostoli: „Ioan a botezat cu apă, voi însă veți fi botezați cu Duh Sfânt” [FA 1,5; 11, 16]. Deci cel ce nu cunoaște cu ce Botez a fost botezat ca prunc și nu știe că a fost botezat, ci a primit acest lucru numai prin credință, ștergându-l apoi cu zeci de mii de păcate, și tăgăduiește cel de-al doilea [Botez] — adică pe cel dat de sus din iubirea-de-oameni a lui Dumnezeu prin Duhul celor ce-l caută prin pocăință — cum va putea dobândi altfel mântuirea?

Căința, calea Duhului Sfânt

Pentru aceasta deci dau mărturie și spun și nu încetez spunând: câți ați întinat Botezul cel dintâi prin călcarea poruncilor lui Dumnezeu, imitați pocăința lui David și a celorlalți sfinți, și dovediți cu toată osârdia pocăință vrednică prin tot felul de lucruri și cuvinte, ca să atrageți asupra voastră harul Preasfântului Duh. Căci acest Duh, pogorând peste voi, vi se face scaldătoare luminoasă și, primindu-vă la sânul Lui, vă va face în chip negrăit întru Sine însuși pe toți din stricăcioși nesticăcioși, din muritori nemuritori, născându-vă din nou, în loc de fii ai oamenilor, ca fii ai lui Dumnezeu și dumnezei prin înfiere [*thesei*] și prin har — în caz că vreți și voi să vă arătați rude și împreună-moștenitori ai sfinților și să intrați împreună cu ei în împărăția cerurilor —, așa cum am cunoscut pe sfântul părintele nostru [Simeon] Studitul că a ajuns în generația noastră, și nu numai el, ci și alții dintre ucenicii lui care s-au învrednicit, prin cererile și rugăciunile lui, cu negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu Cel preabun, de un astfel de bine, precum spuneam. Spun însă aceasta nu laudându-mă cu puterea celora, ci mulțumind bunătății lui Dumnezeu și vestind-o vouă tuturor, ca și voi să vă grăbiți să vă în-

vredniciți de un astfel de bine". Căci acesta este semnul distinctiv al iubirii după Dumnezeu: ca cineva să nu-și procure posesiunea binelui numai pentru sine însuși, ci să facă cunoscută bogăția lui și fraților lui apropiați și să-i îndemne să-l caute, să-l găsească și să se îmbogățească cu el.

întotdeauna ne putem apropia de Dumnezeu

Pentru aceasta deci, precum vedeți, strig către voi, repetând glasurile proorocești: „Apropiați-vă de El și vă veți lumina și fețele", conștiințele „voastre nu se vor rușina" [Ps 33, 6]. Căci, ce? Oare nu predându-vă cu totul pe voi înșivă trândăviei, nepăsării, poftelor și plăcerilor trupului, spuneți că vă este cu neputință să vă curățiți și să vă apropiați prin pocăință de Dumnezeu; și nu numai aceasta, ci că nu este cu putință nici să primiți harul Duhului Lui, să fiți renăscuți și înfiați prin El și să vă asemănați Lui? Nu este cu neputință aceasta, nu este! Era cu neputință înainte de venirea Lui; dar de când Stăpânul și Dumnezeuul a toate a binevoit a Se face om și S-a asemănat întru toate nouă, afară de păcat [Evr 4, 15], ni le-a făcut cu putință și ușoare, dându-ne putere de a ne face copii ai lui Dumnezeu [In 1, 12] și împreună-moștenitori ai Lui [Rm 8, 17]; Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în veci. Amin.

Cateheza 33

Duhul Sfânt, cheia Ușii prin care se intră în Casa de lumină a Treimii

Despre împărtășirea Sfântului Duh. Și că este cu neputință ca faptele virtuții să fie întărite altfel decât prin venirea Duhului, fără de care nimeni nu se îndreaptă spre virtute, nici nu poate folosi pe alții sau primi gânduri străine. Și despre egalitatea și identitatea întru toate a Dumnezeirii Cele întreitipostatice.

Să ne aprindem candela sufletului...

Fraților și părinților, foc este Dumnezeu [*Evr* 12, 29] și așa este numit El de toată de-Dumnezeu-insuflata Scriptură [*2 Tim* 3, 16], iar sufletul fiecăruia dintre noi e o candelă [*Mt* 5, 15; 25, 1-8 par]. Deci așa cum o candelă, chiar dacă este plină de ulei, chiar dacă are fitil sau o altă materie inflamabilă, este, înainte de a se împărtăși de foc și a fi aprinsă, cu totul întunecată, așa și sufletul, chiar dacă este împodobit în aparență cu toate virtuțile, dar dacă nu se împărtășește de foc, adică dacă nu se împărtășește de ființa și lumina dumnezeiască, este încă stins și întunecat iar faptele lui sunt nesigure; căci toate trebuie să fie înverdate și arătate prin lumină [*Ef* 5, 13]. Deci cel ce are candela sufletului lui așa, adică nepărtașă focului dumnezeiesc, are nevoie mai degrabă de un călăuzitor și de o făclie care să-l lumineze și să deosebească în același timp faptele lui, și care să aibă compasiune pentru el, pentru greșelile lui [vădite de el] prin mărturisire, și să îndrepte cele făcute de el strâmb în tot ceasul. Căci așa cum e cu neputință ca cel ce umblă în noapte să nu se lovească de ceva, așa nu este cu putință să nu cadă cel ce nu vede încă

lumina dumnezeiască, după cum zice Hristos: „Dacă umblă cineva ziua, nu se lovește pentru că vede această lumină. Da că însă umblă cineva noaptea, se lovește pentru că nu are lumina întru sine” [In 11, 9-10; 12, 35]. Iar zicând „întru sine” a arătat [că vorbește de] Lumina dumnezeiască și imaterială, căci nimeni nu poate avea întru sine lumina aceasta sensibilă [a soarelui].

n

... *la lumina Duhului și a lui Hristos*

Deci așa cum cel ce umblă în întuneric [In 12, 35] n-are nici un folos dacă ține în mâini lămpi multe și preafrumoase, dar stinse [Mt 25, 8], căci cu ele nu se vede nici pe sine însuși nici pe altcineva, tot așa și cel căruia i se pare că are întru sine — dacă aceasta e cu puțință — toate virtuțile, dar nu are în el lumina Duhului Sfânt, nici nu vede bine faptele lui, nici nu este încredințat în chip desăvârșit dacă ele sunt pe placul lui Dumnezeu, acela nu este vrednic să primească gânduri străine¹, chiar dacă ar fi făcut de oameni patriarh, până ce nu va avea Lumina strălucind întru sine; căci zice Hristos: „Umblați până când aveți lumina, ca să nu vă prindă întunericul, iar cel ce umblă în întuneric nu știe unde merge” [In 12, 35]. Deci, dacă acela nu știe unde merge, cum va arăta altora calea? Ce folos deci dacă pune o făclie stinsă într-un alt sfeșnic [Mt 5, 15; Le 8, 16; 11, 33] lipsit și el de focul care să ardă și strălucească [In 5, 35]? Pentru că nu trebuie să facă așa! Dar cum? Așa cum a hotărât Dumnezeu Cel peste toate [Rm 9, 5] Care zice: „Nimeni aprinzând o făclie nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc, ci în sfeșnic, ca cei ce intră să vadă strălucirea ei” [Le 11, 33]. Iar după ce a spus aceasta, adaugă și semnele caracteristice ale celui călăuzit de făclie și care are cu sine lumina, zicând așa: „Făclia trupului este ochiul” [Mt 6, 22; Le 11, 34]. Despre ce altceva grăiește spunând „ochi” decât, negreșit, despre minte, care nicidecum nu va deveni simplă, decât numai când va vedea Lumina cea simplă [Mt 6, 22-23; Le 11, 34-36]. Iar Lumina simplă e Hristos. Deci

Spovedania altor oameni.

cel ce are de-a pururea Lumina Lui strălucind în mintea sa, se zice că are mintea lui Hristos [7 Co 2, 16]. Deci când ochiul tău va fi așa, simplu, întreg trupul cel netrupesc al sufletului tău va fi luminat [Le 11, 34]. Vezi deci ca nu cumva lumina din tine să fie întuneric [Le 11, 35]; căci zice: „Vezi să nu ți se pară că ai ceea ce nu ai” [Le 8, 18]. Vezi cum însuși Stăpânul grăiește poate cu Voi prin noi, robii Lui, zicând: „Vezi să nu te amăgești pe tine însuși și, socotind că lumina e întru tine, aceasta să nu fie lumină ci întuneric”. Vedeți deci că aceleași lucruri ca și Stăpânul le spunem și noi către voi, cei împreună-robi cu noi, și nu grăim nimic sucit sau rău.

Căci zicem: vedeți, fraților, ca nu cumva părându-vă a fi în Dumnezeu și socotind că aveți comuniune cu El [1 In 1, 6], să vă aflați afară și separați de El pentru că nu vedeți de pe acum [hede] lumina Lui. Căci dacă aceasta ar fi aprins făclile — adică sufletele — voastre, ar fi strălucit limpede întru voi, precum a zis însuși Iisus Hristos, Dumnezeul și Mântuitorul nostru: „Deci dacă tot trupul tău este luminat, neavând nici o parte întunecată, atunci el va fi luminat în întregime, ca atunci când te luminează făclia cu strălucirea ei” [Le 11, 36]. Ce altă mărturie mai mare deci să-ți aducem spre încredințare? Iar dacă nu vei crede Stăpânului, spune-mi, vei crede celui ce este rob împreună cu tine?

Cheia cunoștinței

Dar ce să zic celor cărora le place să-și audă des numele și să șadă ca preoți, arhierii și egumeni, care vor să primească gânduri străine și zic că sunt vrednici de a lega și dezlega [păcatele oamenilor] [Mt 16, 19; 18, 18]? Căci atunci când văd că ei nu știu nimic din aceste lucruri necesare și dumnezeiești și nici nu învață acestea pe ceilalți, nici nu-i duc la lumina cunoștinței, ce altceva e aceasta decât ceea ce zicea Hristos fariseilor și învățătorilor de Lege: „Vai, vouă, învățătorilor de Lege, că ați luat cheia cunoștinței. Voi înșivă n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să între i-ați împiedicat” [Le 11, 52]. Căci ce altceva e „cheia cunoștinței” decât harul Duhului Sfânt cel dat prin credință și care prin luminare produce

cu adevărat cunoștința și cunoașterea deplină² și deschide mintea noastră [Le 24, 45] cea încuiată și acoperită cu un vâl? precum v-am grăit adeseori prin multe pilde [parabole] și ghicituri [enigme], încă și prin dovediri [demonstrații] vădite, și cum vă voi spune iarăși:

Cheia, ușa și casa

„Ușa” este Fiul — căci zice: „Eu sunt ușa” [In 7, 9] — iar „cheia” este Duhul Sfânt —, căci zice: „Luați Duh Sfânt; cărorora le veți ierta păcatele se vor ierta lor, cărorora le veți ține, ținute vor fi” [In 20, 22-23] —, iar „casa” este Tatăl — căci zice: „în casa Tatălui Meu sunt multe locașuri” [In 14, 2]. Ia seama deci întocmai în tâlcul duhovnicesc [*theoriă*] al cuvântului. Deci dacă cheia nu descuie — căci zice: „Acestuia portarul îi deschide” [In 10, 3] —, ușa nu se deschide; iar dacă ușa nu se deschide, nimeni nu intră în casa Tatălui, după cum zice Hristos: „Nimeni nu intră la Tatăl, decât numai prin Mine” [In 14, 6].

Cheia e Duhul Sfânt

Iar că Duhul Sfânt deschide mai întâi mintea [Le 24, 45] noastră și ne învață cele privitoare la Tatăl și la Fiul, tot El a zis iarăși: „Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului Care de la Tatăl purcede, Acela va da mărturie despre Mine și vă va călăuzi la tot adevărul” [In 16, 36; 15, 26] — vezi cum Tatăl și Fiul se fac cunoscuți în mod neseplat prin Duhul sau mai degrabă în Duhul? — și iarăși: „Căci dacă nu Mă voi duce, Duhul nu va veni la voi. Iar când va veni Acela, vă va aduce aminte de toate” [In 17, 7; 14, 26]; și iarăși: „Dacă Mă iubiți pe Mine, veți păzi poruncile Mele și Eu îl voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să rămână cu voi în veac, Duhul Adevărului” [In 14, 15-17]; și după puțin: „în ziua aceea” — adică atunci când va veni la voi Duhul Sfânt — „veți cunoaște că Eu sunt în Tatăl Meu și voi în Mine și Eu în voi” [In 14, 20]; și iarăși: „Ioan a botezat cu apă, voi însă veți

Gnosin hai epignosin.

fi botezați în Duhul Sfânt" [FA 1, 5; 11, 16], și pe drept cuvânt, căci dacă nu se va boteza cineva în Duhul Sfânt nu se va face nici fiu al lui Dumnezeu, nici împreună-moștenitor al lui Dumnezeu [Rm 8, 17]. Dar și lui Petru îi spune: „Ție îți voi da cheile împărăției cerurilor" [Mt 16, 19], desigur nu chei de bronz sau de fier, ci chei vrednice de casa aceea. Iar ce fel este casa aceea, ascultă pe Pavel care în *Epistola* lui către Timotei zice: „îți poruncesc înaintea lui Dumnezeu Cel ce face vii toate, și a lui Iisus Hristos" [7 Tim 6, 13], și, după puțin: „Fericitul și singurul Stăpânitor, împăratul împăraților și Domnul Domnilor, Cel ce singur are nemurire și are drept casă Lumina cea neapropiată" [1 Tim 6, 15-16]. Căci dacă casa, zice, este lumină neapropiată, este evident că și ușa casei este lumină și este și ea neapropiată. Iar dacă voi spune că una [ușa] e apropiată iar alta [casa] neapropiată, apropiatul va fi înghițit de neapropiat, iar cheia nu va fi în stare să o deschidă, dacă nu va deveni și ea aceeași fire, ci va fi mistuită de ușă sau ușa va fi mistuită de casă și va deveni și ea deopotrivă de neapropiată pentru toți. Sau, mai degrabă, se va destrăma și credința noastră, dat fiind că Sfânta Treime se va împărți în ceva apropiat și ceva neapropiat, într-un mai mare și într-un mai mic.

Vedeți însă ca nu cumva, auzind voi acestea și luându-vă după imaginile caselor și ușilor sensibile, să vă închipuiți în mintea voastră figura unui corp, și sufletul vostru să cadă în îndoială și blasfemie. Ci, chibzuind în voi înșivă la toate acestea în chip vrednic-de-Dumnezeu și frumos după rațiunea și legea tâlcuirii [contemplației] duhovnicești, le veți găsi pe toate explicate întocmai. Dacă însă nu le puteți înțelege așa, în chip vrednic-de-Dumnezeu, primiți-le numai prin credință și să nu mai voiți deloc să le iscodiți cu curiozitate.

Sălaşul lui Dumnezeu

Căci Duhul Sfânt se numește „cheie", pentru că în El și prin El e luminată mai întâi mintea noastră, iar, curățiți fiind, suntem luminați cu lumina cunoștinței, suntem botezați și născuți din nou de sus [In 3, 3-5], și ne facem copii ai lui

Dumnezeu, după cum spune Pavel: „însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negărite" [Rm 8, 26], și iarăși: „A dat Dumnezeu pe Duhul Său în inimile noastre Care strigă: Avva! Părinte!" [Ga 4, 6]. Așadar, El ne arată „ușa" că este lumină, iar ușa ne învață că Cel ce locuiește în „casă" e și El lumină neapropiată [1 Tim 6, 16]. Însă nu unul e Dumnezeu Care locuiește în casă și altă lumină e casa Lui, precum nu una este lumina Dumnezeirii și alta Dumnezeu, ci Unul și Același este casă și locuitor al casei, precum Același este Lumină și Dumnezeu. Dar, teologic vorbind, și Fiul se numește „casă" ca și Tatăl — căci zice: „Tu, Tată, în Mine și Eu în ei, Tu în Mine, și Eu, Tată, în Tine, ca să fim una" [In 17, 21-23] — și ca și Duhul — căci zice: „Și voi locui și voi umbra în ei" [2 Co 6, 16] și „Eu și Tatăl vom veni și Ne vom face la el sălaș" [In 14, 23], evident prin Duhul, după cum zice Pavel: „Căci Duhul este Domnul" [2 Co 3, 17]. Deci dacă Domnul este Duhul și Tatăl este în El și El în noi, precum iarăși și noi în El, atunci și El este împreună cu Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu este întru El.

Persoanele Sfintei Treimi

Și dacă trebuie să vorbim mai exact, ceea ce este Unul, aceasta sunt și Celelalte Două. Căci Cele Trei [Persoane] sunt în Același [Dumnezeu] [1 In 4, 8] și se cugetă a fi o unică ființă, fire și împărăție. Deci dacă Una este numită cu un nume, acesta este contemplat după fire și în Celelalte, afară de numele de „Tată", „Fiu" și „Duh Sfânt", adică afară de faptul de „a naște", „a fi născut" și „a fi purces", căci numai acestea însoțesc indiscutabil Sfânta Treime în mod natural și ca proprietăți [personale distinctive și inconfundabile], iar în aceasta nu este îngăduit ca noi să gândim sau să grăim o înstrăinare, redistribuire sau schimbare a Numelor; căci prin acestea s-au făcut cunoscute în mod distinct cele Trei Persoane, și nu este cu puțință în aceasta a pune pe Fiul înaintea Tatălui, nici pe Duhul Sfânt înaintea Fiului, ci numai de a spune în același timp: „Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt", fără ca să se facă între Acestea nici cea mai subtilă întrerupere de timp sau de mo-

ment, căci deodată împreună cu Tatăl este născut și Fiul și e purces și Duhul.

Unitatea firii dumnezeiești

În toate celelalte însă un singur nume sau comparație este contemplată și într-Una și în [toate] Trei, ca, de pildă, dacă zici „lumină” fiecare din Ele e lumină și toate Trei sunt o singură lumină; sau „viață veșnică” este fiecare din Ei în parte, și Fiul și Duhul și Tatăl și toate Trei sunt o singură viață. „Duh” este Dumnezeu [In 4, 24] Tatăl, „Duh” este Domnul [2 Co 3, 17] și Duhul Sfânt este [și El] Dumnezeu: fiecare în parte sunt Dumnezeu și împreună toate Trei sunt Dumnezeu. Un „Domn” [Ef 4, 5] sunt fiecare și toate Trei un Domn. Un Dumnezeu Cel peste toate [Rm 9, 5], Ziditor a toate, sunt fiecare și toate sunt Un Dumnezeu Ziditor de toate. Căci zice și Vechiul [Testament]: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul; și a zis Dumnezeu: „Să fie lumină și s-a făcut lumină” [Fc 1, 13], iar acest [text] ni-1 face înțeles pe Cuvântul Tatălui; iar David zice: „Prin Cuvântul Domnului s-au întărit cerurile”, prin care am cunoscut că este arătat Fiul, „și prin Duhul gurii Lui toată puterea lor” [Ps 32, 6], prin care ni s-a dat de înțeles pe Duhul Sfânt. Dar și Ioan, fiul tunetului [Mc 3, 17], zice în Evanghelia lui: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu”, adică la Tatăl, „și Dumnezeu era Cuvântul”, adică Fiul; „toate prin El s-au făcut și tară El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” [In 1, 1-3].

Să dobândim adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu

Învățați deci acestea, rogu-vă, voi cei ce vă dați numele de copii ai lui Dumnezeu [In 1, 3] și vi se pare că sunteți creștini, și voi, preoți și monahi, care învățați pe alții cuvinte goale și socotiți că sunteți stăpâni [peste aceștia] — dar numai în chip mincinos. Întrebați pe bătrânii și arhierii voștri, adunați-vă împreună [Dt 31, 28], în iubirea lui Dumnezeu, și căutați mai întâi să învățați și pătimiți acestea cu lucrul și voiți încă a vedea [acestea] și a vă face asemenea cu Dumnezeu [deiformi] prin experiență. Dar să nu râvniți numai la

scenă și la haină, și să urcați la demnitățile apostolice ca nu cumva voi, care alergați fără desăvârșire la stăpânirea asupra altora înaintea de a avea cunoștința tainelor lui Dumnezeu, să auziți: „Vai, vouă celor ce faceți lumina întuneric și întunericul lumină [*Is* 5, 22]!”

Vă rog, pe voi toți, fraților lui Hristos, să puneți mai întâi temelie bună la ridicarea virtuților: smerenia; apoi, să ridicați prin luptele evlaviei [*1 Tim* 4, 7] casa [*Mt* 7, 24-25 par] cunoștinței tainelor lui Dumnezeu [*Mt* 13, 11 par], să fiți cuprinși de lumina dumnezeiască și să vedeți cu ochiul curățit al inimii pe Dumnezeu [*Mt* 3, 8], pe cât ne este cu putință nouă oamenilor, și prin aceasta să fiți inițiați în cele mai desăvârșite din tainele împărăției cerurilor [*Mt* 13, 11]; și așa, de la această cunoștință dată de sus de Părintele luminilor [*Iac* 1, 17], să veniți la cuvântul învățurii [*Rm* 12, 7; *7 Tim* 4, 6; 5, 17] și să învățați pe aproapele nostru care e voia lui Dumnezeu cea bună, desăvârșită și bine-plăcută [*Rm* 12, 2], și prin învățatura noastră să aducem lui Dumnezeu, Celui ce prin Duhul Lui ne-a rânduit dascăli ai Bisericii Lui, un popor ales [*TU* 2, 14]; ca să nu fim scoși afară, ca niște vrednici de dispreț și goi de haina de nuntă, din casa nunții [*Mt* 22, 10-13] lui Hristos, ci mai degrabă să intrăm în ea neîmpiedicați întru strălucirea vieții și cunoștinței cerești, ca niște iconomi înțelepți [*Le* 12, 42] care iconomisim bine cele ale cuvântului învățurii celor ce sunt robi împreună cu noi, și, înainte de aceasta, iconomisim bine cele ale vieții noastre, luminoși și plini de Duhul Sfânt, și să împărțim împreună cu Hristos [*2 Tim* 2, 12], moștenind împreună cu El cele ale împărăției lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, izvorul și viața cea pururea vie și nemuritoare, Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 34

Apologia zelului duhovnicesc în fața monahilor săi potrivnici¹

Că nu este lipsit de primejdie a îngropa talantul dat nouă de Dumnezeu; fiindcă acesta trebuie să fie făcut public și arătat tuturor, iar binefacerile lui Dumnezeu trebuie vestite cu recunoștință spre folosul celor ce Ie ascultă, chiar dacă unora nu le place acest lucru.

Sinceritatea lui Simeon e răstălmăcită

Fraților și părinților și copiilor în "Hristos Dumnezeu, ce-ați gândit adeseori în ascuns cu felurite cuvinte cu privire la cele învățate de către noi? Ce judecată ați făcut în voi înși-vă împotriva celui ce v-a grăit acestea cu îndrăzneală? Oare n-ați bănuțit că spuneam ceva în afara dumnezeieștilor Scripturi? Oare nu ne-ați reproșat în ascuns că am vorbit cu trufie și excesiv? Oare nu ne-ați osândit ca pe unii ce grăim lucruri mari [Ps 31, 26]²? Dacă aceasta este dispoziția voastră față de

¹ Această cateheză descrie starea de spirit a monahilor de la Sfântul Mamas înaintea revoltei lor împotriva Sfântului Simeon care a avut loc între anii 995-998. Unele pasaje amintesc de *Epistula Magna* atribuită lui Macarie Egipteanul. Ambele sunt texte polemice în care autorul își apără autenticitatea experienței mistice împotriva unor adversari care-l acuză de exagerare și pretenții nemăsurate, că vorbește prea mult despre el însuși și socotesc învățătura sa duhovnicească prea înaltă și impracticabilă pentru oamenii obișnuiți. Dar dacă Macarie se referă la cei ce afirmă că poruncile lui Hristos nu pot fi îndeplinite în totalitate de oameni, Simeon pune accentul pe faptul că harul poate fi simțit și azi la fel ca pe vremea Apostolilor, iar tonul său e mult mai liric și personal decât epistola macariană [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 270-271].

² MACARIE, *Epistula Magna*, ed. Jaeger, p. 291. Asemănarea acestor pasaje este evidentă. Dar dacă Macarie polemizează cu cei ce susțin că poruncile Evangheliei nu pot fi împlinite de oameni, Sfântul Simeon afirmă în plus că harurile din vremea Apostolilor sunt accesibile și acum și se exprimă cu un patos și un lirism necunoscut autorului *Epistolei nutri* [n. B. Krivoche'ine, SC 113, p. 271-273].

cele zise de mine, milostiv să vă fie Hristos, eu însă cer iubirii voastre ca nimeni să nu stăruie într-o asemenea judecată. Fiindcă nu pentru paradă am scris acestea, căci nu iartă așa ceva Dumnezeu Cel ce ne-a miluit și ne-a adus pe noi la acestea, ci, aducând aminte de darurile lui Dumnezeu pe care le-a făcut cu noi, cei nevrednici, de la începutul vieții noastre și până în clipa de acum, mulțumindu-I II lăudăm ca pe un Stăpân milostiv și un Domn binefăcător al nostru, și le arătăm tuturor cu recunoștință talantul care ne-a fost dat de către El. Căci, cum am putea trece sub tăcere marea măreție a binefacerilor Lui, sau să ascundem fără recunoștință, ca niște robi răi care nu-și mai aduc aminte, talantul dat nouă de Dumnezeu [Mt 25, 18]? Dar neputând face aceasta, vestim mila Lui, mărturisim harul, arătăm tuturor bunătatea Lui față de noi chemându-vă și pe voi prin învățătura cuvântului să vă împărtășiți și să vă desfățați de darurile Lui, de care ne-am desfătat și noi, cei nevrednici, prin negrăita Lui bunătate. Căci în aceasta nu vă nedreptăm sau nu v-am nedreptățit cu nimic [2 Co 7, 2], ci dorim să împărtășim din cele pe care le-am primit celor ce sunt robi împreună cu noi, care sunteți voi, care v-ați învrednicit să fiți numiți popor al lui Hristos, turmă sfântă și preoție împărătească [7 Ptr 2, 9].

Simeon, sărac iubitor de frați

Căci așa cum un sărac iubitor de frați [*ptochos philadelphos*] cerând de la un oarecare om iubitor de Hristos și milostiv, și primind niște bani, aleargă cu bucurie la tovarășii săi în sărăcie și le vestește, zicându-le în taină: „Alergați cu râvnă și voi, ca să luați!”, arătând cu degetul și indicându-le pe cel ce i-a dat lui banul, iar dacă aceștia sunt neîncredătorii deschizându-și palma, le arată însuși banul, ca să creadă și să se grăbească să-l ajungă din urmă degrabă pe bărbatul acela milostiv, tot așa și eu, smeritul, săracul și dezbrăcatul de orice bine și rob al sfinției voastre, al tuturor, făcând experiența iubirii de oameni și a compătimirii lui Dumnezeu, și apropiindu-mă de El prin pocăință și prin mijlocirea sfântului Simeon, părintele meu și părintele vostru [In 20, 17], primind

eu, cel nevrednic de orice har, harul, nu suport să-l ascund singur în sânul sufletului, ci vouă tuturor, fraților și părinților mei, vă spun, pe cât îmi este cu putință, darurile lui Dumnezeu, vă arăt cum este talantul cel dat mie, și prin cuvânt îl descopăr desfăcându-mi palma, și zic nu în ascuns și în taină, ci strigând cu glas mare: „Alergați, fraților, alergați!"; și nu strig numai, ci-L și arăt pe Stăpânul Care l-a dat, punând înaintea în loc de deget cuvântul. Fiindcă, dacă cineva dă unui sărac un bănuț, iar apoi acela îl arată și altora ca să-l silească să dea și altora, acela se înfurie și, în loc să dea, mai degrabă se învârtosează, dar Dumnezeu nu este așa, ci face toate dimpotrivă. Căci dacă dă cuiva un dar duhovnicesc [Rm 1, 11], adică un talant, și acesta nu-l vestește tuturor și nu-l face public zicând: „Veniți la Stăpânul Care-l dă pur și simplu și nu întoarce pe nimeni deșert [Sir 29, 9]", ci, luându-l, îl ascunde îngropându-l [Mt 25, 18], atunci se înfurie încă și mai mult împotriva celui ce l-a primit ca unul ce este pizmaș și nu vrea ca frații lui să primească ceea ce a primit și el.

Motivele îndemnurilor sale

- De aceea, lucrurile minunate ale lui Dumnezeu pe care le-am văzut și pe care le-am cunoscut cu lucrul și prin experiență, nu voi suferi a nu le grăi, ci voi da mărturie tuturor celorlalți ca înaintea lui Dumnezeu [1 Tim 5, 21], zicând cu glas mare: „Alergați toți înainte ca să vi se închidă prin moarte ușa pocăinței [Mt 25, 10], alergați ca să luați [Flp 3, 12] înainte de ieșirea din viață, grăbiți-vă ca să primiți, bateți ca mai înainte de sfârșit Stăpânul să vă deschidă [Mt 7, 7] ușile raiului și să vi se arate pe Sine însuși [In 14, 21], râvniți să dobândiți înăuntrul vostru în chip conștient împărăția cerurilor [Le 17, 21], și să nu plecați de aici deșerti de ea, mai cu seamă cei ce socotiți că o aveți în voi înșivă în chip inconștient, dar care nu aveți nimic din pricina părerii voastre!"

Deci cum, spune-mi, va vedea pe Tatăl lui Hristos cel ce n-a dobândit mintea lui Hristos [7 Co 2, 16]? Iar cine-L vede pe Acesta vorbind înăuntrul său, pentru ce sau cum va spune: „Avva! Părinte!" [Rm 8, 15; Ga 4, 16]? Cine n-a dobândit în

chip conștient înăuntrul său împărăția cerurilor [Le 17, 21] cum va intra în ea după moarte? Cine nu rămâne în El prin Duhul, cum va vedea pe Fiul împreună cu Tatăl [In 14, 23], cum va fi în veacul viitor împreună cu Ei precum a zis Domnul: „Tată, pe cei pe care Mi i-ai dat Mie, vreau ca acolo unde sunt Eu să fie și ei împreună cu Mine” [In 17, 24] și iarăși: „Nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru toți cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor, ca toți să fie una, precum Tu, Părinte, ești în Mine și Eu în Tine, așa și ei în Noi să fie una [In 17, 20-21]. Și slava pe care Mi-ai dat-o Mie le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem, Eu în ei și Tu în Mine, ca să fie desăvârșiți una și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și i-ai iubit pe ei așa cum M-ai iubit pe Mine” [In 17, 22-23].

Acesta este, așadar, fraților, așa cum li se pare unora, modul lăudăroșeniei mele. Așa mă împinge iubirea lui Dumnezeu să vă descopăr vouă, părinții și frații mei, negrăita bunătate și iubire față de noi a lui Dumnezeu, pentru care îi preamărește așa, fără pizmă, pe cei care și-au pus nădejdea în El.

Unirea dintre Tatăl și Fiul și unirea noastră cu Dumnezeu

Dar răspunde-mi, rogu-te, la întrebarea mea: „Oare ce? Tatăl iubește în chip inconștient pe Fiul și Fiul este în chip inconștient și nevăzut la Tatăl?” „Nu”, vei spune negreșit. Căci dacă am admite aceasta și am dogmatiza că Tatăl și Fiul nu se cunosc unul pe altul, credința noastră ar dispărea și ar pieri; căci dacă Aceia nu s-ar cunoaște Unul pe Altul, negreșit nici noi nu-i cunoaștem cu desăvârșire pe Ei. Iar dacă așa stau lucrurile, urmează că suntem fără Dumnezeu neavând cunoașterea lui Dumnezeu. Dar dacă „așa cum Tatăl cunoaște pe Fiul și Fiul îl cunoaște pe Tatăl” [Mt 11, 27; Le 10, 23; In 10, 15] și că Dumnezeu este împreună cu Dumnezeu și Tatăl și Tatăl este în chip asemănător împreună cu Fiul, ca atunci când zice: „Precum Tu, Părinte, în Mine și Eu în Tine [In 17,21], așa și ei să fie în Mine una, și Eu în ei [In 17, 21-23]”, acest lucru arată negreșit egalitatea unirii Lor întreolaltă.

Numai că unirea Fiului cu Tatăl este naturală și împreună-fără-de-început, iar unirea noastră cu Fiul este prin înfiere [*thesei*] și prin har, dar, cu toate acestea, cu toții suntem uniți cu Dumnezeu și nedespărțiți, precum spune iarăși El însuși: „Eu în ei și Tu în mine, ca să fie desăvârșiți una [*In* 17, 23], — de ce? — „ca să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit și pe Mine" [*In* 17, 23], și Pavel: „Acolo nu mai este nici elin, nici iudeu, nici barbar, nici scit, nici rob, nici om liber, ci toate și în toate Hristos" [*Col* 3, 11].

Simeon în slujba Duhului Sfânt

Ascultați, așadar, acestea voi, cărora vi se pare că sunteți duhovnicești, credeți în cel ce vă vorbește, iar atunci când slujind Duhului Care răsună de sus vă grăiesc în cuvânt darurile harului pe care le primesc de la Dumnezeu cei ce aleargă la El cu credință fierbinte și fac poruncile Lui, scutiți-mă de orice reproș. Dar cine este cel ce grăiește, ascultați-L pe însuși Domnul zicând: „Căci nu voi sunteți cei ce grăiți, ci Duhul lui Dumnezeu este Cel ce grăiește întru voi" [*Mt* 10, 20]. Vedeți că nu eu grăiesc iubirii voastre cele mai presus de fire și mari, ci Duhul lui Dumnezeu este Cel ce grăiește în noi. De acest lucru dă mărturie și Petru, corifeul apostolilor, zicând: „Căci nu din voia omului s-a făcut vreodată vreo profeție, ci oameni sfinți ai lui Dumnezeu au grăit purtați de Duhul Sfânt" [*2 Ptr* 1, 21]. Iar dacă noi, fiind sărmani și nevrednici, suntem departe de orice sfințenie și de oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu, dar nu putem tăgădui darul dat nouă de la Dumnezeu, ca unii ce suntem constrânși de harul Său să slujim vouă cuvintele lui Dumnezeu și să vă descoperim talantul care ni s-a dat prin harisma care ni s-a făcut prin prorocie cu punerea mâinilor [*I Tim* 4, 14] arhierelui, care ne-a desăvârșit întru preoție³, așa cum același corifeu al apostolilor ne

³ Pasaj care arată importanța pe care o acorda Sfântul Simeon hirotoniei sale întru preoție pe linia Sfântului Grigorie din Nazianz (*Oratio* 9) și Dionisie Axeopagitul (*Epistula* 9) [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 283].

poruncește când spune: „Fiecare după harisma pe care a primit-o, slujind ca niște buni iconomi ai harului celui în multe chipuri al lui Dumnezeu. De grăiește cineva, să grăiască cuvinte ale lui Dumnezeu, iar de slujește cineva, slujirea lui să fie ca din puterea pe care i-o dă Dumnezeu" [7 Ptr 4, 10-11]. Prin urmare, Duhul este Cel ce grăiește, fraților, nu eu, precum ne-a întărit Domnul și ucenicul Său credincios. Iar dacă mint, unde voi fugi de la osânda Sa de la care nu se poate fugi, trimisă celor mincinoși spre pierzanie [FA 8, 20]? Căci zice: „Pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna" [Ps 5, 7]. Deci precum cel ce nu crede celui care-i grăiește prin Duhul, păcătuiește și hulește față de Duhul Care grăiește [Mc 3, 29], tot așa cel lipsit de harul de sus al Duhului, dacă va îndrăzni să spună „grăiesc în Duhul Sfânt", va fi străin de Dumnezeu și potrivnic Lui, ca Simon Magul și adepții lui [FA 8, 18-23]. Cel ce se împotrivesc cuvintelor Duhului [FA 7, 51] este negreșit potrivit lui Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu este nedespărțit și neîmpărțit; căci Duhul Sfânt este nedespărțit de veșnicia și împărăția Tatălui și a Fiului.

Simeon are conștiința nevredniciei sale

Deci să nu vă faceți, fraților, luptători împotriva lui Dumnezeu și potrivnici lui Dumnezeu, ci veniți să vă închinați și să cădeți [Ps 94, 6] împreună cu noi și să nu vă sculați de aici până când nu veți dobândi darul lui Dumnezeu, așa cum și noi, nevrednicii, am primit acest har al Lui. Fiindcă nu vă grăim nimic potrivit, fraților, ci vă arătăm marea noastră iubire față de voi toți. Dacă v-am spune că noi am primit în dar harul de la Tatăl luminilor, de unde vine toată darea cea desăvârșită [Iac 1, 17], dar nu vrem ca să-l primiți și voi, atunci pe drept cuvânt am fi urâți și de Dumnezeu și de voi înșivă; dar acum, înfățișându-vă adevărul din dumnezeiasca Scriptură și din însăși experiența noastră și arătându-vă calea împărătească [Nm 20, 17], cu ce vă nedreptăm? Iar dacă socotind că sunt un anonim, un necunoscut și foarte mic, nu primiți să fiți învățați de către mine, cunoașteți și aflați că Dumnezeu a ales cele bune ale lumii, ca să rușineze pe cei

înțelepți, și pe cele neputincioase și lepădate, ca să rușineze pe cele slăvite și tari [1 Co 1, 27-28].

Acuzat de mândrie, Simeon se apără invocând Scriptura

Dar poate venind cineva în mijloc ar spune: „Mari, exagrate și peste puterea omului sunt cele zise de tine”. Iar eu îți spun: „Mari într-adevăr și mai presus de fire sunt, căci sunt cuvinte ale lui Dumnezeu, precum s-a zis” — „Și cum atunci, zice el, nimeni dintre părinții noștri n-a vorbit atât de deschis despre sine însuși, și n-a grăit asemenea cuvinte, pe care le grăiești tu despre tine însuși?”⁴ — „Te înșeli, omule. Mai degrabă apostolii și părinții au grăit în cuvinte lucruri în acord cu mine și mai presus de mine, dar faptul că cei ce le zic sunt vrednici de crezare face bine-primite și vrednice de crezare și cele spuse de ei, iar smerenia voastră vă face să vi se pară mincinoase și urâte și cele mărturisite de toți”.

Dar mai am încă o altă pricină pentru a vorbi, și pentru care, chiar fără să vreau, am descoperit acestea. Dar care este aceasta? Sminteala și prejudecata mincinoasă și lipsită de rațiune a celor ce zic că nu mai există acum pe pământ și în mijlocul nostru vreun om ca acesta. Privește-mi această răutate, cât de mult meșteșugită este. Căci, dacă n-am grăi pe față, ci sânguindu-ne să ascundem darul, aceia ar crede că spunem adevărul; dar dacă am grăit descoperind adevărul, ne acuză că vorbim din mândrie, fără să știe însă cuvintele sfinților apostoli. Dar care sunt acestea? „Noi avem mintea lui Hristos” [1 Co 2, 16]. Oare veți judeca, aș spune către ei, că acest lucru este un exces de mândrie? „Din aceasta cunoaștem că este în noi, din Duhul pe Care ni L-a dat nouă” [1 In 3, 24]. Și ce-ați putea spune împotriva celui ce grăiește aceasta? Sau căutați să puneți la încercare pe Hristos Cel ce grăiește în mine? [2 Co 13, 3]. „Cred că am Duhul lui Dumnezeu” [7 Co 7, 40]. „Dar noi n-am primit iarăși duh de robie spre frică, ci duh al înfierii, întru care strigăm: Avva! Părinte!” [Rm 8, 15; Ga 4, 6] „Dumnezeu Cel ce a zis să stră-

⁴ MACARIE, *Epistula Magna*, ed. Jaeger, p. 297, 291 [n. B. Krivocheine, SC 113,p. 287].

lucească din întuneric lumină, Acesta a strălucit în inimile noastre" [2 Co 4, 6]. Deci toate acestea le socotiți a fi cuvinte ale mândriei? Vai ce naivitate!

Să vrem să ne facem sfinți

Dacă vrei să afli modul luminării care se face în cei ce-L iubesc pe Domnul ascultă pe însuși Pavel zicând: „Dar avem comoara aceasta în vase de lut" [2 Co 4, 7], deci în trupuri. „Dar dacă, spune el, nu mai există unul ca acesta acum, ce va fi?" Dar pentru ce nu mai există, spune? „Fiindcă socot că nici cel vrea nu poate să se facă acum așa, nici dacă nu vrea nu se va face". Deci, dacă spui că nu poate să se facă chiar dacă vrea, unde vom așeza cuvântul spus: „Celor câți L-au primit pe El le-a dat puterea de a se face copii ai lui Dumnezeu" [In 1, 12], și: „Dacă vreți, toți sunteți dumnezei și fii ai Celui Preaînalt" [81, 6] și „Faceți-vă sfinți precum Eu sfânt sunt" [1 Ptr 1, 16]? Iar dacă cine nu vrea nici nu se face, vezi că te-ai osândit pe tine însuși, ca unul care nu vrei nici nu preferi să te faci; fiindcă dacă vrei să te faci, poți.

Dar dacă tu nu ești așa, dar, prin voia lui Dumnezeu, sunt așa mulți alții, pe care tu nu-i știi. Căci dacă pe vremea lui Ilie erau șase mii de bărbați care nu și-au plecat genunchii lui Baal [Rm 11,4], cu atât mai mult acum, când Duhul Său Cel Sfânt S-a revărsat peste noi cu bogăție [Tit 3, 5-6]. Dar dacă nu se dezbracă cineva de toate și nu ajunge gol și nu caută să dobândească, nu Dumnezeu este cauza faptului că el nu vrea. Căci așa cum focul arde cu râvnă materia, tot așa în chip firesc și harul Preasfântului și închinatului Duh caută să aprindă sufletele noastre, ca să strălucească și celor din lume [Mt 5, 16; Flp 2, 15] și să îndrepteze prin cele pe care le luminează pașii celor mulți [Ps 36, 23], pentru ca, umblând frumos, și alții să se apropie de foc și unul câte unul, sau, dacă e cu puțință, toți împreună, să se aprindă și să strălucească ca niște dumnezei în mijlocul nostru, ca să fie binecuvântată și să se înmulțească [Fc 21, 17] sămânța Dumnezeului lui Iacob [Ps 21,4], și să nu lipsească omul cel cu chip dumnezeiesc [deiform], care strălucește ca o lumină pe pământ.

învățăturile lui Simeon sunt corecte

Deci eu așa socot că este adevărul și e voința lui Dumnezeu pentru noi, pe care El însuși ne-a făcut și ne-a cinstit și ne-a slăvit odinioară cu slava chipului Său [*Fc 1, 27*]; voi însă priviți și puneți la încercare cele spuse de mine. Dacă nu cugetăm aceleași lucruri cu apostolii și cu sfinții și de Dumnezeu-purtătorii părinți, dacă nu grăim potrivit celor spuse de ei, și nu repetăm și noi cele spuse de Dumnezeu în Sfintele Evanghelii, dacă nu aprindem în toți în chip limpede prin dovezi lucrarea și darul făcător de viață care este în ei, dar e stins prin raționamente nepricepute, și dacă nu arătăm lumina deja strălucitoare, alcătuiind și grăind toate din acestea înseși Sfintele Scripturi, să fiu anatema de la Domnul Dumnezeu și de la Iisus Hristos [*Rm 9, 3; Ga 9, 8-9*] prin Duhul Sfânt, ca unul care învață pe lângă cele pe care le-au învățat și bine-vestit [*Ga 1, 8*] dumnezeieștii apostoli; iar voi nu numai să vă astupați urechile la auzirea lor, ci și aruncând în mine cu pietre, să mă omorâți ca pe un necucernic și ateu! Dar dacă reîndreptăm dogmele stăpânești și apostolești deformatate de către unii, adunând din înseși dumnezeieștile Scripturi cele ce întăresc și îndreaptă gândirea lor și cea a următorilor lor, și-i îndemnăm să aștepte nu numai în nădejde învierea și nestrucăciunea și viața și împărăția cerurilor și înseși bunătățile cele veșnice, ci-i învățăm că unele sunt arătate și văzute și date deja încă de aici ca arvună [*2 Co 1, 22; Ef 1, 14*] celor aleși și care vor să se mântuiască, iar altele dorim să arătăm și să demonstrăm că li se vor adăuga după moarte și după înviere, oare nu trebuie să fim mai degrabă bine primiți de ei și foarte iubiți, ca unii ce arătăm lucrul iubirii desăvârșite?

Comoara ascunsă dezgropată și împărțită

Căci așa cum cel ce a găsit o comoară ascunsă și a păzit-o numai pentru sine însuși [*Mt 13, 44*], este urât de către toți și judecat ca un iubitor de arginți, iar cel ce nu o ascunde pentru sine însuși, ci o arată tuturor și lasă ca fiecare să ia din ea cât

vrea, negreșit este lăudat de Dumnezeu și bine-primit de oameni, așa și eu voi fi nebun în cele duhovnicești, grăind în harul lui Dumnezeu [2 Co 11, 17-23]. Căci comoara ascunsă care se află sub dumnezeieștile Scripturi, fiind eu inițiat de către un bărbat sfânt că se află într-un loc anume, n-am zăbovit să mă scol și să o găsec și să caut să o văd, ci, cerând ca acela să mi se facă ajutor și împreună-lucrător și primindu-l ca atare, lăsând toată cealaltă lucrare și făptuire a vieții și stând în locul în care acel bărbat bun mi-a arătat prin scris că se află comoara, cu multă osteneală și trudă n-am încetat zi și noapte să sap și să scot afară pământul și să adâncesc groapa încă și mai mult, până când comoara a început să scânteieze de sus împreună cu țărâna. Ostenindu-mă, așadar, încă și mai mult, am dezgropat-o și am dat la o parte țărâna, și mi s-a arătat întreaga comoară curățată, pe cât cred, de tot pământul și neamestecată cu nici o murdărie, și, văzând-o, strig pururea și așa țip celor neîncredători și care nu vor să se ostenească și să sape: „Veniți, vedeți toți cei care nu credeți în dumnezeieștile Scripturi!”⁵. Iar aceasta o fac urmând negreșit lui Solomon care spune: „Fără viclenie am învățat, și fără pizmă împărtășesc” [Sol 7, 13], de aceea strig așa tuturor, cum s-a zis: „Veniți și aflați că nu numai în viitor, ci încă de pe acum se află înaintea ochilor, mâinilor și picioarelor voastre comoara negrăită cea mai presus de orice stăpânire și putere [Ef I, 21]⁶. Veniți și încredințați-vă că Lumina lumii [In 18, 12] e comoara aceasta, despre care vă vorbesc”.

Frumusețea felurită a comorii

Și nu eu de la mine însumi grăiesc aceasta [In 14, 10], ci însăși comoara a spus și spune: „Eu sunt învierea și viața [In II, 25], Eu sunt grăunțele de muștar [Mt 13, 31], cel ascuns în pământ [Mt 13, 44]; Eu sunt mărgăritarul cumpărat [Mt 13, 46] de către credincioși; Eu sunt împărăția cerurilor cea ascunsă în mijlocul vostru [Le 17, 21], și, așa cum sunt văzut

⁵ *Ibid.*, p. 291-293 [n. B. KrivochnSne, SC 113, p. 295].

⁶ *Ibid.*, p. 300-301 [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 297].

de cei ce mă caută și mă găesc acum [Mt 7, 7], așa voi lumina și în ei și mai presus decât toți, așa cum luminez acum — fiind ascuns — mai presus decât toate cerurile [Efa, 10]; Eu, Cel necuprins prin fire, m-am făcut aici cuprins în voi după har, Eu, Cel nevăzut m-am făcut văzut, nu arătându-Mă cât sunt de mare, chiar dacă mă arăt întreg, ci cât îngăduie firea și puterea celor ce văd; Eu sunt drojdia pe care, luându-o sufletul și aruncându-o în cele trei părți ale sale, le dospește și le face cu totul asemenea Mie [Mt 13, 33], căci așa cum e drojdia, așa se face și frământătura amestecată cu ea împreună cu apă și cu sare; căci împreună cu Mine, Fiul, este și Tatăl Cel de-o-fire cu Mine și Mângâietorul acestuia, Care Se fac aici în chip firesc apă și sare; Eu sunt Cel ce în locul paradisiului sensibil m-am făcut robilor mei paradis inteligibil, în care-i așez [Fc 2, 8] pe toți cei ce cred în Mine și sunt renăscuți prin Duhul [In 3, 3. 5], care nu mai pot să păcătuiască [7 In 3, 9], nici stăpâniitorul lumii nu mai poate ceva împotriva lor [In 14, 30]; căci Eu sunt în ei și ei sunt în Mine [In 6, 56; 15, 4-5], și ei biruie lumea [1 In 5, 4-5] pentru că sunt în afara lumii [In 15, 18; 17, 14. 16] și Mă au împreună cu ei pe Mine Cel mai tare decât toate [Le 11, 22]; Eu sunt izvorul cel luminos [In 4, 14] al apei și râului celui nemuritor, în care cei ce mă iubesc din suflet se vor spăla nu după moarte, ci în fiecare ceas în apa care curge din Mine și își vor curați trupul și sufletul de toată întinăciunea și vor străluci toți, ca niște fi...iii și ca o rază de soare; Eu sunt soarele care în fiecare clipă răsare în ei ca în zori și sunt văzut așa cum odinioară M-am arătat în profeți și aceștia, văzându-Mă, cântau imne, chemându-mă pururea, căci zice David: „«Dimineața, auzi glasul meu, dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea» [Ps 5, 3], și altul: «Atunci lumina Ta va răsări ca zorile și tămăduirile Tale vor răsări degrabă» [Is 58, 8], adică atunci când și tu vei păzi poruncile Mele".

Lumina e oferită tuturor

Și ce altceva mă silește să spun așa iubirii voastre toate câte Dumnezeu, însetând de mântuirea noastră, le grăiește

către noi, decât negreșit ca învățându-vă prin toate, să fiți convinși că cei ce șed în întuneric trebuie să vadă strălucind lumină mare [*Is* 9, 2], numai să vadă cu adevărat, și pentru ca nu cumva unii dintre voi să socotească că ea a strălucit odinioară, dar că acum e cu neputință ca oamenii care sunt încă în trup să o vadă. Căci dacă n-ar fi cu putință, de ce a mai strălucit și strălucește încă fără să fie văzută de către ei; dar, mai degrabă, lumina era pururea [*In* 1, 1-4] și strălucea pururea și strălucește în cei curați, și s-a arătat în întuneric și întunericul nu a cuprins-o [*In* 1, 5] și strălucește și acum și întunericul nu o cuprinde, adică nu o stinge. Dar a spune că ea „acum” a răsărit poporului ce sade în întuneric [*Is* 9, 2] înseamnă că până acum binevoiește să se descopere celor cărora li se arată [*In* 14, 20-21]; fiindcă ceilalți care sunt în întuneric nu o cuprind. Pentru că Cel Nevăzut S-a arătat prin trup tuturor celor care-L vedeau cu ochii sensibili, credincioși și necredincioși, S-a făcut cunoscut și lumina Dumnezeirii Lui s-a descoperit prin fapte numai celor credincioși, care au și spus către El: „Iată noi, Doamne, am lăsat toate și am urmat Ție” [*Mt* 19, 27]; iar prin faptul că au zis „toate” au cuprins și averile și banii și voințele și faptul de a disprețui însăși viața cea trecătoare și a ne scârbi de ea pentru faptul de a fi gustat din acea viață enipostatică și veșnică, care e negreșit un lucru mai dulce și mai preferabil, și care nu este altceva decât Dumnezeu.

îndemn final

Dar vă rog pe voi toți, părinților și fraților, să sârguiți să vă împărtășiți de o asemenea viață care este lumina lui Dumnezeu, însuși Duhul Sfânt, Care pe cei ce se împărtășesc de El îi sfințește și în face dumnezei prin înfiere [*thesei*]. Și aceste cuvinte, pe care le-am grăit către voi, să nu le uitați, ci mai întâi voi înșivă să învățați să făptuiți pururea binele, iar așa să-i învățați și pe alții să o facă [*Mt* 5, 19] pentru ca și cuvântul învățăturii voastre [*I Tini* 4, 6; 5, 17] să fie făptuitor și bine-primit de cei ce-l ascultă. Dacă nu, eu sunt nevinovat de voi toți [*Mt* 27, 24; *FA* 20, 26], căci n-am refuzat să vă

vestesc vouă [FA 20, 27] cele grăite mie și făcute cunoscute și poruncite mie de către Domnul nostru Iisus Hristos prin închinatul și sfântul Lui Duh despre darurile și harismele cele mai înalte ale lui Dumnezeu și Tatăl Său Cel împreună fără de început, a căror împărtășire prin credință o dă până acum celor ce o caută cu osârdie pururea însuși bunul și binefăcătorul Dumnezeu nostru, Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 35

Mulțumirea 1 pentru experiența mistică a harului¹

A aceluiași. Mulțumire către Dumnezeu pentru darurile de care s-a învrednicit și descriere a felului cum Dumnezeu Se arată pururea celor curați cu inima [Mt 5, 8] și în ce fel de lucruri și semne distinctive.

*Simeon mulțumește lui Dumnezeu
pentru toate binefacerile*

Mulțumesc, mă închin și cad înaintea Ta, Doamne al universului și împărate preasfinte, că m-ai miluit pe mine, fiind eu nevrednic, și m-ai cinstit și m-ai slăvit, precum ai voit mai înainte Tu însuși, și mai înainte de-a fi fost făcută lumea de către Tine [In 17, 5], avându-mă în întregime în Tine însuși, m-ai cinstit slăvindu-mă cu cuvântul și chipul Tău. Căci nu pentru altceva decât pentru mine, care sunt după chipul și asemănarea Ta [Fc 1, 26], ai adus la ființă toate, făcându-mă împărat a tuturor celor de pe pământ spre slava măreției și bunătații Tale. Ți mulțumesc, pentru că ai plinit spre bine toată cererea și pofta mea potrivit făgăduințelor Tale făcute către noi, robii Tăi, și mi-ai dăruit, mie, celui nevrednic de cer și de pământ, mai multe decât nădăjduit-am și doream. Căci ai zis: „Tot ce veți cere întru numele Meu, credeți că

¹ Catehezele 35 și 36 nu sunt de fapt cateheze adresate monahilor, nici n-au făcut la origine parte din grupul *Catehezelor*, ci sunt mai degrabă confesiuni mistice și mulțumiri personale ale Sfântului Simeon către Dumnezeu. Deși sunt scrise în proză, sunt mai aproape prin caracterul lor de *Imnele* sale, între care există cinci mulțumiri (*eucharistiai*) (H14, 22, 26, 36,41) [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 304-305].

veți lua" [In 14, 13; Mt 21, 22]. îți mulțumesc că, dorind eu să văd pe unul dintre sfinții Tăi și crezând că prin el voi afla milă de la Tine [2 Tim 1, 18], Tu, Bunule, nu numai că ai făcut aceasta, arătându-mi un rob adevărat al Tău, pe fericitul și sfântul Simeon, și ai binevoit să fii iubit de către acela, ci mi-ai dăruit și zeci de mii de alte lucruri bune, pe care nu le nădăjduiam.

Pentru cunoașterea lucrurilor duhovnicești

Căci de unde, Bunul nostru stăpân, puteam ști, nenorocitul de mine, că ești așa ca să Te doresc pe Tine? De unde să fi știut că Te arăți pe Tine însuși celor ce vin la Tine și petrec încă în lume, ca să caut să te văd pe Tine? De unde să fi știut că cei ce primesc în ei înșiși lumina harului Tău, se învrednicesc de o asemenea bucurie și ușurare? De unde sau cum să fi cunoscut, nenorocitul de mine, că cei ce cred în Tine [FA 19, 2], primesc pe Duhul Tău Cel Sfânt? Căci socoteam că eu cred în chip desăvârșit în Tine și că am toate cele pe care le dăruiești celor ce se tem de Tine, în vreme ce nu aveam nimic, precum am aflat mai târziu acest lucru prin lucrul însuși. De unde să fi știut, Stăpâne, că Tu, fiind nevăzut și necuprins, Te lași cuprins și văzut înăuntrul nostru? De unde să fi putut gândi că, Tu, Stăpânul, Cel ce ai zidit toate, Te unești cu oamenii pe care i-ai plăsmuit și-i faci purtători-de-Dumnezeu și fii ai Tăi, ca să-mi vină dorul acestora și să caut să primesc acestea de la Tine? De unde să fi știut, Doamne, că am un asemenea Dumnezeu, un asemenea Stăpân, un asemenea Ocrotitor, Părinte și Frate și împărat, Care pentru mine a sărăcit [2 Co 8, 9] și a luat chip de rob [Flp 2, 7]?

Pentru dobândirea lui Dumnezeu însuși

Cu adevărat, Stăpâne al meu iubitor de oameni, nicidecum nu cunoșteam nimic din toate acestea. Căci chiar dacă plecându-mă asupra dumnezeieștilor Scripturi, pe care le-au așternut în scris sfinții Tăi, am citit cândva despre acestea, dar le auzeam ca și cum ar fi fost grăite despre alții și către alții și

eram insensibil față de cele scrise, neputând să-mi fac vreo idee despre acestea. Fiindcă auzind pe vestitorul Tău, Pavel, strigând și zicând: „Cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor care-L iubesc pe El" [1 Co 2, 9], eram convins că e cu neputință ca cineva, fiind în trup, să ajungă la vederea aceluia. Socoteam că pe acestea le-a arătat prin generozitate specială numai aceluia și nu știam, nenorocitul, că acest lucru se face de către Tine tuturor celor ce Te iubesc pe Tine. De unde sau cum puteam ști că cel ce crede în Tine se face mădular al Tău [1 Co 6, 15], reflectând prin har Dumnezeirea — și cine va crede aceasta? —, și devine fericit, făcându-se mădular fericit al Dumnezeului Celui fericit? De unde puteam ști că în loc de hrană sensibilă Te faci pâine nemuritoare, nestricăcioasă [In 6, 32-35] și nesăturată pentru cei ce flămânez după Tine și izvor nemuritor [In 4, 14] celor ce însetează și haină [Rm 13, 14] strălucitoare celor ce pentru Tine se îmbracă în haine umile? Căci auzind acestea spuse prin vestitorii Tăi, socoteam că se vor face în veacul viitor și numai după înviere, și nu știam că se săvârșesc și acum, cu atât mai mult cu cât simțim nevoia lor.

Pentru întâlnirea părintelui duhovnicesc

Nu știam acestea, împărate preasfinte, nici nu le-am poftit cândva, nici nu ceream să primesc ceva din acestea de la Tine, ci, aducându-mi aminte de păcatele mele, căutam numai iertarea lor și doream, Stăpâne, precum spuneam mai înainte, să găsesc un mijlocitor și un solitor, ca prin mijlocirea aceluia și prin slujirea lui de către mine să găsesc fie și în veacul viitor iertarea multelor mele păcate. Dar când am auzit pe toată lumea spunând că nu mai există acum pe pământ un asemenea sfânt, am căzut într-o mare întristare. Însă n-am crezut acest lucru, ci unora ca acestora le răspundeam, Stăpâne Hristoase, precum știi, și ziceam: „Doamne al meu, miluiește. Până într-atâta să se fi făcut diavolul mai puternic decât atotputernicul Dumnezeu, ca pe toți să-i atragă la sine și să-i

facă partea lui, încât să nu mai fi rămas cineva de partea lui Dumnezeu?"

De aceea, cât socot, iubitorule de oameni împărate, mie, celui ce ședeam în întunericul vieții și în mijlocul relelor [*Le* 1, 79], mi-ai strălucit lumina Ta cea sfântă și în ea mi-ai arătat pe sfântul Tău. Și în chipul în care l-ai făcut cu robul Tău Pavel, chemându-l pe el, care Te prigonea, prin arătarea Ta dumnezeiască — căci acela văzându-Te și zicând: „Cine ești?” [*FA* 9, 5], nu i-ai spus: „Eu sunt Cel ce am făcut cerul și pământul [*FA* 4, 24], Eu sunt Cel ce am adus toate din ne ființă la ființă”, nici n-ai spus: „Eu sunt Cel ce sunt” [*Iș* 3, 14] sau „Dumnezeul Savaot” [*I Rg* 1, 3] sau „Dumnezeul părinților tăi” [*Fc* 46, 3], nici alta din denumirile slavei Tale, ci ai spus către el numai aceasta: „Eu sunt Iisus Nazarineanul, pe Care-L prigonești” [*FA* 9, 5; 22, 8], ca să cunoască limpe de că Tu ești Dumnezeu Cel ce Te-ai întrupat pentru noi, pe care acela îl prigonea² —, așa ai făcut și cu mine, Stăpâne, când ai binevoit să mi-1 arăți pe sfântul Tău Simeon. q

Pentru prima vedere a Luminii

Căci lumina Ta cea dumnezeiască luminând toate și pe mine, nenorocitul, și făcând noaptea ca o zi luminoasă [*Ps* 118, 12], în însăși înălțimea Dumnezeirii Tale m-a învrednicit să-l văd în chip înfricoșător ca în cer pe acela, stând în preajma slavei Tale celei dumnezeiești nu împodobit de o cunună oarecare, nici de un veșmânt strălucitor, nici cu o vedere schimbată, ci așa cum a fost pe când petrecea împreună cu noi și a fost văzut în fiecare zi pe pământ, așa mi l-ai arătat în cer. în ce scop? Ca să nu socotesc că unul era cel ce a fost împreună cu noi și altul cel ce mi s-a arătat acolo și, amăgit fiind, să mă depărtez de la păstorul cel bun [*In* 10, 11], eu oaia cea pierdută [*Le* 15, 6].

² Pasaj înrudit cu interpretarea dată vederii Luminii pe drumul Damascului de către Pavel la PS. HRISOSTOM, *Horn. 2 ad Ps. 50, PG* 55, 577. Sfântul Simeon aplică aceste considerații la vederea de către el însuși a lui Simeon Evlaviosul [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 312-313].

Pentru întoarcerea sa și o altă vedere

Căci nici făcându-se această minune n-am înțeles, eu ticălosul, ci, răpit puțin câte puțin de trândăvie și de nepăsare, am căzut din nou în relele dinainte, ba chiar în rele mai mari. Dar Tu, împărate milostive și îndelung-răbdătorule, nu Te-ai întors de la mine, ci prin sfântul acela m-ai învrednicit să cad la sfintele Tale picioare și cu mâna Ta cea tare și cu brațul Tău cel înalt m-ai smuls [Dt 5, 15] din lumea cea amăgitoare și din lucrurile și din poftetele lumii și, retrăgându-mă trupește și sufletește din toate, — o, minune, o iubire și compătimire față de noi a iubitorului de oameni Dumnezeu —, m-ai așezat în ceata robilor tăi. După acestea, așadar, stăpâne, mi-ai dat prin mijlocirile sfântului Tău nu numai iertarea multelor mele păcate, ci și toate bunătățile zise mai înainte, sau, mai degrabă, mi Te-ai făcut Tu însuși toate acestea [I Co 15, 28].

Căci sălășluindu-Te Tu în acela și strălucind prin lumina slavei dumnezeiești, apropiindu-mă de acela și ținându-i în pocăință și credință picioarele lui, de îndată am simțit o căldură dumnezeiască, mai apoi scânteind o mică strălucire, mai apoi un suflu dumnezeiesc din cuvintele aceluia, mai apoi un foc în inimă și țâșnind prin lacrimi cu curgeri neconținute, mai apoi o rază ușoară străbătând în mintea mea mai repede decât fulgerul, după care mi s-a arătat ca o lumină în noapte și ca un mic nor în chip de flacăra șezând pe capul meu, pe când zăceam cu fața la pământ și-mi făceam rugăciunea. După care a zburat și nu după mult timp mi s-a arătat în cer³.

Pentru tăria în ispite

Și socotindu-mă ce era ceea ce văzusem, mi se face un lucru încă și mai uimitor decât toate acestea. Căci ispitit fiind eu în somn de demonii cei răi și atras fiind prin meșteșugiri spre pătimirea scurgerii, împotrivindu-mă cu tărie și chemându-Te în ajutor pe Tine, Domnul luminii, m-am trezit din

³ Acest pasaj oferă descrierea cea mai detaliată și concretă a vederii luminii și fazelor ei succesive (cu excepția *Imnelor*) [n. B. Krivochâne, SC 113, p. 316-317].

somn fugind nevătămat din mâinile ispititorilor. Și cum mă miram de mine însumi de rezistența și de bărbăția, sau mai degrabă de nemișcarea mea față de patimă, și mă socoteam de unde mni-a venit așa în chip neobișnuit această biruință, ca să mă lupt chiar și în somn și să mă arăt mai puternic decât vrăjmașii și potrivnicii mei și să dobândesc biruință după putere asupra lor în chip uimitor prin Hristos, — o, minune! — de îndată Cel pe Care-L credeam că este în cer L-am văzut înăuntrul meu, pe Tine Ziditorul meu și împăratul Hristos, și atunci am cunoscut că Tu ești biruința, pe care m-ai făcut să o dobândesc asupra diavolului."^x

Pentru curățirea treptată a sufletului său

Dar nu știam încă, Stăpâne, că Tu ești Cel ce m-ai făcut din țărână [*Fc* 2, 7], dăruindu-mi toate cele bune. încă nu știam că Tu ești Dumnezeu și Domnul meu lipsit de trufie [*anyperephanos Theosf.* încă nu mă învrednicisem să aud glasul Tău, ca să Te recunosc pe Tine, încă nu mi-ai spus în chip tainic: „Eu sunt” [*Mt* 14, 27]. Căci eram nevrednic și necurat, având încă urechile sufletului înfundate cu lutul păcatului și ochii mei fiind ținuti de către necredință și neștiință, de simțirea și întunericul patimilor. Și așa Te-am văzut pe Tine, Dumnezeu meu, dar văzându-Te nu credeam că Dumnezeu Se arată cuiva, pe cât este cu puțință cuiva a vedea, nici nu gândeam că Dumnezeu sau Slava lui Dumnezeu mi se

⁴ Necunoscută în greaca clasică, expresia *anyperephanos* e întâlnită de câteva ori în literatura patristică cu referire la oameni (cf. VASILE CEL MARE, *PG* 31,632B; LEONTE AL NEAPOLISULUI, *Viața Sfântului han cel Milostiv*, ca. 27, ed. Gelzer, 1893, p. 58 și IOAN DAMASCHINUL, *PG* 95, 85C). Mult mai rar este aplicată lui Dumnezeu. Afară de Sfântul Simeon care o folosește de două ori (aici, *C* 35, 159 și *C* 36, 138), nu se întâlnește cu referire la Dumnezeu decât în literatura românească a apocrifelor Noului Testament: *Acta Ioannis*, cap. 108; cf. și cap. 52 și 24, ed. Lipsius-Boannet, t. II/1, p. 206, 177 și 164, și *Acta Xanthippae et Polyxeni* 13, 14, 30; ed. James, *Apocrypha anecdota*, „Texts and Studies” II, 3, p. 67, 68, 79. Ceea ce dovedește că Sfântul Simeon era un cititor al acestei literaturi, de unde a preluat această expresie care l-a frapat și care se potrivește perfect spiritualității sale. Cf. B. KRIVOCHINE, „*JJO anyperephanos Theos*. St Symeon the New Theologian, and Early Christian Popular Piety”, *Studia Patristica* 2, 1957, p. 485-494 [n. B. Krivocheine, *SC* 113, p. 318-319].

arată o dată într-un fel, altă dată în alt fel, ci neobișnuitul minunii mă uimea și-mi umplea sufletul și inima de bucurie, astfel încât mi se părea că și trupul se împărtășește de acel negrăit har. Încă nu știam că Tu ești Cel ce Te-ai făcut văzut în chip limpede atunci. Vedeam adeseori o lumină înăuntru, când sufletul meu se desfăta de seninătate și pace, când mi se arăta departe în afara mea sau se ascundea cu desăvârșire și, ascunzându-se, îmi făcea necazul insuportabil, socotind eu că negreșit nu mi se va mai arăta; dar, tânguindu-mă și plângând eu iarăși, și arătând toată înstrăinarea și ascultarea și smerenia, mi se arăta ca soarele care taie grosimea norului și se arată după puțin, dulce și rotund. Așa Tu, Cel negrăit, Cel nevăzut, Cel nearătat, Cel nemișcat, Cel ce pretutindenea ești și în toate ești și pe toate le plinești, văzându-Te și ascunzându-se ca să zic așa, în fiecare ceas ziua și noaptea, plecând și venind, facându-Te nevăzut și arătându-Te dintr-o dată, ai alungat puțin câte puțin din mine întunericul, ai scos afară norul, ai împuținat grosimea, ai curățit urdoarea ochilor minții, ai desfundat și ai deschis urechile cugetului, ai smuls vălul nesimțirii și, împreună cu acestea, ai domolit și în cele din urmă ai izgonit de la mine orice patimă și orice poftă trupească. Prin urmare, făcându-mă așa, ai curățit cerul de orice nor; iar „cer” numesc aici sufletul curățit, în care în chip nevăzut, nu știu cum sau de unde venind, Cel ce ești pretutindeni, Te afli dintr-o dată și Te arăți ca un alt soare. Vai, ce pogorâre negrăită!

Pentru vederea lui Dumnezeu într-o lumină fără formă

Acestea sunt, fraților, minunile lui Dumnezeu față de noi! Ridicându-ne noi la cele mai desăvârșite, Cel fără chip și fără înfățișare nu mai vine ca mai înainte fără chip și fără înfățișare, nici venirea și prezența luminii Lui la noi nu se mai face în tăcere. Dar cum anume? într-o formă oarecare [*en morphetini*], firește a lui Dumnezeu; desigur, Dumnezeu nu Se arată într-o figură sau într-o întipărire, ci luând chip într-o lumină neînțeleasă, neapropiată și fără chip [*en amorpho photi mor-*

phoumenos]⁵ — căci nu putem spune sau exprima mai mult —, dar Cel nevăzut Se arată în chip arătat și Se face cunoscut în chip foarte cunoscut și se vede în chip foarte limpede, Cel prin fire Dumnezeu vorbește și ascultă în chip nevăzut și grăiește ca un prieten cu prietenul său, față către Față [Iș 33, 11], cu cei născuți din El după har, iubește ca un tată și e iubit foarte fierbinte de către fii, și Se face acestora priveliște străină și auzire înfricoșătoare, care nici nu poate fi rostită în chip vrednic de către ei, nici nu suportă să fie acoperită de tăcere.

Pentru arătările Duhului în sufletele sfinților

Aprinși de dorul Lui pururea și răsunând în chip tainic glasul Lui, uneori aceștia scriu suspinând despre patimile altora, alții își trâmbețiază propriile lor căderi. Uneori, povestind cu mulțumire binefacerile și lucrările harului făcute cu ei, cântă în chip teologic pe Cel ce i-a schimbat prin lucrare dumnezeiască [teurgic]; alții, dacă ascultă vreun lucru spus potrivit și greșit cu privire la mântuirea noastră sufletească, îndreptându-l după măsura cunoștinței [Rm 12, 3] dată lor, scriu aceasta înfățișând mărturiile din dumnezeieștile Scripturi și nu pot deloc să rămână inactivi sau să se sature de povestire. În ce chip? Fiindcă nu mai sunt ai lor înșiși [7 Co 6, 19], ci ai Duhului Care este în ei, Care îi și pune în mișcare și iarăși e pus în mișcare de ei și Se face în ei toate câte te auzi în dumnezeieștile Scripturi spuse despre împărăția cerurilor: mărgăritar, grăunte de muștar, frământătură, apă, foc, pâine, băutură de viață, izvor viu și țâșnitor, care curge râuri de cuvinte duhovnicești, cuvinte de viață dumnezeiască, făclie, pat, cămară de nuntă, mire, prieten, frate și tată. Și la ce bun să spun multe încercând să le străbat pe toate, căci, iată,

⁵ Se poate observa caracterul antinomic al expresiilor Sfântului Simeon care preia dar nuanțează insistența avvei Evagrie Ponticul pe absența de forme, figuri și imagini ale lui Dumnezeu în experiența unirii minții cu Dumnezeu: Dumnezeu **este** fără formă și fără o figură, dar totuși Se arată limpede, conștient și clar într-o anumită formă fără formă în care intră într-o relație de iubire caldă și de prietenie afectuoasă cu sufletul contemplativ [n. B. Krivocheine, SC 113, p. 322-323].

sunt nenumărate? Fiindcă cele pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit [1 Co 2, 9], le va povesti oare prin cuvânt limba măsurându-le pe acestea prin cuvânt? Cu adevărat nicidecum. Căci chiar dacă am dobândi înăuntrul nostru toate prin aceea că II purtăm în noi înșine pe Dumnezeu Care ni le dă pe acestea, dar nu vom putea nici să le măsurăm cu mintea, nici să le explicăm cu totul prin cuvânt.

învățăturile ce se desprind de aici

Așadar, acestea le-am scris, părinților și fraților, nu pentru paradă, să nu fie! — căci ce lucru al nostru avem, ca să facem paradă cu el, dacă nu păcate, necurații și fărădelegi multe din sânul maicii noastre, a căror mulțime nu o egalează nici măcar nisipul mării? — ci ca să vă arătăm și să vă înfățișăm minunile lui Dumnezeu chiar dacă nu în chip vrednic, ci pe cât stă în puterea noastră; pe lângă acestea și ca prin această povestire să fim de folos celor ce cred că au pe Duhul Sfânt în chip inconștient de la dumnezeiescul Botez. Căci acest cuvânt ne învață întunericul desăvârșit care este mai întâi în noi și negura sau înstrăinarea de dumnezeiasca lumină, atunci când parcurge în chip limpede neștiința privitoare la Dumnezeu, apoi reproșul pe care îl face conștiința, apoi frica, apoi dorința iertării datoriiilor — când omul pentru aceasta, ca unul ce, neputând să înainteze singur fără rușine din pricina faptului că e împovărat de rușinea multor păcate, caută un mijlocitor și un ajutor —, apoi întâlnirea mijlocitorului și a păstorului și cum e văzut acesta prin luminarea spirituală [inteligibilă] a Duhului, Care arată că s-a făcut un început al luminării în care mai înainte era neinițiat, și cum, după ce s-a făcut descoperirea, iarăși vederea duhului a trecut și, lipsit de ea, iarăși a căzut în întunericul multor păcate. După acestea a arătat și cea de-a doua chemare făcută de păstorul, apoi ascultarea, credința, smerenia, supunerea și schimbarea foarte lucrătoare făcută în noi din acestea după puțin timp în cunoștință și vedere, pe care cel ce n-a cunoscut-o că s-a făcut în el însuși potrivit povestirii cuvântului, unul ca acesta nu poate

să aibă pe Duhul Sfânt locuind în el. Dar parcurgând foarte în amănunțime aceste lucruri, cuvântul, precum s-a zis mai sus, ne arată nu laudându-ne, ci povestind minunile lui Dumnezeu, pe care le lucrează cu iubire de bine în cei ce-L caută din tot sufletul și din toată inima, pentru ca tot pretextul și neascultarea să-și primească dreapta răsplată [*Evr 2, 2*] în ziua în care Dumnezeu va judeca neamul oamenilor [*Rm 2, 16*], Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cateheza 36

Mulțumirea 2 pentru luminare și contemplație

**A sfântului și marelui părintelui nostru Simeon cel Nou. Mulțumire către Dumnezeu pentru bineface-
rile făcute lui de către Ți. In careși despre rugăciu -
nea duhovnicească și progresul în aceasta. Și despre
luminarea vederii dumnezeiești și iubirea nerătăcită
față de Dumnezeu.**

*Simeon mulțumește lui Dumnezeu
pentru destinul său supranatural*

Îți mulțumesc Ție, Stăpâne, Doamne al cerului și al pământului [Mt 11, 25], Care ai hotărât încă mai înainte de întemeierea lumii [Ef 1, 4] să mă aduci de la neființă la ființă, îți mulțumesc că, înainte de a fi venit ziua și ceasul în care ai poruncit să fiu adus la existență, Tu însuși, Cel singur nemuritor, Cel singur atotputernic, Cel singur bun și iubitor de oameni, pogorând din înălțimea cea sfântă fără a ieși din sâmurile Tatălui, întrupându-Te și născându-Te din Sfânta Fecioară Măria, m-ai replăsmuit și m-ai făcut viu mai înainte și m-ai slobozit din căderea strămoșului și mi-ai pregătit urcarea la ceruri. Apoi, aducându-mă de la neființă la ființă și făcându-mă să cresc câte puțin, Tu însuși m-ai înnoit prin Sfântul Botez al replăsmuirii Tale și m-ai împodobit cu Duhul Sfânt și m-ai așezat drept păzitor un înger de lumină [Tit 3, 5] și până la vârsta maturității m-ai păzit nerănit de lucrurile potrivnice și de cursele vrăjmașului.

Pentru că a fost smuls din primejdiile lumii

Dar pentru că ai socotit drept să ne mântuiești nu cu de-a sila, ci prin hotărâre liberă, ai îngăduit ca și eu să fiu cinstit cu libertate ca să arăt din păzirea poruncilor Tale iubirea liberă față de Tine; eu însă, cel nerecunoscător și disprețuitor, ca un cal [*Ps* 31, 9; *Sir* 30, 8] dezlegat din legături, așa socotind demnitatea libertății mele, m-am aruncat pe mine însumi în prăpastie sărind departe de stăpânirea Ta. Și zăcând eu acolo și rostogolindu-mă fără simțire și zdrobindu-mă încă și mai mult, nu Te-ai întors, n-ai îngăduit să zac și să mă întinez în noroi, ci prin milostivirea milei Tale [*Le* 1, 78] m-ai scos de-acolo și m-ai cinstit într-un chip încă și mai strălucit; și, dat fiind că împărații și nobilii doreau să se folosească de mine ca de un vas de necinste [*Rm* 9, 21; 2 *Tim* 2, 20] spre slujirea voilor lor, m-ai răscumpărat prin negrăitele Tale judecări; și măcar că eram iubitor de argint, nu m-ai lăsat să primesc daruri de aur și de argint, și mi-ai dat să socotesc ca pe o urâciune slava și strălucirea vieții date mie spre vânzarea sfințirii Tale. Dar toate acestea, mărturisesc Ție, Doamne Dumnezeu cerului și al pământului [*Mt* 11, 25], socotindu-le iarăși drept nimic, m-am aruncat din nou în groapa și în tina adâncului gândurilor și faptelor de rușine eu ticălosul, și coborându-mă acolo am căzut pradă tâlharilor celor ascunși în întuneric, din mâinile cărora nu numai eu singur pe mine însumi, dar nici întreaga lume n-a putut să mă facă să urc de acolo și să mă smulgă din mâinile lor.

Pentru că a găsit o călăuză duhovnicească

Însă pe când eram ținut încă acolo în chip vrednic de milă, târât, sufocat și batjocorit în chip ticălos de către ei, Tu, Stăpânul Cel milostiv și iubitor de oameni, nu m-ai trecut cu vederea, n-ai ținut minte răul, nu Te-ai întors de la voința mea nerecunoscătoare și nu m-ai lăsat pentru multă vreme să fiu tiranizat de bunăvoie de către tâlhari. Ci chiar dacă în inconștiența mea mă bucuram să fiu târât împreună cu ei, Tu însă nu ai suportat, Stăpâne, să mă vezi spre rușinea mea târât și îmbrâncit, ci, milostivindu-Te, ai trimis la mine, păcătosul

și ticălosul, nu un înger, nu un om, ci Tu însuși, pus în mișcare de bunătatea și mila Ta, plecându-Te spre groapa aceea foarte adâncă și întinzându-mi preacurata Ta mână mie, celui ce eram îngropat și ședeam în adâncul acelei gropi, chiar da că eu nu Te vedeam pe Tine — căci unde și cum aș fi putut să-mi arunc privirile, fiind acoperit și sufocat de noroi? —, m-ai apucat de perii capului meu [Dn 14, 36] și m-ai smuls de acolo târându-mă cu de-a sila, iar eu, simțind durerile și purtarea mea neașteptată spre cele de sus, și cum mă înălțam, nu știam de cine eram ridicat sau cine era cel ce mă ținea și mă ridica. Dar Tu, ridicându-mă și așezându-mă pe pământ, m-ai predat robului și ucenicului Tău pe mine, care eram cu totul murdar și aveam ochii și urechile și gura astupate de noroi și nici așa nu vedeam cine ești, știind numai că ești bun și iubitor de oameni, și așa m-ai scos din groapa aceea foarte adâncă și plină de noroi. Deci spunându-mi: „Ține-te și urmează omului aceluia alipindu-te de el, căci acesta ridicându-te te va spăla”, dăruindu-mi o credință tare în el, te-ai dus. Dar unde Te-ai dus, nu știu.

i

Pentru că a descoperit cu acesta izvoare de ape curățitoare;

Așadar, urmând fără întoarcere după porunca Ta, Stăpâne Preasfinte, celui ce mi-a fost arătat de către Tine, și acela mă mâna cu multă osteneală spre fântâni și izvoare, căci eram orb și eram împins de la spate de mâna credinței în acela dat mie de către Tine și, silit să-i urmez, acela, văzând bine, își ridica picioarele și trecea prin pietre și gropi depășind toate obstacolele, mie însă mi se întâmpla să mă lovesc și să cad în ele, și așa am răbdat multe chinuri și multe lucruri rele și ne-cazuri. Fiindcă acela la fiecare izvor și fântână se curăța și se spăla de la sine însuși, eu însă, nevăzând nimic, cel mai adeseori treceam pe lângă ele. Căci dacă acela n-ar fi ținut mâna mea și nu m-ar fi oprit la izvor și n-ar fi călăuzit mâinile minții mele, n-aș fi putut vreodată găsi țâșnirea apei. Arătându-mi el apa și îngăduindu-mi de multe ori să mă spăl, împreună cu apa curată ridicam în palme și lutul și noroiul de pe fundul izvorului și-mi mânjeam fața, și adeseori pipăind în

căutarea țâșnirii apei, ridicam țărână și tulburăm noroiul și, nevăzând nimic, îmi mânjeam cu noroi fața ca și cum ar fi fost apă, socotind că mă spăl curat.

Pentru că a scăpat din descurajare

Cum voi povesti însă iarăși constrângerea și sila venite de aici? Și nu numai aceasta, ci și faptul că adeseori mulți protestau și-mi sugerau zicându-mi în fiecare zi: „Ce te ostenești în zadar ca un nebun și urmezi acestui înșelător și amăgitor așteptând zadarnic și fără folos să vezi? Fiindcă acum acest lucru e cu neputință. De ce îți lovești picioarele și sângerezi urmându-i? De ce nu mergi mai degrabă la oameni milostivi, care te îndeamnă să te odihnești și să te hrănești și să te îngrijești frumos? Fiindcă acum nu este cu putință să te eliberezi de lepra sufletească, nici să vezi cândva. Și de unde s-a arătat acum acest făcător de minuni și șarlatan, care-ți făgăduiește cele ce sunt cu neputință tuturor oamenilor din generația de acum? Vai ție, că, pe de o parte, pierzi grija arătată ție de către bărbați iubitori de Hristos, iubitori de frați și compătimitori, iar, pe de altă parte, suporti răutățile și necazurile la care te expui pentru nădejdi deșarte și vei cădea într-adevăr din cele făgăduite ție de amăgitorul și înșelătorul acela. Căci ce poate face acela? Fără noi nu poți să cugeti în tine însuși, nici să gândești? Dar ce? Oare nu vedem noi toți? Sau suntem orbi, așa cum îți spune amăgitorul acela? Cu adevărat vedem cu toții și nu este altă vedere mai bună decât aceasta, să nu te amăgești!" Dar de la toți aceștia, care sunt cu adevărat înșelați și rătăciți, care adapă pe aproapele lor cu o răsturnare tulbure [Ave 2, 15], Tu, Cel milostiv și îndurat, m-ai smuls prin credința și nădejdea care mi-au fost date de către Tine, prin care am putut răbda cele zise și alte multele.

Pentru primele haruri mistice

Căci stăruiam în toate acestea fără să mă depărtez de ele, spălându-mă în fiecare zi, chiar dacă în chip tulbure și pe pipăite, și părându-mi-se că mă curăț, așa cum mă învăța apostolul și ucenicul Tău, o dată când mergeam și alergam spre

izvor, iarăși Tu însuși, Care m-ai scos afară din noroi, ai venit în întâmpinarea mea pe cale. Și atunci pentru întâia dată mi-ai luminat ochii mei neputincioși cu scânteierea neprihănită a feței Tale, și am pierdut lumina pe care mi se părea că o am, neputând să Te recunosc pe Tine. Și cum aș fi putut să Te văd sau să Te cunosc, cum erai, neavând puterea nici de a vedea scânteierea feței Tale, nici de a o afla sau înțelege? De atunci adeseori, stând eu lângă izvorul acesta, Tu, Cel lipsit de mândrie, n-ai socotit lucru nevrednic să Te pogori, ci venind și ținându-mi mai întâi capul, îl cufundai în ape și-l făceai să vadă mai curat lumina feței Tale [Ps 4, 7]. Dar de îndată Te depărtași, nelăsându-mă să înțeleg cine ești Cel ce faci acestea, sau de unde veneai sau unde Te întorceai, fiindcă acest lucru nu îmi fusese dat încă. Venind și plecând de la mine timp de un an, după puțină vreme Te-ai arătat tot mai mult și m-ai umplut de aceste ape și mi-ai dăruit harul de-a vedea o lumină tot mai curată.

Pentru lumina dumnezeiască a apelor curățitoare

Făcând eu timp îndelungat acest lucru, m-ai învrednicit să văd un lucru și o taină înfricoșătoare. Căci venind la mine și spălându-mă cu ape, precum mi se părea, inundându-mă și cufundându-mă adeseori în acestea, am văzut scânteierile strălucind în jurul meu și razele feței Tale amestecate cu apele și mi-am ieșit din mine însumi văzându-mă spălat de o apă luminoasă. Dar unde, de unde era, sau cine era Cel ce dăruia această apă nu știam, ci numai, spălat fiind, mă bucuram sporind în credință, într-aripat de nădejde și ridicat până la cer, iar pe rătăciții aceia, care-mi sugerau cuvintele amăgelii și minciunii, urându-i foarte și fiindu-mi milă de rătăci rea lor, nu mergeam niciodată să discut sau să vorbesc cu ei, ci fugeam de vătămarea vederii lor, dar pe împreună-lucrătorul și ajutorul meu, pe sfântul Tău ucenic și apostol, îl cinsteam ca pe Tine însuși, Care m-ai plăsmuit pe mine, iubindu-l din suflet, căzând la picioarele lui ziua și noaptea și rugându-mă de el: „Dacă poți, ajută-mă!” [Mc 9, 22], având încredințare că poate la Tine toate câte vrea.

Pentru răpirea în Slavă

Deci petrecând așa îndeajuns timp prin harul Tău, am văzut iarăși o altă taină înfricoșătoare. Căci luându-mă și înălțându-Te la cer, m-ai luat împreună cu Tine, fie în trup, nu știu, fie în afară de trup, Tu singur știi [2 Co 12, 2], Cel care ai făcut aceasta. Căci fiind eu acolo o oră împreună cu Tine, Cel Care m-ai făcut, și izbit de măreția slavei — a Cui însă nu știu — și uimit de înălțimea nemăsurată, tremuram cu totul, însă iarăși m-ai lăsat singur pe pământ, pe care stăteam și mai înainte, și m-am aflat jelind și înfricoșat de ticăloșia mea. Apoi, după nu multă vreme petrecută jos, sus în ceruri, care s-au deschis [FA 7, 56], m-ai învrednicit să-mi arăți fața Ta ca un soare fără chip [*hos helion amorphon*]. Și Cine erai atunci nu mi-ai dat să cunosc încă — căci cum aş fi putut, dacă nu-mi grăiai? — ci de îndată Te-ai ascuns, iar eu rătăceam căutându-Te pe Tine, pe care nu Te cunoșteam, și doream să văd chipul Tău [*morphen sou*] și să cunosc în chip conștient cine ești. De aceea, din pricina multei siliri și a focului iubirii Tale plângeam mereu, neștiind Cine ești, Cel ce m-ai adus dintru neființă la ființă și m-ai scos din noroi și mi-ai făcut toate cele zise.

Pentru apropierea slăvite ale lui Dumnezeu de el

Așadar, după ce Te-ai arătat iarăși de multe ori și iarăși de multe ori Te-ai ascuns negrăind cu mine, nici lăsându-Te văzut, văzând însă reflexele și scânteierea feței Tale, ca odinioară în ape, învăluindu-mă iarăși și de multe ori, dar fără să fiu în stare să le țin, îmi aduceam aminte unde Te-am văzut sus pe Tine și, bănuind fără minte că ești un altul, iarăși căutam cu lacrimi să Te văd pe Tine. Deci așa mă chinuiam pe mine însumi în multă întristare, necaz și strâmtorare, uitându-mă pe mine însumi și toată lumea și cele din lume [1 In 2, 15], și negândindu-mă nici la o umbră, nici la orice altceva ar putea exista sau ar putea fi văzut, Tu însuși, Cel nevăzut pentru toți, Cel nearătat și neatins, Te-ai arătat și mi s-a părut că-mi curățești mintea mea și lărgești puterea văzătoare a sufletului meu și, dându-mi să văd mai mult slava Ta, mai

degrabă Tu însuși creșteai și Te lărgai strălucind mai mult, iar pe măsura retragerii întunericului dădeai de știre că Te apropii și vii, precum pătimim adeseori în cele sensibile. Fiindcă atunci când se arată luna și norii par că umblă, luna se vede și pare că aleargă foarte repede, fără să adauge însă nimic alergării sale obișnuite sau să schimbe mersul ei dintru început. Deci așa, Stăpâne, Tu, Cel nemișcat, păreai că vii, Tu, Cel neschimbat, păreai că Te mărești și Tu, Cel fără chip [*amorphos*], păreai că iei chip [*morphousthai*].

Pentru strălucirea vederii lui Dumnezeu

Căci așa cum orbul care începe să vadă puțin câte puțin și deslușește silueta omului, reprezentându-și puțin câte puțin din aceasta cine este, nu silueta se preface sau se preschimbă o dată cu vederea, ci mai degrabă puterea văzătoare a ochilor lui, fiind curățită, vede silueta așa cum este, amprenta ei întipărinde-se oarecum în întreaga sa putere văzătoare și prin aceasta pătrunzând și modelându-se și gravându-se ca pe o tăbliță în mintea și memoria sufletului, așa Te-ai arătat Tu însuși, curățind cu totul mintea mea în chip limpede prin lumina Duhului Sfânt. Și aceea făcându-se mai limpede și văzând mai curat, Tu însuși îmi păreai că vii și Te faci mai strălucitor, și-mi dădeai să văd întipărirea unui chip fără de chip [*charaktera morphes amorphou*] și atunci mă făceai în afara lumii — și mi se pare că aș putea spune și în afară de trup, dar nu mi-ai dat să cunosc exact acest lucru [2 Co 12, 2-3] —; scânteind deci în chip covârșitor mi Te-ai arătat în chip frumos și întreg, mie celui ce mi se părea că văd în întregime totul; și când am zis: „O, Stăpâne, Cine ai putea fi?“, atunci pentru întâia dată m-ai învrednicit de un glas pe mine, desfrânatul, și cu blândețe ai grăit către mine, cel ce-mi ieșisem din mine însumi și eram înfricoșat și tremuram și cugetam și grăiam în mine însumi în acest chip: „Oare ce vrea această slavă și măreția acestei străluciri? Cum sau de unde m-am învrednicit eu de asemenea bunătăți?“ — „Eu, zicea ea, sunt Dumnezeu, Care pentru tine M-am făcut om și pentru că M-ai căutat din tot sufletul, iată de acum ești frate

al Meu [Mt 12, 49-50] și împreună-moștenitor al Meu [Rm 8, 17] și prieten al Meu [In 15, 14-15]". Deci la acestea lovit fiind, sufletul meu revărsându-mi-se și tăria lui risipindu-se, am răspuns: „Cine sunt eu sau ce am făcut eu, ticălosul și nenorocitul, Stăpâne, că m-ai făcut vrednic de asemenea bunătați și m-ai făcut împreună-părtaș și împreună moștenitor al unei asemenea slave?"; și socotind eu că această slavă și bucurie sunt mai presus de minte, Tu, Stăpânul, grăind iarăși ca un prieten cu prietenul său [Is 33, 11] prin Duhul Tău Care grăiește întru mine [Rm 8, 11], mi-ai spus: „Acestea ți le-am dăruit și ți le voi dăruia numai pentru intenția, hotărârea și credința ta. Căci, întrucât ai fost adus gol la existență [Iov 1, 21], ce alt lucru al tău ai sau ai avut ca, primindu-l pe acela, să ți le dau pe acestea în schimbul acelora? Căci dacă nu te-ai desfăcut de trup, nu vei vedea ceea ce e desăvârșit, nici nu te vei putea desfăta frumos de acesta întreg". Iar spunând eu: „Dar ce este mai mare sau mai strălucitor decât aceasta? Fiindcă pentru mine îmi e de ajuns să fi așa și după moarte", ai zis: „Ești foarte mic la suflet, mulțumindu-te cu unele ca acestea. Căci față de cele viitoare acestea sunt ca un cer desenat pe hârtie față de cerul ținut în mâini; și pe cât e mai prejos cerul de pe hârtie de cerul adevărat, pe atât de incomparabil mai mult se va descoperi slava viitoare mai presus de cea văzută acum [Rm 8, 18]".

Pentru o vedere înaintea icoanei Maicii Domnului

Zicând acestea, ai tăcut și, puțin câte puțin, Tu, dulce și bun Stăpân, Te-ai ascuns de la ochii mei, fie eu îndepărtându-mă de Tine, fie Tu depărtându-Te de mine, nu știu. Am ajuns iarăși întreg în mine însumi, crezând că vin de undeva, și am intrat din nou în cortul cel dintâi [al trupului]. După care, aducându-mi aminte de frumusețea slavei și cuvintelor Tale, fie că umblam, ședeam, mâneam, beam și mă rugam, plângeam și petreceam în bucurie negrăită, recunoscându-Te pe Tine, Făcătorul a toate. Și cum nu m-aș fi bucurat? Dar iarăși întristându-mă și dorind să Te văd din nou așa, cum m-am dus o dată să sărut preacurata icoană a Născătoarei

Tale și am căzut înaintea ei, Tu însuși, înainte ca eu să mă scol, mi Te-ai arătat înăuntrul ticăloasei mele inimi, făcând-o ca o lumină, și atunci am cunoscut că Te am în chip conștient [*gnostos*] întru mine. De atunci Te-am iubit nu aducându-mi aminte de Tine și de cele din jurul Tău plecând de la amintirea unora ca acestora, ci am crezut avându-Te cu adevărat în mine însumi pe Tine, Iubirea cea enipostatică. Fiindcă iubirea cea adevărată ești Tu, Dumnezeuule [*I In 4, 8. 16*].

Pentru încercări și înaintări

Așadar, în această credință sădită fiind, și în ea fiind adaptată de căință și de lacrimi, iar mai apoi luminată de lumina Ta, nădejdea a prins rădăcini și a crescut frumos. Apoi Tu însuși, Meșteșugarul și Ziditorul Cel bun, venind cu cuțitul, adică cu smerenia încercărilor și ispitirilor, tăind ramurile de prisos ale gândurilor ce se ridicau în înalt, numai pe nădejde, ca pe rădăcina unui pom, ai altoit iubirea Ta sfântă [*In 15, 1-10; Rm 11, 17-24*]. Deci pe aceasta văzând-o crescând și grăind pururea cu mine, sau mai degrabă Tu însuși învățându-mă și luminându-mă pe mine prin ea, mă bucuram ca unul care am ajuns deja mai presus de orice credință și nădejde, cum strigă și Pavel zicând: „Căci la ce ar mai nădăjdui cineva ceea ce vede?” [*Rm 8, 24*]. Deci dacă Te am pe Tine, ce voi nădăjdui mai mult?

Pentru avertismentul de a stării neclintit

„Ascultă — ai zis iarăși, Stăpâne —, așa cum vezi soarele în ape dar nu pe acela îl vezi când te pleci asupra lor, tot așa înțelege-mi că este și ceea ce se petrece în tine; asigură-te pe tine însuși și râvnește pururea să Mă vezi înăuntrul tău în chip curat și limpede cum vezi soarele în ape curate; și așa te vei învrednici să Mă vezi, precum ți-am spus, și după moarte. Dar dacă nu faci aceasta, tot ocolul ostenețelor și cuvintelor tale bune nu-ți va folosi la nimic, ci mai degrabă vei fi osândit încă și mai mult și ți se va face necaz încă și mai mare, dacă, așa cum auzi, «Cei puternici vor fi pedepsiți cu strășnicie» [*Sol 6, 6*]. Fiindcă sărăcia nu se face pricină de rușine

pentru cel sărac din naștere, iar întristarea care vine din aceasta nu întristează atât de mult pe unul ca acesta ca pe cel care a fost bogat, slăvit și înălțat și a locuit în palatele împărătești, iar mai apoi, căzând din toate acelea, coboară la o sărăcie desăvârșită, măcar că atunci când este vorba de cele pământești și văzute lucrurile nu stau la fel ca atunci când este vorba de lucrurile duhovnicești și nevăzute; fiindcă celor ce dintr-o pricină oarecare au căzut din prietenia și serviciul împăratului pământesc le este îngăduit să rămână stăpâni ai averilor lor și să se desfateze de ele în această viață, dar dacă cineva cade din iubirea și prietenia Mea, nu mai poate trăi cu totul — fiindcă viața lui sunt Eu [In 11, 25; 14, 6] —, ci este dezbrăcat numaidecât de toate și predat ca rob vrăjmașilor Mei și ai lui, care, punând mâna pe el, pentru bunăvoința și iubirea sa de mai-nainte pe care le-a avut față de Mine, îl atacă încă și mai nebunește, râzând de el și bătându-și joc de el."

In final, o rugăciune smerită

Da, împărate Preasfinte, că așa stau lucrurile cred și eu întru Tine, Dumnezeului meu, și, căzând înaintea Ta, Te implor pazește-mă pe mine, păcătosul și nevrednicul, pe care l-ai miluit, și întărește cu puterea Ta răsadul iubirii Tale, pe care l-ai altoit în pomul nădejzii mele. Să nu fie clătinat de vânturi, smuls de furtună, să nu fie tăiat de vreun vrăjmaș, să nu fie ars de focul nepăsării, să nu se veștejească de trândăvie și înfumurare, să nu piară desăvârșit șters de pe pământ de către iubirea de slavă. Fiindcă Tu știi, Cel ce ai dăruit și ai lucrat aceasta întru mine, că din pricina acestui lucru nu găsesc ajutor la nici un om, fiindcă ajutorul și împreună-lucrătorul meu, apostolul Tău, s-a depărtat de la mine trupește, precum ai voit Tu însuși. Tu știi boala mea, Tu știi ticăloșia mea și toată neputința mea. De aceea, Preaîndurate Doamne, îndură-Te de acum înaintea încă și mai mult de mine. Din inimă cad la Tine, ca să nu mă lași voiui Tale, Tu, Cel ce ai făcut atât de multe lucruri bune cu mine, ci în iubirea Ta întărește sufletul meu și înrădăcinează neclintit în el iubirea Ta, ca, potrivit făgăduinței Tale precurate, sfinte și nemincinoase,

să fii întru mine și eu întru Tine [*In* 14, 20], să fiu adăpostit de ea și să o adăpostesc și păzesc în mine, iar Tu, Stăpâne, să mă vezi în ea și eu prin ea să mă învrednicesc să Te văd pe Tine, acum ca într-o oglindă și într-o ghicitură [*1 Co* 13, 12], iar atunci în toată iubirea pe Tine întreg, Care ești iubire și ai socotit vrednic să fi numit așa, că Ție se cuvine toată mulțumirea, tăria, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în nesfârșiți veci de veci. Amin.